Dienoraštis raudonos odos viršeliais

Pagal pamestų kasdienių užrašų puslapius atkurtas gyvenimas

LILY KOPPEL

LILY KOPPEL

Dienoraštis raudonos odos viršeliais

Pagal pamestų kasdienių užrašų puslapius atkurtas gyvenimas

Iš anglų kalbos vertė Jonas Čeponis

Jotema

UDK 820(73)-94
Ko-269

Lily Koppel
THE RED LEATHER DIARY
HarperCollins Publishers,
New York, 2008

Koppel, Lily
Ko-269 Dienoraštis raudonos odos viršeliais: pagal pamestų kasdienių užrašų puslapius atkurtas gyvenimas / Lily Koppel; iš anglų kalbos vertė Jonas Čeponis. — Kaunas: Jotema, [2010]. — 336 p.: iliustr.

ISBN 978-9955-13-272-1

Daugiau nei pusę šimtmečio užmirštas dienoraštis išgulėjo garlaiviniame lagamine, kol vieną dieną atsitiktinai buvo atrastas ir įteiktas jaunai *New York Times* darbuotojai. Smalsi rašytoja, nelabai tikėdama sėkme, bando ieškoti dienoraščio savininkės... ir ją suranda — nūnai sveiką ir guvią devyniasdešimtmetę. Remdamasi dienoraščio puslapiais ir Florensos Howitt prisiminimais Lily Koppel parašo jaudinančią knygą. „Dienoraštis raudonos odos viršeliais" atkuria praėjusio amžiaus 4-ojo dešimtmečio Niujorko romantiką ir spindesį, rafinuotumą ir viltis, prikeldamas į gyvenimą tikrą labai anksti subrendusios jaunos moters, išdrįsusios sekti paskui savo svajones, istoriją.

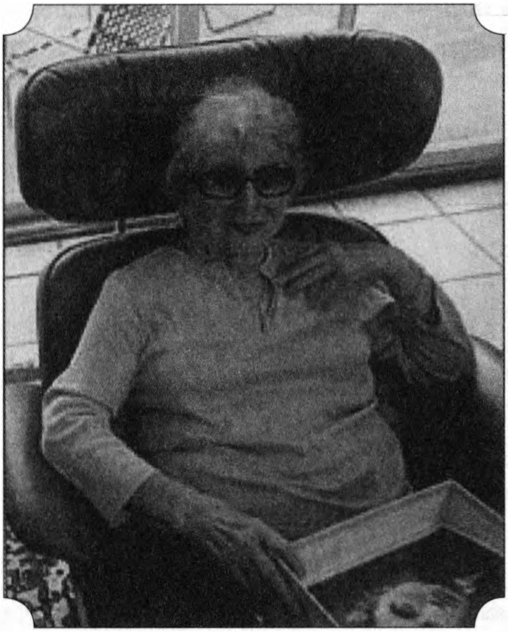
UDK 820(73)-94

Redaktorė *Lina Čekauskaitė*
Viršelio dailininkė *Daiva Zubrienė*
Viršelyje fotografija iš *dreamstime.com*
Maketavo *Teresė Vasiliauskienė*

SL 250. 21 sp. l. Užsak. Nr. 10.979
UAB „Jotema", Algirdo g. 54, 50157 Kaunas
Tel. 337695, el. paštas: info@jotema.lt
http://www.jotema.lt
Spausdino UAB „Spindulio spaustuvė", Vakarinis aplinkkelis 24, 48184 Kaunas

Florensai

Turinys

Paauglystėje, nuo 1929-ųjų iki 1934-ųjų, Florence Wolfson rašė dienoraštį. 2003-iaisiais išgelbėtas, 2006-aisiais aptriušęs tomelis vėl susitiko su savo autore. Devyniasdešimtmetė Florensa buvo pamiršusi apie dienoraštį, kol Lily Koppel paskambino pranešdama žinią, kad šis atrastas. „Esu labai užsiėmusi jauna panelė", perskaitė Florensa iš savo padaryto įrašo, kai buvo penkiolikos.* (Fotografija: Angel Franco/*New York Times*.)

* Toliau tekste pateikiama šio vardo lietuviška transkribuota forma Florensa.

Pratarmė

Devyniasdešimties, išlikusi gyva po autoavarijos ir *E. coli**, aš gyvenau gyvenimą, kurį tik būtų galima pavadinti nuobodžiu. Mobilumas buvo menkas — nei golfo, nei teniso, nei ilgų pasivaikščiojimų, bet smalsumas apie žmones ir politiką — didelis. Be to, būta tokios veiklos, kaip pianinu praktikuotis gamas, lošti bridžą, skaityti ir su draugais bėdoti dėl dabartinių Amerikos sunkumų. Ne per blogiausias gyvenimas žmogui, perkopusiam devyniasdešimtį.

Tačiau svarbiausia — stigo lūkesčių. Viskas bus taip pat iki galutinės slinkties nuokalne. Mano mylimasis vyras jau buvo toje slinktyje. Ko galėjai tikėtis?

Iš tikrųjų, ko! Pačiose palaimingiausiose savo svajonėse niekada nebūčiau įsivaizdavusi, kas manęs laukia. Vieną puikią balandžio popietę suskambus telefonui, sėdėjau savo namų Floridoje vidiniame kiemelyje. Kai atsiliepiau, mane pasveikino nepažįstamas balsas: „Labas, vadinuosi Lily Koppel. Gal jūs kartais būsite Florensa Wolfson — šiuo metu Howitt?“

Pagalvojau: ar noriu prisipažinti, kad tai aš? Gal tai bus tik vėl kokia nors rinkodaros įkyrybė, kai pasigailėdavau pasisveikinusi? Ką gi, man buvo šiek tiek smalsu, tad prisipažinau esanti ta pati. Lily pasakė: „Turiu kai kurių jums priklausančių daiktų, kuriuos aptikau

* *Escherichia coli* (*lot.*) — žarnyno ešerichija (bakterija). *Čia ir toliau paaiškinimai vertėjo.*

Riversaid Draivo 98, ir pamaniau, gal norėsite juos susigrąžinti." — „Kokie daiktai?" — paklausiau. — „Senas raudona oda aptaisytas dienoraštis — trumpos istorijėlės, kurias užrašėte būdama penkiolikos, ir jūsų magistrantūros darbas iš Kolumbijos universiteto. Mielai jums atsiųsiu juos."

Tie žodžiai pakeitė mano gyvenimą. Pasakiau jai, kad nesivargintų siųsti, nes mano dukros pasiims juos per vieną iš savo daugelio išvykų į Niujorką. Tad laukdama kokios nors žinios iš Valerie ar Karenos, ji neišsiuntė jų. Perskaitė dienoraštį. Buvau visiškai apie jį pamiršusi ir nė neįsivaizdavau, kad kas nors galėtų rasti ten bent ką įdomaus.

Bet tuo pat metu Lily susiorganizavo parengti į *New York Times* straipsnį, grįstą šia septyniasdešimt šešerių metų seniena. Kai vasarai sugrįžau į Vestportą, ji įteikė man dienoraštį. Tai bent būta momento! Kaip jaustumėtės, kai į jūsų rankas įduodamas užmirštas nuosavo gyvenimo gabalas, kupinas paauglystės nerimasčių ir aistros? Kaip jaustumėtės dabar, jau senyvomis savo akimis pamatę jūsų turėtus siekius, jausmus, nesubrendusią asmenybę? Mirksnį man sustojo širdis. Nejaugi tai buvau *aš?*

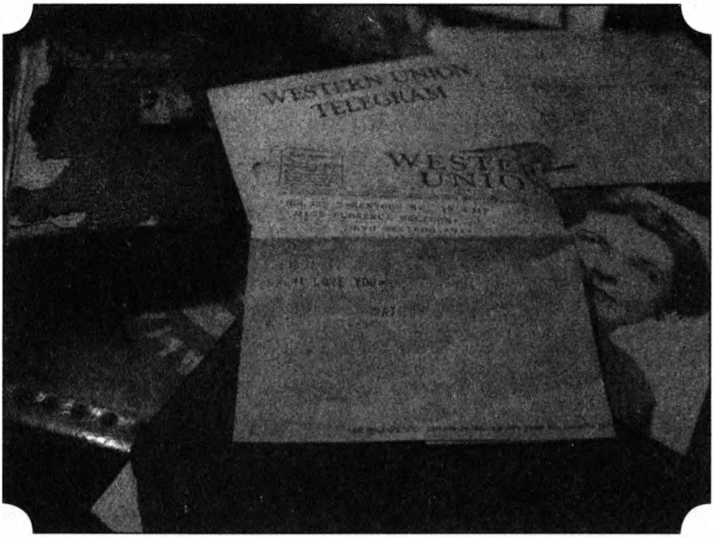
Toji pašėlusi mergiotė, kuri darydavo beveik viską, ką norėdavo, dabar vaikščioja iš lėto ir iš tikrųjų nedaug ką benori daryti. Buvau priblokšta ir šiek tiek nuliūdinta — godžiai perskaičiau dienoraštį ir pamilau tą jauną merginą. O paskui ištiko nuostaba, matuojama dešimtimi laipsnių pagal Richterio skalę, mano nuosavą žemę sudrebinanti patirtis. Lily straipsnis išėjo kerintis žurnalistikos kūrinys, sužadinantis pakankamai domesio, kad būtų išplėtotas į knygą — kurią jūs dabar laikote savo rankose, ir, viliuosi, mėgausitės skaitydami apie Niujorką, kokį aš pažinojau ir mylėjau.

Kai išgirdau tą žinią, mane tartum trenkė žaibas. Visai nesitikėdama būti aprašyta, paslėpta dienoraštyje po raktu, keturio-

likmetė Florensa būsianti atskleista knygoje! Ir kaipgi aš jaučiausi, kad tiek daug slaptų minčių ir poelgių bus viešai iškelti? Štai kaip aš jaučiausi.

Dabar esu devyniasdešimt dvejų — mano vyras, su kuriuo pragyvenau šešiasdešimt septynerius metus, pasimirė pernai balandį — ir aš vis dar iš paskutiniųjų stengiuosi neatitrūkti nuo gyvenimo. Jaunoji Florensa būtų sutikusi, kad tai pozityvu. Būtų pasakiusi: „Laikykis jo įsikibusi." Jis buvo įdomus, suteikė mano egzistencijai papildomo prieskonio, sugrąžino šiek tiek jaunystės aistros ir padėjo pasijausti gyvesnei, nei buvau daugelį metų. Turbūt esu viena iš labiausiai sujaudintų senų moterų pasaulyje. Dėkui tau, Lily.

Florensa Howitt,
Vestportas, Konektikutas,
2007 m. rugsėjo 3 d.

Išgriebtas iš šiukšlių konteinerio praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio dienoraštis ryškiai atgaivina privilegijuotos Niujorko paauglės, mintyse besikankinančios dėl savo dvasinės būklės ir išvaizdos, gyvenimą. Dienoraščio viršelio originalus pavadinimas skambėjo taip: „Penkerių kelrodžių akmenų svarbos metų dienoraštis“. Po Nathano Howitto telegrama įdėtas aktorės Evos Le Gallienne portretas.
(Fotografija: Don Hogan Charles/*New York Times.*)

PIRMAS SKYRIUS

Radinys

Kadaise dienoraščio būta su mažutėliu rakteliu. Susidėvėjęs viršelis nūnai šerpetoja raudonomis atplaišėlėmis. Daugiau nei pusę šimtmečio raudona oda aptaisytas dienoraštis su pajuodusia neužrakinta spynele tyliai gulėjo sename garlaiviniame lagamine, iš vidaus nuklotame aukščiausios markės vynų etiketėmis, atmintyje prikeliančiomis žavų kelionių okeaniniais laineriais amžių. „Ši knyga priklauso", išspausdinta frontispise, ir toliau išblukęs juodu rašalu pakrevezotas įrašas: „*Florensai Wolfson.*" Viduje trumpomis, dūstančiomis žinutėmis, skubriai pabrėžtomis ant paauksuotais kraštais puslapių, kasdieniai įrašai fiksavo penkerius metus iš guvios ir savavalės Niujorko paauglės — jaunos moters, su vienodu užsimiršimu mylėjusios Baudelaire'ą, Centrinį parką, vyrus ir moteris — gyvenimo ir laikų.

Į dienoraštį įkišta, nelyginant suspausta gėlė, pageltusi laikraščio iškarpa. Iš tos trapios skiautelės į mus žvelgia merginos didelėmis, ilgesingomis akimis ir karšto garbiniavimo šviesiais plaukais virš širdutės pavidalo veido fotografija. Dienoraščio knyga padovanota jai keturiolikto gimtadienio proga 1929-ųjų rugpjūčio 11-ą, ir kiekvieną dieną ji sąžiningai įrašydavo po kelias eilutes, iki sukako devyniolika. Paskui, kaip tieka daug praėjusio laiko relikvijų, jis buvo pamirštas. Skrynia savo ruožtu kamavosi Riversaid Draivo 98 — prieškario

daugiabučio prie Aštuoniasdešimt antrosios gatvės — rūsyje iki 2003-iųjų spalio, kai administracija nusprendė atėjus metą išvalyti sandėliavimo patalpas.

Lagaminas buvo vienas tarp pilną kambarį užgriozdusių daiktų, išgabentų į laukiantį didžiulį šiukšlių konteinerį, ir kaip dažnai Niujorke atsitinka, šlamštas ir lobis guli pagret. Kai kurie praeiviai išlaužė lagaminų spyneles ir praskyrė jų šonus, ieškodami užsilikusių pinigų. Kiti spoksojo nustėrę, tartum žvelgtų į kokio sudužusio laivo liekanas, į lobius, išsipilančius iš persimetusių kedrinių komodų stalčių: gėlėtą kimono, blizgučiais nusagstytą puošnią suknelę, drobe įrištą Tennysono eilėraščių tomelį, pusę raudono kūdikiško nertinio, tebekabančio ant savo virbalų. It vėliavėlė plazdėjo vienintelė glebni šilkinė pirštinė. Bet dienoraštis atrodo ypač iškalbingas išlikęs kito amžiaus liudytojas. Tartum tris ketvirčius amžiaus išsaugota korsažo gėlė, kadaise prisegta prie kažkokios merginos suknelės — išblukę kaspinai sveiki, jos žiedlapiuose tebeužsilikęs kvepalų aromatas. Per nuoseklią laimingų atsitiktinumų grandinę dienoraščiui buvo suteikta proga papasakoti savąją istoriją.

Kai pirmą sykį atkakau į Riversaid Draivo 98, oranžinių plytų ir kalkakmenio statinį, kaip kokia pilis ūkuose dunksantį viršum Riversaido parko lapijos ir Hadsono upės, pasijaučiau lyg įžengianti į slėpiningą pasaulį, laukiantį, kol bus atrastas. Po kaštoninės spalvos padangte patekau į raudono marmuro vestibiulį, nuo amžiaus rauplėtą it mėnulio paviršius. Praėjau pro seną įrėmintą estampą, vaizduojantį po Venecijos Atodūsių tiltu slystančią gondolą, pro vitražo langus besisunkianti ankstyvo rugpjūčio vakaro prieblanda apšvietė šaunų jauną kavalierių, su užkištu už juostos durklu demonstruo-

jantį brangakmeniais nusagstytą herbą. Jis gabeno užrakintą lobių skrynią.

Mano žvilgsnis nuklydo į aprūdijusią varinę pastato lentelę su elektrinių skambučių mygtukais. Buvo penkiolika aukštų, kiekvienas jų padalytas į aštuonis butus, nuo A iki H, kur aš beveik tikėjausi aptikti Holdeno Kolfildo* pavardę. Tarp gyventojų buvo keletas praktikuojančių psichoanalitikų ir kažkoks Einsteinas. Išgirdau po kiemo vėdinamąją šachtą atsklindančius pianinu besimokamo Mozarto garsus. Regis, pastato turėta meninės dvasios.

Man buvo dvidešimt dveji. Baigusi Barnardo koledžą, ką tik nusėdusi į darbą *New York Times*. Viena pagyvenusi moteris, su kuria susipažinau laikraščio redakcijoje, padėjo man susisiekti su jos drauge, kuri norėjo išnuomoti kambarį savo bute adresu Riversaid Draivo 98. Pastatas buvo Aukštutiniame Vest Saide, nuo seno turėjusiame Manhatano literatūrinio prieglobsčio reputaciją, nors mažai kas iš jaunųjų menininkų dar išgalėjo mokėti už nuomą.

Prie 2E nuspaudžiau perlinį skambutį, laukdama priešais durų akutę. Raudonos su juodais apvadais durys atsidarė, ir man prisistatė naujojo mano būsto šeimininkė. Peggy buvo perkopusi penkiasdešimtį, su šukuosena, mėgdžiojančia Megės Ryan. Gimusi ir užaugusi Vidurio Vakaruose, ji apsidžiaugė sužinojusi, kad esu iš Čikagos. Tebevilkėjo rožiniu gimnastės triko ir timpėmis iš „Pilates" kūno rengybos priemonių parduotuvės, o šelmišką jos veidą buvo sunku perprasti dėl juodo raiščio ant akies. „Kaip pirato", — pasakė ji ir paaiškino buvusi partrenkta taksi, kai mynė dviračiu per Midtauną**. Peggy gūžtelėjo pečiais: „Tiesiog tokia mano laimė."

Butas buvo nuostabus: originalus židinys, aukštos lubos su

* Pagrindinis J. D. Salingerio romano „Rugiuose prie bedugnės" (1951) personažas.
** Vidurmiestis — Niujorko rajonas (*angl.*)

puošniais lipdiniais, rytietiški kilimai ir visokie antikvariniai dalykėliai. Taikomosios dailės keramikos, puodų ir vazų jos kolekcija užėmė kiekvieną įmanomą paviršių. Juos apvertus pamatydavai dugne įspaustus gamintojų vardus: „Marblehead“, „Rookwood“, „Van Briggle“, „Roseville“ ir „Door“. Susižavėjau ant vienos vazos sėdinčiu Faunu. „Visos tuščios, — sukikeno Peggy, nes nė vienoje nebuvo pamerkta gėlių. — Žinau, labai froidiška.“ Ji atidarė stiklines ligi grindų duris, parodydama man valgomąjį su parketo pakraščiais, per jį, pro nebeveikiantį tarnaitės skambutį, nusivedė mane į virtuvę. Koridoriuje mostelėjo į savo pačios akrilo dažais tapytus paveikslus — portretus ir kaimiškus peizažus. „Pastate yra net biblioteka“, — pridūrė Peggy, ką tik baigusi skaityti Willos Cather* „Dingusią moterį“, kurią labai rekomendavo perskaityti ir man.

Prie prancūziško „Brie“ sūrio su trapučiais ir raudonųjų vynuogių, patiektų su sidabrinėmis karalienės Viktorijos laikų žirklėmis joms karpyti, mudvi susipažinome ant ištraukiamos kanapos, kur Peggy pasakė miegosianti. Aš pasisiūliau išsinuomoti svetainę, o ne jos didžiulį miegamąjį, bet Peggy kategoriškai nesutiko. Užsiminė pastatysianti dėl privatumo kinišką širmą. Šitaip galėtų iki vėlumos žiūrėti televizorių arba atsikelti, jeigu neimtų miegas. Pasakė, kad būdama mano amžiaus irgi atvykusi į Niujorką, ketindama tapti menininke. Vos perkopus dvidešimtį, būta trumpalaikės jos santuokos su džiazo muzikantu. Peggy prisipažino dabar gyvenanti ramiai, projektuojanti impresionistų įkvėptas staltieseles ir rankšluosčių komplektus svečiams su išpieštomis kavinių kėdėmis ir pavadinimais kaip „Paris Bistro“, kuriuos parduodanti per internetą.

* Amerikiečių rašytoja (1873–1947), kilusi iš Nebraskos ir rašiusi apie Didžiųjų lygumų Pasienio gyvenimą.

— Čia bus jūsų kambarys, — pareiškė Peggy, įvesdama mane į erdvų miegamąjį su dviem langais, užkabintais plonomis užuolaidomis, banguojančiomis ir įleidžiančiomis vidun šiltą brizą nuo Hadsono. Ji papureno naują patalynę ant senoviškos baltos geležinės lovos, nukrautos nėriniuotomis užmetamomis pagalvėlėmis. Čia buvo viskas, ką kadaise užsakė Virginia Woolf „Nuosavame kambaryje" dėl jaunos rašytojos. Šviesiai violetinės sienos teikė jam Blumsberio* žavesio. Buvo dvi sieninės drabužių spintos, į kurias galėjai įeiti, atsiduodančios aromatinių žolelių mišiniu, ir senas tualetinis staliukas, kuris tiks kaip geras rašomasis stalas. Nenorėdama dar vakarą vaikštinėti per visokias ankštas landynes, nurodytas internetiniuose „Craigslist" skelbimuose, aš įsikėliau. Vyliausi, kad Tennessee'io Williamso aplinka ir čia gyvenanti Blanša Diubua** tik padės man dar geriau rašyti. Ant sienos priešais mano naują lovą kabėjo aliejumi tapyta drobė su paaugle, o šviesūs jos plaukai it audros debesis supo ant pagalvės besiilsinčią galvą — Balthusą*** primenanti Lolitos pobūdžio būtybė iš ankstyvesnio Peggy laikotarpio.

— Pasisveikink su panele, Mažutėle. — Peggy ištiesė man į veidą pilką kailinį kamuolėlį, kai pradėjau išsipakuoti vienintelį savo krepšį.

Per kitas kelias savaites išaiškėjo kiti dalykai, tokie kaip taisyklė „vyrai neįleidžiami". Galėčiau pasakyti, kad Peggy buvo geras žmogus. Taip pat galėčiau pasakyti, — spręsdama iš jos dulkių siurblio „Dirt Devil" ūžesio rytais, — kada įtampa aukšta. Dvi viengungės moterys ir akla katė — vargu ar ideali situacija. Jausdamasi nukišta į

* *Bloomsbury* — šiaurės centrinio Londono rajonas, pagarsėjęs tuo, kad jame dvidešimto amžiaus pradžioje gyveno įtakingų rašytojų, menininkų ir intelektualų, tarp jų — Virginia Woolf, E. M. Forsteris, Johnas Maynardas Keynesas.

** Rašytojo pjesės „Geismų tramvajus" personažas.

*** Tikroji pavardė — *Balthasar Klossowski de Rola* (1908–2001), lenkų kilmės prancūzų tapytojas, ypač pagarsėjęs savo tapytomis paauglių merginų drobėmis.

lentyną kažkieno kito gyvenime, kai mano draugės su savo draugužiais gyveno miesto centre ar Brukline, pradėjau savęs klausti, nejau ėmiausi įgyvendinti savo bjauriausius nuogąstavimus.

Palikdavau butą anksti rytais ir grįždavau vėlai vakarais. *New York Times* pasiūlė man pačiai rašyti straipsnius į laikraštį, tuo pat metu dirbant metropolijos naujienų skyriaus vedėjo pavaduotoja. Turėjau *carte blanche* į prašmatnų didmiesčio naktinį gyvenimą ir pranešinėdavau į *Times* įžymybių skiltį, bastydamasi iš raudonu kilimu nuklotos kokio nors kino filmo premjeros į vakarėlį po iškilmingo pobūvio, imdama interviu iš asmenybių, kurių pavardės puikuodavosi ryškiose antraštėse — iš Martino Scorsesės, Merylės Streep, Jacko Nicholsono, Helenos Mirren, Clinto Eastwoodo, Jimo Jarmuscho, Sofijos Coppola, Scarlettės Johansson. „Bhangute", vadino mane Mickas Jaggeris. Ant sofutės dviem po pokylio salės sietynu Shirley MacLaine mėgino mane įtikinti apie mano būtąjį gyvenimą.

Rytais atsivertus *Times* ir pamačius išspausdintą savo pavardę, mane užplūsdavo vilties banga. Pradėta apie mane rašyti kitose publikacijose, nes jau buvau scenoje. „Visų laikų šauniausia paskalų reporterė", pavadino „Gawker"*, populiari internetinė žiniasklaidos svetainė, apibūdindama mano atkaklumą imant interviu, kai Jamesas Gandolfinis, geriau žinomas kaip Tonis Sopranas, pakvietė mane į pasimatymą. *New York Observer* rašė: „Svetainėje be baldų įrengtas melsvas televizijos apšvietimas — nuo jo ugniaplaukė ir blyškiaodė Rėksmingos Antraštės Pavardžių medžiotoja reporterė Lily Koppel atrodo kaip kokia dieviška kosminio amžiaus balerina."

Nors į tą viską nežiūrėjau pernelyg rimtai, šis palyginimas žadino mano vaizduotę apie nepaprastos herojės ateity dar laukian-

* „Žioplinėtojas" (*angl.*)

čius žygdarbius. Nuo tada, kai įkėliau koją į įžymybių pasaulį, apleidau romaną, prie kurio dirbau. Beletristika atrodė keistai, kai savo realybę suvokiau tokią nerealią. Bet nepaisant viso mane supančio lengvabūdiškumo, troškau pranešinėti apie gyvenimą, kokio nerasi žvilgančių žurnalų puslapiuose ar kiekvienos dienos pabaigoje atnaujinamose žiniose ir nenutrūkstamai einančiose internete. Po teisybei, mane įžymybės jau domino ne daugiau, nei uoliai lakstyti po miestą nušviečiant nusikaltimų vietas — būtent šitaip dresuojami jauni reporteriai. Troškau, kad viskas suktųsi lėčiau. Ieškojau medžiagos, kuri perdėm liestų mano ir kitų žmonių gyvenimus. Labiau nei bet kada anksčiau visai neįsivaizdavau, apie ką rašyti. Tad ką gi aš čia veikiu?

Gaivų rudens rytą, 2003-iųjų spalio 6-ą, porą mėnesių po to, kai įsikėliau į išsinuomotą kambarį, buvo jau beveik aštuonios, ir aš vėlavau į *Times*. Ateinančias kitas karštligiškas aštuonias valandas metropolijos naujienų skyriuje atsiliepinėsiu į telefono skambučius, padėsiu redaktoriams derinti, kaip nušviesti naujienas, tuo pat metu rašydama savo straipsnius, mėgindama prasiveržti į aukštesnius laikraščio sluoksnius. Kaip paprastai po dar vieno ilgai užsitęsusio vakaro ir vienos šampano taurės per daug skubinausi pasiekti metro ir suspėti į žinių skyrių pirmiau redaktorių, kad galėčiau išsiaiškinti, kur liepsnoja gaisras ar tiriama žmogžudystė.

Buvau ką tik išžengusi iš pastato, kuriame gyvenau. Priešais Riversaid Draivo 98 stovėjo didžiulis raudonas šiukšlių konteineris, iki kraštų užverstas senais garlaiviniais lagaminais. Vienas konteinerio šonas buvo atlenktas. Iš akies suskaičiavau daugiau kaip penkiasdešimt lagaminų ir elegantiškų sakvojažų, aukštai sukrautų kaip koks

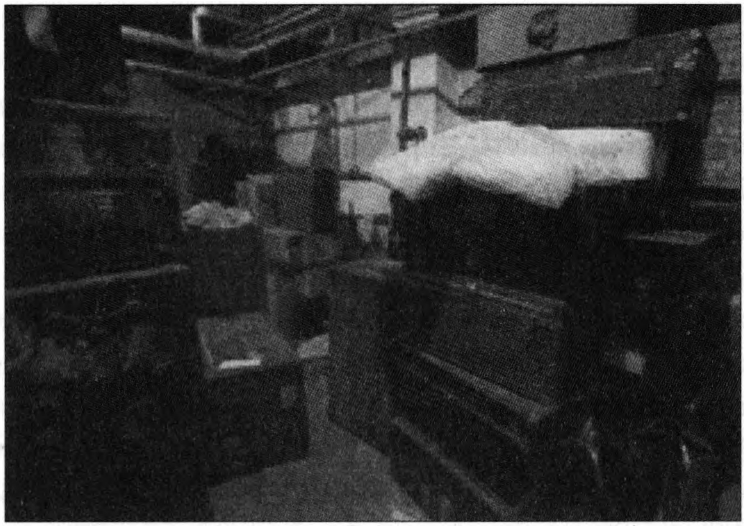
stebuklingas kalnas ir besiskiriančių nuo savųjų „Louis Vuitton“ įpėdinių tik blizgesiu. Pačiame viršuje saulėje žioravo gelsvai rudas lagaminas, nusagstytas žalvarinėmis kniedėmis ir skleidžiantis tokį švitesį, lyg būtų nutviekstas prožektoriaus spindulio. Gausiai apklijuotas didžiųjų viešbučių etiketėmis, išdavė savo amžių it sekvoja. Jo apsukta apie visą pasaulį.

Kiekviena etiketė buvo miniatiūrinis piešinukas, svajonių portalas į tolimą kelionių paskirties vietą. Už egzotiškų geišų, sukančių rankose skėčius nuo saulės, rikiavosi drambliai. Siūbavo rožinės palmės, hipnotizuodamos keleivius, plaukiančius „Rytų“ ir „Aplinkui pasaulį“ Dolerio* jūrų linijų garlaiviais. Išdykaujančios linksmos merginos. Žuvėdros, tarnaujančios I. M. M. Linijoms**, klykavo: „Kruizai į bet kurį kraštą bet kuria jūra!“ Oranžinis laivas su burėmis plaukė per purpurinės spalvos pagodą. Dvi moterys, sėdinčios po skėčiu Kanuose. Kruize „Aplink Afriką“ spardėsi žirafos. Klasikiniai griuvėsiai vidur dykumos ženklino „Didįjį Ekspresą Europa-Egiptas“. Viešbutis „Schwarzer Bock“ Visbadene vaizdavo mitologinį vienaragį, viršum tamsių medžių ir purių debesų įžūliai žvelgiantį į tolį. Iš už kaleidoskopiškos Laisvės statulos it kulka skriejantis laivas. Raudonas „Italia Prima Classe“ lipdukas išsiskyrė pirmos klasės *F* raide.

Širdį man sugniaužė ilgesys. Buvau pagauta paskatos, kad šią akimirką niekas nesvarbu, tik pamatyti, kas yra lagaminų viduje. Juk nebeilgai jie čia bus. Susitraukiau raudonai nudažytus plaukus į arklio uodegą. Užsikabinusi per pečius rankinę su dirželiu, įsitvėriau už purvino šiukšlių konteinerio krašto ir savo siuvinė-

* Kalbama apie kapitoną Robertą Dolerį (*Robert Dollar*), 1900 m. įsteigusį jūrinių garlaivių kompaniją, dar žinomą kaip „Dolerio linija“.

** „*International Mercantile Marine Lines*“ — „Tarptautinė prekybos jūrų linija“, įsteigta 1901 m.

Lagaminai Riversaid Draivo 98 rūsyje, turintys būti išgabenti šiukšlių konteineryje. Dienoraštis buvo rastas viename iš jų. (Fotografija: Don Hogan Charles/*New York Times.*)

tomis kiniškomis laivutėmis susiradusi pėdoms atramą prisitraukiau aukštyn. Saugodamasi neįsipainioti į lempų laidų raizgalynę ir neužkliūti už sudužusio paauksuoto veidrodžio, kiekviena koja balansavau ant skirtingos pavojingai įspraustos į paslankią krūvą skrynios. Tarp lagaminų buvo užsimetęs medinis scenos rekvizitas — Baltasis Triušis iš „Alisos Stebuklų šalyje“, vilkintis kažkuo panašiu į languotą švarką iš „Marc Jacobs“ ir kišeniniu laikrodžiu pasitikrinantis laiką.

Buvo koks tuzinas lagaminų skersai ir šeši — į gylį. Atsargiai statydama pėdas ir bandydama kelią žengiau nuo lagamino ant lagamino, tartum tie šokčiotų vidur vandenyno. Žvelgiau tolyn į savo

gatvę, nutaškuotą vazonų su sukučiais. Ramus kelias, vedantis nuo Vest Endo aveniu iki Riversaido parko, su abipus stovinčiais prabangiais smiltakmenio fasadų namais, išsiskiriančiais poliruotais durų plaktukais, išdrožtais kaip sparnuoti cherubinai, delfinai, avino galvos ir karalienės Viktorijos laikų senių rankos. Moteris, už saito vedžiojanti savo juodą labradorą, nešantį nasruose laikraštį, tartum nepastebėjo nieko keista.

Čiupinėjausi su aprūdijusiais žalvario užraktais ir skląstukais, braukdama rankomis per įvairiais kampais suverstas skrynias. Apdulkėjęs medis ir metaliniai paviršiai čiuopiant buvo šiurkštūs it švitrinis popierius. Aš ieškojau paslėpto lobio. Tartum išplaukdami iš tamsos, lyg kraupus vaiduoklis pasirodė permatomi moteriški naktinukai. Nėrinių užuolaidos kabinosi už aštrių kampų it ispaniškos barzdotosios samanos. Ten buvo ir tamsiai pilkas vyriškas rytinis frakas su išsitrynusia aksomine apykakle, pasimetusi atlasinė laivutė, vandeninių dažų komplektai, padūmavusios šampaninės taurės, išsaugotos minkštame popieriuje kažkieno vestuvėms, suskilęs puodelis ir tebekvepiantis butelis nuo gryno vanilės ekstrakto. Į paviršių iškilo mašinėle spausdintas rankraštis ir senos dantytais krašteliais fotografijos, taip pat nurusvėjusi panoraminė grupinė nuotrauka — grėsmingai atrodanti publika juodais kaklaraiščiais ir blizgučiais, su popierinėmis kūginėmis kepurėmis ir servetėlėmis po smakrais, daryta per žlėgtainių pietus 1922-aisiais viešbutyje „Astoria".

Stengiausi vargais negalais įžiūrėti savininkų inicialus, įspaustus auksinėmis raidėmis po užraktais, žaliai dėmėtais nuo patinos. Ant tabaluojančių nuo lagaminų rankenų kortelių kruopščiu braižu užrašytos pavardės. „Ponia Frances... *Biancamano*, Genova"*, perskaičiau ant itališkos linijos kortelės, kurioje buvo pavaizduotas didingas okeaninis laineris, slystantis jūra pro Vezuvijaus kalną.

Kiekvienas lagaminas svėrė daugmaž kaip didelis televizorius. Man pavyko kelis nustumti, vos išvengiant griūties. Vieną skrynią, sunkią it akmens gurvolis, lyg apanglėjusiu išsipūtusiu viršumi ir rumbuotą mediniais tarpais, atrodė pernelyg daug vargo darsyk pajudinti. Buvo jau atkeliavusi iš taip toli. Skaičiau iš jos paviršiaus kaip iš žemėlapio. Ji tartum pasakojo apie kelionę per Atlantą, gabenant viską, ką viena šeima turėjo. Tai buvo nauja. Paskambinau į *Times*, susitardama dėl fotografo, kuris padarytų nuotraukas vietoje. Tuo metu durininkai išėjo į gatvę stebėti, lyg aš atlikinėčiau triuką ant aukštai ištempto lyno.

Durininkai man padėjo pakelti keletą skrynių. Jie taip pat informavo, kas vyksta. Riversaid Draivo 98 administratoriai nusprendė praplėsti dviračių patalpas. Visas niekieno neprisipažintas sandėliuotas šlamštas, kai kas iš jo siekiąs atgalios iki dvidešimto šimtmečio pradžios, turėjo būti pašalintas. Vieną po kito pastato technikai ištempė lagaminus ir skrynias iš jų ilgalaikio poilsio vietų į šiukšlių konteinerį, kuriuo viską pristatys į baržą galutinei kelionei žemyn upe į sąvartyno karjerą, užpildytą tūkstančiais tonų kasdienių didmiesčio šiukšlių. Kaimynai stabtelėdavo paklausti, ką aš veikiu, o keletas irgi įsiropštė vidun. Viena pagyvenusiųjų porelė man pasakė, kad išvalyti rūsius — jau seniai įprasta, kažkas panašaus į slaptą ritualą tarp Aukštutinio Vest Saido namų savininkų, besistengiančių iki paskutinio šapelio iškuopti savo nuosavybes.

Mėginant kaip nors įžiūrėti iš po susimetusių į kupetą it jūržolės gumbuoto portjerų raukinio, mano žvilgsnį pagavo kažkas oranžinio. Beveik slidinėdama per plyšius, bandžiau prisiminti,

* Genujoje registruoto laivo pavadinimas pagal grafą Humbertą I Biancamano, Savojos įkūrėją.

kada paskutinį kartą man sušvirkšta injekcija nuo stabligės, mirksnį pagalvodama apie trimatę painiavą, į kurią patekau. Saugodamasi už nieko neužkliūti, išgriebiau mandarino spalvos paltą, į apačią platėjantį ir su vienintele plastikine saga. „Bergdorf Goodman, Plaza“, skelbė įrašas etiketėje, prisiūtoje prie vaivorykštės spalvomis mirguliuojančio jo pamušalo. Su ieškotojo, atliekant čia archeologinius kasinėjimus, atkaklumu aš išgelbėjau paltą, šviesiai rožinę praėjusio amžiaus trečio dešimtmečio vėjavaikiškos mergiotės suknelę ir juodo atlaso maudymosi kostiumėlį. Ten buvo taip pat viena ant kitos sukrautų garderobo skrynių — su aukščiausios kokybės apatiniais, žadinančiais mylimojo vaizduotę. Iš visų savo jėgų trūktelėjau vieną skrynią, bet ta nė nepajudėjo. Nenuostabu, kad anais laikais turėta nešikų. Odiniai jos dirželiai mano rankose sutrupėjo į dulkes.

Galiausiai man pavyko ją atidaryti. Buvo iš „Saks“* Penktajame aveniu, suprojektuota, kad pakuojant stovėtų stačiai, kaip miniatiūrinė sieninė drabužių spinta kieno nors kotedže. Pusė jos buvo su stalčiais, o kita pusė — su įrengtais mediniais pakabais ir spaustuvais, neleidžiančiais suknelėmis išsiskleisti. Taip pat buvo įmontuota dėžė batams ir įdėtas kelioninis lygintuvas. Puošnus melsvai pilkas jūros kriauklelėmis išklotas vidus — užuomina į buvusią prabangą. Kiekviename stalčiuje galėjai rasti kieno nors gyvenimo įrodymų, su meile sulankstytų ir užslėptų kitam kartui — kelionei, sezonui ar vaikui. Rūpestingai į vidų sudėti standi vestuvinė suknelė, susilankstę auksinių rėmelių akiniai, raitelio švarkelis ir moteriškų pusbačių su skirtingos spalvos jungtimi pora. Pačiupinėjau raudoną turkiško rašto kaklaskarę — ne grubią mėgdžionę, kokias pardavinėja gatvės prekeiviai, bet iš tų švelniųjų, medvilninių, kokiomis ryši tikri kau-

* Prabangių universalinių parduotuvių tinklas.

bojai. Pamaniau, kad padovanosiu ją savo ypatingajam, jeigu toks kada nors pasirodytų.

Dėžės iš „Anos skrybėlių" Rytų Penkiasdešimt šeštojoje gatvėje (Plaza 3-8369) saugojo niekada nenešiotas plunksnuotas moteriškas puošmenas su smeigtukais perlų galvutėmis. Aš paveldėjau visą rankinių rinkinį. Ten buvo grakščios formos vakarinė — elegantiška kaip Grace'ės Kelly, nusagstyta sidabriniais karoliukais, dėželės pavidalo dirbtinės odos rankinukas, daktaro krepšys ir juodas „Bienen-Davis" firmos rankinukas su jam į porą pinigine monetoms, pritvirtinta ant auksinės grandinėlės, ir kišeniniu veidrodėliu šilkiniame apvalkale. Iškračiau rankinuko turinį. Priešais mane išsibarstė eros portretas: nuorodos, kaip žmonių gyventa Manhatane praėjusio amžiaus trečią ir ketvirtą dešimtmetį.

Šioje laiko kapsulėje buvo nukramtytas pieštukas, „Revlon" lūpdažis („Viengungės raudonis") ir cigaretė „Parliament", taip ir nesurūkyta, bet būtų galima pamanyti, lyg kažkieno lūpas palikus ant jos bučinį. Buvo 50¢ „Loew" kino teatro bilieto šaknelė, „Nacionalinės madžongo* lygos oficialios standartinės pozicijos ir taisyklės", sukaulėjusi „Beech-Nut" šaltmėtinės kramtomosios gumos — „Visada gaivinančios" — plokštelė, įvynioklis nuo „Old Nick" šokolado batonėlio, degtukų dėžutė iš „Schrafft's" — kavinių tinklo, kur ponios stiprindavosi priešpiečiais prieš dieninį spektaklį ar pasivaikščiojusios po parduotuves. Tabako skuteliai dengė viską, neišskiriant ir pakelio su ilgų, gundomų blakstienų žvilgsnio moterimi, klausiančia: „Ar dūmai dirgina jums akis? Naudokite „Murine". Kažkokia mergina surengė sau savaitgalio iškylą, apsistodama Atlantos „Shelburne Hotel".

Vizitinėse kortelėse užrašyti seni telefono numeriai — „Dono

* Kiniškas žaidimas, panašus į domino.

Le Blanko šokių mokyklos" (Trafalgaras 7-9486) ir „Oskaro grožio salono" (Saskvehana 7-9489), „Permanentinis garbiniavimas" su eskizu moters, kurios šukuosena — suplotų bangelių paviršius. Begalė suglamžytų lapelių su sąrašais, ką būtina padaryti, vis dar perteikė tų reikalų svarbą: „Ketv.: 12.30 „Selma", dovana Dorisei, „Saks" — maudymosi kostiumėlis, liemenėlė, paskambinti Rajanui. Tarnaitei: pakeisti patalynę, išlyginti sukneles. Kiaušinių, grietinės, duonos ir bandelių, ridikėlių, bananų, citrinos, cukraus, apelsinų, tualetinio popieriaus. Kitą savaitę: nudengti kilimus, suderinti pianiną." Iškrito dovanos kortelė. „Mamai — tegul šis žiebtuvėlis toliau šviečia kelią dar daug daug metų. Su meile..."

— Mam, lipk žemyn, ir taip jau turime namie pakankamai šlamšto, kam mums dar kitų žmonių šiukšlių, — nepatenkinta garsiai papriekaištavo paauglė savo motinai, gravituojančiai skrynių link. Jos tonas skambėjo visai kaip mano, kai gimdytojai mane ir jaunesnį mano brolį tampydavosi iš vienos antikvarinės parduotuvės į kitą.

Sutemus šiukšlių konteinerį apšvietė gatvės žibintai. Buvo kraunami furgonai „blusų turgums". Visiškai išsisėmusi nusprendžiau traukti laiptais aukštyn. Apie didesnę medžiagą laikraščiui, ant kurios aš užtaikiau, nors to dar nenujaučiau, pranašavo rašomoji mašinėlė po mano pažastimi, kurią išgelbėjau iš šiukšlių konteinerio. Iš vieno lagamino išsipylusių popierių krūvoje siekiau paimti vieno paskutinio daikto — trapios per „Western Union"* siųstos telegramos, adresuotos „Panelei Florensai Wolfson" ir pasirašytos: „Aš tave myliu, Natas."

* Privati Jungtinių Valstijų finansinių paslaugų, ryšių ir telegrafo kompanija, įsteigta 1851 m. Niujorke.

Tarp viso to chaoso buvo surastas kažkokios jaunos moters dienoraštis. Kol kėliausi raudonmedžiu išmuštu liftu, durininkas Hektoras man užsiminė apie „kažkokios merginos dienoraštį iš ketvirto dešimtmečio". Mudu vėl nusileidome į rūsį, kur dienoraštis buvo įkištas į rakinamąją jo daiktų spintelę. Atidavė jį man įvyniotą į plastikinį „Zabar" gastronomo maišelį. Grįžusi į butą, atsisėdau ant savo lovos. „Penkerių kelrodžių akmenų svarbos metų dienoraštis", auksinėmis raidėmis buvo užrašyta ant apsitrynusio knygos viršelio. Užgniaužusi kvapą atlaisvinau žalvarinį spragtuką. Nors rakto skylutė ir užrūdijusi, dienoraštis nebuvo užrakintas. Po šiltą mano antklodę pasklido raudonos odos trupinėliai.

„Ši knyga priklauso... *Florensai Wolfson.*"

Viduje aplinkui frontispisą su įspaustu Zodiako ratu vyniojosi mėlynas vijoklis. Dienoraštis tartum reagavo vėl atsidūręs šiltose rankose, puslapiai nekliuvo ir skleidėsi. Greitomis perverčiau glaustu pasvirusiu mergaitišku braižu padarytus įrašus. Galėjau pasakyti, kad dienoraštis buvo branginamas. Pamačiau datą, kada Florensa pradėjo rašyti: 1929 m. rugpjūčio 11 d. Aš esu vedusi kasdienius užrašus, bet niekada ko nors panašaus į tai. Penkerių metų dienoraštyje nuo 1929-ųjų iki 1934-ųjų nepraleista nė vienos dienos. Knyga buvo trapi, bet kartu ir stebėtinai tvirta, atsižvelgiant į jos trijų ketvirčių šimtmečio senumą. Ant viršelio, kur oda išdilo, pro pamušalą švietėsi pageltęs laikraščio puslapis su biržos akcijų kurso kotiruote.

Beveik du tūkstančiai įrašų tapė portretą paauglės, itin išgyvenančios dėl savo išvaizdos ir egzistencijos prasmės. Susitinkančios su draugais „Schrafft's" kavinėse. „El Morocco" naktiniame bare. Šokančios „Pennsylvania", „New Yorker" viešbučiuose ir „Savoy" šokių salėje.

1930 sausio 16. *Nusipirkau patentuotos odos vakarinius batelius*

eiti į operą su tikrai aukštais kulniukais! 1930 balandžio 8. *Nusipirkau šiaudinę skrybėlę už 3,45 dol. — ji ilgai nelaikys.* 1931 balandžio 20. *Nusidažiau antakius & blakstienas ir visiškai susigadinau veidą.* 1934 kovo 13. *Pramoginė mados demonstracija, ir esu kone priveikta pavydo — ne dėl drabužių, bet dėl aukštų lieknų manekenių dailumo.*

Pastebėjimai apie nerimtus dalykus ėjo pramaišiui su nuoširdžiais apmąstymais apie jai patikusias knygas — ypač mėgti Balzacas ir Flaubert'as. 1932 rugpjūčio 3. *Visą dieną skaičiau kažką iš Jane Austen — kokia atgaiva įdomu — kaip nauja — nejau jos padermė išmirė? 1934 kovo 12. Ilgai miegojau, skaičiau „Dieviškąją komediją" ir apskritai pernelyg išsisėmiau, kad pajėgčiau mąstyti ar net suprasti.* Po keturių mėnesių: *Skaitau „Hedą Gabler", dešimtą kartą.*

Muzika — pasikartojanti tema — ženklino jos gyvenimą šauktukais. Beethoveno simfonijos! Bacho fugos! 1932 birželio 28. *Prisikimšau Mozartu ir Beethovenu — jaučiuosi kaip sunokęs abrikosas — esu apsvaigusi nuo egzotikos.* 1934 vasario 6. *Valandas taisiau suplėšytas muzikos knygas, ir šios atrodo tikrai bjauriai, ištisai apklijuotos lipnia juostele. — Bet kas per grožis viduje! Mano meilė tokia atsitiktinė.*

Išaiškėjusi iš dienoraščio puslapių jauna moteris turėjo didžiulius siekius, net jeigu juos įgyvendinti ir nebuvo lengva. 1931 vasario 21. *Nuėjau į Šiuolaikinio meno muziejų ir mažne nualpau iš tikro pavydo — aš dar net nesugebu nutapyti obuolio — tiesiog širdis plyšta!* 1932 sausio 16. *Šiandien negalėjau mokytis & nuėjau į muziejų skausmingo grožio rytui — pūstas stiklas, nefritas ir neprilygstami siuviniai.* 1932 balandžio 10. *Rašiau visą dieną — ir mano pasakojimas vis dar nebaigtas.* 1934 rugsėjo 2. *Ketinu rašyti pjesę apie Wordsworthą — begalinės galimybės.* 1934 spalio 12. *Kaip man patinka suteikti skausmo savo personažams!*

Ko ji labiausiai troško — tai pasinerti į didingą aistrą, kuri pa-

keistų jos gyvenimą. 1932 liepos 3. *Penkios valandos teniso ir nuostabios laimės — viskas, ko aš trokštu — tai ką nors mylėti — jaučiuosi nevisavertė.*

Nors rašyta laiku, kai seksas buvo tema, apie kurią kalbėta slapčia, dienoraštyje gausu intymių detalių apie santykius tiek su vyrais, tiek su moterimis. 1932 vasario 11. *Šiąnakt miegojau su Pearla — buvo gražu. Nėra nieko malonesnio kaip fizinis artumas su žmogumi, kurį myli.* 1933 balandžio 19. *Dieve mano, nuo tos painiavos man bloga! Kas aš tokia — vyras ar moteris? Abu? Ar tai įmanoma — viskas tapo taip sunku, taip šlykštu — priverstinis sprendimas — skausmas.*

Dienoraščio skyriuje „Atmintinės" buvo puslapiai, skirti „Gimtadieniams ir metinėms" ir „Išsiųsti kalėdinius atvirukus". „Svarbių įvykių rodykle" turėjo būti naudojamasi tik „iškiliems atvejams" sužymėti. Iš šios galėjai matyti, kokie atrakcionų velnio kalneliai buvo emocinis Florensos gyvenimas.

Gaisras senuose namuose, 1927 vasario 14
Mano pirmi šokiai, 1929 gruodžio 30
Mano pirma cigaretė, 1930 sausio 12
Mano pirmi aukštakulniai, 1930 sausio 16
Pamačiau Evą LeG, 1930 gegužės 8
Ją įsimylėjau, 1930 gegužės 8
Mano pirma vakarinė suknelė, 1930 gegužės 20
Į Niujorką atvyko Mannis, 1930 liepos 19
Vėl kalbėjausi su Eva — ir man buvo atsakyta, 1930 lapkričio 14
Mano pirma meilė, 1930 lapkričio 11
George'as sugrįžo, 1931 birželio 29*

* Toliau tekste pateikiama šio vardo transkribuota forma Džordžas.

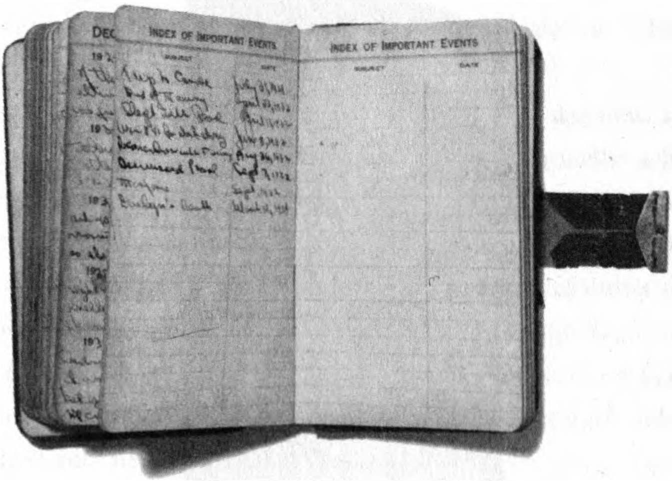
Visiškai baigta su Džordžu, 1931 liepa
Miegojau su Pearla, 1932 balandžio 11
Baigta su Manniu, 1932 balandžio 23
Laimėjau 40 dol. už trumpą apsakymą, 1932 birželio 8
Susitaikyta su Manniu, 1932 rugpjūčio 26
Pasiunčiau velniop Pearlą, 1932 rugsėjo 7
Marjorie, 1932 rugsėjis
Mirė Evelina, 1934 kovo 31

Staiga prisiminiau, kad iš vieno lagamino išgelbėjau užrašytą Evos Le Gallienne fotografiją. Ji, kaip vėliau sužinojau, buvo garsi avangardistinė aktorė ir „Pilietinio repertuaro teatro" Keturioliktojoje gatvėje įkūrėja. Le Gallienne, atvira lesbietė, vaidinusi Alisą Stebuklų šalyje, Piterį Peną ir Hedą Gabler. Tikrai atrodė, kad aktorė turėjusi daugiau negu epizodinį vaidmenį Florensos gyvenime. Kas tokie Džordžas? Evelina? Pearla?

Mano miegamąjį antrame aukšte pro langus nuo gatvės žibinto užliejo oranžinė žara. Florensa veikiausiai gyveno šiame pastate. Galbūt jos rašyta prie rašomojo stalo ir miegota netoli nuo čia, kur aš šiuo metu įsikūrusi. Ar mano surasta vėjavaikiška suknelė priklausė Florensai? Pasukau ją aplinkui, ir nuo netvirtų kraštų kruša pažiro ant grindų perliukai. Juodo atlaso maudomojo kostiumėlio, skirto smėlio laikrodžio formos figūrai, petnešėlės susikryžiavo man ant nugaros it žaidime „X žymi tą vietą"*. Žvilgsnis užkliuvo už „Bergdorf"** palto, gulėjusio krūvoje po tapytu miegančios paauglės paveikslu. Apsigaubiau jo prabangiomis klostėmis, žavėdamasi pui-

* Stalo žaidimas ir televizijos viktorina, kai atspėjus keturias vietas ir tarp jų nubrėžus linijas surandama vieta, kur paslėptas (metaforiškai) lobis.

** „Bergdorf Goodman" — prabangos prekių universalinė parduotuvė Niujorko Viduriniame Manhatane.

Dienoraštyje buvo puslapiai, skirti „Svarbių įvykių rodyklei“, kuriais turėjo būti „naudojamasi tik iškiliems atvejams pažymėti“. Iš jos atsiskleidė, kokie atrakcionų velnio kalneliai buvo emocinis Florensos gyvenimas.
(Fotografija: Lars Klove — *New York Times.*)

---

kiu fasonu ir malonia šiluma. Pati niekada nebuvau nešiojusi tokių elegantiškų drabužių. O Florensa? Paslėptas po daugybe dažų sluoksnių, Riversaid Draivo 98 buvo tartum beatgyjąs.

Man įsmukus po apklotais, iš tarp sulipusių dviejų puslapių iškrito laikraščio iškarpa. Joje buvo Florensos nuotrauka, kurioje ji atrodė it kokia praėjusio amžiaus trečio dešimtmečio kino žvaigždutė. Išskyrus sugarbiniuotus plaukus, jos išvaizda buvo visiškai šiuolaikiška. Akys — goslios ir protingos. Sekiau paskui Florensą iki vėlios nakties, mėgaudamasi kiekvienu jos gerai apmąstytu žodžiu ir labai gyvais pastebėjimais. Florensos rašymo maniera bemaž pri-

Dienoraštyje rastoje laikraščio iškarpoje rašoma:
„Florensai Wolfson, iš Madisono aveniu 1391, 15 m. amžiaus, baigusiai Wadleigh aukštesn. mok., skirta valstijos stipendija.

---

lygo tobulai literatūrinei klausai. Jos braižas buvo kilpotas, vietomis staigiai kylantis aukštyn, kartais mėlynu ir juodu rašalu greitomis pakrevezotas puslapyje.

Nesusiturėjau neskaičiusi, lyg tai būtų asmeniškai man adresuotas laiškas. Florensai ir man buvo bendri tokie patys meilės ilgesys ir troškimas pačioms nubrėžti savo kelius. Jos įrašai, kuriuose buvo prisipažįstama apie vienišumą, atliepė mano netikrumui, kad esu

vienišė ir palikta Niujorke suktis, kliaujantis vien savo jėgomis. Mes abi buvome rašytojos ir tapytojos. Abi jautėme reikmę iš savo kasdienių patirčių kurti tvarų grožį.

Dienoraščio pavadinimo „kelrodžių akmenų“ auksinės raidės nutrupėjo iki tik „akmenų“. Buvo akivaizdu, kad dienoraštis neliestas labai ilgą laiką, galbūt nuo tada, kai Florensa 1934-aisiais rugpjūčio 10-ą — savo devyniolikto gimtadienio išvakarėse — plunksnakočiu padarė paskutinį įrašą. Pagalvojau apie Baltąjį Triušį, užsimetusį tarp lagaminų. Kokiu būdu Florensa liko atskirta nuo savojo dienoraščio? Galbūt ji dar tebegyva? Kas buvo visi tie vyrai ir moterys, kurių širdis Florensa apskaldė, jeigu ne sudaužė? Kas buvo Florensa? Jos akys niekaip manęs nepaleido.

Trejus metus, kai vaikščiojau po Niujorką, vis mąstydama apie ją, Florensa liko man nežinoma. Naktimis, kai neimdavo miegas, užsimerkusi gulėdavau, vaizduodamasi lagaminų krūvą. Gailėjausi, kad neperžiūrėjau kiekvieno iš jų. Tai atrodė tartum sapnas, išskyrus raudona oda aptaisytą dienoraštį minkštame maišelyje nuo „Chanel“ batų, padėtą į staliuko prie mano lovos stalčių. Buvau įtraukta į Florensos pasaulį. Troškau atkurti jos laikų Niujorką. Ėmiausi ieškoti rašiusiosios dienoraštį, ir žodžiai „Ši knyga priklauso... *Florensai Wolfson*“ buvo man vienintelė nuoroda.

Plušėdama po gatves ir rašydama straipsnius, aš pamažu laikraštyje kilau aukštyn. Ieškoti Florensos laikotarpio liekanų — priedermė, kurią užsikroviau laisvalaikiui. Vieną popietę, 2006-ųjų kovą, netikėtai sulaukiau telefono skambučio iš teisininko Charleso Erico Gordono, besispecializuojančio dingusių asmenų paieškose. Pasidalijau su juo informacija apie dienoraštį.

Po kelių savaičių tyrimo mes suradome aukso gyslą. Peržiūrinėdamas miesto gimimų registracijos knygas, ponas Gordonas aptiko tik vienintelę Florensą Wolfson — niujorkietę, gimusią 1915-ųjų rugpjūčio 11-ą Niujorke rusų emigrantų porai, atvykusiai į miestą dvidešimto amžiaus pradžioje. Sekdamas rinkėjų registracijos įrašais ir pasitelkdamas savąją senų telefonų knygų kolekciją, jis atvedė mane iki Florensos Howitt su namais Konektikuto Vestporte ir Floridos Pompano Biče.

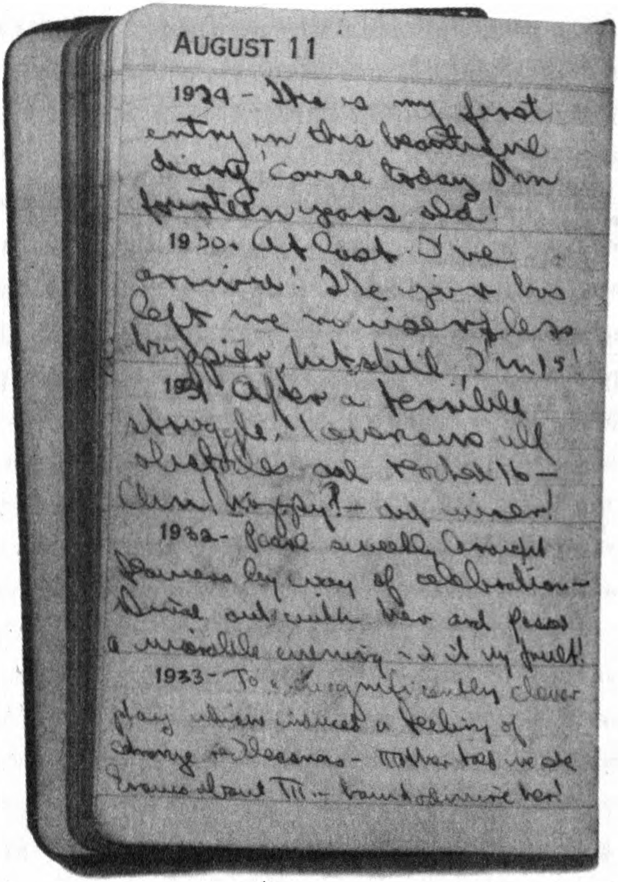
Florensa pasirodė netikėtai žavinga devyniasdešimtmetė moteris. Vestporte, kur 2006-ųjų gegužę pirmą kartą su ja susitikau, ji su savo vyru Nathanu Howittu, išėjusiu į pensiją stomatologijos chirurgu, — sprendžiant iš dienoraščio, vienu iš daugelio jos gerbėjų, — gyveno Long Ailend Saunde, privačioje gyvenvietėje netoliese Kedro kyšulio jachtklubo, pilko akmens kotedže prie vienos eismo juostos medinio tilto. Jų svetainės sienos buvo nukabinėtos vaizduojamojo ir abstrakčiojo meno paveikslais, tarp šių buvo ir jos pačios pastele tapytas dukters Valeri, dar mažos mergytės, portretas.

Florensa mūvėjo gražiai pasiūtomis gelsvai rudomis kelnėmis, lūpas buvo pasidažiusi raudonai, ant veido užsidėjusi patamsintus aukso ir vėžlio kiauto rėmelių akinius iš „Christian Dior“. Spausdama prie savęs dienoraštį rankomis, dar pakankamai lanksčiomis, kad pajėgtų kasdien praktikuotis pianinu gamas, glostė netvirtą knygos viršelį ir atsargiai pirštu sklaidė puslapius. Sėdėdama prie lango, ji keliavo atgalios prie merginos, kokia kadaise buvo. *„Man jau 14! 1929-ieji!“* — kimiu balsu perskaitė ji. Paskui pacitavo iš kitų metų įrašo: *„Pagaliau sulaukiau! Metai paliko mane protingesnę, mažiau laimingą, bet vis dėlto esu 15!“*

Florensa atrodė šokiruota ir kartu sužavėta savo ankstyvųjų meilės nuotykių atpasakojimų. *„Esu labai užsiėmusi jauna panelė“* — perskaitė ji įrašą, padarytą, kai sukako penkiolika. *„Vėl su-*

laukiau Džordžo apsilankymo ir pamokslo iš tėčio, įėjusio netinkamu momentu." Tarp protingos gražios jaunos moters nuotraukų buvo ir padarytoji su poetu Delmore'u Schwartzu. Jamesas Atlasas savojoje šio poeto biografijoje rašė apie „Florensos Wolfson „saloną" — pasiturinčio daktaro dukters, kuriai tėvas leisdavo priiminėti erdviame jų bute draugus".

— Pradėjau tai rašyti keturiolikos, — pasakė Florensa. — Mano vyrui — devyniasdešimt penkeri. — Pirštais sklaidydama trupančius jos rankose raudona oda įrištos knygos puslapius, susimąstė apie kūrybingą jauną moterį, juose taip gyvai atkurtą. — Jūs sugrąžinote mano gyvenimą, — prisipažino Florensa ir pradėjo man pasakoti savo istoriją.

Į dienoraštį buvo galima daryti įrašus penkerius metus — tiek jame buvo sužymėta puslapių pagal atskiras dienas. Pirmas dienoraščio puslapis užpildytas 1929 metų rugpjūčio 11-ą: „Čia mano pirmas įrašas šiame gražiame dienoraštyje, nes šiandien man jau keturiolika!“

(Fotografija: Lars Klove — *New York Times*.)

ANTRAS SKYRIUS

Dienoraštis

Čia mano pirmas įrašas šiame gražiame dienoraštyje, nes šiandien man jau keturiolika!

Florensa sugalvojo norą ir užpūtė ant glajaus roželėmis papuošto torto visas keturiolika žvakučių ir vieną dar — dėl laimės. Balta vasarinė suknelė su plačiomis it peteliškės sparnai rankovėmis lengvomis klostėmis krito virš mažų jos krūtų ir švelnaus klubų išlinkio. Ant stalo stovėjo pamerkta gėlių puokštė — nesunkus natiurmortas. Iš gramofono skambėjo „Boléro". Florensa ėjo iš proto dėl to Ravelio dalykėlio, kurio premjera pernai įvyko Paryžiuje. Pirmą kartą jį išgirdo privačioje vienos Radijo pasažo parduotuvės perklausos kabinoje. Keletą sykių ji sugrįžo pasižiūrėti nuostabaus pardavėjo, iki nusipirko plokštelę. Muzika vilnijo kiekviena jos kūno ląstele.

Aukšta liekna moteris su trumpa berniukiška šukuosena įteikė Florensai dovaną, suvyniotą į minkštą rožinį popierių. Ji nustūmė balto atlaso kaspiną, sumodeliuodama šį kaip kaklajuostę nedideliam šeimyniniam vakarėliui, atidarė dėželę ir garsiai atsiduso: „Dienoraštis!" Įvynioklis nukrito ant grindų. Florensa švelniai palietė delnu raudoną viršelį, pirštais perbraukė užrašą „Penkerių kelrodžių akmenų svarbos metų dienoraštis", kurio raidės buvo priderintos prie auksaspalvių puslapių kraštų. Nuo įverto į spragtuką žiedo ka-

daravo du rakteliai. Florensa priglaudė minkštos odos viršelį sau prie skruosto, o paskui raktelį į žalvarinę spyną įkišo, pasuko jį, ir mažutė spyruoklė atšoko.

Viduje mėlyno gėlėto piešinio vijoklis rangėsi aplink šokančių Zodiako ženklų ratą — *Virgo* (Mergelę), *Libra* — (teisingumo Svarstykles), *Pisces* (susikabinusias žuvis, simbolizuojančias begalybę) — besisukantį apie 1850 metais įsteigtos „Standartinių dienoraščių kompanijos“ vandenženklį. Florensa susirado Liūtą, savo ženklą. Atsarginį raktelį įsidėjo į kišenę. Sklaidė pirmyn ir atgal tuščius dienų puslapius — su tiek daug galimybių. Dienoraštis buvo puiki vieta savo labiausiai saugomoms paslaptims, troškimų ir ilgesių kronikai užrašyti. Viską būtų galima įrašyti į jo, storo kaip romano, puslapius, nužymėti kryptį — tokią pat nenuspėjamą kaip ir jo savininkės gyvenimas.

„Penkerių kelrodžių akmenų svarbos metų dienoraštis“ su pažymėtu Jungtinių Valstijų patentiniu numeriu buvo unikalus, suteikiantis galimybę įrašais ant kiekvieno puslapio paeiliui vesti penkerių metų kroniką. Trys šimtai šešiasdešimt penki puslapiai, po vieną atskirai visoms metų dienoms, viršuje buvo sužymėti mėnesiu ir data. Iškart, vos užmetęs žvilgsnį, galėjai nustatyti laiko tėkmę. Kiekviena prabėganti diena būtų registruojama tik keturiose šviesiai mėlynų linijų eilutėse.

„Standartinių dienoraščių kompanijos“ įvade buvo Florensai patariama dienoraščio puslapiuose registruoti savo „kelrodžių akmenų svarbos“ įvykius. *„Kaip dažnai mes mėginame prisiminti įdomius ir svarbius dalykus iš praeities ir kaip dažnai mūsų atmintis mus nuvilia! Bet užrašytas įvykis išsaugomas visiems laikams. Tegul ši knyga prisimena už jus — tokia yra jos paskirtis. Galima pradėti rašyti bet kuriuo metu, ir ji skirta penkerių metų laikotarpiui. Diena iš dienos žymėkite dalykus ir įvykius, kurie jums įdomūs. Kas per malonumas*

vėliau perskaityti apie besirutuliojančią jūsų karjerą mokykloje ir koledže, savo patirtis visuomenėje, jūsų šeimos raidą metai po metų, jūsų veiklos sunkumus ir pergales. Tai tikrai jūsų gyvenimo KELRODŽIAI AKMENYS — verti, kad būtų užregistruoti. Koks pasitenkinimas skaitant įrašus galėti dar kartą pergyventi praeitį ir metai po metų lyginti pažangą, antraip daug kas būtų amžinai prarasta jums ir jūsiškiams."

Niekada anksčiau Florensa nebuvo vedusi dienoraščio. Po penkerių metų bus 1934-ieji. Ji būsianti devyniolikos, faktiškai suaugusi. Tai atrodė lyg amžių amžiai! Viskas keitėsi. Ji nesitvėrė savyje planais dėl ateities. Dienoraštyje buvo įdėtas eilėraštis.

Juk kaipgi lengva bus rašyt,
Tik po kelis žodžius kasryt!
Apie tai, kas buvo tau smagu,
Meilės suteiktus džiaugsmus.

Rašyk, kaip linksma buvo valty
Po burėm iškylaut po salpą;
Lėkt motociklu, dar šokt puiku
Savaitgalį užmiesty kartu.

Flirtas — ir jau vestuvėms metas,
Medaus mėnuo Pietuos nusimato,
Ir vėl namie draugai linksmi,
Kol žmogutis mažas — tau pakely.

Taigi diena po dienos istorija plečias,
Kol tavo gyvenimo kelias į priekį tęsias,
Šviesa ir šešėliai — prisiminimai mieli,
Tokie KELRODŽIAI AKMENYS, sulig jais tu žengi.

Florensa puolė prie Francesės Boruchoff — trisdešimt vienerių metų motinos draugės, kuri išrinko raudona oda aptaisytą dienoraštį iš kitų, pagamintų rankinėmis spausdinimo mašinomis „Standartinių dienoraščių kompanijos“ spaustuvėje Kembridže, Masačusetso valstijoje. Florensa manė Francesę gražiai kalbant ir žavėjosi jos rafinuotu skoniu. Trūktelėjo ją už rankos, kviesdama pašokti — kai ką impulsyvaus ir ritmiška, žinoma tik jiedviem. Francesė mirktelėjo jaunai savo draugei.

Pro langą Florensai buvo matyti Far Rokavėjaus, kur Wolfsonai atostogaudavo, švyturiai. Šeima čia atvyko praėjusią savaitę kartu su antplūdžiu daktarų, advokatų ir klerkų — visų, trokštančių ištrūkti iš alinančios Manhatano tvankumos į Rokavėjaus bungalus ir rūmams prilygstančius viešbučius, kaip kalbama, niekuo nenusileidusius europiniams, kai devyniolikto šimtmečio pabaigoje buvo pastatyti turtingiems niujorkiečiams. Keleiviai išsipylė iš Long Ailendo geležinkelio stočių Sisaid Arverne, Bel Harbore ir Brizi Pointe — miestukuose, suvertuose nelyginant perlai palei giedrą pietinio Kvinso pusiasalį. „Edžmyras! Trisdešimt šeštas pliažas!“

Edžmyras, iš pradžių vadintas Naująja Venecija, buvo numatytas jo statybų vykdytojo kaip Italijos svajonių miesto dvynys, kupinas kanalų ir gondolų, — vos valanda kelio nuo Niujorko, — nors tai iki galo taip ir liko neįgyvendinta. Dabar niujorkiečiai, tokie kaip ir Wolfsonai, tenkinosi atostogaudami Holivudo kotedžų tipo bungaluose ir karkasiniuose namuose palei pakrante einantį Florensijos aveniu. Vilkdamas paskui save bagažą, sukaitęs būrelis nužygiavo nedidelį atstumą iš žvirgžduoto fasado stoties, pakeliui praeidami pro šimtus pajūrio kotedžų, iki savo bungalo pliaže.

Florensos gimtadienis išpuolė nuostabų vakarą su kaitros amalais ir storais melsvai pilkais debesimis. Vandenyno bangos baltų putų keteromis ritosi toli į pliažą. Florensa apsivijo rankomis Francesę. Ji

mėgdavo šią prajuokinti. Francesė atmetė atgal savo gelsvai rusvas garbanas, apnuogindama neįmanomai kreminės spalvos kaklą. Jos plaukai kuteno Florensai ausį. Padūkusiai nesivaržydama Florensa pabučiavo vyresnę moterį į lūpas.

— Dieve mano, Florensa.

Jos motinai Rebeccai Wolfson, tvirtai keturiasdešimt dvejų metų moteriai su gėlėta suknele ir apvaliais plonų auksinių rėmelių akiniais, nereikėdavo garsiai reikšti savo nepritarimų. Florensos atžvilgiu ji prieštaraudavo beveik dėl visko. Rebecca pažvelgė į savo vyrą, keturiasdešimt penkerių Danielį Wolfsoną. Ji nieko negalėjo padaryti, kad suvaldytų šią nežaboto būdo būtybę, kurią vos atpažino kaip nuosavą dukterį. Florensos gimdytojai atvyko tik savaitgaliui, nes jiems reikėjo grįžti į darbą, tėvui — į savąją perkrautą gydytojo praktiką Manhatane, o motinai — į jai priklausančią klestinčią aukštosios mados moteriškų drabužių parduotuvę „Rebeccos Wolfson vakarinės suknios“ Madisono aveniu. Visą savaitę su Florensa ir jos dešimtmečiu broliu Irvingu likdavo šeimos namų šeimininkė.

Florensa įprato būti savarankiška — nuo to laiko, kai šešiametę žvitrią mergaičiukę mama su tėčiu Pensilvanijos stotyje įsodino į pulmano vagoną ir išsiuntė vienui vieną aplankyti Bostone tetulytės Francesės. Po milžinišku tiksinčiu laikrodžiu su romėniškais skaitmenimis motina įdavė Florensai „Schrafft's“ saldainių skyriuje nupirktą tamsiai raudoną jos mėgstamųjų zefyrų dėželę. Daktaras Wolfsonas įspraudė vagono palydovui į delną penkis dolerius arbatpinigių, kad kartkartėmis užmestų akį į jo dukterį.

Florensa glaudė prie savęs lėlę, kurią aprengė kelionei savo išaugtais drabužėliais, juodais patentuotos odos bateliais „Mary Janes“ ir puskojinėmis iki kelių. Debesys skriejo pro jos kupė langus, o Florensa kimšosi į burną, kiek tilpo, zefyrus. Traukiniui sustojant tarp

Niujorko ir Bostono, įlipdavo ir išlipdavo nepažįstami žmonės. „Būk drąsi", — šnabždėjo savo mažylei Florensa.

Išvydusi Francesę, Florensa prisiglaudė prie jos ir pabučiavo, šitaip išsiduodama, kaip trokštanti švelnaus jausmo. Neprisiminė, kad motina ar tėvas kada nors būtų ją bučiavę. Francesė buvo jauniausia duktė šeimoje, kurią motina pažinojo iš savo kaimo senojoje gimtinėje. Motina devyniolikos viena atkeliavo į Ameriką, o Francesė atvyko būdama dar mergytė. Francesė su savo vyru Henriu, oftalmologu, gyveno viename iš elegantiškų Bostono namų. Medžiu apmuštame jos valgomajame su besiliejančia pro užuolaidas šviesa Florensa grojo „Steinway" fortepijonu. Francesė buvo visai kitokia nei Florensos gimdytojai. Motina ir tėvas niekada nenorėdavo sugrįžti į senąją gimtinę, bet Francesė mėgdavo keliauti. 1923-iaisiais ji apsuko Europą, parsiveždama daniškas klumpes ir tūkstančius veik beverčių vokiškų markių, kurias Veimare merginos degindavo savo krosnyse, nes esantys apyvartoje pinigai buvo pigesni už malkas.

Toli nuo namų, gaubiama Francesės šilumos, Florensa jausdavosi saugi ir itin rami. Būtent būnant pas Francesę atsitikdavo kas nors ypatinga. Per vieną apsilankymą dešimtmetė Florensa atsibudo ir pamatė savo paklodę išteptą krauju.

— Tetulyte Francese! Aš kraujuoju!

Senojoje gimtinėje motinos tėkšdavo dukroms smarkų antausį, kai šioms prasidėdavo menstruacijos. Tvirtindavo esą tai pataiso kraujo apytaką po jo netekties, bet iš tikrųjų tai būdavo perspėjimas dėl moterystės pavojų. Francesė paglostė sudrėkusius Florensos plaukus.

— Viskas gerai, — nuramino Francesė. — Tu tampi moterimi.

Motina taip ir nepapasakojo Florensai apie mėnesines. Kūną privalu dengti, o ne apie jį kalbėti.

Dabar, jau paauglė, Florensa laukdavo tų kelionių, kurios kadai-

se atrodydavo tokios bauginančios. Vienais metais Florensa nuplaukė į Bostoną laivu. Kelionė truko pernakt, ir Florensa turėjo atskirą kajutę. Francesė vakare ją nusivedė į teatrą, o po to jiedvi pietavo prašmatniame su kabaretu naujame restorane, kur pastebėjo garsius aktorius ir aktores. Mama ir tėtis niekada nenorėdavo eiti kur nors papietauti. Turėjo nuolatinę namuose gyvenančią tarnaitę, kuri gamindavo jiems valgį. „Kam kur nors eiti?" — sakydavo motina.

Florensa su Francese taip pat aplankė Litl Nehantą — pakrantės miestuką uolėtame pusiasalyje, penkiolika mylių šiauriau Bostono išsikišančiame į Masačusetso įlanką. Nehantas — indėniškas pavadinimas, reiškiantis „kyšulį" ar „beveik salą". Francesės motinai priklausė didžiulis, raudonais akmenėliais tinkuotas ir su balta apdaila namas ant kalvos šlaito su vaizdu į vandenyną, ir į jį iš gatvės tekdavo aukštokai kopti. Penki namo miegamieji visada būdavo pilni šeimos narių ir svečių. Draugų antplūdžiui įkurdinti pastatydavo sulankstomas loveles koridoriuje ir po tentais antro aukšto balkonuose virš terasų prieky ir užpakaly namo.

Kitapus gatvės gyveno skulptorius, kurio garaže esančią studiją, pilną erotiškų nuogų figūrų, Florensa ištyrinėjo. Ji pasistatydavo molbertą medinėje namą juosiančioje verandoje su vaizdu į vandenis ir tapydavo. Nehanto jūros putų spalvų paletė ir druskingas oras jai priminė Far Rokavėjų. Ant neaukšto šviesiai pilko uolos masyvo, išsikišusio iš vandenyno it banginis ir vadinamo Kiaušinio uola, stiebėsi švyturys.

Florensa taip pat buvo artima su Francesės vyresne seserimi Ray'a. Tetulytė Francesė ir teta Ray'a gyveno puikiai. Nuolatos priiminėjo svečius. Abi nuostabiai gamino valgį ir rengdavo elegantiškus vakarėlius. Nehanto pliaže Florensa susipažino su visu būriu naujų berniukų. Ji irgi surengdavo vakarėlius, vaidindavo šeimininkę — vienintelė mergaitė, supama tuzino berniukų. Iškepė savo pirmą

Florensa maudomuoju kostiumėliu su F raidės antsiuvu Far Rokavėjaus pliaže tarp savo draugių 1929-ųjų liepą — tą vasarą, kai gavo dovanų dienoraštį. (Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

tortą. Būtų buvę lengviau nutapyti šį drobėje. Tetos Ray'os sūnus Arnoldas, pasipuošęs fraku, nusivedė Florensą į oficialią šokių salę, kuri vadinosi „Pilis". Kai Florensa grįždavo namo iš pasimatymų, ji su Francese pasikalbėdavo kaip dvi draugės. Florensa visada troško turėti seserį, o Francesė, kuri augino du mažus sūnus, elgėsi su Florensa kaip su nuosava dukra.

Florensos gimtadienio vakarą Far Rokavėjuje, kai suaugusieji galiausiai pasišalino į priebutį, ji retai pasitaikančią privačią akimirką buvo palikta viena. Pasiėmusi plunksnakotį ir pamerkusi šį į rašalinę, pradėjo rašyti.

„Ši knyga priklauso... *Florensai Wolfson.*"

Šįvakar vaikinai užsimena apie bernvakarį su pižamomis ir nusineša mane ant pečių į paplūdimio lentatakį.

Įsiveržė triukšminga draugija, dainuodama su „Su gimimo diena". Moe, Solas Henris, Sylvia, Sophie, Lola. Ta pati grupė, kurią Florensa pažinojo nuo tada, kai jie visi statydavo smėlio pilis ir maudydavosi Jamaikos užutėkyje*. Florensa palinkėjo gimdytojams labos nakties ir pabučiavo į skruostą Francesę. Mažasis Florensos broliukas Irvingas ruošiamas į lovelę baisiai troško irgi eiti su visais kartu.

Grupelė nužygiavo mėnesienos apšviestu pliažo lentatakiu po elektros žibintais, atsispindinčiais tamsioje jūroje lyg žėrinčios medūzos, praėjo pro medines sūraus vandens vonias ir pliažo persirengimo namukus, kurie rytą bus pilni besimaudančiųjų.

Lentatakis spindėjo šviesomis nuo stebuklingų miestų, Pelenės parko ir Rokavėjaus Pramogų Šalies su velnio kalnelių serpantinais lekiančiu traukinuku ir karusele. Dar prieš kelerius metus Florensa būtų labai troškusi užsėsti ant ugningai rožinio žirgo. Įėjimas į Pramogų Šalį kainavo dešimt centų. Jaunimas nerdavo nuo Brangakmenių bokšto į olimpinio dydžio baseiną. Pereidavo Veidrodžių kambarį, o Madam Miriam modavo pas save išbandyti Svorio spėjyklės. Ten vaidindavo Siamo dvyniai ir boksuodavosi neūžaugos. Keistai

* Angl. *Jamaica Bay* — lagūna Niujorko dangoraižių paunksnėje šalia Tarptautinio Džono F. Kenedžio oro uosto.

nudažytomis akimis aplinkui skriedavo Vikšras. Peteliškės įrenginys sukdavo berniukus ir mergaites per galvą.

Dažniausiai vakarais grupelė baigdavo žygį prie Pajūrio — populiariausios lentatakio atkarpos — mylios ilgio pramogų zonos. Pajūris knibždėte knibždėjo jaunų žmonių, ieškančių jaudulio šokių salėse, vodeviliniuose teatriukuose, parduotuvėlių pasažuose ir tiruose. Ten buvo miniatiūrinės golfo aikštelės su besisukančiais vėjo malūnais, žaidimų paviljonai su nutapytomis žvynuotomis jūrų pabaisomis ir šiuolaikinėmis undinėmis su skulptūriškai iškiliomis krūtimis ir lūpomis, landynėlės, kur iš krištolinio rutulio būdavo skaitomos tavo mintys, ir fotokabinos prisiminimams įamžinti. Koncesiniuose kioskeliuose galėdavai nusipirkti virtų kukurūzų burbuolių, dar tebečirškiančių karštų dešrelių, šaldyto kremo ir irisų. Greta indėniškų mokasinų ir nuogų lėlyčių bei perlinėse kriauklėse pieštų vaizdelių būdavo taip pat pardavinėjami ir pikantiški atvirukai su burleskų šokėjomis. Vyresni berniokai, rūkantys cigaretes, kreivomis šypsenėlėmis spoksodavo į Florensą. Ji iš pirmo žvilgsnio galėdavo atskirti vietinį bernioką nuo manhataniškio.

Mes visi nuėjome į Pramogų Šalį ir nuostabiai praleidome laiką. Mudvi su Silvija šį vakarą pakabinome berniukus.

— Florensa, — kažkas pašaukė.

Į citrininę šviesą įžengė Bernardas Enveras — šešiolikos, tamsių garbanų ir nekantraus veido virš rombinio rašto berankovio nertinio. Florensa labiau būdavo linkusi į vyresnius. Ji nusekė paskui Bernį į žaidimų paviljoną, kur jisai sumokėjo penkioką už lanką ir dešimt strėlių, stodamas varžytis su kitais berniokais, besistengiančiais pa-

taikyti į taikinio centrą ir laimėti savo panoms žaislinį meškiuką. Jis nusišypsojo Florensai, kviesdamas ją patraukti į „Žaibą“ — medinio karkaso velnio kalnelių traukinuką, prie kurio dažytas stendas skelbė: „Geriausia pramoga jauniems ir seniems.“

Sutuksėjo ratai, ir Florensa su Berniu pradėjo lėtai kilti girgždančių bėgių taku. Važiuojantieji kėlė rankas į vasaros naktį. Aukščiausiame taške mirksnį stabtelėta. Florensai buvo matytis visa visa spalvinga Pramogų Šalies fantazija, atsispindinti mėnesienos nutviekstame vandenyne — vibruojantis, aukštyn kojomis apverstas purpurinis pasaulis. Staiga pasviręs, vagonėlis pradėjo lėkti žemyn, nerdamas į kairę ir dešinę. Kai Bernis prakaituota ranka padėjo Florensai išlipti iš vagonėlio, visas jos kūnas tebedrebėjo. Bernis norėjo keltis darsyk.

Nuo tada, kai aš čia, Bernis dar nepabučiavo manęs. Aš moku atsispirti.

Užkurtas laužas davė ženklą pradėti vakarėlį pliaže. Porelės glamonėjosi apie ugnį, o mėgstantis laidyti sąmojus vaikis Mou pasakojo apie mohaukų vadą, kuris nedavė ramybės senajam „Rekovakiui“, šitaip pavadintam pagal Kanarsio regiono indėnų gentį, kadaise gyvenusią šiose vietose. Rokavėjuje buvo nuosmukį išgyvenančių viešbučių ir kadaise prabangių rezidencijų su tokiais pavadinimais kaip „Ramybės kotedžas“ ir „Saliamono rūmai“. Kai Florensa buvo jaunesnė, ji bijodavo eiti pro vieną lentomis užkaltą karalienės Viktorijos laikų stiliaus namą, kuriame buvo kilęs gaisras. Įsivaizdavo jo viduje apdegusį lavoną.

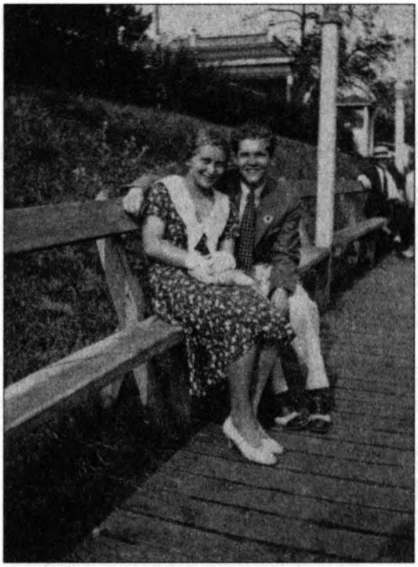
Šį vakarą ištyrinėjome namą, kuriame vaidenasi. Kaip mes šiurpome!

Vienas iš berniokų akmeniu išdaužė langą. Florensa įsiropštė vidun, paskui ją — Bernis. Buvo tamsu ir atsidavė pelėsiais. Prisimindama perspėjimą vasarai dėl šikšnosparnių, Florensa dengėsi galvą. Abu bastėsi po apgriuvusią vilą lyg po nuosavą. Įsitvėrusi į turėklą, žiūrėdamasi į suskilinėjusį veidrodį, Florensa vaizdavosi, koks būtų jausmas tapti turtuolio žmona. Užsimerkusi ji girdėjo plikų lentų grindimis šiūruojant minkštus brezentinius batus. Prisidengę sulenktais delnais burnas, berniukai it laukinių indėnų grupelė giedodami šoko aplink ją.

Šįvakar Bernis man pasakė, kad aš jam labiau patinku už visas kitas merginas, ir aš jam pasakiau tą pat. Skambėjo panašiai į tai, ką buvome perskaitę knygose.

Ant smėlėto lentatakio laiptelių Bernis pasiūlė Florensai savo švarką. Užmetė šį jai ant pečių lengvu lūkuriuojančios rankos mostu. Tai buvo pirmas jos bučinys į pražiotą burną, jo liežuvis tik vos vos perbraukė jai per dantis. Juodu glaudėsi prie vienas kito nuo vėjo, tyrinėdami, susiliesdami ir vėl atsiskirdami lūpomis.

Staiga Florensa pasijuto trūktelėjama aukštyn. Atsisukusi atsidūrė akis į akį su savo tėvu, daktaru Wolfsonu, kuris laikė ją už alkūnės ir vadino visokiais vardais, kokie tik išvis yra. O juodu tebuvo apsikabinę, net nesiglamonėjo, tik bučiavosi. Ji laukė po pliažo kontoros, kurioje buvo galima surasti pasimetusius vaikus, iškaba, vos per tokį atstumą, kad negirdėtų įsikarščiavusio tėvo kertamų Berniui

Florensa jaunikaičio draugijoje ant Rokavėjaus lentatakio, datuota 1931-ųjų liepa.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

žodžių. Bernis buvo toks nekaltas, kaip berniukas Hardis iš knygelių vaikams puslapių. Florensa jautėsi blogiau nei tuomet, kai pliaže basa užmynė ant stiklo šukės, ir kol galiausiai nusigavo iki bungalo, vos laikėsi ant kojų. Tėtis ant pjautinių jos žaizdų užpylė jodo.

Florensa prisiminė ir kitą vakarą. Būdama dešimties, su motina nuėjo į jos draugės vakarėlį — prirūkytą, su moterimis, kurios prie aukštų kokteilių taurių skundėsi savo vyrais ir vaikais, žaidė kortomis ir madžongą, šūkaudamos „Pang" ir „Čau". Nuobodžiaudama ji nuklydo į antrą aukštą, kur paaugliai rateliu užsidegę žaidė „suk butelį". Vienas vyresnis berniukas pakvietė ją į ratelį. Kai Florensa atsisėdo, svyrinėjantis butelis nuo kokakolos parodė į ją. Berniukas per rytietišką kilimą keturiomis atropojo prie jos. Jo veidas buvo spuoguotas,

kvapas iš burnos nemalonus. Jis uždėjo jai ant krūties delną. Ji suklikо: „Šalin nuo manęs rankas!“

Po vakaro su Berniu pakeliui atgalios į bungalą Florensa išklausė baisų tėvo pamokslą. Kaip galėjusi išeiti su berniuku, kurį vos pažįstanti. Juk esanti išsilavinusi ir rafinuota. O Bernis ir ta šutvė — vulgarūs. Tėvas vėl kartojo senus būgštavimus. Jis baiminosi, kad ji taps bloga mergina. Florensa jautėsi sužvarbusi ir nesveika.

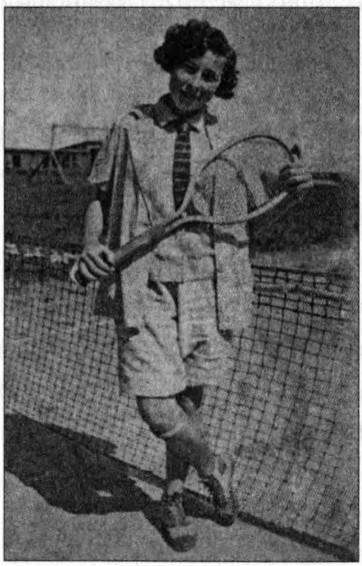
Popietę mudvi su Gerte pasakojomės rizikingas istorijas.
Oho, na ir karšta ji!

Kitą dieną Florensa laikėsi aplinkui bungalą, piešė eskizus ir skaitė. Vakare užėjo jos draugė Gertruda — kartu su savo motina, ponia Buckman, gera Rebeccos Wolfson bičiule dar iš senosios tėvynės laikų. Gertė nukrito ant Florensos lovos, rudos jos garbanėlės išsidraikė apie skruostus su duobutėmis ir jausmingas akis. Ji jau buvo girdėjusi apie Florensos eskapadą praėjusį vakarą, slapta pasiklausiusi jųdviejų motinų pokalbio. Vaikystėje Florensa ir Gertė grodavo pianinu duetus; dabar jos abi rašė eilėraščius. Gertė, vėlokai pražydusi, drovi su berniukais, labai žavėjosi į nuotykius linkusia savo drauge ir visada klausinėdavo smulkmenų. O, koks malonus jausmas, kai Bernis įkišo jai į burną liežuvį! Florensa netvėrė nekantrumu vėl su juo pasimatyti.

Pliaže Florensa atsargiai brovėsi tarp besimaudančiųjų — apvalių, plonų, gražių, groteskiškų kaip iš Picasso paveikslų. Moterys vilkėjo

tamsiai mėlynais, pilkais ir šviesiai rudais, su siaurais dirželiais maudomaisiais kostiumėliais, apnuoginančiais tik pusę jų šlaunų, ir į porą tiems gumines kepuraites, papuoštas gėlytėmis. Senus karalienės Viktorijos laikus menančios damos brido į lūžtančias bangas laisvomis suknelėmis, nuo jūros vandens akimirksniu patamsėjančiomis. Brizas plazdeno Amerikos vėliavą. Florensą raudonu džersio vilnos kostiumėliu su balta F raide įkandin lydėjo švilptelėjimai. Sužiuro bridžą lošiančių jaunų motinų frotinėmis pliažo pižamomis grupelė.

Florensa stovėjo sukryžiavusi čiurnas, lyg pozuodama priešais fotoaparatą. Nuo pernai ji buvo priaugusi devynis svarus ir nenorėjo

Florensos vaikystės draugė Gertruda Buckman. Nuotrauka daryta Edžmyre, Far Rokavėjuje ir datuota 1926 m. Kai buvo mažos, Florensa ir Gertruda grodavo pianinu duetus. Tapusios paauglėmis, rašė eilėraščius. 1938-aisias Gertruda ištekėjo už poeto Delmore'o Schwartzo. (Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

numesti nė uncijos. Nors iš prigimties blondinė, ji pradėjo gvelbti peroksidą iš tėčio medikamentų spintelės jo kabinete, nepaisydama, kad motina vis teiraudavosi, ar tik ji nešviesėjanti. „Ką tu vaizduoji?“ — dažnai klausdavo motina.

Gelbėtojas su švilpuku dantyse nuo savo kėdės akylai stebėjo besimaudančiuosius. Florensa rėmėsi į jo valtį, apžiūrinėdama raumeningą, įdegusį vyruko kūną, dengiamą oranžiniu vienos dalies maudomuoju kostiumu su petnešomis. Ji įsirausė pėdų pirštais į drėgną smėlį. Oras buvo karštas ir giedras.

— Florensa...

Atėjęs prie jos sustojo blyškaus strazdanoto veido berniokas plika krūtine ir iš maudomųjų glaudžių kyšančiomis liesomis baltomis kojomis.

Bernis apsikirpo ir atrodo baisiai — man jis taip patikdavo, bet dabar tiesiog mane atstumia nuo savęs, ir kaip blogai aš dėl to jaučiuosi — o, kodėl jis tai padarė!

Nejau ji bučiavusi tą berną? Bernis atrodė šlapukas, žemas, nuogas, apgailėtinas. Be savo žavingų rudų garbanų atrodė kaip nukirptas šuo. Florensa paliko jį stovėti ant kranto, užbaigdama dieną siautulingai nėrusi į bangų mušą.

Kaip trokštu grįžti namo. Bjauriuosi Rokavėjumi ir visais jo gyventojais — koks ryškus kontrastas tarp čionykščių berniukų ir namie!

Šiandien atsisveikinau su Berniu — kas per išsiskyrimo būta, tokio liūdno ir mielo! Pasakiau, kad daugiau nebepasimatysime, ir jis elgėsi, kaip ir priderėjo.

Paskutinę jos dieną Rokavėjuje lijo. Bernis buvo kiaurai permirkęs, kai atėjo atsisveikinti. Kelionei atgal į Manhataną Florensa buvo apsirengusi balta suknele su karpyta pelerina, kojinėmis ir trijų ketvirčių ilgio pirštinėmis. Po mėlyna žvejo kepuraite su išsiuvinėtu jo vardu rudos Bernio akys pritvinko ašarų. Florensa Long Ailendo geležinkelio traukiniu važiavo namo kartu su broliu ir namų šeimininke. Jos gimdytojai jau buvo sugrįžę į miestą juodu blizgančiu tėčio dodžu su pritvirtintu prie šono atsarginiu ratu ir registracijos numerio plokštelėmis, kuriose buvo raidės M. D. — medicinos daktaras. Ji spoksojo pro kupė langą, mąstydama pati sau viena. Rytoj — pirma diena mokykloje. Florensa buvo peršokusi tris klases ir šie metai — paskutinieji vidurinėje.

Šiandien buvau mokykloje ir susitikau su visais senais draugais. Visi buvo tokie žavūs... bet aš vis tiek ilgiuosi kai kurių berniukų iš Rokavėjaus. Kokia esu nepastovi.

Keturiolikmetė 1929-aisiais — jauna madinga manhatanietė.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

TREČIAS SKYRIUS

Šių laikų Merkurijus

Virš kiekvieno Penktojo aveniu šviesoforo stovėjo bronzinė romėnų dievo Merkurijaus statulėlė — sparnuotas pasiuntinys su mažučiu šalmu, pasiryžęs susirasti kelią per stačias pastatų uolas. It Merkurijaus šarvas, Florensos tamsiai oranžinė taftos kepuraitė provokuojamu kampu laikėsi ant auksaspalvių jos plaukų. Saulės šviesa, atsimušusi nuo kalkakmenio ir marmuro, tartum spinduliavo iš Florensos. Ji vilkėjo nauju juodu aksominiu paltuku, prie kurio motina buvo prisiuvusi didelę sidabrinės lapės apykaklę, suformuodama apie jos aukštų skruostikaulių veidą ir skaisčiai raudonas lūpas nelyginant gauruotą širdutę. Manhatanas buvo jos pasaulis. Išdidūs plieniniai bokštai stiebėsi į dangų. Tiltai žergė upes, pulsuojančias baržomis, vilkikais ir okeaniniais laineriais. Žemutinio Ist Saido ir Kinų kvartalo gatvės buvo pilnos prekeivių su stumiamaisiais vežimėliais. Midtaunas — nenutrūkstamas dirbančių merginų ir verslininkų srautas. Florensa žingsniavo, šviesiai pilkomis zomšinėmis pirštinėmis su šešiomis sagomis apmautomis rankomis spausdama prie savęs voko pavidalo rankinuką. Vyrai ir moterys šaudė į ją sužavėtais žvilgsniais. Keturiolikos Florensa atrodė kaip suaugusi moteris.

Kupina klajonių aistros, ji mėgavosi nuostabiomis gyvenimo suteikiamomis galimybėmis. Jaudinamai paprasta vaikštinėti po miestą. Ji buvo vienišė. Meninės sielos. Kitokia. Florensa klausėsi

filharmonijos koncertų Karnegi Hole. Eidavo pasižiūrėti baleto ir į teatrą.

Šį vakarą buvau „Rusų balete" — šokiai stereotipiniai ir be vaizduotės, bet neprilygstamas atlikėjų figūrų grožis labiau nei atsvėrė sterilumą.

„Star-Ron" šokio rečitalyje: indas tokių neprilygstamų grožio ir grakštumo, kad šie mažne atrodo suplanuoti kaip

Per visą Penktąjį aveniu šviesoforų viršuje buvo Merkurijaus figūrėlės. Šviesoforai suprojektuoti 1930-aisiais ir pašalinti 1967-aisiais. (Fotografija: *New York Times.*)

ir jo šokiai — kas per kūnas! Liaunas kaip moters ir be galo skaistus, esu tikra.

Taimso aikštė pulsavo ryškiomis reklamomis. Kramtykite gumą. Gerkite alų. Pamatykite gražiausias pasaulio merginas. „Camel“ cigarečių plakate vyriškis iš burnos leido į orą milžiniškus dūmų žiedus. Pro savo monoklį ją nužiūrinėjo „Planter's“ šokoladinių batonėlių Ponas Riešutėlis. „Coca-Cola“. „Lucky Strike“. Jos delno siekė čigonė. Penkiolikos pėdų aukščio puodelis reklamavo „Atlantic & Pacific Tea Co“. Kailių įrėmintas „Eskimo“ ledų berniukas viliojo šokoladu padengtu batonėliu. „Mister Kool“ — pingvinas su cilindru ir varlike — greitai mirksėjo ledukų akimis: „Pingvinas Vilis sako: net jeigu pašėlusiai kosėjate, „Kools'“ vėsa vis tiek atgaivins.“ Nulipęs kelis purvinus laiptelius į „LeBlang's“ vaistinės-užkandinės — vietinės įžymybės — pusrūsį, galėjai už dolerį nusipirkti atpigintų teatro bilietų. Vaikinas už prekystalio, teškiantis klientams mėsainius, laisvai galėtų būti palaikytas Florensos rytinių seansų stabuko Ramono Novarro pusbroliu.

Žiūrėjau „Gedulas tinka Elektrai“ ir nuo kraupios tonacijos patyriau gana piktdžiugišką pasitenkinimą — vis dėlto spektaklis dinamiškas.

Šį vakarą mačiau „Edipą karalių“ ir nuostabi jo aistra lengvai šventė pergalę prieš prastą vaidybą ir prastą režisūrą — ir mes dar pretenduojame rašyti!

Mačiau „Pietus aštuntą“. Turi didžiulį pasisekimą — parašyta prityrusio dramaturgo — ir tai buvo kvaila, banalu ir tuščia. Labai padrąsinama.*

* 1933 m. rež. George'o Cukoro filmas — buitinė komedija.

Mačiau „Berklio aikštę", puikus filmas. Beveik geriausias iš mano kada nors matytų. Tikiuosi, šiąnakt jį sapnuosiu!*

Keturiasdešimt penktosios gatvės „Lyceum", viename iš seniausių Niujorko Brodvėjaus teatrų, Florensa pamatė „Berklio aikštę" — apie jauną amerikietį, kurį vaidino žavingas blondinas Leslie's Howardas, 1928-aisiais gyvenantį šioje Londono aikštėje. Prie žvakių šviesos be tikslo bastydamasis po kambarius ir skaitinėdamas senus dienoraščius jisai sužinojo, kad galėtų nukeliauti laiku atgalios, ir įžengęs į aliejumi tapytą portretą buvo perkeltas į Švietimo epochą, kurioje gyveno pirmi namo savininkai. Jis įsimylėjo jauną gražią moterį. Juodu skyrė tik šimtas penkiasdešimt metų! Kaskart, kai prasidėdavo kelionė laiku, scenoje plykstelėdavo šviesos ir stūgaudavo vėjas.

Florensos miestas pulsavo gyvenimo tempu. Ir ji buvo ten, visko centre. Priešais jos akis seksualus plieninis didmiestis veikė it gerai alyva suteptas mechanizmas. Dundėdami iškeltais virš Trečiojo, Šeštojo ir Devintojo aveniu bėgiais miesto elektriniai traukiniai metė ant grindinio it filmo juostoje saulės blyksnius ir šešėlius. Gatvėmis važinėjo dėžės pavidalo automobiliai su tokių markių pavadinimais kaip „Pierce-Arrow" „Stutz", „Packard" ir „Studebaker". Vienas jaunikaitis, savuoju nauju atviru dviviečiu pasiėmęs ją pasivažinėti, išdrįso įsibėgėti iki keturiasdešimties mylių per valandą.

Gatvės buvo pilnos žmonių. Vyrai nešiojo minkštas fetrines skrybėles, o moterys — pilkus, rudus, kartkartėmis kaštoninės spalvos kostiumėlius su sijonais iki kulkšnių, šone įstrižai skeltais ir aš-

* *„Berkeley Square"* — 1933 m. rež. Franko Lloydo sukurtas filmas su Leslie'u Howardu, Heathera Angel ir Valerie Taylor pagrindiniuose vaidmenyse.

triomis it skustuvas klostėmis, visos kaukšėdamos aukštakulniais. Jie atrodė vaikščiojantys per sparčiai, lyg aktoriai sename nespalvotame, trūkčiojamai nuo ritės besivyniojančiame filme. Nė plaukų sruogelės, atsiskyrusios iš po griežtos linijos apie veidus. Pasaulis sukosi vis greičiau ir greičiau. Niekas nenorėjo atsilikti.

Penktasis aveniu gausus kailių — audinių, šinšilų, karakulio ir leopardų, ir kiekvieni iš jų ženklino nešiotojo socialinę padėtį. Geidžiamiausi buvo karakuliniai, su tūkstančių dolerių kainos etikete, pagaminti iš mažutėlių išvien susiūtų ėriukų odų — primenantys sugrūstą velvetą, standžiai raityti ir blizgantys. Kuklesnių išteklių moterims buvo mažesnės jų skiautės ant rankogalių ir movų.

Florensa grakščiai plaukė Penktuoju aveniu — kvartalą po kvartalo. „Sherry Netherland" viešbutį žymėjo auksinis laikrodis viršum šaligatvio, o čia pat kaimynystėje stiebėsi ir „Savoy Plaza". Florensa šokdavo pokylių salėse viešbučiuose, išsidėsčiusiuose palei šiaurinę Penktojo aveniu atkarpą — elegantiškiausią miesto anklavą, aptarnaujantį turistus, taip pat ir debiutantes bei aukštuomenės matronas. Kitapus Gausos fontano, puošiamo Pomonos, vaismedžių deivės, kur vieną naktį taškėsi Zelda ir Scottas Fitzgeraldas, buvo garsusis „Plaza" viešbutis.

Dviaukštis Penktojo aveniu omnibusas teikė puikų pasivažinėjimą po Niujorką, nes visiems už dešimt centų — ne už įprastus penkis — užtekdavo sėdimųjų vietų. Vašingtono aikštės arka buvo patogus punktas apsisukti miesto centre. Vienas konduktorius paėmė iš Florensos mokestį už bilietą, o kitas nuvedė ją į viršų. Antrame aukšte, kuriame porelės važiavo vien tam, kad galėtų glamonėtis, Florensa šildėsi rankas movoje, žvelgdama į prabangius daugiabučius palei Penktąjį, žinomą kaip Milijonierių Ruožas, kur glaudėsi Astorai, Vanderbiltai ir Whitney'ai. Viename bute prancūzė tarnaitė su nėrinių prikyšte išdidžiai užtraukė spurguotas užuolaidas.

Florensa spoksojo į universalinių ir elegantiškų parduotuvių vitrinas: „Tiffany's", „Saks", „Bonwitt Teller", „Bergdorf's", ką tik pakeitusio didingiausią Penktojo aveniu „aukso amžiaus"* rezidenciją, Williamo Vanderbilto prancūzų Renesanso stiliaus pilį. Goodmanų šeima buvo įsikūrusi stogo antstato apartamentuose virš savo parduotuvės, su vaizdais į Manhatano stogų rožynus, kuriais galėjo mėgautis tik keletas išrinktųjų.

Penktojo aveniu parduotuvių vitrinos buvo tartum dioramos Gamtos istorijos muziejuje, kur Florensa vaikystėje lankydavosi daugelį lietingų savaitgalių, žavėdamasi dinozaurų kaulais. Vietoje pirmykščių žmonių, išsidažiusių karo spalvomis, ir švelniaragių antilopių tarp vazoninių palmių, ten puikavosi šilkinės odos amazonės, apsitempusios šarmezu* ir krepdešinu. Florensa vienoje vitrinoje, kur buvo išstatyta manekenė standžiais geltonais plaukais, paraudonintomis lūpomis ir su besiranganČiomis apie rankas deimantų juostomis, pagavo savo pačios atspindį. Figūra demonstravo elegantišką ultramodernią atlasinę suknelę, aptempiančią per klubus, platėjančią į apačią. Tą 1929-ųjų rudenį Paryžius paskelbė nuverčiąs nuo pjedestalo vėjavaikišką mergiotę. Moterys troško naujo, grakštaus moteriškumo, garbindamos pilnų klubų Veneros siluetą su prigludusiomis prie figūros suknelėmis — šifono, brokato, muaro — su daug baltumos, daug juodumos ir nemažai nuogo kūno rausvos. Smėlio laikrodžio figūra buvo naujas visų geidžiamas modelis.

Motinai priklausė „Rebeccos Wolfson vakarinės suknios" prie Madisono aveniu ir Penkiasdešimt antrosios gatvės, kur ji peltakiavo sukneles klientėms, mokančioms iki tūkstančio dolerių už vieną —

* JAV istorijoje aukštosios klasės suklestėjimo laikotarpis po Pilietinio karo ir Rekonstrukcijos — 1877–1900 metai.

** Plonas atlasas (iš pranc. *charmeuse* — žavėtoja).

nepadorią pinigų sumą. Motinos skonis ir nagingumas buvo nepriekaištingi. Florensa, turinti teatrališkumo gyslelę, buvo rengiama puošniausiais drabužiais, sukirptais iš geriausių šilkų su rankų darbo siūlėmis ir palankomis. Florensai tereikėdavo papaišyti aprangos ansamblį, kokį būdavo mačiusi kurioje nors vitrinoje, ir motina sugebėdavo jį tobulai atgaminti. „Vionnet", „Chanel", „Lanvin".

Nusipirkau patentuotos odos batelius išties aukštais kulnimis eiti į operą!

Nusipirkau dvi nuostabias sukneles (už jas sumokėjo mama) ir laivutes, (23,50 dol.), už kurias susimokėjau pati. Daugiau pinigų nebeliko!

Pastūmusi sukamąsias „Bergdorf's" duris, kvėpdama į save tvyrantį kvepalų aromatą, Florensa šmurkštelėjo pro moterį, pasislėpusią karamelės spalvos sabalų kailiniuose. Parduotuvė buvo veidrodžių salė, didžiulis žmonių avilys. Nuo aukštų, korintinių kolonų arkados prilaikomų lubų kabėjo krištolo sietynai. Pagrindinis aukštas su išrikiuotomis tvarkingomis stiklinių dėžių pavidalo vitrinomis, kuriose buvo išstatyta kvepalų flakonai, šifoninės nosinaitės ir moteriškos skrybėlaitės, sudarytų gerą perspektyvos studiją piešybai. Florensa pasimatavo skrybėles iškylai, sportines kepuraites, aviatoriaus šalmus ir modelius oficialioms progoms iš krepo, papuoštus plunksnomis, brangakmenių sultonais ar „pagal užsakymą" siūtomis gėlėmis su šilkiniais vainiklapiais. Ten buvo ir šiaudinė skrybėlė, „atkeliavusi į miestą iš kaimo" — diktavo madą *Vogue* redaktoriai.

Nusipirkau žavingiausią mėlyną turbanėlį ir pradėjau naują apsakymą — vieną baigiau vakar.

Liftininkas baltomis pirštinėmis užkėlė Florensą į jos pageidaujamą aukštą — moteriško apatinio trikotažo ir korsetų skyrių, užverstą prancūziškais apatinių ir elastinių juostų, pagamintų kad tiktų, prityrusių korsetininkų — barzdotų religingos išvaizdos vyrų, dirbančių giliau paslėptose universalinės parduotuvės ateljė. Viena pardavėja su matavimo juostele parinko Florensai liemenėlę. Ji buvo patikinta turinti dailias krūtis. Viršutiniame aukšte, „Pageidavimų salėje", skirtoje tik nuolatinėms klientėms, laukė dailios sekretorės, aprūpintos graviruotu firminiu laiškiniu popieriumi, kad galėtų patenkinti reikliausius pirkėjų pageidavimus — šioms tereikėdavo išsiųsti laišką ar brūkštelėti kokią mintį. Pakeliui iš parduotuvės Florensa pasitikrino save veidrodyje.

Puiki diena — vis dar negaliu atsigauti nuo Niujorko grožio temstant.

Kur tik ji pažvelgdavo, visur buvo vaizdai, kupini meninių galimybių. Jai nuo kaklo ant rudos odos dirželio kabojo naujas fotoaparatas „Leica" su „Zeiss" lęšiais. Florensa pykštelėjo — vyriškio su katiliuku, kaip iš Magritte'o* paveikslų, — apžiūrinėjančio parduotuvės vitriną, nuotrauka. Kitoje nuotraukos pusėje ji užrašė „Apmąstymai" ir išsiuntė paštu konkursui. Variniais bėgiais, varomi elektros laidų, nuo Penktojo aveniu skersai sankryžas zvimbė tramvajai. Florensa iškišo pro tramvajaus vagono langą alkūnę, norėdama justi vėją. Laidais taip pat būdavo perduodami telefono skambučiai — padedant tūkstančiams Niujorko miesto telefonisčių, greitų pamaloninti juokais komplimentu, kol jungdavo reikiamą numerį. „ATwater 9-5332" pasiekdavo Wolfsonus. Prie „Horn

* *René Magritte* (1898–1967) — belgų tapytojas siurrealistas, kurio dažnuose paveiksluose buvo pavaizduotas vyriškis su kostiumu ir katiliuku.

& Hardart"* įkišus į plyšį nikelinį penkioką, atsidarydavo stiklinės durelės, ir galėdavai pasiimti pyrago riekę. Sidabrinis delfinas iš snapelio įpildavo karštos kavos.

Visur stiebėsi dangoraižiai. Florensa nufotografavo Rockfellerio centro septyniasdešimties aukštų RCA** bokštą ir nuotrauką pavadino „Sena & Nauja". Stovėdama priešais Prometėjo statulą, palinkusią virš čiuožyklos, ji perskaitė Eschilo žodžius, įrėžtus *art déco* raidėmis granito sienoje už statulos: „Prometėjas: atnešiau žmonėms ugnies šaltinį slaptą, kuris visų menų išmokė mirtinguosius ir naudą didelę jiems atnešė drauge".*** Žingsniuodama pirmyn ir atgal, Florensa patykojo savo grobio Centrinio parko zoologijos sode: pro surūdijusias grotas nufotografavo nuobodžiaujantį liūtą ir vieną iš urzgiančių juodųjų meškų, stovinčią ant užpakalinių kojų. Du leopardai ėjo imtynių. Prie ruonio baseino ji stebėjo du žvilgančius jūrų liūtus, plojančius vienas kitam ir šaižiai amsinčius. Juodu kartu ilsėjosi ant širdutės pavidalo uolos, mažyčio Kaprio, kol vienas nėrė į žydrynę, palikęs draugą.

Žmonės išnykdavo, leisdamiesi į metro. Po žemėmis slypėjo kitas pasaulis — nematomų jėgainių, gaminančių tiek elektros, kad užtektų visam miestui apšviesti. Žemiau naktinės elegantiškų vyrų ir moterų procesijos Povo skersgatvyje prie „Waldorf-Astoria" į viešbutį iš Didžiosios Centrinės stoties ėjo privatus geležinkelio tunelis, ir svečiai, išgalintys sau leisti asmeninius pulmanus, atvykdavo it karaliai.

Giliai po Niujorko pastatais ir judriomis gatvėmis, ir po metro tunelių labirintu bei dekoratyvinėmis plytelėmis išklotomis IRT****

* Kompanija, įsteigusi Niujorke pirmuosius pardavimo automatus.

** *Radio Corporation of America* — Amerikos radijo korporacija — 1919 m. įsteigta kompanija.

*** Citata iš „Prikaltojo Prometėjo", R. Mirono vertimas.

**** *Interborough Rapid Transit* — Tarprajoninis greitasis tranzitas (*angl.*), viena iš Niujorko metro traukinių kompanijų.

ir BMT* stotimis slypėjo geologinis pagrindas, dėl kurio buvo įmanoma įžymioji dangoraižių panorama. Manhatano skalūnas, sidabraspalvė salos uolienos paklotė, susiformavusi prieš 450 milijonų metų susilydžiusiame žemės branduolyje — nepaprastai tvirta ir patvari uoliena, kyšojo iš Centrinio parko atodangų ir puikiai tiko iškyloms. Niujorke buvo gausu netikėtumų. Didžiausias šalyje granatas buvo iškastas Heraldo aikštėje. Karštą 1885-ųjų rugpjūčio dieną darbininkas, kasdamas tranšėją kanalizacijos kolektoriui, aptiko raudoną akmenį, kuris dabar eksponuojamas Gamtos istorijos muziejuje.

Šiandien nusipirkau kelias knygas ir labai didžiuojuosi savo biblioteka. Tarp kitų — Alisa ir jos nuotykiai Stebuklų šalyje — ir kodėl gi ne?! Tiek daug ką yra nuveikti — muzika, menas, knygos, žmonės — ar įmanoma tą viską sugerti į save?

Florensa ištrūko pas retus prekiautojus knygomis Penkiasdešimt devintojoje gatvėje šalia Leksingtono ir palei žemutinį Ketvirtąjį aveniu. Ji rausėsi pelėsiais atsiduodančių užgrioztų parduotuvėlių stelažuose, užsimiršdama oda įrištų knygų puslapiuose, pilnuose raizgių *art nouveau* iliustracijų. Braukė delnais per storą rankų darbo popierių, jusdama tarp savo pirštų jo tekstūrą. Kiekvienas puslapis turėjo svorio. Ji pastebėjo poetiško skambesio detales, tokias kaip leidyklų pavadinimai — „Manhattan's Rarity Press" ir „Three Sirens Press". Florensa degė aistra knygoms. Kai pamatydavo ieškomą knygą, iškart atpažindavo tą, lyg būtų jai priklausiusi ankstesniame gyvenime.

* *Brooklyn-Manhattan Transit Corporation* — Bruklino-Manhatano tranzito korporacija, viena iš Niujorko metro linijų.

Florensos žvilgsnis užkliuvo už Flaubert'o „Salambo" ir Oscaro Wilde'o „Salomėjos", iliustruotos karalienės Viktorijos epochos dailininko Aubrey'o Beardsley'o. „Frankenšteino, arba šių laikų Prometėjo", parašyto Mary'ės Wollstonecraft Shelley, kai ji buvo devyniolikos, ir iliustruoto įtaigiais Lyndo Wardo medžio raižiniais, vaizduojančiais nykias snieguotas kalnų grandines. Ten buvo nauja knyga apie Byroną. „Dažyti vualiai" — Niujorko meno pasaulio portretas. Florensa stengėsi neatsilikti nuo kiekvienos naujausios skelbiamos Galsworthy'o „Forsaitų sagos" dalies.

Baigiau „Dorianą Grėjų" ir manau, kad tai klastingiausia iš kada nors mano skaitytų knygų — bet įdomi! Ir tik šiek tiek beprotiška.

Jaunas knygų pardavėjas trijų dalių tvido kostiumu pakėlė akis nuo savo skaitomo tomelio, atidėdamas į šalį peilį puslapiams pjaustyti. „Kas per įdomus veidas", — pagalvojo Florensa. Ji jautė jį suprantant, kad atėjusi ieškoti. Jis nuvedė ją prie knygos „Prieš plauką"*, puikiausią dekadentinės literatūros pavyzdį ir galbūt įkvėpusį Wilde'ą parašyti „Doriano Grėjaus portretą" — apie hedonistą, kurio aliejumi tapytas portretas sensta vietoje jo.

Vėl miesto centre ir nusipirkau nepaprastai gražiai įrištą knygą — Huysmanso „Prieš plauką".

„Šis leidimas privačiai išspausdintas dėl „Three Sirens Press" 1500 egzempliorių tiražu, iš kurių šis — nr. 330.", — perskaitė Flo-

* Joris-Karlo Huysmanso (1848–1907), olandiškų šaknų prancūzų rašytojo, 1884 m. sukurtas romanas (pranc. *Au rebours* — dar verčiamas „Prieš prigimtį"), geriausiai atspindintis *fin-de-siècle* dekadansą ir buvęs daugelį metų uždraustas bei kupiūruojamas.

rensa. Tai jai suteikė stiprų jausmą, kad laikanti rankose kai ką reto. Vienoje iliustracijoje drąsi akrobatė vartėsi aukštai virš publikos. „Prieš plauką" buvo beletristinė dar vieno hedonisto — prancūzų esteto Des Esseinteso, renkančio egzotiškų malonumų lobyną — išpažintis. Jis turėjo gyvą vėžlį, inkrustuotą brangakmeniais, ir kolekciją kvapniųjų gėrimų, kurių kiekvienas atitiko kurį nors orkestro instrumentą, ir jais buvo galima groti liežuvio skonio svogūnėlių simfoniją. Jis vesdavosi savo meilužes į rožinį miegamąjį su daugybe veidrodžių, kur nuolatinis cikados narvelyje čirpesys jam priminė motiną.

Ta knyga nė kiek nebuvo panaši į populiarųjį aristokratės ledi parašytą romaną „Serina Blendiš, arba kaip sunku ištekėti"*, kurį Florensa buvo skaičiusi.

„Serina Blendiš" — stulbinamai neteisinga knyga netekėjusios merginos, kuri nebuvo nekalta.

„Serinos Blendiš" viršelyje buvo pavaizduota grupelė jaunų moterų, besimeldžiančių auksiniam vestuviniam žiedui danguje. Ji prasidėjo ofortu, pavadintu „Savižudybė" — viena iš merginų nėrė nuo tilto.

Florensa sklaidė romėno poeto Ovidijaus „Meilės meno" puslapius, — kūrinys buvo parašytas apie 1 m. pr. Kr. vyrams, — pamažu leisdamasi į gundymo meną. Ovidijus rašė, kaip užkariauti moterų širdis. Ji paliko parduotuvėlę su keliomis vyniojamajame popieriuje virvele perrištomis knygomis.

* Kalbama apie britų rašytojos ir dramaturgės, aristokratės Enidos Bagnold (1889–1981) romaną.

Pradėjau Ovidijaus „Meilės meną" ir visiškai išprotėjau dėl gražaus kūno. Matyti ir liesti — tik tiek man reikia.

Nuėjau į Šiuolaikinio meno muziejų ir kone nualpau iš tikro pavydo. Aš dar net nesugebu nutapyti obuolio — tiesiog širdis plyšta!

Šiuolaikinio meno muziejus buvo atidarytas 1929-aisiais. Jis užėmė šešias sales Hekšero pastato prie Penktojo aveniu ir Penkiasdešimt septintosios gatvės kampo dvyliktame aukšte. Ten Florensa pirmą kartą pamatė Matisse'o parodą ir būtent ten atrado Picassą. Baltasienės galerijos buvo nukabinėtos Legers'o, Modigliano, Hoppero ir Bentono paveikslais. Ten buvo pirmykščių žmonių kaukių, Le Corbusier sukurtų baldų ir Brancusio skulptūrų. Florensa stebėjo Calderio juodas molio glaisto formas ant vielų sukantis orbita vienas apie kitą. Jos niekada nesusilies. Tai beveik liūdna. Priešais nedidelę Cézanne'o drobę su obuoliais jai sukirbėjo troškimas tapti menininke.

Vienas dailininkas pradėjo mane piešti, o paskui pakvietė draugauti. Atsakiau „ne!". Mačiau filmą su Greta Garbo — ji buvo nuostabi.

Florensa žiūrinėjo gatvės dailininko piešinius — skersvėjų traukiamose pastogėse kentėtų žiemų rezultatą. Jaunasis bohemos atstovas pasiėmęs Conté pieštuką* pradėjo piešti jos lūpas ir įdėmų

* 1795 m. prancūzų dailininko Nicolas-Jacques'o Conté išrasti keturbriauniai pieštukai arba lazdelės iš supresuoto grafito ar anglies miltelių, sumaišytų su vašku ar moliu.

žvilgsnį. Ji praėjo pro afišas prie Didžiojo Baltkelio — Brodvėjaus — kino rūmų „Rialto“ ir „Capitol“, „Astor“ ir „Strand“, reklamuojančias „Įsibrovėlį“ su Gloria Swanson ir „Bučinį“ — su Greta Garbo pagrindinuose vaidmenyse. Ji klausė savęs, koks būtų jausmas išgarsėti. Viršum Taimso aikštės ant „Paramount“ stogo balansavo gaublys.

Prie Penkiasdešimtosios gatvės ir Septintojo aveniu kampo virš „Roxy“ — didžiausių svajonių rūmų pasaulyje — padangtės elektros lempučių galaktika žėrėjo užrašas „Kino filmų katedra“. „Pasodinsiu bet kurioje salės vietoje, — šaukė jaunas durininkas aptemptu raudonu bolero su auksinėmis *R* raide paženklintomis sagomis, apsiginklavęs žibintuvu ir uostomųjų druskų buteliuku. — Eikite didžiaisiais laiptais po kairei!“ Prekeiviai bruko pirkti rytinio seanso stabukų lėles ir mosikavo suvenyrinėmis programomis, reklamuojančiomis „Chesterfield“ cigarečių rūkymo galinėse eilėse malonumus. Išglebusi Venera ant savo pjedestalo su įrėžtu užrašu „Le Sommeil“* mieguistai flirtavo su ją supančiais kupidonais.

„Roxy“ buvo drapiruotas akrais raudono aksomo, kurį garsusis kino teatro steigėjas S. L. „Roxy“ Rothafelis vadino „svajonių audeklu“. Koridoriai su veidrodžiais vedė į rūkomuosius, apstatytus kušetėmis, keliančiomis asociacijas apie prašmatnų, lengvą turtingųjų gyvenimą. Šeštą valandą vakaro nuolatiniai lankytojai stebėdavo durininkų sargybos keitimosi ceremoniją, lyg tie saugotų Vindzoro rūmus. Joks didesnis kino teatras neapsiėjo be savo medicinos pagalbos punkto. „Roxy“ ligoninėje buvo lovų eilės su slaugytojų ir chirurgų personalu, pasirengusiu per pertrauką atlikti operaciją ar priimti gimdymą.

* „Miegas“ (*pranc.*)

„Kino filmų katedra" iš architekto Walterio V. Ahlschlagerio eskizo. „Roxy" atidarytas 1927-aisiais, demonstruojant nebylų filmą su Gloria Swanson „Sunjos meilė" — apie jauną moterį gyvenimo kryžkelėje, apdovanotą mistinėmis vizijomis krištoliniame rutulyje.

Abipus Florensos driekėsi aukštais išdėstytos ložės, papuoštos vijoklių apipintomis deivėmis, demonstruojančiomis kino šventovės raidę *R*. Su bilietu rankoje ji stūmėsi centriniu 6200 vietų ispanų Renesanso stiliaus žiūrovų salės praėjimu. Ore tvyrojo nuo lietaus sudrėkusių paltų kvapas ir šioks toks kvepalų dvelksmas. Patamsyje blikčiojo markazito auskarai ir sušvisdavo rūkomų cigarečių žarijėlės. Sausakimšas kino teatras buvo kažkas tarpinio tarp operos ir viešosios pirties. Balkone porelės vienas kitą maitino cukraus vatos kuokštais. Vaikinai it kokie viduramžių vėliavininkai turėjo per pečius persimetę koledžo šalikus. 10 000 svarų „Roy" vargonai buvo parengti įsukti viską nustelbiančias nebylių filmų emocijas, spaudinėjant atitinkamus mygtukus „Meilė (motinos)", „Meilė (romantiš-

ka)" ir „Meilė (aistra)". Krėsle priekyje Florensos ant kažkokios moters pečių užmesta lapės šerpė tartum spoksojo į ją savo stiklinėmis akimis.

Už penkiasdešimt centų Florensa galėjo pamatyti pustuzinį filmų ir bet kurį skaičių įžanginių gyvų numerių, rodomų prieš pagrindinę atrakciją. Ten būdavo „fortepiono poetas" Carmenas Cavallaro, smuiko virtuozas Fritzas Kreisleris, lūpinių armonikėlių grupė „Harmonicats", „Puikieji šveicarų varpininkai", japonų akrobatai, šunų pasirodymai. Ji galėdavo girdėti „Fausto" uvertiūrą arba matyti baletą „Valandų šokis". Taip pat rodydavo animacinius filmukus — su Bete Bup, suknele be petnešėlių barančia savo šunelį Bimbą, Peliuku Mikiu trumpomis kelnaitėmis, šauniuoju detektyvu Diku Treisiu ir Našlaitėle Ene. Kino kronikos reportažai su pritaikyta muzika pažindino su šiuolaikiniais stebuklas ir senovės pasaulio įdomybėmis, vedžiodami Florensą po archeologinius kasinėjimus prie piramidžių, arktines ekspedicijas ir povandeninius tyrinėjimus.

Raudono aksomo „Roxy" uždanga tarp seansų pakildavo ir vėl nusileisdavo. Priešais Florensos akis sutartinai kilnojo kojas bemaž nuogų roksečių kordebaletas, blondinės ir brunetės pramaišiui. Merginos sukosi nelyginant kaleidoskope, pražysdamos milžiniškais Busby'o Berkeley'o* figūrų vainiklapiais — kaip gėlės. Ribuliuojančiomis išvien sklandžia seka kojomis it sinchroniniame plaukyme, merginos — Neptūno dukterys, Niujorko undinės — sudarė ratą, subyrantį į žmogaus kūnų bangą. Žiūrovai su pagarbiu bauguliu stebėjo tikslius kaip laikrodžio mechanizmas šokėjų judesius.

* *Busby Berkeley* (1895-1976) — Holivudo filmų režisierius ir muzikinis choreografas, kurdavęs sudėtingų geometrinių figūrų šokėjų pasirodymus.

Nenuvargstančios roksetės užsidėjo romėniškus šalmus ir demonstravo savo profilius, spindinčius it ką tik nukaltos monetos. Antrame plane žybčiojant besimainančioms šviesoms, jų smailos kojos suformavo Niujorko apybrėžas dangaus fone. Vyrai švilpė kaip pašėlę. Praėjime viena porelė šoko lindihopą. Šokėjai susidurdavo, tiksliai atitikdami vienas kitą it dėlionės fragmentai. Kurantų skambesys pranešė seanso pradžią. Po trečio skambučio salė užtemo. Pakilo uždanga.

Šešiolikmetė Florensa su berete, pirštinėmis ir pusbačiais su skirtingos spalvos jungtimi Centriniame parke.

(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

KETVIRTAS SKYRIUS

Jaunos menininkės portretas

Turėjau įdomią dieną — rašiau romaną. Juk nežinojote, kad tokį rašau — tačiau kuri paauglė paauglystėje nerašo romano?

Niujorkas ir laikas skubėjo pro šalį, susiliedami į vaiduokliškai išskidusias geltonų taksi ir kasdieniais reikalais užsiimančių žmonių apybrėžas. Po milžiniškais Didžiosios Centrinės ir Pensilvanijos stočių laikrodžiais sruvo nuolatiniai važinėtojai iš priemiesčių į darbą ir atgal. Aukštyn stiebėsi dangoraižiai, atrodydami sykiu viduramžiškai ir klaikiai futuristiškai. Sodrios žalumos Centrinio parko stačiakampis dalijo Manhataną į Rytų ir Vakarų, Šiaurės ir Pietų. Florensa gyveno geidžiamiausiame rajone — Aukštutiniame Ist Saide. Erdvus Wolfsonų butas buvo prie Madisono aveniu ir Devyniasdešimt šeštosios gatvės kampo — ties išorine priimtinumo riba.

Savo miegamajame, pilname išmėtytų suknelių, žvelgdama į ovalo formos veidrodį virš tamsaus medžio komodos, Florensa lygindavo save su Greta Garbo — „Sfinksu". Rinkdamasi kuo apsirengti pasimatymui, ji neskubėjo, vis persigalvodavo, pasisukdavo apžiūrėti save iš profilio. Sėdėjo prie motinos tualetinio staliuko su

viduriniu veidrodžiu ir dviem šoniniais — praskleidžiamais ir suveriamais it sparnai. Ji stumtelėdavo juos pirmyn ir atgal, stengdamasi pamatyti save iš visų pusių, nuolat save tyrinėdama, vaidindama sau pačiai. Mėgino nutaisyti kerintį ir gundantį veidą. Bandyti tapti tobulai ir kartu likti ištikimai sau — nelengva. Ant stalelio šalia jos lovos gulėjo parengtas rašyti dienoraštis.

Gyvenimas Niujorke vertė ją augti sparčiai. „Chrysler“ ir „Empire State Building“ dangoraižiai lenktyniavo vienas su kitu, idant pasiektų debesis, ir lygiai taip pat — Florensa, spontaniškai reikšdama slapčiausias savo mintis kiekvienoje šviesiai mėlynai suliniuotos knygos eilutėje. Dienoraštis buvo kaip tik tai — jos knyga. Kai kada Florensa gulėdavo ant savo dvigulės lovos. Kartais jai patikdavo sėdėti prie savo sekretero — antikvarinio rašomojo stalo su paslėptais stalčiais ir slaptu skyriumi, kuriame gulėjo dienoraščio raktelis. Ji papuošė savo miegamąjį madingomis tamsiai gelsvai žalios spalvos — kokia devynioliktame amžiuje vilkėdavo medžiotojai — lovatiesėmis iš „Bloomingdale's“ universalinės ir prie jų priderintomis languotomis užuolaidomis ant dviejų langų su vaizdu į impozantišką Madisono aveniu.

Ištisą dieną su karalienės Viktorijos laikų senėmis — kaip įsiminti esminius dalykus, arba faktus, būtinus egzaminui. Kai yra tiek daug ko kita veikti — tiek daug.

Jos rašomasis stalas buvo nuklotas namų darbais, nuplėštais kino teatrų bilietais, spektaklių programomis ir rytiniais kryžiažodžiais — visais veiklos už mokyklos sienų įrodymais. „Atsigulk ant nugaros, ištiesk į šalis rankas pečių lygmenyje su dviem vienodo svorio knygomis kiekviename delne“. Florensa vadovavosi nurodytais žurnale pratimais gerai figūrai išlaikyti, išsitiesdama liaunu penkių

pėdų ir trijų coliu kūnu ant persiško kilimo savo miegamajame. Kampe stovėjo fotelis. Kai šis nebūdavo aukštai užverstas kojinių su pajuodusiais galais ir suglamžytų popierių su nebaigtais eilėraščiais ir apsakymais krūva, ji mėgdavo susiriesti ant šilkinio apmušalo ir įnikti į skaitymo orgiją su „Alisa Stebuklų šalyje" arba „Prieš plauką". Žurnalas liepė: „Pamažu kelk knygas, iki šios susilies; paskui vėl leisk į šonus. Atsipalaiduok ir pakartok." Kadaise numylėtoji jos lėlė gulėjo nusviesta į kitą kambario pusę it numirėlė.

Kaip maskatuoja man širdis! Neturiu teisės skųstis... Vakar vakare paskambino keturi bernai, o buvo daug akimirkų, kai verčiau būčiau rinkusis vienatvę — bet susitariau kitai savaitei su trim. Taip džiaugiuosi, kad turiu kur nueiti ir su kuo nors.

Wolfsonų telefonas, sunkus juodas iš bakelito, prancūziško modelio, neseniai buvo pakeistas į senos žvakidės pavyzdžio, su rageliu, kabančiu ant kablio. Jis nuolat skambėjo, garsus šaižus jo signalas skelbė Florensai naujus gerbėjus. Per telefoną ir paštu ėjo nenutrūkstamas srautas kvietimų į arbatėles su šokiais arba į vakarėlius. Jos tėvas, kuris jų bute turėjo įsirengęs kabinetą, naktimis atsiliepdavo į skambučius tikėdamasis, kad tai koks nors pacientas, bet dažniausiai būdavo prašoma tos „dėl berniukų pamišusios mergiotės". Ji atlėkdavo koridoriumi iš savo miegamojo į svetainę perimti ragelio.

Šiandien nuėjau į „Expo" ir buvo labai smagu! Vienas žmogus manęs paklausė, ar parodoje mano vyras! Mažne nukritau!

Svetainė taip pat glaudė radiją, kurį Florensa įtikino gimdytojus nupirkti. Ji išrinko jį Madison Skver Gardene surengtoje Pasaulinėje radijo mugėje, į kurią nuėjo su savo drauge iš vidurinės mokyklos. Pardavėjas paaiškino, kad Ekspozicijų salėje radijų neleidžiama demonstruoti, nes vienu metu grojančių tiek aparatų galėtų sukelti tikrą pragarą, bet kiekvienas gamintojas turi gretimame viešbutyje išsinuomoję liukso apartamentus. Visuose viešbučio aukštuose buvo sausakimša žmonių ir radijų, veikiančių nuo ryto iki vakaro, po tris ar keturis aparatus kambaryje. Pardavėjai skelbė, kad atmosferiniai trukdžiai silpsta ir kad 1929-ųjų ruduo — apskritai pats tinkamiausias klausymosi metas. Florensa apsisprendė dėl patrauklaus *art déco* stiliaus, su auksaspalvėmis grotelėmis modelio ant kojelių, gebančio perteikti iš Filharmonijos nuostabius tonus, kurių jos šeima dabar galėjo klausytis su šlepetėmis ir chalatais.

Nusipirkau bloknotą eskizams ir visą popietę piešiau. Nuostabu!

Nusipirkau akvarelinių dažų ir visą vakarą jais tepliojau — galėčiau gyventi tapyba. Dievinu ją!

Nusipirkau pastelinių dažų ir visa jais išsiterliojau.

Fotografavau, skaičiau, daug rašiau ir galiausiai įšokau į lovą. Nieko neimu į galvą — dėl ko pernai verkiau, dabar juokiuosi.

Išsirinkau dvi skrybėlaites ir šios tiesiog puikios. Manau, nuo šiol pati kursiu sau skrybėlaites.

Dieną pakeitė naktis, o paskui — kita diena. Florensa dažė savo senas skrybėlaites, išvaizdai pagyvinti papildydama jas apsiuvais

iš savo motinos parduotuvės. Ant staliuko šalia jos lovos po šilta skaitomosios lempos šviesa stovėjo nugludinta gipsinė statulėlė. Į Wolfsonų namus buvo susiradęs kelią graikų grožio idealas — nuoga figūrėlė, klasikinės reprodukcija, pagaminta, kad atrodytų kaip marmuras, su tobulai suformuotomis krūtimis. Pasiruošusi „Leica", Florensa sukomponavo kadrą fotografijai. Pastatė figūrėlę ant aštuonkampio motinos veidrodėlio nuo kvepalų dėžutės paviršiaus, lyg deivė žvelgtų į atspindintį tvenkinį. Aplink savo kompoziciją drapiravo siuvinėtus gėlėto rašto motinos šilkus, dar ją papildė savo pačios perlų karoliais ir pora baltų zomšinių pirštinių. Paskutinis akcentas buvo jos portretas, kasmet daromas kartu su šeima Park aveniu „Epsteino fotostudijoje".

Po tikrai įtemptos dienos mokykloje kelias valandas „kūriau"!

Nusipirkau aliejinių dažų ir keliomis spalvomis papildžiau savo akvarelinių atsargas. Deja, mano pastangos nutapyti Irvingą buvo didžiai nesėkmingos.

Iškirpinėjau paveikslus, tapiau paveikslus, žiūrinėjau paveikslus, klijavau paveikslus — ar tai iš tikrųjų aš? Mano geba dirbti?

Skaičiau, iki akys įskaudo — tai nebuvo kažkas svarbaus, bet vėl įrodo, kad visada yra kur pabėgti.

Florensa nuolatos piešdavo eskizus. Sėdėdama prie motinos tualetinio stalelio su veidrodžiu, susirado eskizų sąsiuvinyje tuščią lapą ir atsidarė skardinį penalą su pieštukais. Pieštuku su užrašu „medaus rusvas gelsvis" ėmėsi brėžti apvalų savo skruosto išlinkį. Ji pašešėliavo sau akis, retušavo jas, suteikdama žvilgsniui miglotumo. Dirbo kelias valandas, tyrinėdama savo veido kontūrus ir plokštumas, įsimindama akis, atkurdama save kaip gyvą popieriuje. Rašyti

dienoraštį — beveik tas pat, kaip piešti autoportretą. Būdavo naktų, kai ji atsibusdavo vidur sapno, siekdavo plunksnakočio, dienoraščio ir įnikdavo rašyti.

Šįryt nuėjau į Meno mokyklą, popiet vaikštinėjau po parduotuves, šįvakar — teatras, iš tikrųjų puiki diena.

1929-ųjų rudenį Florensa užsirašė į „Meno studentų lygos" Vakarų Penkiasdešimt septintojoje gatvėje, tarp Septintojo aveniu ir Brodvėjaus, piešimo iš natūros klasę pagal devyniolikto šimtmečio Paryžiaus ateljė sistemų pavyzdį. Ten ji piešdavo po kelias valandas keletą dienų per savaitę po mokyklos ir šeštadienių rytais. Sykį lijo, ir stambūs sidabraspalviai lašai teškėjo ant žvarbios studijos stoglangio. Į sienas atremtos rymojo drobės. Iš vieno paveikslo į Florensą žvelgė atsilošusios nuogalės akys. Ant medinių audeklu uždengtų dėžių buvo sustatyti natiurmortų etiudai. Juose — vaza su baltomis gėlėmis, golfo kamuoliukas ir kaukolė. Florensa pasistatė molbertą ir atsilaužė angliuką.

Piešti iš natūros jau kur kas lengviau — ačiū Dievui! Galėčiau piešti amžinai!

Nuo vaikystės ji mėgo piešti, bet dabar mokėsi visko iš naujo — „matyti", „laikytis linijos" ir „kurti ritmiką". Tai buvo kaip muzika ar šokis. Ji studijavo Leonardo da Vinci'o piešinius, jo sepija atliktus moters rankų eskizą ir skraidomojo aparato brėžinį. Tai, kaip ji matė dalykus, keitėsi, ir ne tik popieriuje.

Bakstelėjęs lazdele, dėstytojas nurodė modeliui pradėti. Jauna

raudonplaukė buvo be jokio makiažo, tik akių vokus pasidažiusi juoduma. Ji nusimetė kimono ant dulkėtų grindų.

Dieve — betgi kas per baltos tos merginos rankos & kojos! Dar niekada tokių nemačiau.

Jos stebinantis baltumas priminė Florensai gerą draugę Carylę, kurios stambius, tačiau patrauklius bruožus anksčiau buvo eskizavusi. Carylė Florensai siejosi su tragedija: du draugės broliai dvyniai žuvo per gaisrą dar prieš jai gimstant.

Lietinga, lietinga diena. Atradau anglimi naują techniką, ir dabar drebu, laikydama pusiausvyrą — kol kas ji pasirodė nuostabiai sėkminga.

Studijoje tvyrojo tyla, tik atsargiai krebždeno pieštukai ir gurgždėjo trintukai. Kiekvienai modelio pozai skirtą laiką dėstytojas sekdavo pagal kišeninį laikrodį, pradėdamas nuo vienos minutės. Klasė dirbo iki ilgesnių etiudų po penkias, dešimt, penkiolika ir dvidešimt minučių, ir tai buvo iššūkis. Dėstytojui nurodžius, modelis keisdavo pozas. Pakaitomis perkeldavo kūno svorį nuo vienos kojos ant kitos. Niekas nežiūrėjo į merginos akis. Ji ištiesė rankas sau už galvos su paduota dėstytojo lazdele. Pasilenkė į priekį, remdamasi lazda. Susirietė į perkreiptą kamuolį — puikus vienatvės etiudas.

Kiti studentai buvo vyresni už Florensą, rimtai žiūrėjo į meną, bet atrodė gyvenimo sugniuždyti. Juos slėgė nenusisekusios santuokos ir darbo įstaigose nuobodulys. Keli gėrė. Liesas vyras raukšlėta kakta, jau perkopęs trisdešimtį, atrodė išsiilgęs meilės. Florensai darė įspūdį jų gebėjimai, bet ji žinojo, kaip turbūt ir jie patys, kad nė vienas niekada aukštai neiškils. Kai laikas baigėsi, modelis, graikiško grožio

idealas, ėmė šaižiu balsu šnekučiuotis, graibydamasi kimono kišenėse cigarečių pakelio.

Florensos eskizų sąsiuvinis pildėsi nuogų vyrų ir moterų — jaunų ir senų — anglimi pieštais aktais. Ji rado aitraus grožio senos moters odoje, kuri atrodė it suglamžytas vyniojamasis popierius. Kai Florensa grįždavo po savo kursų namo, jos gimdytojai nei kalbėdavo, nei klausinėdavo apie meną. Motinai atrodė, kad piešyba — vaikiška veikla, iš kurios Florensa jau turėjo išaugti. Jų reakcija vertė Florensą jaustis, lyg jos piešiniai būtų nuodėminga paslaptis, kurią reikėtų slėpti. Florensa klausė savęs, ar kada nors jos menas bus pripažintas.

Motina surengė neformalius pietus, ir jūsų nuolanki tarnaitė pražydo kaip gėlė — ir jau pats metas!

Keletą vakarų per mėnesį pas motiną svečiuodavosi draugija — jos klientės, nuolatinės pirkėjos, rengiamos „Rebeccos Wolfson vakarinėse sukniose“. Tai buvo labai turtingos moterys, iš aukštuomenės, tokios kaip ponia May, ištekėjusi už nekilnojamojo turto magnato Williamo B. May'aus. Net jų liemenėlės buvo siūtos pagal užsakymą Edithos Lances. Įmantrias skrybėles, apkrautas dirbtiniais vaisiais ar paukštukais, jos pirkosi iš motinos draugės Hatti'ės Carnegie. O gyveno prabangiuose stogo antstato apartamentuose ar butuose per du aukštus Parko aveniu ar Centrinio parko Vakarų aveniu.

Erdvus Wolfsonų butas Madisono aveniu dar buvo visą pasaulį atstu nuo *art déco* elegancijos, kurioje tos moterys leido savo dienas, ilsėdamosios su baltųjų lapių kailiais papuoštais chalatais, mąstydamos apie savo nagų spalvą ir planuodamos vakarėlius, lyg tiesiai

Nuo vaikystės Florensa mėgo piešti.
Paauglė būdama nupiešė daug autoportretų — kaip šį pieštuku.
(Eskizas: maloniai suteiktas Florensos Howitt.)

---

nusižiūrėtus iš George'o S. Kaufmano ir Ednos Ferber pjesės „Pietūs aštuntą"*. Moterims antakiai būdavo šalinami elektra, o paskui vėl nupiešiami brūkštelėjus pieštuku Penktojo aveniu Helenos Rubinstein grožio salone. Jos duodavo darbo masažuotojoms, kosmetologėms ir plastikos chirurgams.

Rebecca Wolfson dievino savo turtingas klientes. Pavydėjo joms lepios gyvensenos ir troško būti viena iš jų. Buvo gerbiama už savo kaip drabužių modeliuotojos kūrybiškumą, taip pat ir kaip gy-

* *Dinner at Eight* — 1932 m. Brodvėjuje vaidinta pjesė, papročių komedija apie turtuolių gyvenimą, pagal kurią buvo pastatyti du filmai, vienas — anksčiau minėtasis 1933 m. rež. G. Cukoro.

dytojo žmona. Bet motina žinojo, kad visų gerbiamas daktaras — ne tas žmogus, kuris daug uždirba. Duonos pelnytoja buvo ji.

Šį vakarą pas motiną svečiavosi pažįstamų kompanija, ir jos visos svaičiojo apie mano piešinius! Kaip aš mėgstu piešti, būsiu menininkė!

Vieną vakarą moterys paprašė Florensos parodyti savo piešinius. Pasidėjusios ant stalo arbatos puodelius, jos pakvietė Florensą išskleisti paveikslus svetainėje. Tie pudruoti veidai vaikščiojo į aukcionus ir kolekcionavo šiuolaikinį meną. Jos netgi susirungė dėl paprasto Florensos pieštuku atlikto jaunos moters su sutrauktais už pakaušio į kuodą plaukais eskizo, siūlydamos kainą. Viena pati savo miegamajame Florensa valandas darbavosi, parinkdama kaip tik tinkamą nuotaiką, įgudusia ranka vedžiodama neryškias linijas, kad būtų išgauta šviesa ir šešėliai. Piešinys buvo gražiai atliktas, perteikiantis autoportretą.

— Florensa bus menininkė, — vieningai išsakė nuomonę moterys.

Florensa galėjo įsivaizduoti savo ateitį: tapysianti kokioje nors Grinvič Vilidžo studijoje. Nei vyro, nei vaikų. Gyvensianti vien dėl savo meno. Tik motina nepratarė nė žodžio. Jos išraiška buvo tokia pati, kai Florensa nuėjo su ja į aprangos parduotuvių rajoną ir vienoje iš jų vakarinei suknelei išsirinko ritinį aksomo. Sužavėta pačiupinėjusi tarp pirštų, motina nusprendė, kad tokią medžiagą būtų per brangu sau leisti.

Šį vakarą grojau motinai fortepijonu & buvo be galo smagu.

Nusipirkau Chopino preliudus ir pabandžiau kai kuriuos iš paprastesnių. Kaip vaiskaus oro mirgesys & sidabrinis tyro vandens spindesys. Man jie patinka.

Grojau Chopino valsą La minor ir verkiau — taip gražu!

Viena iš nedaugelio artumo tarp motinos ir Florensos akimirkų būdavo abiem klausantis muzikos erdvioje, blausiai apšviestoje svetainėje. Mozartas, Beethovenas, Brahmsas buvo patikimi vardai. Motina buvo suprojektavusi brokato portjeras aukštiems langams, pasistengdama, kad šios tiktų prie perlamutru inkrustuotos didelės drabužių spintos, priešais kurią ji pastatė Florensą pozuoti fotografijai, dukrai rengiantis išeiti į formalų šokių vakarą. Juodas mažesnio modelio „Steinway“ fortepijonas buvo Francesės dovana, jos atsiųsta net iš pat Bostono. Kai jis buvo iškrautas iš apkalos, kurioje gabentas, Florensa ištyrinėjo veltiniu padengtus plaktukėlius ir plienines stygas. Ji visada mėgo juo groti, kai būdavo svečių. Nuo šešerių metų buvo pradėjusi imti pamokas ir nuolat lankėsi atlikėjų koncertuose.

Šįvakar su drauge iš mokyklos buvau koncerte Karnegi Hole — klausėmės orkestro, kuriame grojo moterys!

Motina lankė kiekvieną „Metropolitan“ operos premjerą. Jai atrodė per brangu užsisakyti nuolatinę vietą, tad stovėdavo eilėje, nusitęsiančioje nuo operos teatro Brodvėjuje iki Trisdešimt devintosios gatvės. Valandų valandas laukdavo, kad galėtų pamatyti anšlagines premjeras, šaltyje gurkšnodama garuojančią kavą ir pasirengusi nutverti du dolerius kainuojantį bilietą į stovimą vietą.

Fone žvangėjo tramvajai, kai seni aukštuomenės atstovai su šermuonėlių kailiais ir cilindrais lipo iš išblizgintų savo limuzinų prie įėjimo „atvykstantiesiems karietomis“. Kaip kokia laikraščio

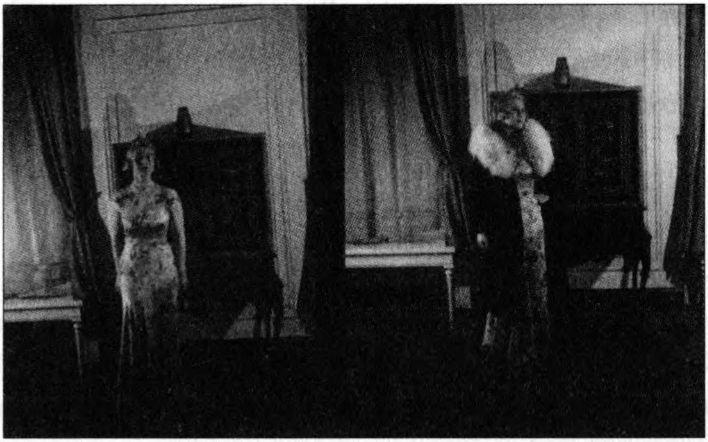
įžymybių skilties reporterė, Rebecca atidžiai apžiūrinėjo tituluotus dignitorius ir jų žmonas su diademomis, traukiančius į „Metropolitan" vestibiulį, nutviekstą krištolinių sietynų. Sėdinčių su savo palyda pasagos pavidalu aukštais išdėstytose ložėse piniginių aukštuomenės debiutančių pavardės, kartu su jų ložių numeriais, būdavo visada išspausdinamos kitos dienos *New York Times* numeryje.

Mindžikuodama nuo vienos kojos ant kitos, Rebecca stovėdavo dėl muzikos vakaro, kuris ją perkeldavo į tolimas vietas. Net ir po to, kai verslas pradėjo sektis, ji ir toliau laukdavo eilėje. *Times* išspausdino straipsnį apie amžinus „Metropolitan" stovinčiuosius žiūrovus — studentus ir pagyvenusius džentelmenus su smokingais, per šaltį stypsodavusius eilėje nuo Caruzo laikų. Buvo įdėta Rebeccos nuotrauka. Per pertraukas ji puldavo į fojė pailsėti ant kurio nors minkštasuolio, iki sumirksėdavo šviesos.

Imsiu fortepijono pamokas garsiame muzikos institute, susijusiame su Damroshu.*

Kai Florensai suėjo keturiolika, motina pareiškė ketinanti nusiųsti ją į Muzikos meno institutą, įsteigtą dr. Franko Damrosho, Franzo Liszto krikštasūnio. Institutas konkuravo su geriausiomis Europos konservatorijomis ir vėliau taps „Juilliard" mokyklos dalimi. Po kelių dienų motina persigalvojo. Florensa mokysis pas rusų pianistą, rekomenduotą jos draugės.

* *Damrosh, Leopold* (1832–1885) — vokiečių kilmės amerikiečių muzikantas, pirmą kartą dirigavęs Wagnerio operą Niujorko „Metropolitan" teatre. Jo sūnus Walteris Johannesas (1862–1950), tęsė tradiciją, supažindindamas su Wagneriu visas Jungtines Valstijas.

Florensa, pozuojanti su suknele ir aksominiu paltu lapės kailio apykakle, pasiūtais jos motinos, drabužių modeliuotojos, kuriai priklausė „Rebeccos Wolfson vakarinės suknios" Madisono aveniu.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Turėjau pirmą fortepijono pamoką pas savo naująjį mokytoją — manau, visada bus taip įdomu ir, esu tikra, man patiks.

Ponas Berdičevskis pradėjo ateidinėti pas Wolfsonus kartą per savaitę.

— Jūs labai talentinga, — pasakė jis savo stipriu akcentu, nenuleisdamas akių nuo klaviatūra bėgiojančių savo mokinės pirštų ir kojų, legato vietose jautriai minančių pedalus.

Daug grojau fortepijonu — tai reikalauja daug pastangų, kai tikrai susikoncentruoji, ir tokios įtemptos pamokos man nauja, bet patinka.

Rytoj koncertas ir aš sustingusi iš baimės. Žinau, pamiršiu pusę muzikos ar nusičiaudėsiu, arba dar kas nors atsitiks tiek pat nemalonaus — vargas man!

Vilkėjau nauja vakarine suknele ir atrodžiau pribloškiamai, o grojau gerai... Be to, buvo smagu. Nekantrauju sulaukti naujų mokslo metų.

„Pavasario šnaresiai"* buvo pirmas Florensos atliktas koncertinis kūrinys. Ji vilkėjo gražia, prie figūros prigludusia sidabro spalvos suknele. Stebėdamas ją scenoje ponas Berdičevskis apibėrė komplimentais tėvus. Imigrantų šeimose neretai jaunos moterys tapdavo koncertuojančiomis pianistėmis. Motina pažinojo merginų, kurių tėvai atsiėmė jas iš mokyklos vien tam, kad kasdien po kelias valandas praktikuotųsi groti.

Itin nemaloni scena su motina dėl mano fortepijono — pasižadu, kai tik uždirbsiu pinigų, sumokėsiu jai už pamokas & fortepijoną.

Florensa perėjo prie Bacho ir Beethoveno. Ponas Berdičevskis sėdėjo greta jos ant fortepijono suolelio, versdamas muzikos natų puslapius. Ji sutaisydavo jų sąsiuvinius, kai tie apšiurdavo taip dažnai grojant. Jo lipnūs pirštai vedžiojo josios po dramblio kaulo klavišus. Ji sekė kiekvieną jo nurodymą. Kai jis paprašydavo stipriau nuspausti pedalą, ji sureaguodavo, o kai jis pasakydavo groti greičiau, nustatydamas metronomą, ji neatsilikdavo nuo spartesnio tempo.

— Jūsų gražios kojos.

* *Frülingsrauchen Op. 32 No 3* — solo fortepijono pjesė, 1896 m. sukurta norvegų kompozitoriaus Christiano Sindingo (1864–1941).

Florensa liko priblokšta. Ji nenorėjo sustoti grojusi bijodama, kad jis ko nors nepagalvotų. Ponas Berdičevskis toliau vertė puslapius, o tuo metu kita jo plaštaka išnyko po klaviatūra, tyrinėdama po jos sijonu, braukydama per kojines.

— Ką, po velnių, jūs galvojate?

Pamoka pasibaigė anksti. Kai motina grįžo namo iš darbo, Florensa pasipasakojo:

— Jis bandė lįsti prie mano kojų.

Motina persakė tėvui. Juodu susitiko su ponu Berdičevskiu. Tas viską neigė. Tėvui buvo nepatogu dėl Florensos sukelto skandalo. Jis be galo atsiprašinėjo pono Berdičevskio ir išrašė šiam čekį, susitardamas dėl kitos pamokos. Apie tai sužinojusi Florensa įsikniaubė veidu į savo lovos pagalvę ir netramdė ašarų. Ji pagalvojo apie Francesę. Šios ketinimų būta tokių gerų — padovanojo jai dienoraštį ir atsiuntė „Steinway".

Šiandien jaučiausi baisiai nelaiminga. Viskas ėjosi blogai, visi buvo tokie bjaurūs, man norėjosi pabėgti.

Motina galiausiai nusamdė naują muzikos mokytoją. Ji taip pat apmainė Francesės jiems padovanotą fortepijoną į kitą, parinktą naujojo instruktoriaus Penkiasdešimt septintosios gatvės „Steinway Hole" su vitrinoje išstatytais „Steinway & Sons" firmos „nemirtingųjų instrumentais" — kitapus nuo Karnegi Holo dviejų aukštų rotondoje su rankų tapybos lubomis. Šiuo fortepijonu, kuriuo gros daugelį metų, Florensa pirmą kartą išgirdo Beethoveno „Valdšteino sonatą".

Muzika — muzika — iki man pasidarė silpna nuo pagarbios baimės — nieko nėra tokio didaus, nieko — tokio žmogiška ir gilaus!

„Remington Portable Nr. 3“,
žinoma kaip „ideali asmeninė rašomoji mašinėlė“,
1928-aisiais buvo pristatyta „Remington Typewriter“ kompanijos.
Pasak gamintojo reklamos, ji išleista dešimtimi spalvų.
Kainavo 60 dol. ir buvo skirta studentų ir moterų rinkai.

PENKTAS SKYRIUS

Violetinė „Remington"

Ketinu įsigyti rašomąją mašinėlę, nes rašau poeziją, ir man tokios reikia.

Į savo rašymą Florensa pradėjo žiūrėti rimtai. Ji užsisakė nešiojamąją „Remington Portable Nr. 3" — „idealią asmeninę rašomąją mašinėlę", dviejų atspalvių — šviesiai violetinio ir purpurinio, elegantiškai atrodančią, sveriančią vienuolika svarų ir aštuonias uncijas. Modelis turėjo apvalius baltus klavišus su prancūziškam tekstui spausdinti pritaikytomis raidėmis. Florensai teko gimdytojams įrodinėti, kad rašomoji mašinėlė jai būtina. Ji laimėjo ir už savo pergalę vogčiomis išgėrė taurę raudonojo vyno, podėlyje laikomo svečiams.

Wolfsonų valgomajame Florensa sėdėjo masyvaus poliruoto raudonmedžio stalo — sudarančio įmantriai drožinėto komplekto dalį — krikštasuolėje. Jos alkūnės gulėjo padėtos ant vėsaus juodo marmurinio paviršiaus prie „Hedos Gabler" egzemplioriaus. Buvo sau pasižadėjusi perskaityti visas Ibseno dramas. Florensa pradėjo rašyti trumpą apsakymą. Tai buvo kas kita, nei rašyti į savo dienoraštį. Dirbant prie savojo remingtono, į paviršių iškilo daug naujų jausmų. Kuriamas apsakymas ją jau užvaldė. Troško pagauti tai, ką jautė. Ji padarė įrašą: *Pradėjau rašyti apsakymą.*

Aš niekada iki galo nesupratau, kokia tragedija yra mano tėvų gyvenimas.

Florensa apžvelgė valgomąjį kaip savo šeimos tragedijos sceną. Jame buvo pilna visokių skaudžių asociacijų. Kai ji lankė pražios mokyklą, šeima turėjo grėsmingą šunį, vardu Princas, kuris nesutarė nė su vienu iš vaikų. Kai jie grįždavo namo, Princas pasitikdavo prie paradinių durų, iškart nusitaikydamas į kulkšnis. Florensa ir Irvingas skuosdavo į valgomąjį ir užšokdavo ant stalo, mėgindami išvengti Princo dantų.

Pietūs visada būdavo nemalonūs. Valgomajame ant sienų kabėjo griežtų barzdotų giminaičių senojoje tėvynėje fotografijos, iš kurių jų šaltos, teisiančios akys tartum reikalavo atsakyti: „Kodėl mes nepakviesti?"

„Pinigai, pinigai, pinigai" — vien tik ir girdėjo Florensa tarp savo gimdytojų. Florensa ir Irvingas vadino juos „ mamyte" ir „tėtuku", iki Florensa nusprendė, kad „mama" ir „tėtis" — kur kas oriau. Sykį, kai visa šeima išsirengė į Litl Nehantą aplankyti Francesės, Irvingas skaičiavo, kiek dienų gimdytojai barsis dėl mažmožių. Jų kivirčai tęsėsi visas atostogas.

Motina buvo stipri, sumani moteris, kuri gebėdavo viską padaryti ir susikūrė labai sėkmingą verslą, bet emociškai ji kastravo savo vyrą dėl jo geraširdiško būdo.

— Ak, aš privalau dirbti. Baisu, kad jūsų tėvas nesugeba sudaryti pakankamai pinigų, — girdint Danieliui su kartėliu skųsdavosi Florensai ir Irvingui Rebecca. — Kodėl turiu dirbti, kai visi kiti lieka namie?"

Motina ugdė vaikų požiūrį į jos darbą kaip į nešlovę ir kažką tokio, ką jie turėtų slėpti nuo savo draugų. Nuolatiniai Rebeccos skundai nuodijo pietus, sukeldami šeimyninius kivirčus. Vėliau jos vaikai vertino tai kaip nepaprastą savo ištvermę.

Vidur vienų iš jų jamaikietės tarnaitės Eglinos pagamintų nuostabiųjų vištienos pietų daktaras Wolfsonas numesdavo šakutę ir sušukdavo: „Ar tai košeriška?“

Motina šaudavo į jį ledinį žvilgsnį. Jie visi žinojo, kad Eglina niekaip neįkeltų kojos į košerinę mėsinę. Tėvas nesėkmingai stengėsi laikytis senovinių papročių. Motina turėjo mažai pakantumo bet kokiam autoritetui, aukštesniam nei jos pačios. Išsigandę vaikai sekdavo motinos pavyzdžiu ir valgydavo toliau. Galiausiai Danielis vėl pasidėdavo ant kelių servetėlę ir išbaigdavo iš lėkštės valgį.

Tėčio nuotaika namie būdavo niūri. Florensa jautė, kad jos tėvas, kurio sunkų žvilgsnį slėpė vėžlio kiauto rėmelių akiniai, nebuvo laimingas žmogus. Danielis Wolfsonas atiduodavo širdį savo pacientams, kurių daugelis buvo pažįstami iš senosios tėvynės, kai tik jis pradėjo verstis gydytojo praktika. Iš tų, kurie neišgalėdavo susimokėti, jis neimdavo beveik nieko — paprašydavo vieno ar dviejų dolerių už vizitą.

Sykį naktį, trečią valandą paryčiui, sučirškė telefonas. Skambino neturtingos šeimos tėvas, kurio vaikas sunkiai susirgo. Danielis apsirengė ir pasiėmė juodąjį gydytojo krepšį. Prikėlė savo šoferį, Eglinos sesers vyrą, kuris nuvežė jį į Bronksą. Daktaras Wolfsonas nepaėmė iš tos šeimos užmokesčio ir paliko jiems pinigų vaistams nusipirkti.

Kai kitą dieną jis paskambino pasiteirauti dėl vaiko būklės, jo tėvas jam pranešė: „Mes už tuos pinigus pasikvietėme tikrą daktarą.“ Mat jiems atrodė, kad tik šundaktaris neima pinigų. Danielis nemėgo kalbėti apie pinigus, įteigdamas Florensai pažiūrą, kad anie — kai kas nepadoraus. Dėl to jis nesutarė su žmona, troškusia turtų dėl visuomeninės padėties, kurią šie, kaip ji manė, suteiktų.

Pertraukomis tarp pacientų priėmimų tėtis sėdėdavo prie rašomojo stalo, rankomis pasirėmęs galvą. Florensa, kai ateidavo kviesti pietų, dažnai rasdavo jį tokį arba susimąsčiusį ties religiniais tekstais. Ji dėl to pasijausdavo neramiai. Mėgindavo tėvą pralinksminti, bet nepajėgdavo pasiekti jo minčių. Neretai prašydavo jo žaisti daktarą ir pasiklausyti stetoskopu jos širdies.

Dešimties metų ji pradėjo slapčia vis įsmukti į tėčio kabinetą, kai jis būdavo išvykęs vizitų pas pacientus. Atidariusi įstiklintas duris, ji patylom, kaip buvo pratusi, įsėlindavo vidun. Nuo mažumės Florensa mokyta tėčio priėmimo valandomis laikytis tyliai. Ją pasitikdavo spirito ir amoniako, jo naudojamų instrumentams dezinfekuoti, kvapas. Jai atsivėrė pasaulis, kai atrado oda įrištas jo medicinines knygas su žmogaus anatomijos ir sekso paslaptimis. Lentynose buvo „Grėjaus anatomija“ ir kitos knygos, pažymėtos šiuolaikinės medicinos ženklu — gyvate, apsivijusia Eskulapo, gydymo dievo, lazdą.

Niekas nebuvo pasakojęs Florensai apie seksą. Ji tyrinėjo rožines ir purpurines diagramas, ieškodama paslapties rakto. Nuodugni vaginos iliustracija atskirame lape darė šią panašią į mažą teatrą. Klitoris buvo aprašytas kaip turintis begalę nervų galūnėlių. Dėl tos pačios priežasties jai buvo nepaprastai įdomu skaityti ir Bibliją. „Ir jis atėjo ant jos, — Florensa mėgino tai įsivaizduoti. — Ir Abraomas įėjo į ją.“ Ji įsimylėjo eilutes iš „Giesmių giesmės“: „Tavo dailios šlaunys tarsi brangakmeniai, nugludinti meistro rankų.“

Šį vakarą parašiau dar dešimt puslapių ir tikrai apsisprendžiau baigti tą apsakymą. Tai svarbu — dėl mano pačios laimės.

Pagaliau ji liko viena. Kol šeima miegojo, Florensa vis spausdino savo purpurine rašomąja mašinėle. Keitė juosteles. Jos pirštai išsitepė nuo tušo. Ji įsukdavo plono spausdinamojo popieriaus lapus. Kavos puodeliai drebėjo šaltuose klaneliuose ant lėkštučių. Ji sukaito, akys vos matė, bet pirštai sparčiai surasdavo reikiamus klavišus. Kai ją pagaudavo įkvėpimas, rašyti buvo tas pat, kaip skambinti fortepijonu.

Visą dieną muziejuje — paskui Molière'as ir vėl tie prakeikti etiudai... mane taip erzina juos praktikuotis, bet negaliu sustoti — kas per pastangų reikalaujanti technika — tokia sudėtinga.

Pernakt žibinau šviesą prie to apsakymo ir bent 20 kartų perrašiusi 6000 žodžių — esu pasirengusi jį įteikti.

Florensai plūkiantis prie savosios „Remington", novelė, kurią ji pavadino „Trys tūkstančiai dolerių", ėjosi. Žodžiai plaukte plaukė. Jos apsakymas bus išspausdintas *Echo*, Hunterio koledžo* literatūriniame žurnale. Jame pasakojama apie idealistą žmogų, Adamą Gregą, — jos prasimanytą pagal savo tėvą, — kuris vieną gražią pavasario dieną anksti uždarė savo maisto produktų parduotuvėlę ir išėjo pasivaikštinėti po Centrinį parką.

Motina prieštarauja dėl tokios temos — bet man patinka.

Negaliu jaustis numuštos dvasios — ir noriai darbuojuosi dėl grožio.

Savo apsakyme ji rašė: „Parke jisai sustojo pasižiūrėti sužavėtas

* Aukštesniojo mokslo koledžas, įsteigtas 1870 m. ir pavadintas pagal airių imigrantą ir socialinį reformatorių Thomasą Hunterį, priklauso Niujorko miesto universitetui.

į vyšnių medžius. Šie jau pražydo ir buvo ištisai pasidengę puikiu šiltu rausvumu, besimainančiu su kremine baltuma. Metai po metų Adamas ateidavo pasižiūrėti žydinčių vyšnių. Ir metai po metų jį nusmelkdavo tas pats jausmas — staigus dvasinis silpnumas ir noras verkti, nes jų grožis buvo kažkas tokio, ką jis taip mažai pažinojo.

Paskui skersai jo tako praskuodė voveraitė. Jis pabandė pasekti ją ir atsidūrė prie nedidelio pylimo. Pamatė dvi ar tris voveres, besislepiančias už krūmų, ir liko savo atradimo sužavėtas it berniukas. Atsiklaupė ant kelių, viliodamas žvėrelius pas save, bet jie buvo nedrąsūs, tad nors ir kiek jis švilpė, niekaip nesidavė sugundomi prisiartinti. Lenkdamasis į priekį... jisai staiga pajuto kažkokį keistai ne vietoje ten esantį daiktą, siekė šio... ir sumojo laikąs rankoje mažą piniginę.

Taip pat impulsyviai, kaip kvietė pas save voveraites, jis dabar atidarė piniginę. Tai, ką aptiko viduje, sukrėtė. Ieškodamas savininko pavardės ir adreso pagalvojo, kad žmonės su trimis tūkstančiais dolerių turėtų elgtis atsargiau, o ne nešiotis tokią didelę sumą po parką. Tik šitaip sureagavo jis. Šitaip, ir dar su šiek tiek nuostabos, nes tokią sumą matyti buvo nepaprasta, keista ir stebinama, kaip išvydus itin egzotišką lobį... Piniginėje aptiko banko knygutę ir kortelę su pavarde ir adresu. Nė akimirkos nesudvejojęs, apsisuko ir paliko parką."

Florensa įsivaizdavo, kaip pati pasielgtų, radusi tris tūkstančius dolerių. Leistųsi į kelionę aplink pasaulį.

Jos personažui, Adamui, nė kiek neteko vargti, kad surastų teisėtą piniginės savininką. Šis gyveno Penktajame aveniu. Sugrąžinęs ją jautėsi pakylėtas. Adamas dar niekada nebuvo toks patenkintas gyvenimu ir savo gebėjimu daryti gera. Tik vėliau, kai sužinojo žmona, teko velniškai daug susimokėti. Ana nesiliovė jam iškalbinėjusi už proto stoką ir silpnumą. Prie jos netgi prisidėjo jo paauglė duktė Alisa ir sūnus Fredas.

Florensos motina Rebecca Wolfson, netrukus po to, kai devyniolikmetė atvyko į Niujorką. Nuotrauka daryta „St. Petersburger" fotostudijoje, Žemutiniame Ist Saide, Esekso gatvė 64. Rebecca, gimusi 1886-aisiais, talentinga moteriškų drabužių siuvėja, tikriausiai pati pasisiuvo korsažą su nėriniais. Jos pozoje matyti ant bevardžio piršto auksinis žiedas. (Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Florensa dirbo prie savo apsakymo kiaurą naktį. Jai atrodė, kad jeigu gali rašyti, tai gali ir gyventi. Įsopusiais nuo spausdinimo riešais, prieš atsiguldama į lovą, Florensa dar sugebėjo parašyti į savo dienoraštį.

Valandas dirbau prie savo apsakymo ir beveik jį baigiau. Atrodo geras — esu tikra, kad yra geriausias iš mano

parašytųjų, nors tai ir gana mažai, bet aš padariau pažangą!

Galbūt klystu — turiu vadovautis tik nuojauta — bet galiu rašyti. Pasijaučiau drąsiau perskaičius, ką parašiau apie personažą, kurį gerai pažįstu.

Jeigu ji ketino tai daryti — iš tiesų rašyti, turės giliau į save pasinerti. Jos gimdytojai retai jai pasakodavo apie paliktą už savęs senąją tėvynę. O kai vis dėlto apie tai prašnekdavo, paprastai kalbėdavo jidiš, į kurią pereidavo nenorėdami, kad Florensa suprastų. Florensa įsivaizdavo savo motiną 1906-aisiais krovininiame laive — devyniolikmetę raudonplaukę Rebeccą Levenbach su aprištu apie kaklą juodu šilkiniu kaspinu, žvelgiančią į auksinių vilčių, svajonių ir turtų šalį. Ji buvo labai patraukli jauna moteris, protinga ir gyva, ne bejėgė būtybė. Ji būtų buvusi puikus modelis medžio figūrai, kuria puošiamas laivo priekis.

Rebecca norėjo įrodyti neigėjams, kad jie klysta, ir Amerikoje ketino praturtėti. Paliko savąją raudonplaukių šeimą — vargšą rabiną tėvą ir darbo iškamuotą motiną. Florensa įsivaizdavo niūrius žvilgsnius ir pašaipas kai kurių kaimiečių, vadinančius jauną moterį, vykstančią vieną pačią į Ameriką, kvaila, gašlia, kupina puikybės. Iš to išeis tik bloga.

Galbūt sunkiausia Rebeccai buvo išsiskirti su savo identiška dvyne seserimi. Jiedvi buvo kaimietukės iš Lietuvos, netoliese Vilniaus. Florensa buvo mačiusi fotografo studijoje darytą portretinę dvynės sesers nuotrauką, kurią Rebecca atsivežė į Ameriką. Joje sesuo turėjo ant galvos plačiakraštę juodą skrybėlę su dviem aukštai styrančiomis, nelyginant kokios antenos, plunksnomis. Florensa buvo suintriguota šios moters, tokios panašios į jos motiną. Kaip gaila, kad jos nepažinojo. Motinos dvynė vilkėjo rankų darbo vandens

lelijos lapo pavidalo pelerina. Rankas buvo susikišusi į pasišiaušusią kailinę būgno didumo movą. Kaklą ankštai apsivyniojusi juoda juosta, atkirpta iš to paties ritinio kaip ir Rebeccos.

Bet kokia konkurencija tarp dvynių baigėsi, kai Rebecca išvyko. Rebecca laimėjo. Jos sesuo pasiliko namie. Galbūt šeima buvo pernelyg neturtinga, kad pajėgtų kartu išsiųsti abi dukteris. Rebeccai išvykus, jos šeima buvo išžudyta per pogromą. Florensa buvo pavadinta pagal vieną giminaitę iš senosios tėvynės. Motinos seserį? Jai taip ir nebuvo pasakyta.

Danielis Wolfsonas, švariai nusiskutęs dvidešimt dvejų metų jaunikaitis statinės pavidalo krūtine, atvyko į Ameriką apie tuos pačius metus. Jis ir jo devyniolikmetis brolis Nathanas paliko savo, žinomų rabinų, šeimą Ukrainoje. Sklandė kalbos, kad Nathanas buvo įsivėlęs į revoliucinę veiklą, galbūt kartu su Danieliumi, kuris buvo išsiųstas į Ameriką „prižiūrėti" savo jaunesniojo brolio. Atvykę į Elis Ailendą* jie prisidėjo prie tartum begalinės žmonių eilės — senų moterų, verkiančių kūdikių ir merginų ilgomis kasomis, vilkinčių spalvingai išsiuvinėtomis suknelėmis.

Uniformuoti pareigūnai įdėmiai žvelgė imigrantams į akis. Šaltais savo instrumentais apžiūrinėjo ausis ir gerkles, įtariai klausėsi plaučių. Danieliui, jau galutinai atsisveikinusiam su savo tėvu rabinu Wolfu Wolfsonu, pasakojimai apie išsiųstus atgal silpnuosius tikriausiai turėję padaryti įspūdį.

Danielis buvo puikiai išsilavinęs ir vienodai gerai kalbėjo tiek hebrajų, tiek jidiš kalbomis, bet ne anglų. Florensai buvo keista galvoti apie tą pirmą kartą, kai jos tėvas ištarė savo pavardę „Wolfsonas" šioje svetimoje šalyje. Pareigūnas ant medinės pakylos įrašė jo pavar-

* Sala Niujorko uosto žiotyse, nuo 1892 iki 1924 metų joje veikė imigrantų skirstymo punktas.

dę į storą registracijos knygą, užbaigdamas antspaudu. Danielis ir jo brolis pagaliau buvo įsileisti į Ameriką.

Juodu su savo lagaminais nukako į geležinkelio stotį ir įsėdo į traukinį važiuoti į Cincinatį — ten turėjo giminių, kurie buvo pakankamai malonūs padėti. Saskačevane gyveno kiti pusbroliai, o Baltimorėje — žymus teisininkas, vėliau patarinėjęs Gershwinų šeimai. Cincinatyje Danielis dirbo visokius darbus, taip pat lankė vakarinę mokyklą, kad pramoktų anglų kalbos, o paskui mokslus tęsė Medicinos fakultete. Jo brolis pasiliko Cincinatyje ir tapo mėsininku. Danielis galiausiai persikėlė į Niujorką.

Florensos minčių pantomimoje Rebecca įėjo į moteriškų drabužių ateljė po brezentiniu tentu, kur kažkokia moteris smaigstė į muslinu drapiruotą manekeną smeigtukus. Florensa taip ir nesužinojo, kur dirbo jos motina iki pradėdama nuosavą verslą. Labiausiai tikėtina, kad ji buvo siuvėja Žemutiniame Ist Saide, judriame Niujorko imigrantų rajone su išsirikiavusių palei Orchardo gatvę prekeivių vežimėlių turgumi.

Savininkė paklausė jaunosios moters, ko ji norinti. Rebecca kalbėjo tik jidiš. Paaiškino, ką gebanti adata ir siūlu, atversdama tamsios šilkinės savo suknelės — sunkaus, suveržiančio karalienės Viktorijos epochos fasono — palanką. Suknelę ji nešiojo savaites, bet ji buvo gražiai pasiūta, rodė jos gerą akį subtilioms detalėms. Florensa prisiminė, kaip jai pasakota, kad motina vykdama į darbą turėdavusi „pereiti upę".

Florensa matydavo motiną nešiojant tik savo pačios sukurtų fasonų suknias. Veikiausiai su viena tokia ir ištekėjo. Šalia jos stovėjo naujasis daktaras Danielis Wolfsonas. Rabinas atliko jungtuvių apeigas po *chupa**, apsimainyta paprastais auksiniais žiedais. Prie

* *Chuppah* (hebr.) — judaizme: paremtas keturiais stulpeliais išsiuvinėtas baldakimas, po kuriuo atliekama tuoktuvių ceremonija.

vaišių stalo, padengto ant specialios staltiesės, pakelti tostai. Kaip jos gimdytojai susipažino? Tais laikais būta piršlių. Bet Florensa taip ir nesužinojo nieko tikra.

Daktaras ir ponia Wolfsonai įsikėlė į baldais apstatytą butą Bronkse. Šis pavadinimas kelia asociacijas su naujaisiais atvykėliais, imigrantų gaminamo valgio kvapais, klykiančiais vaikais ir tolimais giminaičiais, visais kartu susikimšusiais į pilkus daugiabučius. Ant ištemptų tarp gaisrinių kopėčių virvių džiūvo skalbiniai — apatiniai, lyg kokia daugybė įvairių nacionalinių vėliavų. Ryžtingas Rebeccos veidas bylojo tą viską. Sunkus kopimas į statų uolėtą Manhataną buvo tik beprasidedantis.

Oficialus Wolfsonų šeimos — Irvingo, Danielio, Florensos ir Rebeccos — portretas, kasmet darytas „Epsteino fotografijos studijoje“ prie Parko aveniu ir datuojamas 1927 m. Florensa ir Rebecca vilki motinos sumodeliuotomis suknelėmis jos verslo įmonėje — „Rebeccos Wolfson suknios“ prie Madisono aveniu.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

ŠEŠTAS SKYRIUS

Amerikietiška svajonė

Florensa gimė 1915-ųjų rugpjūčio 11-ą Bronkso Montefioro klinikoje. Tais metais populiariausi mergaičių vardai buvo Alice'a, Lilliana, Evelina, Rose'a, Francesė ir Florensa. 1919-aisiais gimė berniukas. Šeima persikėlė į ramią 113-ąją gatvę, tarp Penktojo ir Madisono aveniu, kiek šiauriau Centrinio parko. Prabangus rausvo smiltakmenio jų namas tarp daugelio tokių taip pat glaudė ir daktaro Wolfsono kabinetą. Jų automobilis kvartale buvo vienintelis. „Džiazo amžiuje" Harlemas tapo madingas tarp vėjavaikių panelių, bet kol kas buvo imigrantų kaimynija ir dar nesusiformavęs į afroamerikiečių anklavą. Devynioliktame šimtmetyje Niujorkas su savo prabangių sujungtų rausvo smiltakmenio namų platybėmis buvo žinomas kaip Rusrausvis miestas, ir daugelis rajonų, kaip ir jų, tebebuvo šokolado spalvos.

Irvingas mynė aplinkui kvartalą savo žaislinio geltono automobilio pedalus, lėkdamas pro sujungtus rausvo smiltakmenio daugiabučius lyg pro išpjaustytus iš faneros namus. Kai snigdavo, vaikai nuo paradinių laiptų važinėdavosi rogutėmis. Florensa nešiojo motinos pasiūtą vyšninės spalvos žieminį paltą su triušio kailio apvadais ir prie jo priderintą kepurę. Editha Wharton* savo esė „Mažos mer-

* Amerikiečių romanistė ir novelistė, Pulicerio premijos laureatė (1862–1937).

gaitės Niujorkas" aprašė, kaip tie „maži smiltakmenio namai, visi su olandiškais *stupais**... ir ne daugiau kaip trijų aukštų, žygiavo Parko link tvarkinga procesija, nelyginant išėjusios prasimankštinti jaunų panelių pensiono auklėtinės".

Anksčiausias Irvingo prisiminimas iš vaikystės — kaip buvo motinos maudomas kriauklėje, o maža mergytė, čiulpianti sau nykštį, žiūrėdavo. Tai buvo Florensa, ketverių metukų, sidabriška trumpa pažo šukuosena, supančia jos veidą tartum viduramžių kepuraitė. Jų motina, jau trisdešimt trejų, buvo priaugusi svorio ir praradusi didžiumą jaunatviško plaukų raudonio. Įtemptai dirbo, pradėdama savo verslą, kurį suko viršutiniame jų namo aukšte. Ten pagal motinos modelius ir eskizus jaunos moterys savo dailiomis kojomis mynė geležinius „Singer" siuvamosios mašinos pedalus. Pintinės buvo pilnos adatų ir siūlų, antpirščių ir lėlyčių pavidalo pagalvėlių smeigtukams.

Florensa mėgo senus lagaminus, prikrautus gležnų nėrinių, plunksnų ir keistų senamadiškų drabužių. Ji valandų valandas žaisdavo puošdamasi priešais veidrodį, atspindėdavusį turtingas motinos klientes, besimatuojančias naujus garderobus. Florensa norėjo išmokti siūti, bet motina pasakė verčiau nusižudysianti, nei leisianti, kad šitaip įvyktų. Žaisdama slėpynių su broliu, Florensa įlįsdavo į lagaminą, užsidarydavo viršų ir pasinerdavo į savo vaizduotę. Saugodamasi, kad spynelė neužsitrenktų, ji klausydavosi savo alsavimo ir laukdavo, kol ieškotojas ją suras.

Florensai stebuklų šalis buvo kiemas už namo. Ant žalumos oazės paunksnę metė lapingas ailantas, kinų „dangaus medis", Niujorke

* Nedidelis atviras priebutis su stogeliu (iš oland. *stoep*).

Dienoraščio autorė vaikystėje, stovi šalia savo broliuko Irvingo. Už pastarojo — jų motina su Francese Boruchoff, šeimos drauge, padovanojusia Florensai dienoraštį.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

žinomas kaip užpakalinių kiemų medis. Ant jo buvo pakabintos sūpuoklės ir hamakas. Aukšta tvora, skiriančia Wolfsonų kiemą nuo kaimynų, vyniojosi pelėvirkštis sukutis. Vilkinti klostėta balta suknele su dideliu kaspinu už nugaros, kuris, kaip jai atrodė, buvo visiškai nereikalingas, Florensa, įsibėgėjusi su savo juodais užsagstomais batais, kiek pašokdavo aukštyn ir mikliai įveikdavo medinę tvorą. Ji buvo Alisa, smalsaujanti, kas slypi anapus veidrodžio.

Kitapus tvoros gyveno didelė imigrantų šeima, turėjusi Florensos amžiaus dukrą. Vieną popietę mergaitės susitiko akis į akį. Abiejų vardas buvo Florensa, ir jiedvi tapo geriausiomis draugėmis, keliaudavo per tvorą viena pas kitą žaisti su lėlėmis. Jos turėjo eilėraščių

rinkinį, iš kurio parinkdavo vieną kokį deklamuoti. „Boružėle skrisk, skrisk. Tavo nameliai dega, tavo vaikeliai ten verkia!“

Temstant Centriniame parke ant suolo Florensa savo pačiūžų raktu prisukdavo kitos mažosios Florensos metalinių pačiūžų pirštų spaustukų varžtus. Ji susegdavo savo draugės rudą čiurnos dirželį. Florensos čiuožinėdavo vienos iki dešimtos valandos vakaro.

Savo nepriklausomą charakterį Florensa galbūt paveldėjo iš Rebeccos. Ji visada buvo guvi it vijurkas. Kartą per metus ją nuveždavo į Kolumbijos universitetą „testui“. Testas susidėjo iš kartotekos kortelių su rašalo tiškalais, spalvingais marginiais ir sudėtingų žodžių grafomis, turėjusiomis patikrinti jos atmintį, žodinius sugebėjimus ir erdvinės vizualizacijos įgūdžius. Florensa buvo tyrinėjama it pelytė, verčiama atpažinti struktūras ir surasti ilgų skaitmeninių grandinių priežastinius ryšius. Padėjo ankstyvas jos muzikinis lavinimasis, ir Florensa mėgo mįsles. Ji ryte rijo kryžiažodžius ir turėjo įgimtą polinkį kalbai. Galiausiai ji sužinojo, kad testuojami būdavo tik tie, kurie surinkdavo aukščiausius procentinius balus. Mat buvo įtraukta į Pedagoginio koledžo intelektualiai talentingų vaikų studiją. Florensos IQ — protinio lavėjimo koeficientas — buvo 150, o tai reiškė, kad dešimties metų amžiaus jos intelektualiniai gabumai prilygo penkiolikametės. Nuo tada ji suprato esanti viena iš ypatingų vaikų.

Paūgėjusi Florensa parašė trumpą apsakymą, kurį pavadino „Eglina“. Savąja „Remington“ Florensa išspausdino: „Nesvarbu, kur ji gyvena, vaiko kraštovaizdis užpildytas kaip ir bet kurio kito vaiko gerais ir blogais milžinais. Geri milžinai tie, kurie ją myli, o blogieji — tie, kurių ji bijo. Daugeliui vaikų mylinčios antžmogiškos asmenybės — jų motinos ir tėvai.“

Florensai draugiškas milžinas jos gyvenime buvo namų šeimininkė jamaikietė Eglina (tariama kaip *eggs* — kiaušiniai, kuriuos ji versdavo Florensą valgyti), atvykusi gyventi pas Wolfsonus, kai Florensai buvo ketveri. Kadangi tėvai nuolatos būdavo užsiėmę, Florensą ir Irvingą palikdavo visiškai Eglinos globai. Florensa džiaugėsi palaimingomis valandomis kieme už namo linguojantis ant supamosios sofutės, kol Eglina pasakodavo apie Jamaiką ir amžiną ten vasarą. Kartkartėmis kokia nors Eglinos giminaitė, grįždama iš kelionės į tėvynę, atveždavo vaikams paragauti cukranendrių. Eglina vaikus maitino, maudė ir rengė, taip pat pasirūpindavo, kad tie laiku suspėtų į pradžios mokyklą už poros kvartalų.

Žydų moterys žinomos aistra kimšti vaikams maistą, ir Eglina puikiausiai būtų galėjusi tikti į šios padermės garbės narius. Ji maitindavo į erdvią Wolfsonų virtuvę po mokyklos susigrūdusius kaimynų vaikus ką tik savo iškeptais šokoladiniais pyragėliais. Florensa mėgdavo stebėti Egliną, kai ji niūniuodama sukinėdavosi po podėlį ir rinkdavo nuo įvairių lentynų reikalingus produktus. Anksti atsikėlusios Florensa su Eglina klausydavosi kaukšint grindiniu pienininko arklio kanopas. Vėliau jiedvi pasveikindavo ledų tiekėją, kuris atvykęs į šaldytuvą brinktelėdavo sunkų, pjuvenomis apibarstytą ledo luitą.

Eglina neleisdavo Florensai išeiti į mokyklą nepabaigus valgyti dubenėlio karštos avižinės košės, visą naktį troškintos ant malkų krosnies, kiaušinio, neišgėrus pieno stiklinės ir daktaro Wolfsono prirašytų žuvų taukų. Apie maištą negalėjo būti nė kalbos. Eglina sėdėdavo priešais Florensą, ir nelikdavo nieko kita, kaip tik nuryti. Eglina šiek tiek palengvindavo reikalą, apeliuodama į Florensos tuštybę: „Juk užaugusi nori būti graži, ar ne?“

Kas vakarą Eglina paguldydavo vaikus miego, apkamšydavo abu dviejose vienodose lovose kambaryje, kuriuo juodu dalijosi trečiame

aukšte. Jei reikėdavo ištraukti rakštį ar sutepti nubrozdintą kelį deginančiu jodu, Eglina elgdavosi švelniai, stipriomis savo rankomis šiek tiek tvirčiau apglėbdavo Florensą, kai žinodavo, kad tikrai skauda.

Eglina uoliai lankė bažnyčią ir labai didžiavosi esanti episkopalininkė. Kalėdos jai būdavo didelis metų įvykis. Persirengusi Santa Klausu, Eglina pridėdavo į vaikų kojines dovanėlių. Vidurnaktį prikeldavo Florensą ir Irvingą, kad patys pamatytų Santa Klausą — aukštą juodaodę su raudonu apdaru ir baltos chirurginės vatos barzda, slopinančia linksmą jamaikietišką jos juoką.

Palikta Wolfsonų tvarkytis pačiai, Eglina visai nepaisė fakto, kad tarnauja žydiškoje šeimoje. Ji mokė Florensą „Tėve mūsų" tikindama, kad tai vienintelis būdas, kuris padės jai saugiai išgyventi naktį. „Tėve mūsų, kuris esi danguje, teesie šventas tavo vardas", — kartojo Florensa klūpėdama prie lovos prieš miegą. Jai patiko ši nusistovėjusi tvarka. Tame buvo kažkas patraukliai dramatiška, sustiprindavo ypatingo saugumo jausmą. Florensai nekildavo abejonių, kol vieną vakarą nepaprašė Dievo nedidelės malonės: „Brangusis Dieve, prašau, padaryk, kad aš turėčiau garbanas."

Kitą rytą atsibudusi ji nubėgo pasižiūrėti į veidrodį, supurtydama plaukus ir tuo pat metu pasitrindama akis miegui nuvyti. Į ją iš ten žvelgė vakarykščiai plaukai, taip pat apkirpti po puodu kaip ir brolio. Jeigu Dievas negalėjo padaryti tokio paprasto dalyko, tai kiek jis galingas? Tą vakarą Florensa jautėsi pernelyg pavargusi, kad klūpėtų, ir praleido įprastą maldą. Kai atsibudusi sumojo esanti gyva, su „Tėve mūsų" buvo baigta.

Dėl gimdytojų atokumo Florensa ir Irvingas buvo nepaprastai artimi. Juodu valandų valandas kalbėdavo apie savo tėvų kivirčus ir apie

tai, kaip motina engia tėvą. Tokia buvo gyvenimo realybė. Florensos ir Irvingo santykiai buvo kaip „Katės ir pelės draugystė" iš jų Brolių Grimų pasakų, iki Florensa suprato galinti savo jaunesnį brolį valdyti. Ji sakydavo Irvingui: „Jeigu nenueisi ir neatneši, ko aš noriu, prikulsiu tave. Ir nesikalbėsiu su tavimi."

Vienoje iš jų bibliotekos knygų Florensai patiko poema „Šįvakar varpas gesinti žiburius neturi skambėti", 1887-aisiais parašyta Rose'os Hartwick Thorpe*. Joje buvo pasakojama apie merginą, kurios mylimasis buvo nuteistas pakarti, kai suskambės vakaro vapas gesinti žiburius, bet jaunoji mergelė užkopė į bokštą ir metėsi užsikabinti už varpo liežuvio, pavojingai ant jo siūbuodama, kol praėjo varpo skelbiamas užtamsinimo laikas. Kromvelis pasigailėjo ir paliko jos mylimąjį gyventi. Florensa įsivaizdavo save švytuojančią pirmyn atgal ir vis kartojančią: „Šįvakar varpas gesinti žiburius neturi skambėti!" Ta poema kurstė jos vaizduotę, turėjo poveikio, dramatizmo ir jausmingumo — viską, ką ji troško jausti.

Wolfsonai žinojo, kad Eglina nepaprastai patikima. Dažnai jie būdavo tik šešėliai, slenkantys ilgais savo vaikų gyvenimo koridoriais nė neįtardami, koks stiprus ryšys sieja jų atžalas ir Egliną. Ji teikė Florensai ir Irvingui visą meilę ir emocinį peną, kuriems Rebecca ir Danielis niekada neturėdavo laiko. Sykį, kai Florensa buvo aštuonerių, o Irvingas — ketverių, Eglina pranešė pasitraukianti ir grįžtanti į Jamaiką. Daktaras ir ponia Wolfsonai sutiko tą žinią gana šaltai, bet kai Florensa sužinojo, jos pasaulis sugriuvo.

— Eglinos nebebus su mumis?

To meilaus juoko, tų šiltų glamonių nebeliks čia! Florensa nesutiko su tuo taikytis. Ji pasivadino Irvingą į šalį — į podėlį greta lifto, kuriuo valgiai buvo keliami iš virtuvės į valgomąjį.

* Amerikiečių poetė (1850–1939), minima poema — viena iš jos garsiausiųjų.

Šešerių metų Florensa su savo broliu Irvingu. Nuotrauka daryta fotostudijoje, tapytos jūros fone.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

— To niekaip negali atsitikti, — Irvingui pareiškė Florensa. — Turime jai įrodyti, kad taip ją mylime, jog negali mūsų palikti.

Ką juodu galėjo padaryti? Neturėjo dovanoms pinigų. Ir tikrai negalėjo pasisiūlyti vykti kartu su ja, nors ir būtų norėję.

Irvingas buvo per mažas, kad pajėgtų bent kiek padėti Eglinos krizėje, tad sprendimą rasti teko Florensai. Ji nusivedė Irvingą į virtuvę ir padėjo ant stalo priešais Egliną arbatinį puodelį pareikšdama:

— Mudu su Irvingu liesime į puodelį ašaras, nuolat verksime, jeigu mus paliksi.

Florensa ir Irvingas pakaitomis verkė į puodelį su priderinta lėkštele iš motinos rausvo gėlių rašto porcelianinio servizo. Puodelis pildėsi jų ašarų. Eglina liko taip priveikta jų akivaizdžiai reiškiamos meilės, kad atsisakė visų planų išvykti.

Eglina pasiliko iki namo gaisro Šv. Valentino dieną 1927-aisiais, kai Florensai buvo vienuolika ir Wolfsonams teko persikelti į butą Madisono aveniu. Prieš Eglinai išvykstant į Jamaiką, motina nusiuntė Florensą su ja pasižiūrėti „Ne, ne Nanete", su populiaria dainele „Arbata dviem". Tai buvo pirmas Florensos Brodvėjuje pamatytas miuziklas. Florensa daugiau taip ir nebeišvydo Eglinos, bet ir po aštuonerių metų dažnai apie ją mąstydavo.

Puslapis iš Wadleigh vaidybos ir vaizduojamojo meno aukštesniosios mokyklos kasmetinio Florensos albumo „Pelėda". Mokinės, visos mergaitės, buvo vadinamos „pelėdikėmis". Florensa, žinoma kaip „literatūros pelėdikė", čia nufotografuota kartu su leidybos grupe.

(Kasmetinis albumas: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

SEPTINTAS SKYRIUS

Gyvatės odos paltas

Gaisras senajame name, 1927 m. vasario 14 d. — pirmas įrašas, Florensos padarytas dienoraščio „Svarbių įvykių rodyklėje". Vidur nakties ji atsibudo. Užuodusi dūmus, Florensa sušuko Irvingui ir metėsi tamsiu koridoriumi, padais jusdama šaltas medines grindis. Su naktinukais sustojo prie gimdytojų lovos kojūgalio. „Ten dūmai!" Ji papurtė masyvius kauburius po apklotais laukdama, kol tėvai apgraibom susirado akinius, susijuosė chalatus ir mieguisti netvirtai įsispyrė į šlepetes.

Mama ir tėtis nuskubėjo į vaikų miegamąjį prabangaus namo gale. Septynmetis Irvingas tebemiegojo. Užuot jį prikėlę ir paskambinę ugniagesiams, juodu delsė svarstydami, kas galėjo sukelti gaisrą. Kol abu taip spėliojo, liepsnos toliau rangėsi aukštyn laiptų turėklais. Jie pabandė pasiekti namo priekį ir nebepajėgė atidaryti paradinių durų. Buvo įstrigę spąstuose. Darėsi sunku kvėpuoti. Irvingas pravirko. Šeima susispietė prie lango, visi žiopčiodami ledinį orą. Buvo geliančiai šalta vasario naktis. Galinį kiemą klojo sniegas.

Liepsnos liežuviai laižė pirmus du namo aukštus. „Kaipgi ugniagesiai mus išgelbės?" — paklausė Florensa. Vienintelis telefonas buvo tėvų miegamajame. Jie suskato šaukti pro langą kaimynų pusėn. „Padėkit! Gaisras!" Tartum po amžinybės išgirdo klaikų sirenų staugsmą. Florensos gimdytojai dar prisiminė laikus, kai ugniagesiai

atvykdavo kaukšint arklių kanopoms. Gretimame kieme jie pamatė besistengiančius sustabdyti gaisrą ugniagesius. Kiti pro kaimynų trečio aukšto langą šaukė vaikams, Florensai ir Irvingui, nurodymus, ką daryti.

Florensa užlipo ant palangės. Dar suspėjusi pamatyti apačioje ištemptą tinklą, įsitvėrė į tiesiamas į ją jauno ugniagesio rankas. Šis, pagavęs mergaitę, švystelėjo ją vidun pro kaimynų langą. Po jo raudonu šalmu, papuoštu Maltos kryžiumi — senovine kryžiuočių emblema — ji matė šviesius veido šerius ir Adomo obuolį, uodė prakaitą. Tamsiame sode ugniagesiai darbavosi su vandens žarna, liedami liepsnas. Florensa matė vandenį virstant ledukais.

Ji mažne nualpo.

— Mano gyvatės odos paltas!

Pirmą kartą išvydusi tą paltą, Florensa jį įsimylėjo. Jai niekada nebuvo kilę net minties turėti gyvatės odos paltą — žvilgantį, sidabriškai juodą, su dirželiu, tinkantį jos talijai, lyg pasiūtą pagal užsakymą. Tuo metu Florensa, nors tik vienuolikos, buvo vidurinės mokyklos naujokė. Rebeccos dar niekada taip puikiai neatspėta, ko troško jos duktė. Paltas buvo padovanotas Šv. Valentino dienos proga — motinos būdas savo meilei išreikšti.

Tą vakarą per pietus motina vis kartojusi Florensai nunešti paltą viršun. Ji nepaklausiusi, o dabar jau per vėlu. Jį būtų buvę galima išgelbėti. Jeigu tik ji būtų pakabinusi jį savo miegamojo sieninėje spintoje.

— Žavingiausias gyvatės odos paltas! — raudojo Florensa. — Sudegė, sudegė! — Buvo prislėgta kaltės jausmo.

Gimdytojai tebesiglaudė jos miegamajame laukdami, kol bus išgelbėti. Jie buvo per sunkūs, kad abu būtų galima švystelėti į gretimą namą. Ugniagesių viršininkas įtikinėjo motiną, paskui tėtį leistis kopėčiomis į kaimynų kiemą. Florensai nurodyta giliai

kvėpuoti. Kaimynai sušelpė vilnonėmis antklodėmis, paltais ir šiltais drabužiais. Wolfsonai stebėjo degant prabangų savo namą. Pražuvo daktaro Wolfsono pacientų kortelės. Nebeliko imigracijos dokumentų.

Wolfsonai persikėlė į „Liucernos“ viešbutį prie Septyniasdešimt devintosios gatvės ir Amsterdamo aveniu kampo, kur gyveno du mėnesius, per tą laiką vėl stodamiesi ant kojų. Saugomas grėsmingos chimeros virš savo portalo, prašmatnus „Liucernos“ raudono akmens fasadas dvelkė europietiškos prabangos atmosfera. Florensa mėgaudavosi pusryčiais gausiai serviruotame valgomajame.

Galiausiai Wolfsonai, vadovaujami motinos, išsikėlė į butą Rytų Devyniasdešimt šeštojoje gatvėje, prie Madisono aveniu kampo, *New York Times* sąraše įvardytą kaip „klasikinį šešių kambarių“ su trimis vonios kambariais „netoliese Parko aveniu“ už 2800 dol. per metus — nemenką sumą. Jie pamažu judėjo arčiau Parko aveniu ir didžiausios pavardžių koncentracijos *Socialiniame registre* — visuomenės elito adresų knygoje. Poslinkis iš Bronkso į Harlemą buvęs tik pirmas laiptelis į viršūnę, bet Rebeccos akimis abu tie rajonai turėjo imigrantų aplinkos dėmę. Dabar šeima slinkosi link Aukštutinio Ist Saido — turtingiausios miesto dalies.

Dieną po gaisro motina pasakė Florensai, kad galėtų neiti į mokyklą, bet ji nė už ką neketino praleisti progos iki galo atkurti gaisro dramą.

Aukštesnioji Wadleigh vaidybos ir vaizduojamojo meno mokykla Vakarų 114-ojoje gatvėje stiebėsi priešais Florensą aukštyn it pilis, vainikuojama nedidelių smailių, graviruotų plevėsuojančiomis vėliavomis su mokyklos *W* raide. Šimto dvidešimt penkių pėdų Wad-

leigh bokštas, iškilęs virš kitų aplinkinių pastatų, atrodė įspūdingai. Trupančios vidinės bokšto sienos buvo išraižytos pranašystėmis ir vardais mergaičių, pakankamai drąsių, kad koptų aukštyn tamsiais jo laiptais. Pakrevezotos datos siekė atgalios iki 1902-ųjų, kai mokykla buvo atidaryta kaip pirma Niujorko valstybinė nemokama aukštesnioji mergaičių mokykla. Ji buvo pavadinta pagal Lidiją F. Wadleigh*, moterų aukštesniojo lavinimo pirmeivę, kuri didžiavosi paversdama imigrantų mergaites į deramas jaunas paneles.

Pilkšvai mėlyni sienų lipdiniai puošė koridorius, aidinčius klyksmais ir juoku paauglių po varpo pavidalo skrybėlaitėmis. Mokinės buvo žinomos kaip „pelėdikės" — pagal vidurinės mokyklos talismaną, graikų išminties deivės Atėnės dvasią. Per daugelį metų įvairiu laiku tarp jų buvo Anaïsė Nin**, Lilliana Hellman*** ir Jeanė Stapleton****.

Wadleigh mokykla mieste buvo pirmoji, kurioje įrengtas liftas, ir „pelėdikės" visada tykodavo į jį įsmukti, kad nereikėtų kopti penkis aukštus laiptais. Aštuoniasdešimt klasių talpino 2500 mokinių. Kiekvienoje klasėje, su plačiais langais šonuose, buvo eilėmis išrikiuota po keturiasdešimt mokyklinių suolų. Prie laboratorijos, iš kurios dvelkė stiprus sieros kvapas, stovėjo dėžės, pilnos iškamšų. Ten taip pat buvo skeletas ir rykliukas formaline — rausvai geltonas

* *Lydia F. Wadleigh* (1817–1888) — mokytoja, užsibrėžusi padėti mergaitėms siekti aukštesniojo išsilavinimo. Kadangi miestas iš pradžių nepalaikė tokios iniciatyvos, ji tam skyrė nuosavus pinigus ir tik vėliau susilaukė rėmėjų. Įvertinant moters nuopelnus, viena Niujorko mergaičių vidurinė mokykla buvo pavadinta jos vardu.

** Prancūziškai rašiusi kubietė rašytoja (1903–1977), žinoma paskelbtais savo dienoraščiais, apimančiais 60 metų laikotarpį — prasidedančiais nuo 11 metų amžiaus ir pasibaigiančiais netrukus prieš jos mirtį.

*** Amerikiečių dramaturgė (1905–1984), savo pjesėse nagrinėjusi jautrias politines ir socialines temas, tokias kaip lesbianizmas („Vaikų valanda", 1934) ir tarprasiniai santykiai („Žaislai palėpėje", 1960).

**** Populiari amerikiečių scenos, televizijos ir kino aktorė (1923), charakterinių vaidmenų atlikėja.

jo pelekas spaudėsi prie stiklinio indo sienelės it marinuotas persikas podėlyje. Kampe ant šakos tupėjo didelė pelėda su ragus primenančiomis stačiomis ausimis ir stebėjo stropiai įnikusių į pamokas mergaičių eiles.

Vienuolikmetė Florensa, jauniausia naujokių klasėje, buvo priimta po sparneliais penkiolikmečių, šešiolikmečių, septyniolikmečių ir įgijusių gyvenimiškos patirties aštuoniolikmečių, kurios tartum buvo tokios dieviškos kaip graikų vaidilutės gipsiniuose Partenono lipdiniuose, kai stebėdavo koridorius. Kai kurios jaunosios moteriškaitės atrodė tiesiog nežemiškos būtybės. Kasmetiniame Florensos „Pelėdos“ albume, kuriuos ji saugojo daugelį metų, šios merginos tikriausiai buvo parašiusios prie savo portretų, kur buvo skelbiami ateities planai, „neapibrėžti“ ar „neaiškūs“, ir pasuko į programas, tokias kaip „Grego stenografija“*, kuri reklamuota kasmetiniame albume: „Tai aukščiausias asmeninis pasiekimas — lengva mokytis ir malonumas naudotis. Viskas, ko jums reikia — tai gerų išsilavinimo pagrindų, stenografijos ir mokėjimo spausdinti rašomąja mašinėle.“

Į kiekvieną koridoriaus galą šviesa pro langą krito iš įmantraus vitražo — rombinių rožinių, purpurinių ir fosforescuojančios žalumos stikliukų. Vakariniame lange basa ilgaplaukė mergina glaudė prie savęs matinio mėlynumo knygą. Už jos stovėjo sparnuota moteris su deglu, idant apšviestų jaunesniajai kelią. Rytiniame lange buvo pavaizduota Minerva, nušviesta violetinės spalvos. Jai nuo kaklo karojo auksinis raktas. Palypėjus laiptais aukščiau, iš karamelės spalvos stiklo žvelgė Goethė, o greta jo stovėjo rožinis Victoras Hugo.

* Stenografijos metodas, 1888 m. išrastas Džono Roberto Grego (*John Robert Gregg*) ir visiškai grindžiamas elipsinėmis figūromis ir jas kertančiomis linijomis.

Nuostabu būti mokykloje šiek tiek protingai ir mylėti kiekvieną, kuri pažvelgia į mane.

„Florensą Wolfson — prezidente“ — dėl jos didėjančio populiarumo, taip pat ir Wadleigh skelbimų grupės dėka buvo išklijuota koridoriuose. Visi pažinojo Florensą. Ji buvo narsi, drąsesnė už daugelį mergaičių ir gero būdo. Kalbėjo tiesmukai, bet buvo nepakanti vidutinybėms, tikras lyderis. Jos nuomone, pasaulis daugiausia susidėjo iš nevykėlių, apgavikų ir kvailių, vaizduojančių autoritetus. Florensa pastebėjo šį reiškinį dar pradžios mokykloje. Dvi savaites sirgusi, ji praleido sustabarėjusio Palmerio metodo pamokas — dailyraščio kursą, 1888-aisiais išvystytą Andrew Palmerio ir pristatytą „Palmerio verslo rašybos vadove“. Penkiamečiai ir šešiamečiai vaikai mokyti mėgdžioti vienodą pono Palmerio kursyvą „ritmiškais suktiniais brūkštelėjimais“. Kairiarankiai buvo verčiami rašyti dešiniąja. Kai Florensa sugrįžo į mokyklą, jai neliko nieko kita, kaip tik išrasti nuosavą netradicinį rašymo stilių, ir tai paaiškina, kodėl jos braižas dienoraštyje dažnai panėšėjo į hieroglifus.

Nusifotografavau dėl „Pelėdos“. Kas per kankynė!
Susilaukiau telefono skambučio, kuriuo mane kvietė įstoti į kažkokį berniukų klubą.

Kaip Wadleigh poezijos klubo narė, ji tarp savo klasės draugių buvo žinoma „literatūros pelėdikės“ pravarde. Buvo pripažinta dėl guvaus proto ir liežuvio, kurie lėmė jai sėkmę tokiuose debatuose kaip: „Nusprendžiau, kad ketveri metai koledže, siekiant įgyti mokslinį laipsnį, yra naudingesni nei tokie pat ketveri metai versle.“ Viena mokinių laikraščio reporterė apibendrino Florensos pasirodymą:

„Įtikinami panelės Wolfson argumentai, pateikti su žaibiška, tačiau paveikia sparta, padėjo užbaigti diskusiją neigiamai.“ Florensa taip pat priklausė „Nacionalinės garbės draugijai“, Niujorke žinomai kaip „Arista“, iš kurios narių buvo reikalaujama turėti vien tik aukščiausius mokyklinius pažymius.

Šįryt nebuvau pamokose. Praleidau ir apie trečią valandą nuėjau į spektaklį. Buvo puikus ir kone sudegiau iš pavydo dėl Ednos! Velnias.

Scena su mėlyna avanscenos arka, viršuje vainikuojama V raidės — vieta, kur buvo vaidinami mokyklos spektakliai, tokie kaip klasikinė „Didonos ir Enėjo“ inscenizacija, su Florensos varžove Edna Beck pagrindiniame Didonos vaidmenyje. „Nuo vienos katės kitai“, pasirašė Edna kasmetiniame Florensos „Pelėdos“ albume. Virdžinija Reding, kuri vaidino Enėją, palinkėjo: „Tegul tu niekada neišaugsi iš mielo savo naivumo.“

Visą dieną man buvo taip liūdna, kad galiausiai motinai teko mane nusivesti į kiną. Jaučiuosi tokia niekam tikusi ir nereikalinga.

Kokia aš nelaiminga — už tai, kad šįvakar mokykloje nenuvedžiau motinos pasodinti į jos vietą, ji mane išvadino visokiausiais vardais ir primušė!

Dieve! Vakar (rytą) mudvi su motina buvome tokios geros draugės, o dabar! Šįryt ji skėlė man per veidą ir mane taip įsiutino, kad pasakiau jos nekenčianti.

Mudvi su motina labai gražiai padarėme, ką buvome

skolingos Irvingui — šiandien popiet nuėjome su juo į kiną, ir šiaip buvo be galo smagu. Vdrn. 12 — į lovą.

Florensa žiūrėjo spektaklį du kartus. Ji pavydėjo Ednai žvaigždės spindesio ir pasisakė motinai, kuri nors sykį paguodė. Apie spektaklį, kuriam repetuoti Florensa buvo pernelyg užsiėmusi, buvo paskelbta *World Telegram* — su Ednos nuotrauka.

Mano pirma cigaretė, 1930 m. sausio 12 d., — papildė įrašu savo dienoraščio „Svarbių įvykių rodyklę“ Florensa.

Kelios naujokės sušnipinėjo Edną ir Mildredą rūkant. Dieve padėk joms, jeigu įskųs.

Florensa daug ko išmoko Wadleigh mokykloje, ypač iš savo draugių Mildredos, Carylės ir gražutės Murielės — ten apačioje, pusrūsyje. Jų mokytojos buvo linkusios laikytis atokiau nuo laikraščio *Observer* redakcijos, kur Florensa surūkė savo pirmą cigaretę.

„Prisimink apie pradžią visko pabaigos vieną trumpą akimirką *Observer* redakcijoje“, apkūnioji Mildreda Teuerstein įrašė kasmetiniame Florensos „Pelėdos“ albume. Mildreda uždegė Florensai cigaretę. Flo užsikosėjo. Milė nusijuokė. Mildreda buvo nugvelbusi pakelį iš savo motinos rankinuko. Florensa pažvelgė į Mildredą, kuri stebėjo, kad jos bičiulė tikrai surūkytų visą kotelį. Florensa padarė judesį užgesinti cigaretę. Mildreda metė į ją piktą žvilgsnį. Florensa išspjovė cigaretę ant grindų ir užgesino užmynusi savo pusbačiu su skirtingos spalvos jungtimi.

Kasmetinis Florensos „Pelėdos“ albumas kalbėjo paprastai ir

tiesmukai. „Pelėdos“ vedamasis citavo iš Susanos Glaspell* pjesės „Žmonės“: „Mes gyvename dabar. Ilgai negyvensime. Niekas neturi mums sakyti, kad vėl gyvensime. Tai mūsų trumputė akimirka. Mūsų šansas.“

Kitą dieną po gaisro Florensa atėjo į klasę ir labai dramatiškai paskelbė: „Mūsų namas sudegė!“ Mergaitės savuosiuose rašalu išteptuose suoluose išpūtė į ją akis. Daugelis buvo pirmos ir antros kartos imigrantės — žydės, italės, vokietės ir airės. Beatrice'ė Katz, plataus tamsaus veido ir su kasomis, labiau panėšėjo į Pokahontą** negu į Rytų Europos žydų dukterį. Stambioji šiaurietiškų bruožų Helena Blanchard atrodė nuklydusi nuo Alpių kalniečių būrio ir turinti šypseną išdaigininkės, ką tik savo mokytojo priešpiečių dėžėlėje paslėpusios gyvates. Po baigiamųjų egzaminų ji ketino stoti į Sevidžo fizinio lavinimo aukštąją mokyklą. Irisė Birch buvo afroamerikietė, lyg paukštytė — gyvomis šaudančiomis akimis.

Taip pat klasėje dar buvo Ada Bizzarri. Rachelė Carmel. Alma Chambers. Adelė Conversa. Pietrina Chiocchio. Dottie Contente. Lilliana Fidler. Ruby Facey. Eleanora Lustgarten. Rose'a Profita. Selma Schnapp. Violeta Simmerton. Lovelia Thompson. Lola Tortora. Cleo Wooldridge.

Florensa leido joms pajausti visą jos šeimos netekties sunkį. „Viskas sunaikinta!“ Pro langų eilę tarp klasės ir salės užlietos natūralios šviesos vidinės patalpos praeinančioms merginoms buvo

* Gerai parduodamų romanų autorė ir dramaturgė (1876–1948), įvertinta Pulicerio premija.

** Pouhatano genties indėnų vado duktė, kuri susidraugavo su anglų kolonistais Džeimstaune ir, pasakojama, išgelbėjusi nuo savo genties egzekucijos kapitoną Johną Smithą.

tartum teatro ložė. Florensa lyg šiuolaikinė aktorė improvizavo. Pelėdikės aikčiojo. Florensos mokytoja parašė daktarui ir poniai Wolfsonams laišką, informuodama, kad jų duktė nesveikai trokšta dėmesio. Jie neatsakė. Kasmetinio Florensos „Pelėdos" albumo autografų puslapis skambėjo kaip pagiriamasis jos pasirodymo liudijimas:

„Karštai aktorei — Neužmiršk manęs — Džiaugiuosi, kad mudvi žengėme drauge — Tavo — Brangenybė."

„Mergaitei, tikrai *kertančiai iš peties* — Myliu — Murielė."

„Flo, mano brangiajai garo mašinai."

„Geriausi linkėjimai persikėliui nuo Kriaušės", — parašė Lilliana Pear.

„Mielajai „Aristos" mergytei (Betgi kiek ji miela?)."

„Čia merginai, kuri tyra ir skaisti; kuo ji tyresnė, tuo mažiau paklausi (nevykusiai sueiliuota — labai nevykusiai) — Helena", — įrašė Helena Streifer, vyriausioji „Pelėdos" redaktorė.

„Su meile Flo nuo Flo... Brangiajai Flo: kerinčio balso, kuris man tik per tylus", — įrašė Florence'a Smart, „Pelėdos" meninė redaktorė.

„Tu — kaip Tennysono eilėraštis „Upokšnis" — čiurleni, čiurleni ir t. t. *ad infinitum* — Tegul tai tęsis amžinai — K", — plunksna išvedžiojo Katherine'a Weintraub, vyriausioji *Observer* redaktorė.

„Štai pavasario Gražuolė!"

„Labai suglumusiam vaikučiui, ieškančiam tiesos. Tegul ji greitai ją suranda. Daug meilės."

Pati po savo nuotrauka Florensa parašė: „Sau, mieliausiai merginai, kokią kada nors pažinojau. Mylinti, aš."

Fortepijono pamoka neblogai praėjo, tačiau galėjo būti geresnė — šiandien Fondų biržoje siaubingas krachas. Motina pralošė.

Po biržos kracho Florensa mokykloje surengė dar vieną pasirodymą.

Viena motinos klientė, jauna vokietė ponia Frank, pirkdavusi pas Rebeccą sukneles, trečio dešimtmečio pabaigoje įtikino ją įsigyti akcijų. Ja pasekė ir Danielis. Kracho Volstrite dieną Wolfsonai prarado visus savo pinigus. Antraštės apie Depresiją rytinuose ir vakariniuose leidiniuose padėjo kurstyti nuolatinius jųdviejų kivirčus: „Akcijų kainos pranoksta niūriausias pranašystes", „Akcijų kainos krinta iš paskutiniųjų stengiantis jų atsikratyti, bendras mažėjimas skaičiuojamas milijardais", „Akcijos smunka sulig minios psichologija".

Skaudžiai tragiškas vakaras namie su tariamai subrendusių gimdytojų kalbomis apie savižudybę, testamentus, draudimą — buvo siaubinga, baisu.

— Žinau, ką daryti, kai reikalai prasti, — ne kartą per pietus sakydavo tėtis.

Jisai svarstė apie savižudybę. Buvo dujos iš viryklės, ir Florensa žinojo, kad jis savo kabineto vaistų spintelėje laiko rudo stiklo butelį su morfijumi.

— Vakar mano gimdytojai viską iki paskutinio cento, kiek turėjo, prarado akcijų biržoje, — savo klasės draugėms pareiškė Florensa.

Daugelis mergaičių atrodė suglumusios, kitos — akivaizdžiai priblokštos. Kol jų dukros buvo mokykloje, tėvų prieš akis laukė

bankrotas. Kiekviena turėjo ką papasakoti. Florensa garsiai išklojo tai, ko jos labiausiai bijojo:

— Mes praradome viską.

Nuėjau į repeticiją sekmadieninėje mokykloje, man davė Pjero vaidmenį. Argi ne puiku? Nusprendžiau, kad Irai aš baisiai patinku.

Florensos draugas Dickas įkalbėjo ją išmėginti savo jėgas spektaklyje. Jo pusbrolis Ira Eisenbergas, jaunas neišsipildžiusių vilčių Brodvėjaus dramaturgas, svajojęs tapti kitu Eugene'u O'Neillu, vadovavo teatro grupei netoliese Rodeph Sholomo, Vest Saido reformuotos kongregacijos. Sinagoga Florensai buvo grynai draugingas susibūrimas. Romaniniu stiliumi suprojektuota šventykla teikė puikią sceną. Šioje šventoje vietoje Dickis supažindino Florensą su aukštu blyškiu Ira, ant kurio lieso kūno kabėjo dryžuotas kostiumas. Ira iškart įžvelgė Florensos galimybes tapti jo mūza. Jisai sunkiai mezgė pokalbį, pasakodamas Florensai apie savo rašomą scenarijų — saloninę Niujorko dramą, persakomą kaip graikų tragediją. Iros rodomą dėmesį Florensa priėmė nerimtai.

Jis numatė ją spektaklyje kaip tragikomišką klouną, traukiantį pasauliui savo liūdną dainą. Ji labai stengėsi įvaldyti vaidmenį, repetuodama priešais veidrodį nutaisyti graudų Pjero veidą.

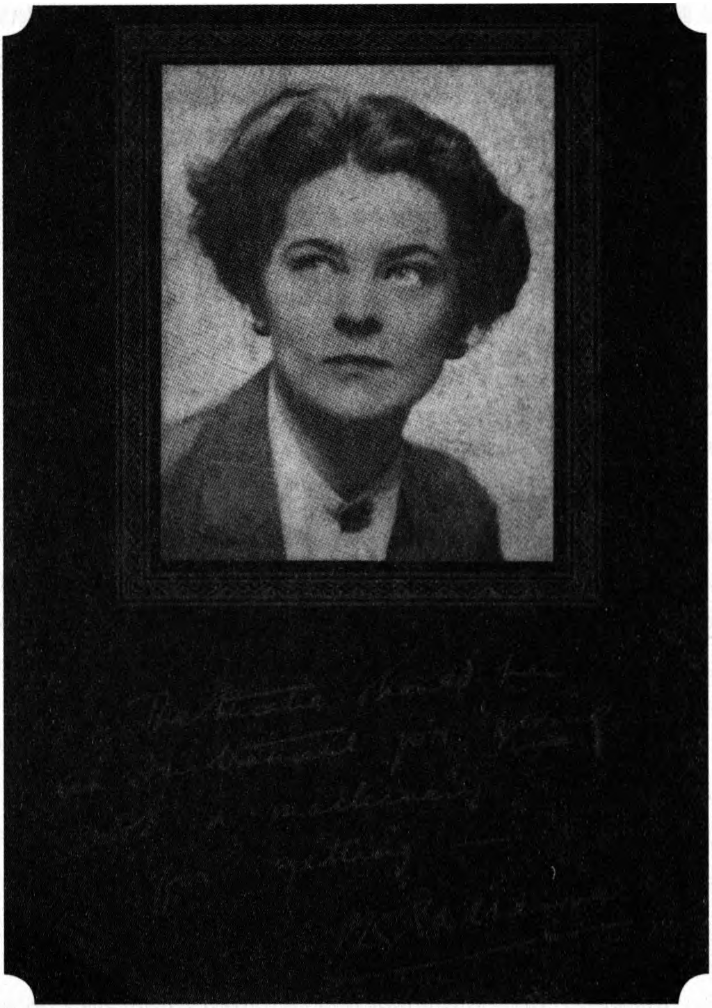
Šįvakar dar viena repeticija — Ira buvo tiesiog pritrenkiantis ir mane kone pravirkdė. O Viešpatie, norėčiau, kad spektaklis jau būtų baigtas.

Per repeticijas Ira buvo negailestingas, užsipuldavo kiekvieną jos pastangą. Galbūt buvo pastebėjęs kažką pažeidžiama po išoriniu jos pasitikėjimu savimi.

Šį vakarą buvo generalinė repeticija ir mes visi gavome žiūrėti į tekstą (Aplodismentai). Dievas žino, kaip mums seksis rytoj vakare!

Šį vakarą įvyko spektaklis, ir buvo tiesiog siaubinga. Niekas nemokėjo savo vaidmens, ir tiek daug kartų mes užsikirsdavome.

Didįjį vakarą Florensos veidas buvo baltai nupudruotas. Po akimis nupieštos stambios juodos ašaros. Vilkinti balta atlasine tunika su juodais bumburais ir plačiais juokdario pantalonais, scenoje ji užėmė savo vietą po pusmėnuliu iš papjė mašė. Po kelių švilpesių ir baubesių iš žiūrovų salės įsitvyrojo visiška tyla. Florensa stebeilijo į tamsą.

Florensa žavėjosi Eva Le Gallienne ir galiausiai su ja susipažino. Aktorė jai padovanojo šią portretinę nuotrauką, užrašiusi: „Teatras turėtų būti instrumentas nesuteikti mechanizmo kam nors gauti — Eva Le Gallienne.“ Vėliau ji buvo rasta lagamine kartu su dienoraščiu. (Fotografija: Don Hogan Charles/*New York Times*.)

AŠTUNTAS SKYRIUS

Eva Le Gallienne

1930-ųjų rugpjūčio 11-ą Florensai sukako penkiolika, ir tai žymėjo vienus metus, kai ji rašė dienoraštį.

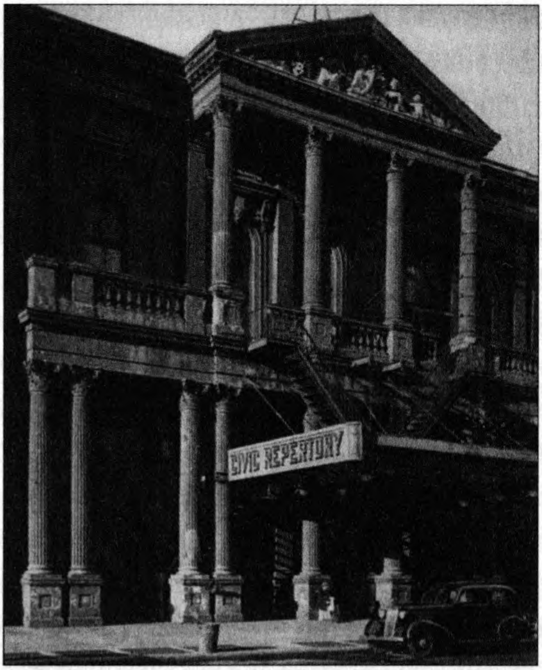
Esu visai pamišusi dėl Evos Le Gallienne, ir tai ne kokio nors herojaus garbinimas. Svajoju apie ją ir, ak, jeigu tos svajonės kada nors išsipildytų — aš myliu ją, myliu ją — turiu su ja susipažinti! Kai berniukai su manimi mylisi, ypač Mannis, aš vis trokštu, kad tai ji mane bučiuotų ir glamonėtų. Užsimerkiu ir verčiu save įsivaizduoti, kad ji iš tikrųjų šalia, ir galėčiau numirti iš džiaugsmo, bet kai vėl atsimerkiu — ji dingusi. Aš susipažinsiu su ja, tik kantrybės.

Trumpučiu šviesiu rausvai violetiniu švarkeliu su lapų aplikacija, vos dengiančiu nuogas jos šlaunis ir leidžiančiu matyti smaragdinės spalvos kelnaites, Eva Le Gallienne sklandė viršum Florensos. Didžioji aktorė iškilo aukštai iki balkono. Trumpi rausvi jos plaukai iš po laukų varpelio pavidalo elfo kepuraitės, rėminančios sniego baltumo veidą su oranžinėmis lūpomis, įvairiais kampais styrojo į šalis. Už diržo ji turėjo užkištą netikrą durklą. Tamsioje žiūrovų salėje Florensa juto po visą savo kūną plūstant šilumą. Le Gallienne — itin kerinti būtybė!

Le Gallienne skriejant atgalios į sceną, Florensa siekė paliesti Evos kojų pirštus, apautus smailais rožiniais švediškais sandalais. Aktorė turėjo laikyti savo kūną kaip tik deramoje padėtyje susiriesdama kaip šokėja, kad neatsitrenktų į parterio šoną. Florensa pasibaisėjo tokia mintimi. Spektaklio afišoje Penas buvo apibūdinamas kaip „berniukas, kuris nenorėjo užaugti", vadovaujantis savajam būriui Pamestinukų, nesutikusių būti motiniškai globojamiems. Taip pat buvo nurodyta, kad vienintelis scenos darbininkas valdo sudėtingą virvių, nematomų vielų ir svarmenų tinklą, idant drąsus skrydis būtų įmanomas. Le Gallienne sušuko: „Aš šaunus, oho, koks šaunus! Kakariekū!"

Panelė Le Gallienne, žinoma kaip „LeG", trisdešimties metų, buvo avangardistinio „Pilietinio repertuaro teatro" Keturioliktojoje gatvėje įkūrėja. „Pilietiniam" nieko netrūko — nutriušęs neoklasikinio stiliaus statinys, seniau glaudęs „Théâtre Franēais", vaidindavusį aukštuomenei, aprašytai Edithos Wharton. Besilaupančios baltos korintinės kolonos saugojo paradinį įėjimą į „Pilietinį", kur Le Gallienne buvo žinoma kaip „Keturioliktosios gatvės abatė". Išskyrus Le Gallienne teatrą, Keturioliktoji gatvė niekuo nepasižymėjo — abipus rikiavosi fabrikai, dėvėtų drabužių parduotuvės ir vienišas „Childs" restoranas.

Atsidaręs 1926-aisiais, teatras sukūrė maždaug trisdešimt penkių spektaklių repertuarą, siūlydamas po dešimt naujų pastatymų per sezoną. Vieta balkone kainavo penkiasdešimt centų — tiek pat kiek ir bilietas į kiną. Parteryje — 1,50 dol. Le Gallienne garsėjo atnaujintais klasikinių „Piterio Peno" ir „Alisos Stebuklų šalyje" pastatymais, taip pat specializavosi Ibseno, Čechovo ir Shakespeare'o kūryboje. Florensa stengėsi nepraleisti nė vieno spektaklio. Ji matė Le Gallienne vaidinant Kamilę, Mariją Antuanetę ir Aną Kareniną, taip pat pagrindinius moterų vaidmenis Čechovo „Trijose seseryse", „Vyšnių sode" ir „Žuvėdroje".

Evos Le Gallienne teatras Keturioliktojoje gatvėje, nufotografuotas Berenice'ės Abbott, išspausdinta „Besikeičiančiame Niujorke".
(Iš fotografijos kolekcijos, Niujorko viešosios bibliotekos Miriam & Ira D. Wallach Meno ir Fotografijų skyrius)

New York Times teatro kritikas Brooksas Atkinsonas, ištikimas Le Gallienne gerbėjas, aprašė žiūrovų salę. Ten sėdėjo jaunos moterys kailiniais švarkeliais su prisegtomis orchidėjomis, studentai kupranugario vilnos švarkais, į kurių kišenes turėjo įsigrūdę pigias knygeles minkštais viršeliais, jaunikaičiai, atrodantys lyg nuolatiniai Niujorko viešosios bibliotekos Keturiasdešimt antrojoje gatvėje skaityklos lankytojai, ir nusenusios senmergės iš miesto centro. Prieš pakylant uždangai, per eiles nuvilnydavo jaudulio kibirkštis.

Le Gallienne buvo didi aktorė ir iškili asmenybė. Florensa gėrėjosi ja kaip žvalia jauna Hilda Vangel Ibseno „Statytojuje Solnese". Vilkinti darbine apranga, Le Gallienne užlipdavo į statybininko kopėčių scenos centre viršų ir surikdavo: „Ir tai statytojas!" Le Gallienne būdavo dramatiška ir aistringa. Florensa mėgavosi jos polėkiu ir berniokišku žavesiu. Le Gallienne buvo žinoma kaip „Šešėlio aktorė", o tai reiškė, kad buvo lesbietė. Le Gallienne gyveno nepriklausoma nuo vyrų ir jų arogancijos, o Florensai patiko mintis gyventi taip pat laisvai. Ji jautė, kad jiedviem lemta pažinti vienai kitą.

„Eva Le Gallienne: 9.30 — fechtavimas, 10.30 — laiškų rašymas, nuo 11.00 iki 17.30 — repeticijos" — 1929 m. lapkričio 25 d. žurnalo *Time* numerio antraštėje apibendrinta kasdienė aktorės darbotvarkė. Mėlynos Evos akys žvelgė į Florensą nuo laikraščių prekystalio.

Eva Le Gallienne buvo poeto Richardo Le Gallienne'o, žinomo kaip „anglų dekadentų lyderio", priklausiusio Oskaro Wilde'o rateliui, duktė. 1920–1930 metais žvaigždutė Eva jau buvo pasirengusi meteorinei sėkmei. Ji sulaukė entuziastiškų atsiliepimų dėl savo atliekamų pagrindinių vaidmenų „Gulbėje" ir „Liljome"*, pastatytų Brodvėjuje. Paryžiuje ji vaidino Žaną d'Ark ir kvailelį Pjero, nusižiūrėtus pagal Sarah'os Bernhardt interpretaciją.

Egzotiška, karšto temperamento Holivudo aktorė Alla Nazimova, pagarsėjusi filme „Salomė", kur greta Rudolpho Valentino vaidino Kamilę, turėjo imančios į savo lovą jaunas žvaigždutes reputaciją. Nazimova siekė jaunos Evos, tuo metu trumpą laiką gyvenusios Nazimovos „Alos sodo" rezidencijoje prie Saulėlydžio bulvaro, kurioje buvo įrengtas Juodosios jūros pavidalo baseinas. Bet įpusėjusi trečią dešimtį, ji nusprendė baigti su Didžiuoju Baltkeliu. Eva pasakė reporteriams visai netrokštanti vien tik šlovės ar turtų. Jos svajonė — su-

* Vengrų dramaturgo Ferenco Molnaro (1878–1952) pjesės.

kurti pirmą amerikinio repertuaro teatrą. Le Gallienne norėjo, kad įvairių finansinių išgalių žmonės patirtų transformuojamąjį teatro poveikį josios „gyvų spektaklių bibliotekoje".

Su turkio spalvos chalatu išsitiesusi lovoje, Eva atsakinėjo *Boston Herald* reporterei apie savo tolesnius planus, kai bus įvykdžiusi Amerikos teatro revoliuciją. „Ak, tik gyvensiu, — sakė Eva. — Žinote, tik gyvensiu savo gyvenimą, tokį, kokį trokštu gyventi." Reporterė Rena Gardner parašė: „Ji pažadina mintis apie kitą amžių, labai nutolusį nuo mūsų neramios nūdienos, apie laiką, kai Leonardas valandas gulėdavo stebėdamas besiskleidžiančią gėlę, kai pats gyvenimas buvo didis menas." Florensa taip pat jautė tikrą savąjį pašaukimą tapti menininke. Ji matė visas Brodvėjaus įžymybes — Heleną Hayes*, Katherine'ą Cornell** ir Lynną Fontanne***. Nė viena nė iš tolo neprilygo Le Gallienne tikrumui ir įtaigai. Kaip svirduliuojantis Hamletas ryškiai raudona liemene, išsiuvinėta varnais, Le Gallienne tartum kalbėjo Florensai, kai klausė: „Būt ar nebūt — štai klausimas."

Tiesiai iš mokyklos nuėjau žiūrėti „Hedos Gabler". Buvo nuostabu.

Florensa išsiugdė įprotį peržvelgti *The New York Times* skelbiamus teatrų spektaklių sąrašus. Ji apibrėžė ratuku vakarinį Ibseno dramos spektaklį, kuriame „Hamleto vaidmenį atlieka moteris".

* Pripažinta amerikiečių scenos ir kino aktorė (1900–1993).

** Amerikiečių aktorė, pagarsėjusi savo vaidmenimis Brodvėjaus spektakliuose (1893–1974).

*** Amerikiečių aktorė (1887–1983, gimusi Anglijoje), ištekėjusi už aktoriaus Alfredo Lunto ir vaidindavusi spektakliuose kartu su juo.

PILIETINIS REPERTUARAS

14-oji g. — 6-asis av. Vakariniai 20.30

50 ct, 1 ir 1,50 dol. Dieniniai ketv. ir šeštad., 14.30

EVA LE GALLIENNE, *režisierė*

Dienin. šiandien ir vakarin. rytoj. „ATIDARYK DURIS"

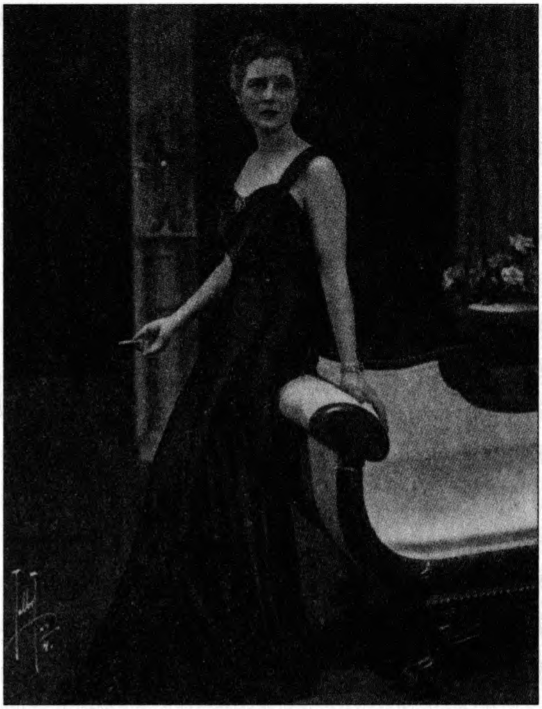
ir „MOTERYS ELGIASI SAVAIP"

Šįvakar „HEDA GABLER"

Sėdėdama žiūrovų salėje, Florensa skaitė spektaklio programėlėje Ibseno pateiktą jo herojės apibūdinimą: „Heda, apie 29-erių, gerų manierų ir žinoma moteris. Jos veido spalva matinė, blyški. Akys — plieno pilkumo, spindi šalta, nedrumsčiama rimtimi. Plaukai — porusviai, ne itin vešlūs." Veiksmo vieta — Oslas, Hedos ir jos naujojo vyro Džordžo Tesmano — jauno, finansiškai saugaus, bet ne itin talentingo mokslininko — vila. Scenos apipavidalinimas: gražiais raudonmedžio baldais ir fortepijonu — ne tokiu, kaip Wolfsonų valgomajame, kur Florensa rašydavo savąja violetine „Remington" — apstatyta jų svetainė.

Glaudžiai apgulusia suknele ir kybančiais nuo ausų juodais perlais Eva, pūsdama iš cigaretės dūmus, įžengė į sceną. Atrodė it pasirengusi tuoj pulti katė. Heda ir Tesmanas buvo ką tik sugrįžę iš povestuvinės kelionės. Heda aiškiai nemylėjo savo vyro. Florensa pagalvojo apie savo motinos planus ją „ištekinti už gero žmogaus", o tai reiškė turtingą daktarą ar advokatą.

Sėdėdama ant savo krėslo kraštelio, Florensa susiraukė, vėl pasirodžius buvusiam Hedos meilužiui Eilertui Liovborgui. Heda anksčiau pažinojo Liovborgą kaip vargstantį bohemos menininką ir girtuoklį. Bet po Hedos vedybų kita moteris — Tėja Elvsted, bu-

Florensa keletą kartų ėjo pasižiūrėti Evos Le Gallienne pagrindiniame Henriko Ibseno dramos „Heda Gabler“ *femme fatale vaidmenyje. Le Gallienne draugužė Josephine'a Hutchinson vaidino Tėją Elvsted. Florensa įrašė savo dienoraštyje: „Dešimtą kartą skaitau* „Hedą Gabler.“

vusi Hedos mokyklos draugė — jį pakeitė. Tėja padėjo Liovborgui užbaigti jo „šedevrą“ — knygą apie ateities civilizaciją. Jausdamasi savo santuokoje it spąstuose, Heda kunkuliavo pavydu. Žinojo pati niekada nepasieksianti didybės. „Nuobodu, nuobodu, nuobodu“, — skundėsi Heda, sūpuodama prie krūtinės Liovborgo rankraštį, kurį jos vyras rado gatvėje.

Kitoje scenoje Liovborgas prisipažino Hedai, kad apsvaigęs nuo alkoholio pametė savo knygą. Neatskleisdama, kad ją turinti, Heda įspraudė jam į ranką pistoletą ir mygo nusižudyti. Jam išėjus, Florensa stebėjo Hedą sugriebiant juodai lakuotais nagais rankraštį, plėšiant puslapį po puslapio ir metant į scenoje degantį židinį. Liepsnos surijo visą knygą.

Spektaklio pabaigoje Heda sužino apie Liovborgo mirtį, tačiau ne apie tokią, kokios ji tikėjosi: Eilertas mirė ne nuo klasiškai tragiško poelgio, o viešnamyje, kur jos pistoletas atsitiktinai iššovė jam į vidurius. „Kas per prakeiksmas, kad viskas, ką darau, išvirsta taip juokingai ir bjauriai?" — suriko Heda ir išbėgo iš scenos. Florensa krūptelėjo, išgirdusi jos šūvį. Galų gale pabaiga buvo tragiška.

Žiūrėjau „Romeo ir Džuljetą" ir vėl mėginau pasimatyti su Eva LeG — nepavyko, bet maloniai pasikalbėjau su Donaldu Cameronu — „Romeo".

Florensa sugrįžo į „Pilietinį" pažiūrėti „Romeo ir Džuljetos". Paskalų skilčių apžvalgininkai spėliojo, ar Eva turės moteriško švelnumo suvaidinti Džuljetą, bet Florensa žinojo, kad Le Gallienne įneš kai ką didaus į Shakespeare'o heroję — gimusią po nelaiminga žvaigžde paauglę meilužę. Kai nusileido uždanga, Florensa atsistojo iš savo vietos, karštai plodama, kai tik Le Gallienne, žiūrovų kviečiama, vėl išeidavo į sceną. Ten krito gėlės ir skambėjo šūksniai „Bravo!" Tą vakarą rokoko stiliaus „Pilietinio" fojė knibždėjo jauniklių aktorikių ir aktorių. Florensa atpažino kai kurias iš „Pilietinio" žvaigždžių ir prasibrovė į uždarą jų ratą. Ji pasikalbėjo su Donaldu Cameronu, išsipūtusiais po triko raumenimis ir apsisiautusiu veliūro tunika. Bet jis nebuvo Romeo, kokio ji ilgėjosi.

Į Niujorką atvyko Mannis, 1930 liepos 19, pažymėjo Florensa savo dienoraščio „Svarbių įvykių rodyklėje“. Mannis Lipmanas buvo intriguojančio veido. Atrodė lyg Modiglianio portretas, tamsaus gymio, skruostikauliais, kokius vaizduoja kubistai, ir sibirietiškomis akimis. Dvidešimties metų ir trokštantis tapti rašytoju. Florensa laikė jį avangardiniu.

Florensa susipažino su Manniu ir dviem jo broliais pliaže, kai viešėjo pas Francesę Litl Nehante. Su savuoju raudonu maudymosi kostiumėliu, pažymėtu baltu F raidės antsiuvu, Florensa deginosi saulėje.

Visą dieną pliaže, saulėje — kaip man tai patinka!
Ir pusiau nudizmas — kūniška laisvė — aš tokia laiminga!

Pajutusi, kad kažkas stebi, ji nukreipė savo saulės akinius į trijų vaikinų siluetus. Jų kūnai buvo gražūs, bet maudymosi kostiumai — pilni skylių, lyg kandžių pragraužti. Broliai Lipmanai prisistatė. Loisas buvo vyriausias, Mannis — vidurinysis, o Sidnis — jauniausias. Florensa pastebėjo ypač didelę skylę netoliese Sidnio penio. Vaikinai užaugo Line, Masačusetse, tuoj kitapus kelio sankasos nuo žaviojo Nehanto. Pramoninis Linas teikė pajūriui prastą reputaciją.

Vaikinų Lipmanų kūnai buvo gražiai susiformavę, nuolatos žaidžiant tenisą cementiniuose teniso kortuose šalimais pliažo.

Sidnis & Mannis, puikiai pasirodę, pasiekė teniso turnyro finalą — jų pajėgumas mane nustebino. Sidnis & Mannis laimėjo — aš taip džiaugiuosi — jie gyvena dėl pergalės.

Lino vandenyno pakrantės rajoną stelbė „General Electric" gamykla. Miestas buvo žinomas kaip „šalies batų sostinė". Jis taip pat glaudė pieninę, zefyrų konditerinę, nuo kurios karštas oras maloniai kvepėjo, bet vaikinai niekada neatsikratydavo viską persmelkiančio deginamos gumos dvoko, kylančio iš batų fabrikų. „Linas, Linas, nuodėmynas. Pakliūk į jį, o kaip ištrūkt iš jo — klaidynė. Prašysi vandens, gausi džino... sumautas miestas, visi žino, — skambėjo pašaipus rimas. — Linas, Linas, nuodėmynas. Kaip ištrūkt iš jo — klaidynė. Iš mergužių girdi *ne*, o paskui — *paimk mane.*"

Vaikinai augo baisiame skurde. Jų motina, reumatikė, dienas leido lovoje. Tėvas Haris, mokslinčius, gyveno virtuvėje užsimiršdamas Talmude, kol berniukai vargingai mito sardinių konservais. Kai indaujose visai nieko nebelikdavo, Haris išmainydavo dėžę tualetinio popieriaus, kurį gaudavo iš savo žmonos šeimos verslo „Ginsburgo popieriaus dirbiniai", į košerinę vištieną. Florensai atrodė stebuklas, kad visiems trims vaikinams pasisekė įstoti į koledžą ir gauti stipendijas, Lou ir Manniui į — Harvardą, o Sidniui — į Amherstą.

Atvykdamas į Niujorką, Mannis atvežė Florensai „Užburtą kalną", parašytą Thomo Manno. Buvo ką tik „summa cum laude"* baigęs Harvardą. Florensa laikė jį gabiausiu iš trijų brolių. Jam svarbiausia buvo knygos ir idėjos, o ne susišukuoti plaukus ar net nešioti švarius apatinius. Mannis pasiėmė ją į Grinvič Vilidžą, kur juodu šoko ir gėrė alų slaptuose bariukuose su nelegaliai parduodamu alkoholiu, įrengtuose buvusiose karietinėse.

* Su aukščiausiu pagyrimu (*lot.*)

Prieš kelis mėnesius Florensa paštu buvo nusiuntusi Manniui savo nupieštą moters veido eskizą. Šis jai priminė jį. Jam patiko. Jis atrašė, kad niekas dar jam nebuvo atsiuntęs ko nors tokio. Toliau keistasi jausmingais laiškais.

Trečiadienį einu pas Mannį į kambarį ir pradedu dvejoti. Aną vakarą jis elgėsi gana aistringai.

Vieną karštą rugpjūčio naktį Florensa apsilankė pas Mannį jo kambarėlyje prie Riversaid Draivo, spontaniškai įkrisdama jam į glėbį. Jautėsi kaip danguje, būdama šalia jo, tik gulėdama ten, ūžiant ventiliatoriui bučiuodama ir glamonėdama jį. Braukė pirštais standų, jaudrų jo kūną. Pravėrusi lūpas vaizdavosi berniukišką Le Gallienne figūrą, išsitempusią greta jos. Kai Florensa užsimerkdavo, tai būtent Evą ji bučiuodavo. Glostė plaštakomis skulptūrišką Evos veidą ir trumpus, styrančius it plunksnos raudonus aktorės plaukus. Nuo to pojūčio ji jautėsi visagalė.

Šiandien namie, ir kažkaip liūdna. Mąsčiau apie Evą ir Mannį, taip pat apie savo pačios neatsakingumą, ir man pasidarė baisu.

Parašiau aistringą laišką Evai — tikiuosi, ji atsakys.

Jaučiausi nelaiminga, tad parašiau Evai dar vieną laišką — ak, jeigu tik ji atsakytų — kokia ekstazė!

Kasdien Florensa tikrindavo laiškų dėžutę, bet savaites laukus — nieko. 1930-ųjų lapkritį Florensa vieną po kito juodu rašalu pabrėžė į dienoraštį tris įrašus:

Blogai — blogai
Dingo, dingo, dingo!
Mano Svajonė.

Pražuvusi vėl mąstydama apie Evą ir nerandu sau vietos. Vienintelis sprendimas — man susitikti su ja!

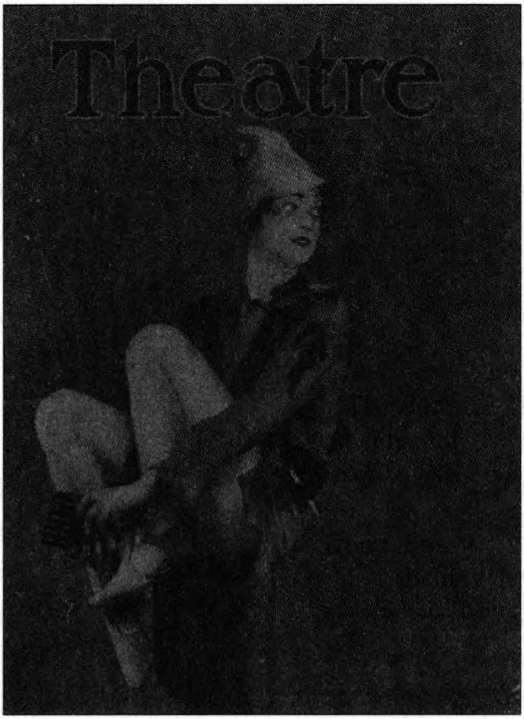
Šiandien nupiešiau tiesiog nuostabų paveikslą. Moters biustą — tai yra jos veidą, kaklą ir pečius.

Florensa atidarė savo skardinį penalą su pieštukais. Atrėmė priešais save *Theatre Magazine* viršelį su Eva, vaidinančia Peną. Atsivertusi tuščią lapą savo eskizų sąsiuvinyje, Florensa pradėjo piešti. Dirbo valandas tyrinėdama nuotrauką, kurdama savąjį aktorės portretą. Tarėsi pastebėjusi panašumą tarp Le Gallienne ir savęs. Jųdviejų akių įtaigumą, ryžtą neleisti niekam stoti skersai kelio savo troškimams.

Vėl „Pilietiniame" žiūrovams pamažu traukiant laukan, Florensa priėjo su savo piešiniu prie durininko.

— Perduokite tai panelei Le Gallienne. Pasakykite, kad noriu su ja pasimatyti.

Florensa laukė fojė. Po kurio laiko durininkas sugrįžo ir pakvietė ją sekti iš paskos. Juodu užlipo į sceną, įėjo į užkulisius ir nužingsniavo ilgu tamsiu koridoriumi, nukabinėtu plikomis elektros lemputėmis, virvėmis ir svarmenimis, reikalingais Peno skrydžiui. Prie panelės Le Gallienne durų, paženklintų aukso spalvos plokštele, keletas gerbėjų prasiskyrė į šalis. Evos persirengiamasis buvo užgrioztas kostiumais, menkai apšviestas, elektros lemputės tik rėmino

Eva Le Gallienne atliko pagrindinį vaidmenį savo teatro „Piterio Peno" pastatyme. 1929-ųjų kovą ji pateko į Theatre Magazine *viršelį.*
(Žurnalo nuotrauka: Niujorko viešosios scenos meno bibliotekos Billy Rose'o teatro skyrius.)

---

aktorės atspindį veidrodyje. Eva turėjo įsikandusi dantyse trumpai nurūkytą cigaretę. Tualetinis staliukas buvo nukrautas stiklainiais, teptukais, pudrinėmis ir jos laimės talismanu — triušio kojele — veido skaistalams teptis.

— Eva, aš jau taip seniai norėjau su jumis susipažinti.

Florensa žengtelėjo arčiau. Evos tualetinis staliukas buvo tar-

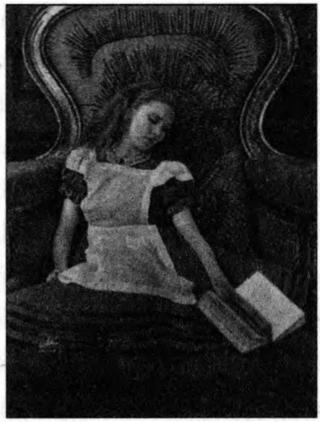
tum šventovė. Viduryje stovėjo įrėminta paslaptingos italų aktorės, Le Gallienne dievaitės, Eleonoros Duse fotografija. Eleonora buvo priglaudusi Evą po savo sparnu, suteikdama jai ypatingą epitetą — „chère petite Le Gallienne".* Duse buvo antras Evos įkvėpimo šaltinis — po La Grande Sarah"**. Sarah'ą Bernhardt paauglystėje Eva buvo įsimylėjusi, visai kaip Florensa — Le Gallienne. Eva persirašė — ranka — visus 800 puslapių Bernhardt memuarų *Ma Double Vie****. Apie tai sužinojusi, Madame Bernhardt pakvietė penkiolikametę Evą į užkulisius, šitaip nužymėdama visą gyvenimą trukusį jųdviejų ryšį.

Florensa buvo įsivaizdavusi, kad susitikimas su Eva turės kažką tokio, kas pakeis jos gyvenimą, bet staiga sumojo neturinti Evos vien sau pačiai. Šalia radiatoriaus į sieną rėmėsi menkai teapsirengusi rausvaplaukė blondinė, dvidešimt šešerių metų „Pilietinio" aktorė Josephina Hutchinson, kurią Florensa buvo mačiusi „Piteryje Pene" vaidinant Vendę Darling. Josephina vilkėjo persikų spalvos negližė su giliais nėrinių įsiuvais, leidžiančiais matyti jos krūtis ir įžūliai styrančius spenelius.

Beveik apsiverkiau, kai pamačiau Evą — besimylinčią su Josephina.

— Džo, vaikuti, — suburkavo Eva. Liekna penkiolikametė Florensa greta Evos anemiškos „mielutės" atrodė trykštanti sveikata. Josephina pamažu prisiartino prie Evos, apsikabino rankomis jos kaklą, žaismingai pabučiavo. Nustūmusi mažutį gauruotą Evos terjerą, atsisėdo jai ant kojos. Florensa buvo skaičiusi apie Josephiną

* „Brangioji mažytė Le Galjen" (*pranc.*)
** Didžiosios Saros (*pranc.*)
*** „Mano dvilypis gyvenimas" (*pranc.*)

Josephine'a Hutchinson — Evos Le Gallienne pastatyme
Alisa Stebuklų šalyje. *Evos meilužė išgąsdino Florensą, kai ji susitiko su Le Gallienne užkulisiuose.*
(Fotografija: Niujorko viešosios scenino meno bibliotekos Billy Rose'o teatro skyrius.)

---

bulvariniuose leidiniuose, kai jaunoji aktorė buvo drabstoma purvais per savo skyrybas su aktoriumi, Alexanderio Grahamo Bello* sūnėnu. „Bellas skiriasi su aktore, Evos Le Gallienne šešėliu", — šaukte šaukė *Daily News* antraštė. Eva ir Džo buvo žinomos kaip „Botticellio dvynės".

Le Gallienne padėkojo Florensai už portretą ir numetė šį į scenarijų, vizitinių kortelių ir suvytusių puokščių krūvą.

— Aš myliu jus, — šiaip taip pralemeno Florensa.

Eva trumpam sulaikė merginos žvilgsnį, o paskui pratrūko šaižiai kvatotis. Jai antrino Josephina. Jiedviem Florensa pasirodė gana juokinga.

* Jungtinių Valstijų telefono išradėjas (1847–1922), gimęs Škotijoje.

— Betgi kuo aš dėl to dėta? — atrėmė Le Gallienne, valydamasi nuo vokų grimą. — Brangioji, juk jūs dar kūdikis.

Ji pakeitė temą, prašneko apie sceną, būtinumą slopinti savanaudiškus potroškius ir atsiduoti žmonėms, žiūrovams.

— Ar norite tapti aktore? — paklausė Le Gallienne.

Ji pakvietė Florensą įstoti į mokomąją „Pilietinio“ trupę — dėl tokios garbės itin konkuruoja ir profesionalūs aktoriai. Eva užrašiusi įteikė Florensai savo portretinę fotografiją, darytą su švarkeliu ir kaklaraiščiu, ir palinkėjo labos nakties. Jokių romantiškų santykių nebūsią. Pakeliui į namus, tuščiame metro perone, Florensa perskaitė Evos įrašą: „Teatras turėtų būti instrumentas nesuteikti mechanizmo kam nors gauti — Eva Le Gallienne.“

Pagaliau aš pasimačiau su Eva. Tačiau ji tesugebėjo pasakyti: „Betgi kuo aš dėl to dėta?“ Būčiau galėjusi ją nušauti. Šį vakarą pasimačiau su Eva, ir pššš! — išsisklaidė dar viena iš manųjų vizijų... Viena po kitos jos subliūško — likau tik su savo jaunyste.

Mokykloje papasakojau merginoms, ką vakar vakare išgyvenau, ir jos prišnekėjo apie Evą šlykščiausių dalykų. Nešvankios būtybės!

Kitą dieną mokykloje Florensos draugių reakcija pasirodė nuvilianti. Ne geresnis verdiktas išgirstas ir namie. Tą vakarą Florensa atėjo pas daktarą Wolfsoną į kabinetą. Tėvas sėdėjo prie rašomojo stalo.

— Noriu tapti aktore, — pareiškė Florensa.

Tėvas pratrūko. Florensai vien tik užsiminus, kad nori tapti aktore, nuvilnijo sukrėtimo bangos. Iš jos laukiama, kad būtų gera duktė. Turinti gyvenime paskirtį ištekėti ir atsilyginti gimdytojams už jų vargus.

Nusprendžiau, kad reikia pabėgti iš namų, tegul ir kelioms valandoms. Norėčiau nusipirkti bilietą į kur nors kitur — ir išvažiuoti. O, velnias, norėčiau įsimylėti.

1930-ųjų birželį Florensa baigė Wadleigh mokyklą. Baigimo proga tetulė Francesė padovanojo jai juodą patentuotos odos sakvojažą savaitgalio išvykoms. Kaip visada Francesė tartum tiksliai žinojo, ko Florensai reikia. Florensa kūrė kelionių planus. Ji troško ištrūkti iš savo namų pilkybės.

Pirmiausia Florensos pasirinkimas krypo į Kornelo koledžą, bet buvo Depresija, ir jos gimdytojai skaičiavo kiekvieną centą. Ji buvo priimta į Viskonsino universitetą, su jo politiškai aktyviu studentų miesteliu Nadisone, kupinu jaunų poetų, menininkų, marksistų ir trockistų, žinomų kaip Vidurio Vakarų bohema. Mokslas buvo ne per brangiausias, bet jos gimdytojai užsispyrė, kad jaunai moteriai per toli nuo namų, kad gyventų savarankiškai. Tada Florensa nusitaikė į Barnardą — prestižinį Kolumbijos universiteto moterų koledžą.

Įdomu, kur šiuo laiku aš būsiu kitais metais?

Laikiau egzaminus į Barnardą, nepaisant bjauriausių traukulių pilvo apačioje, kuriuos patyriau praėjusią naktį. Kai pareiga šaukia!..

Florensa buvo pakviesta laikyti stojamuosius egzaminus ir sugrįžti į Barnardą pokalbio. Penkiolikametė energingai įžengė į elegantišką Milstein Holo priimamąjį. Barnardas buvo kitapus gatvės priešais Kolumbijos universitetą, kur vaikystėje ji laikydavo „testus"

ir savo genialumu darydavo didelį įspūdį fakulteto nariams. Florensa vilkėjo smokingą primenantį švarkelį su atlasiniais atlapais ir prie jo priderintą juodą šilkinį kaklaraištį, kurį pasiskolino iš Irvingo. Ji nesikuklino. Mėgo rengtis ekscentriškai — kaip vaikinas. Juodi jos plaukai buvo glotniai suglostyti. Su „garçon"* išvaizda ji atrodė pritrenkiamai. Jeigu tik ją dabar matytų Eva!

Priėmimų skyriaus vadovei ji papasakojo rašanti pjeses ir noveles. Mėgstanti jodinėti tam skirtais takais Centriniame parke, žirgą pasibalnojanti Klermonto jojimo akademijoje prie Vakarų Aštuoniasdešimt šeštosios gatvės. Jodinėdavusi viena arba su kuriuo nors iš arklidžių prižiūrėtojų. Raitelis jodamas risčia privalo valdyti žirgą, bet kai leidiesi šuoliais — visai kitas dalykas. Žirgas paima viršų! Sykį jos žirgas pasibaidęs taksi. Mat buvo pasiėmusi jauną eržilą. Būtų turėjusi pastebėti, kaip jo ausys prisiplojo prie tamsios galvos. Jiems lekiant griova, ji įsikibo jam į karčius. Pagaliau jos žirgą sugriebė už vadžių raitas policininkas.

— Panele Wolfson, — paklausė moteris. — Ar užsiimate kokia nors komandine sporto šaka?

Florensa pasimuistė kėdėje.

— Ne, — atsakė.

— Kodėl?

Apie tai ji niekada nebuvo susimąsčiusi. Turėjusi labiau pavienių interesų. Kodėl ta moteris kamantinėja ją apie komandinius sportus? Ką nors reikėjo atsakyti, tad Florensa išpyškino, kas pirmiausia atėjo į galvą.

— Man nepatinka mergaičių kvapas, kai jos suprakaituoja.

Moters veidas tamsiai užraudo. Florensa stebėjo jos kvadratinį smakrą atkąrant, o milžinišką krūtinę po palaidinuke kilsuojant. Ne-

* Berniokiška (*pranc.*)

paisant trumpos berniukiškos žylančių plaukų šukuosenos, ji staiga ėmė atrodyti lyg idealaus kūno sudėjimo kaip imtynių trenerei. Pokalbis baigėsi. Po kelių dienų atėjo laiškas iš priėmimų skyriaus. Barnardas ją atmetė. Priežastis buvo nurodyta paprastai: „Per talentinga ir individualistė." *Pati prisikalbėjau, kad nebūčiau priimta — niekada neišmoksiu laikyti liežuvio už dantų — niekada.*

Penkiolikametė Florensa Centriniame parke.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

DEVINTAS SKYRIUS

Pirmas mano meilės romanas

Penkios valandos teniso ir nuostabios laimės — viskas, ko aš trokštu — tai ką nors mylėti — jaučiuosi nevisavertė.

Pro vielų tinklo tvoros rombelius Florensa stebėjo dailius Parko aveniu vaikinus Centrinio parko kortuose prie Devyniasdešimt šeštosios gatvės, supamuose akmeninės dantytos daugiabučių karūnos, paduodančius kamuoliukus. Žavėjosi lengvu jų judesių grakštumu, smūgiais be jokių pastangų. Balti kamuoliukai šokinėjo ir švilpė per tinklą. Niujorkas buvo žaidimų aikštelė pasiturinčios ir aukštyn judančios viduriniosios klasės atstovams, ir Centrinio parko kortai buvo jų užmiesčio klubas. Florensa su savo draugėmis juokavo, kad tampanti sportininke. Ji beveik niekada nepalikdavo parko, negalvodama apie naują pergalę. Ten buvo Howardas Hairy's, menininkas iš Indianos, mielas ir baisiai mandagus. Teikiantis atgaivą. Ji eidavo kartu su Howardu į dailės parodas, bet jis neturėjo didelio buto ir nekviesdavo į šokius.

Aš ir vėl įsimylėjau. Šįkart vaikiną, kuris net nežino mane egzistuojant.

Džordžas Kinzleris buvo iki juosmens nuogas. Jo oda žvilgėjo it nublizgintas varis. Kai keldavo rankas, išilgai nugaros išsipūsdavo smulkūs raumenys, pagaudami ryškiausius saulės spindulius. Merginos jį vadino „Žydų Casanova". Džordžas buvo septyniolikos, dvejais metais vyresnis už Florensą. Jisai smūgiavo kamuoliuką įstrižai aikštelės. O kai puldinėjo atmušti gauruoto talko baltumo rutuliuko, jai toptelėjo mintis: kaip neteisinga, kad tam trofėjiniam vaikinui tartum neegzistuojanti.

— Žiūrėkite į kamuoliuką! — sušuko instruktorius.

Stovėdama prie naujo teniso aikštelių namelio, Florensa mąstė apie švelnų terminą, šaukiamą nusakant nulinį rezultatą — „Love" (Meilė). Viskas buvo labai keista, kaip ir pokalbiai, jos nugirsti prie geriamojo vandens fontanėlio. Bjauru, kaip vaikinai aptarinėja merginų kūnus. Vaikinų elgesys merginų atžvilgiu toks pasipūtėliškas. Tiesiog varo į neviltį, kad vaikinai nuoširdžiai nesižavi ja kaip protinga. O dar blogiau, kad Florensa visada būdavo linkusi į vaikinų draugiją.

Šįvakar susipažinau su itin erzinančia mergina — ta,
kuri žaidžia tenisą su Džordžu — ji kamuojama Narcizo
komplekso.

Florensa tyrinėjo aukštuomenės pradedančiąsias, dykinėjančias prie bufeto, tobulai išsičiustijusias, su klostytais teniso sijonėliais ir priderintais plaukų raiščiais, kurie žaidžiant tik trukdys. Ji neapkentė begalinių jų čiauškalų apie savo plaukus ir aprangą. Vaikinai bent nekalba apie kvailus dalykus, kaip mėgsta merginos. Čia buvo ir sena Džordžo meilė — aukšta ilgakojė blondinė laibomis čiurnomis. Ar ji dargi žydaitė? Kai kurioms merginoms išties sekasi, turi pinigų ir gerą išvaizdą. Florensa buvo girdėjusi apie Džordžą nepadoriausių

dalykų. O kalba jis kaip tikras snobas. Florensa vertino savąjį baltą Vimbledono stiliaus sijonėlį ir kojines su bumbulais kaip gražius, jeigu ne gražesnius už tuos, kuriuos nešioja tos pradedančiosios.

Nusipirkau naują teniso raketę ir jaučiu galinti nugalėti tas vadinamąsias tenisininkes parke.

Florensa buvo pasirengusi. Eidama į savąją tinklo pusę jautė, kad visas kortas ją stebi. Privalėjo būti puiki. Pasitikrino medinę raketę su tikro ketguto stygomis. B. Altmano universalinės žaliu kilimu lyg aikštelė išklotame teniso skyriuje Florensai buvo parodytos kelių modelių raketės, ir ji apsisprendė dėl vienos iš geresniųjų, už penkiolika dolerių. Buvo gera tenisininkė, vienintelė iš savo pažįstamų merginų nuolat smūgiuojanti kamuoliuką žemai ir tiesiai — taip, kad šis retai atšokdavo aukštai į orą. Ir mėgo smūgiuoti stipriai.

Manau, kad tapsiu čempione — Valio!
Šįryt Džordžas Kinzleris palydėjo mane iki autobuso.
Jis gana mielas — bet...

Priešais pastatą, kuriame ji gyveno Rytų Devyniasdešimt šeštojoje gatvėje su raudonai ir baltai dryžuotomis padangtėmis virš parduotuvių vitrinų, slampinėjo Džordžas Kinzleris. Jis vedžiojo savo šunį. Ji būtų galėjusi nesustodama nuskubėti į autobusų stotelę, bet tada būtų buvę akivaizdu, kad vengianti Džordžo, kurio tamsūs plaukai krito jam ant akių it žemai nulinkusi medžio šaka. Juto jį skvarbiai spoksant į jos krūtis po angoros vilnos megztiniu. Jo kokerspanielis tempė savo pasaitą, stengdamasis šokti ant jos.

Kinzleriai buvo turtingi žmonės ir gyveno toliau šiame pat kvartale, kuris vėliau bus pavadintas „Gatsby“. Florensai darė įspūdį

Pirmoji Florensos meilė Džordžas. 1931 m. gruodžio 17 d.
Florensa įrašė savo dienoraštyje:
„Džordžo gimtadienis ir jis pagaliau pasiekė žilą septyniolikos metų amžių.
Nuostabius ir paprastus 17. Mielas vaikinas!“
(Fotografija: maloniai suteikta Peterio Kinzlerio).

aukštas elegantiškas šio siluetas. Tamsiai žalia padangtė siekė šaligatvio kraštą, kur durininkas palydėdavo frakuotus vyrus ir jų blizgučiais nusagstytas žmonas šių pavojingoje kelionėje nuo marmurinio vestibiulio iki automobilio, o vėliau — nuo automobilio iki marmurinio vestibiulio. Skirtingai nei Wolfsonai, atvykę į Ameriką beveik be skatiko, Džordžo tėvas Kalmanas buvo gimęs turtingoje Niujorko šeimoje. Džordžo senelis Mozė gyveno dviejuose sudvejintuose Ma-

disono aveniu namuose, ir jam priklausė didžiuma Aukštutinio Ist Saido kaimynijos — Hunter Hilas ir žemė po „Mount Sinai“ klinika. Kinzlerių turtas perėjo iš tėvo sūnui. Džordžo tėvas prieš Didįjį karą buvo monopolizavęs pasaulinę druskos rinką, iki federalinė vyriausybė įsikišo sureguliuoti pelningas kasyklas. Dabar Kinzleriai sukosi virvių versle, importuodami ringes vaškuotų manilinių kanapių virvių, susuktų ir perpintų, kad atlaikytų tvirtesnę trauką. Florensa neabejojo, kad Džordžo šeima turi tiek virvių, kad šių užtektų mazgui apie Manhataną surišti.

Džordžas palydėjo Florensą iki autobuso, kalbėdamas apie savo planus kitais metais kartu su geriausiu draugu ir teniso partneriu Julesu Wachtu, kai abu baigs ekskliuzyvinę Townsendo Harriso vidurinę mokyklą Gramersio parke, stoti į Jeilį. Florensos autobusas atidundėjo prie šaligatvio krašto. Kol ji grabinėjosi penkių centų monetos, Džordžas pademonstravo savo atbulinį smūgį, atsisveikinimui užplodamas jai per užpakalį. Florensa susirado vietą šalia dviejų besišnekučiuojančių, gėlėto rašto skarelėmis apsigaubusių rusių. Jeigu šiam turtingam vaikinui, gyvenančiam stogo antstato apartamentuose, ji pasirodžiusi tokia įdomi, galbūt esanti visai nieko.

Tądien iš Wadleigh jai grįžus namo, gimdytojai pranešė vėl persikraustą, kad būtų galima sutaupyti pinigų. Jie kėlėsi netoli, čia pat už kampo, į pastatą, sujungtą su jųjų — prie Madisono aveniu ir Devyniasdešimt septintosios gatvės. Pastatas vadinosi Artur Holu. Sunkios stiklinės jo durys buvo apsaugotos grotelių su kaltinės geležies gėlėmis ir dviem paauksuotomis A raidėmis. Butas buvo didesnis, bet jie nebegyveno Devyniasdešimt šeštojoje gatvėje. Tai žingsnis žemiau ir žingsnis toliau nuo Džordžo.

Pagaliau aš Hunteryje ir nekenčiu jo. Tai paskutinis koledžas, kuriame tikėjausi nusėsti — toks likimas! Jaučiuosi,

lyg man nuspausti mygtukai verkti dėl to. Gaila, kad neišvažiavau iš miesto.

1930-ųjų rugsėjį Florensa įstojo į Hunterį, miesto moterų koledžą — didžiausią pasaulyje, akademiškai griežtą, bet žemesnio lygio mokyklą. Daugelis baigusiųjų Wadleigh lankė Hunterį, nes Lydia Wadleigh buvo pirmoji jo dekanė. Užuot pabėgusi iš namų, kaip ji troško, Florensa gyveno savo miegamajame, supama vaikystės daiktų.

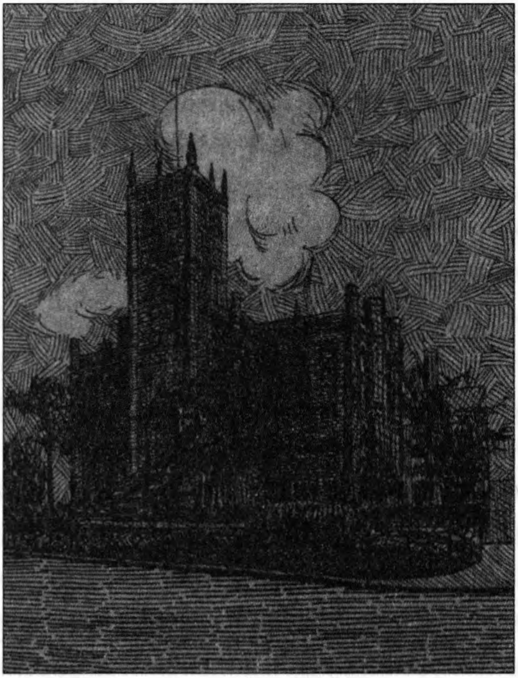
Eiti į paskaitas buvo visai netoli. Šalia Hunterio raudonų plytų gotikinio stiliaus, į tvirtovę panašaus pastato prie Parko aveniu ir Šešiasdešimt aštuntosios gatvės kampo augo vienišas kreivas medis. Prie įėjimo Florensą pasitiko groteskiškos rūsčios chimeros, kurios, kaip viduramžių mūrininkai tikėjo, turėjo saugoti pastatą nuo blogio. Koridoriai buvo pilni hunteriečių, grasančių sutraiškyti Senuką Petą, luošą liftininką, studenčių pramintą Kvazimodu.

Šiandien paskaitose, paskui dar šiek tiek skaičiau. Aš jau pasidaviau — visai nebetekau vilties. Ir tai vadinama koledžu — tikra prakaito sunkykla!

Pradėjau dirbti pas motiną, ir, patikėkite, nelengva! Tikrai užsidirbu tuos 6 dol., taip! Vėl nuvykau į miesto centrą ir tikiuosi nuvykti rytoj. Žinote, kelionės plečia žmogaus akiratį.

Tą rudenį Florensa taip pat pradėjo dirbti pas savo motiną, apsipirkdama už ją aprangos rajone ir pristatydama turtingoms klientėms sukneles. Motina jai priminė, kad meno kursai, knygos ir koncertai — viskas kainuoja pinigus.

Vieną popietę Florensa įžengė į baltu marmuru išklotą prašmatnaus pastato Parko aveniu vestibiulį. Ji nesunkiai galėjo įsi-

Ilgus metus į paskaitas skubančios jaunos pėdos išmynė laiptuose griovelius,
o senesnės kartos ilgesingai žvelgdavo pro tuos langus.
Senas raudonų plytų gotikinio stiliaus pastatas prie Parko aveniu ir
68-osios gatvės kampo 1936-aisiais, Šv. Valentino naktį,
per šešiasdešimt šeštąsias koledžo įsteigimo metines, buvo suniokotas gaisro.
(Fotografija: Hunterio koledžo archyvai.)

---

vaizduoti save gyvenančią čia, grįžtančią namo po sunkios dienos Hunteryje. Grožėdamasi drakonu ant Mingų dinastijos laikų vazos, ji išgirdo žemą, su airišku akcentu balsą: „Kuo galiu jums padėti?" Florensa pasakė moters pavardę. „Ji manęs laukia." Durininkas palingavo galvą, kryptelėdamas smakru į „Rebeccos Wolfson vakarinės suknios" antspaudu paženklintą paketą po jos pažastimi. „Tarnybinis

įėjimas už kampo gale", — pasakė jis, pakeldamas balto paauksuoto telefono ragelį paskambinti kambarinei. Florensa jautėsi pažeminta. Vėliau ji apie savo išgyvenimą parašė trumpą apsakymą.

Florensa pažinojo merginų, gyvenančių Parko aveniu ir miegančių rožiniuose pinikais išpuoštuose miegamuosiuose su baldakiminėmis lovomis. Nuo mažumės ji eidavo į savo motinos klienčių vaikų gimtadienių vakarėlius. Vienintelį skirtumą tarp jos ir jų vakarėlių sudarė tai, kad turtuolių vaikai tartum visada turėdavo magų. Sykį vienas iš tų išsinuomotų hudinių* juodomis skrybėlėmis ir baltai nudažytais veidais pas gimtadienį švenčiančią mergaitę apvertė stiklinę pieno ir iš po jos išskraidino balandį.

Kai Florensai buvo dešimt, motina užrašė ją į balinių šokių klasę, įsitikinusi, kad toks žingsnis užtikrins jos dukteriai tinkamų žmonių kvietimus. Florensa įžengė į erdvią studiją ir buvo pasodinta ant kėdės, kur laukė, kol kiti vaikai baigs savo pamoką. Kodėl gi jai reikėjo mokytis šokti? „Kada nors jūs vaikščiosite į pokylius", — pranašavo mokytoja. Kampe gramofonas zurzė valsą „Žydrasis Dunojus". Florensa dėbsojo žemyn į savo sunertas ant kelių rankas su apmautomis baltomis ketvirto dydžio pirštinėmis. „Tu ištekėsi už labai turtingo vyro", — nuolat primindavo jai motina.

Trylikos Florensa dalyvavo savo pirmuosiuose kviestiniuose pietuose pas draugę Sylviją Livingston, gyvenančią Centrinio parko Vakarų aveniu bute. Turintys aukštuomenės ambicijų Livingstonai garsėjo rengiamais savo dukteriai ekstravagantiškais pobūviais. Svetainėje su olimpiniu vaizdu į Centrinį parką buvo šokama grojant trijų muzikantų orkestrėliui. Formalia apranga vilkintys jauni svečiai sėdėjo šeimos valgomajame, o kiekvieną patiekalą į stalą jiems nešė padavėjai. Ponia

* Bendrinis pavadinimas pagal garsų amerikiečių magą *Harry Houdini* (1874–1926), kilusį iš Vengrijos (tikroji pavardė *Ehrich Weiss*).

Livingston stabtelėjo prie Florensos vietos su kortele. „Juk žinote, kaip jums pasisekė, kad esate įtraukta į svečių sąrašą, tiesa?"

Pas mane apsilankė mūsų draugas Džordžas — faktiškai dusyk, ir aš tapau su jo labai atvira — jam tai patinka.

Po dar vienos sunkios jos dienos Hunteryje Džordžas atėjo į naująjį Wolfsonų butą. Florensai tai buvo netikėta. Nesimačiusi su juo nuo tada, kai prieš metus palydėjo ją iki autobuso stotelės. O kaip Jeilis? Senelis Mozė patyręs stambių nuostolių fondų biržoje, taip pat ir Džordžo tėvas Kalmanas. Džordžo motinai Rosai teko parduoti savo brangųjį deimanto žiedą. Ponia Kinzler, kilusi iš kuklesnės aplinkos nei jos vyras, sunkiai tai išgyveno. Rosos tėvas sukosi aprangos versle. Džordžo tėvas valdė jų namus kaip despotas. Jis nusprendė, kad Džordžas eis į Miesto koledžą — mokyklą, tolygią Hunteriui, „skurdžių Harvardą". Akademinį miestelį sudarė keturkampis iš vėlyvosios anglų gotikos korpusų, pastatytų iš blizgaus Manhatano skalūno su chimeromis ir drakonais Šv. Mykolo parke, prie 135-osios gatvės ir Amsterdamo aveniu kampo.

Džordžas jautėsi nelaimingas. Kodėl jis turėtų lankyti paskaitas kartu su Niujorko vargstančiųjų vaikais? Tai neteisinga. Jo teniso draugelis Julesas kaip niekada mėgavosi šauniu gyvenimu Jeilyje. Florensai taip pat būtų buvę smagu mokytis uždarytai tarp gebenėmis apaugusių sienų* — kartu su vaikinais.

* Kalbama apie aštuonias seniausias ir labiausiai ekskliuzyvines Jungtinių Valstijų šiaurės rytų aukštąsias mokyklas su ilgametėmis tradicijomis, kurių seni korpusai apaugę gebenėmis: Brauno, Kolumbijos, Kornelo, Harvardo, Jeilio, Pensilvanijos, Prinstono ir Dartmuto universitetai bei koledžai.

Florensa staiga pasijautė pakylėta jųdviejų „turtingas vaikinas ir vargšė mergina“ žaidime. Abu dabar nebepriklausė skirtingų visuomenės sluoksnių pasauliams — nors iš tikrųjų niekada taip ir nebuvo. Florensa pasiskubino Džordžui pasakyti, kad po dvejų metų paliekanti Hunterį. Ketinanti stoti į Smith koledžą studijuoti socialinės rūpybos. Ją domino pagalba sunkumų turintiems žmonėms. Džordžo buvo laukiama namie pietums. Florensai besitaisant į lovą, Džordžas sugrįžo visas užsiplieskęs. Florensa sumojo, kad pietūs pas Kinzlerius būna tokie pat įtempti kaip ir pas Wolfsonus. Džordžas godžiai pabučiavo Florensą. Ji parašė: *Man regis, jis sparčiai kimba ant meškerės!*

Vėl koledže, ir jis sušvinkęs. Bet atėjo Džordžas, ir mudu praleidome nuostabiausią popietę. Jis be galo romantiškas ir neprilygstamas.

Florensos dienas tarp namų ir Hunterio pakenčiamas darė laikas drauge su Džordžu. Jis buvo vienintelė jos paguoda, pirma tikra meilė. Florensa ir Džordžas — prieš visą pasaulį.

Kai po paskaitų grįžau namo, radau Džordžą, ir jis buvo neatremiamas. Šįvakar vėl atėjo ir palydėjo mane į lovą. Gaila, kad neatsigulė kartu su manimi.

Po paskaitų juodu šliejosi vienas prie kito, leido valandas kartu netrukdomi, nes motina buvo savo parduotuvėje, o tėvas — užsiėmęs su pacientais. Sykį, kai užsitrenkė buto durys ir ji negalėjo patekti vidun, Florensa ir Džordžas drauge praleido popietę koridoriuje.

*Man išsivystė itin pamišėliškas įprotis juoktis visai be priežasties. Tai per Džordžą. Ką apie jį mąstau — na, „Turbūt tai meilė."**

Dar vienas mopasaniškas vakaras su Džordžu — kas toliau? Motina ir tėtis vakar vakare buvo išėję, ir mudu su Džordžu likome penkias valandas vieni, ir — o Dieve — sugriausiu to grožį parašydama — gana pasakyti, kad mudu MYLIME.

Kai Wolfsonų vakare nebuvo namie, o tai retai pasitaikydavo, Džordžas ir Florensa turėjo svetainę sau vieniems. Džordžas ant sofos užsiropštė virš jos. Jo ranka grabinėjo po persiko spalvos krepo palaidinuke, stengdamasi nustatyti, ar ji vilki ištisiniu apatinuku, ar vienu iš tų pusinių, kurie leidžia lengviau prieiti. Florensa nekliudė jam grumtis su jos nėriniuotos rožinės liemenėlės mažučiais sidabriniais kabliukais. Jis buvo pakerėtas nuogų jos krūtų. Po tartum šventos pauzės įniko bučiuoti ir glamonėti jas, negarsiai dūsuodamas.

Netikėtai įėjo tėtis, ir juodu atšoko vienas nuo kito. Florensa pasitaisė plaukus ir suknelę. Ji nesuskato atsiprašinėti. Ir kodėl turėtų? Juk myli Džordžą. Kai kada, prieš parsivesdama jį namo, ji turėdavo paskambinti savo tėvams telefonu ir paprašyti jų, kad tik nesikivirčytų, kai juodu įeis pro duris.

Jau ilgiausią laiką tik „Džordžas, Džordžas ir Džordžas" ir vis dar taip. Atleiskite, bet, tikiuosi, jums nenusibodo.

* Populiarios dainos žodžiai.

Florensos dienoraštis tapo jos jausmų Džordžui žurnalu. Romantiškos liaupsės jam užpildė „Atmintinių" skyrių.

1930 lapkričio 30 — Aš tik noriu ką nors pasakyti apie Džordžą — nors manau, kad jeigu rašau apie jį, tai kalba savaime — niekada nemaniau, kad iš tikrųjų trokštu mylėti ką nors taip stipriai, kaip dabar myliu jį — tai yra apsivyti jį rankomis ir bučiuoti... Aš sėdžiu ir mąstau apie save jo glėbyje, ir mane apima toks džiugesys, kad visa krutu. Manęs nebetenkina vien tik jį matyti ir kalbėtis su juo — arba tikrai mylėtis — arba nieko — bet man nerūpi... Tai iš tikrųjų taip jaudina.

1931 sausio 11 — Tiesiog esu tokia be galo laiminga — nuostabiai laiminga — daugiau negu to nusipelnau. Tai dėl Džordžo — Džordžo, jo rankų ir bučinių. Mudu turėjome ekstazės vakarą, gulėdami vienas kito glėbyje ir glamonėdamiesi. Niekada nežinojau, kokį džiaugsmą galima patirti iš tokios meilės ir mylėjimosi. O, mano aistringasis Džordžai — kaip šiąnakt tave mylėjau. Tavo sutaršyti plaukai — tavo šiltos drėgnos lūpos. Tavo stiprios, nekantrios rankos — tavo akinamai balti dantys — aš mylėjau tave ir viską tavyje — tik viliuosi, kad tavo jausmas man toks pat gilus ir stiprus kaip ir manasis — tau... Esu tikra, taip ir yra — aš tikiu tavimi.

Atėjo teptukai ir dažai manajam meno kursui, taip pat ir Džordžas — baisiai kraustausi iš proto dėl jo — ką daryčiau viena!

Turėdama gerą galvą skaičiams, Florensa Hunteryje užsirašė specializuotis matematikoje. Ji dievino skaičiuoti, ir su tuo galėjo

turėti kai ką bendra Džordžas — ne todėl, kad tame buvo geras, bet kad tai buvo pravartu verslui. Džordžui užimat visą jos laisvą laiką, arčiausiai, kiek Florensa prisilietė prie piešybos ir tapybos, tai užsirašė į neakivaizdinį meno kursą, kurį pamatė reklamuojamą viename moterų žurnale, gulinčiame tėčio laukiamajame. Florensai buvo atsiųstas nukopijuoti paveikslas. Turbūt beveik visiems, kurie atsiliepdavo, pranešdavo, kad turį talentą. Buvo tikimasi, kad toliau seks mokestis už mokslą. Florensa nutarė nepalikti kurso ekspertams spręsti, ar ji turinti duomenų tapti didžia menininke.

Nepaprastai maloni diena su Džordžu parke. Drauge skaitėme vaikiškas pasakas ir jautėmės it angelėliai.

Nors ir stengėsi, Florensa jautė negalinti dalytis su Džordžu savo meniškąja puse. Vieną popietę ji nusitempė jį į parką skaityti po medžiu pasakų. Juodu nepasistūmėjo toliau kaip „Vieną kartą..."

Trečią ar ketvirtą sykį žiūrėjau „Piterį Peną", ir Eva nenorėjo manęs matyti. Ką palyginti su ja turi Džordžas? O, Eva — mano brangioji! Papasakojau Džordžui, kiek išdrįsau, apie Evą, ir to buvo gana.

Florensa vėl nuėjo į „Pilietinį" pasižiūrėti „Peno". Dar nebuvo visiškai pamiršusi savo susižavėjimo Eva. Durininkas ją informavo, kad panelė Le Gallienne lankytojų nepriima. Florensa mėgino Džordžui papasakoti apie Evą, bet toli nenuėjo. Jis nepalankiai žiūrėjo į „iškrypėlius".

Tikrai gaila, kad taip myliu Džordžą — esu jo rankose visiškai niekas.

Šįryt du gražūs laiškai iš Džordžo. Ir velniškai žliumbiau — kai jis atėjo, na, aš tik žinau, kad mudu iš tikrųjų esame vienas.

Nuėjau su Džordžu į šokius studentų klube ir sužinojau, kaip jo motina prieštarauja dėl manęs. Bet man nerūpi — jis mane myli.

Florensa buvo su Džordžu Miesto koledžo šokiuose, kur pagaliau susipažino su geriausiu jo draugu Williamu Schiffu. Bilis, po koledžo ketinantis stoti į Odontologijos fakultetą, stengėsi pamatyti, kiek toli galėtų nueiti su Florensa, ir lyg netyčia prasitarė, kad Džordžo motina priešiška jos atžvilgiu. Ponia Kinzler manė savo sūnui ją esant nepakankamai gerą. Tai paaiškino, kodėl jis niekada nekviesdavo jos pas save į namus. Florensa jautėsi siaubingai.

Kitą dieną Florensa prasilenkė su ponia Kinzler gatvėje. Šaltas šios veidas aiškiai išdavė antipatiją Florensai.

Mačiau ponią Kinzler ir ji apdovanojo mane baisiai nemalonia šypsena — mylimasis mano Džordžai — ar tu labai jos paisai?

Buvau pas Džordžą namie — ponia K nepasakė nė žodžio.

Florensa įtikino Džordžą pasikviesti ją pas save į stogo antstato apartamentus. Ponia Kinzler sėdėjo prie rašomojo stalo nugara į Florensą. Džordžas paaiškino, kad jo motina jaunystėje apkurto, bet

kitos jos juslės esančios aštrios. Nors tvirtino nieko negirdinti, bet jeigu jos vyras ar koks svečias pasakydavo apie ją ką nors kritiška, netgi kitame kambaryje, klausa kažkaip sugrįždavo. Savo kambaryje Džordžas parodė Florensai laimėtus teniso prizus.

Šiandien dusyk buvo užėjęs Džordžas ir sugrąžino mano laiškus. Buvo gerokai nusiminęs, o aš negalėčiau jo palikti.

Florensai buvo paskelbtas tylus karas. Jos ryšys su Džordžu sustiprino jo motinos meilę savo vienatiniam sūnui. Ponia Kinzler buvo pasiryžusi užbaigti tuos santykius.

Pasimirė Džordžo senelis, ir, o Dieve! Maniau, kad jis išprotės. Jis labiausiai už viską reikalingas paguodos ir buvo atėjęs pas mane.

New York Times išspausdintame nekrologe buvo prierašai: „Prašom nenešti gėlių“ ir „Palydi tik liūdintys šeimos nariai.“

Šiandien įvyko laidotuvės, ir ryte apie 9 val. apsilankė Džordžas, norėdamas gauti padrąsinimą. Po visko jis vėl užsuko — šiandien man šmėstelėjo šiek tiek pragaro.

Prieš laidotuves užėjo Džordžas. Ponia Kinzler laukė gatvėje, jos veidą dengė šydas, nutaškuotas juodo aksomo rombukais. Drauge su ja buvo Hazelė, devyniolikametė Džordžo sesuo, graži net ir nepasidažiusi lūpų, nes tą daryti jai draudė tėvas.

Turėjau kažką daryti, kad atitraukčiau jo mintis nuo senelio, tad pasakiau Džordžui, jog esąs prakeiktas apsimetėlis. Man pavyko — bet nedaug trūko, kad jį prarasčiau.

Po laidotuvių Džordžas sugrįžo. Florensa vylėsi, kad blogiausia jau praeity, bet Džordžą ištiko isterijos priepuolis. Pasakė negalįs nuvilti savo gimdytojų.

Man regis, Džordžas pašalintas iš koledžo, jis paklaikusios būklės.

Miesto koledžas garsėjo tuo, kad reikalavo tobulo mokymosi. Dekanas ir fakulteto tarybos nariai nebuvo įsitikinę, kad Džordžas susidoroja su keliamais uždaviniais. Pasibaisėtini jo pažymiai kalbėjo patys už save. Tą savaitę, kai Džordžas buvo pašalintas, jis nuolat sėdėdavo pas Wolfsonus, kai Florensa po paskaitų grįždavo namo. Ji beveik visąlaik buvo jam po akių.

Dėl savo tėvo įtakos Džordžas buvo sugrąžintas į koledžą. Vargšas vaikinas pasimokė ir nusprendė mokytis stropiai. Šiandien jis buvo nuostabus.

Džordžas paliko namus! Sąlygos jam pasirodė tokios nebepakenčiamos, kad galiausiai turėjo išeiti, ir su mano 10 dol. pagalba išvažiavo į Filadelfiją.

1931-ųjų šaltą kovo sekmadienį Džordžas atėjo pas Florensą dar labiau užsiplieskęs nei bet kada anksčiau. Jis vėl sugrąžintas į Miesto koledžą, bet nenorėjo likti amžinai skolingas savo tėvui.

Pono Kinzlerio užgaulės savo sūnaus atžvilgiu — vienas dalykas, bet Džordžas taip pat negalėjo pakęsti, kaip jis elgėsi su savo kurčia žmona. Nebuvo jokio gimdytojų savitarpio supratimo nė katroje iš jųdviejų šeimų — nieko panašaus į partnerystę, kurią Florensa manė esant tarp jos ir Džordžo. Kalas Kinzleris buvo toks pat šiurkštus ir jauniausiam savo vaikui — Winifredai, liesai strazdanotai raudonplaukei, kurią kasryt Džordžas palydėdavo į mokyklą ir kartais atsivesdavo kartu į pasimatymus. Sykį Kalmanas skėlė Winifredai antausį, iš apačioje gyvenančio kaimyno sužinojęs, kad ji išpila pro valgomojo langą vitaminų gausų „Walker-Gordon" firmos pieną, kurį vertė dukterį gerti. Per vieną kivirčą ponas Kinzleris net sviedė į Džordžą peilius, bet nė vienas nepataikė. Džordžas dundėjo bėgiais į Filadelfiją. Jis pažadėjo Florensai atsiųsti telegramą.

Džordžas parvažiavo — nors man gerokai palengvėjo jį išvydus ir tikrai labai džiaugiausi, buvau ir šiek tiek nuvilta. Puikus Džordžo pykčio protrūkis sekmadienį visai perniek! Mačiausi su juo — bučiavau jį — jaučiausi laiminga — bet! — kas per pažeminimas!

Rytojaus dieną po to, kai Džordžas išvyko į Filę, Florensa slankiojo po Hunterį. Jeigu namie pasidarys nebepakenčiama, ji irgi galėtų išvykti. Juodas patentuotos odos jos sakvojažas, tetulės Francesės dovana baigus vidurinę, stovi po lova. Galbūt prisidėsianti prie Džordžo — bet grįžusi namo pamatė jos raudonų plytų namo šešėlyje besišliejančią vienišą figūrą. Kažin ar Džordžas net įstengė

nusigauti iki geležinkelio stoties. Ir tikrai nepamatė Laisvės varpo*. Visa virtinė įtemptų pokalbių pasiekė kulminaciją ir virto vienu didžiuliu sprogimu.

Vėl kažkas su Džordžu. Nusprendė esąs toks pat geras kaip ir jo gimdytojai ir taip mane suerzino, kad paprasčiausiai išėjau ir palikau jį vieną. O varge.

Dienoraščio „Atmintinėse" ji pridūrė:

*1931 kovo 21. — Pirma pavasario diena ir šiandien baigėsi mano meilė. Man iš tikrųjų šiek tiek gaila, laikausi tokio požiūrio — apgailestauju, kad tai baigėsi, bet negaliu surasti savyje bent kiek įkarščio, kad pulčiau į isteriją — Adios!***

Vėliau tą pačią dieną:

Kovo 21. — Vėl negerai... Atėjo Džordžas ir atrodė toks maldaujantis, jog nepajėgiau jam atsakyti. Jeigu tik jis mane myli, kam rūpi?

Šiandien su Džordžu buvo gana miela. Tai žada tapti taip neįprasta. Kartais man kyla noras susirasti ką nors kitą.

Mokslas jau buvo beveik besibaigiąs prieš vasarą. Po to buvo egzaminai, per kuriuos Džordžas iškrito. Florensa pirmą kartą pa-

* Nepriklausomybės rūmų (buvusios rotušės) Filadelfijoje bokšto varpas, kuris skambėjo 1776 m. liepos 8 d., paskelbiant, kad pasirašyta Nepriklausomybės deklaracija.

** Sudie! (*isp.*)

ragavo Hunterio „purpurinės puikybės“ per Dainonę — kasmetinę koledžo pavasario šventę, rengiamą „Metropoliteno operoje“, kur aštuoni šimtai hunteriečių marlės kostiumais susirenka šokti apie gegužinės stulpą. Kiekvienas kursas sugalvodavo „temą“, sukurdavo originalias dainas, parodijuojančias gyvenimą Hunteryje. Žiuri vertinamą konkursą laimėjo baigiamojo kurso studentės už suvaidintą Hadą, kur pragaro gyventojai vaizduoti studentais, žigolais, policijos skyriaus nariais, aukštais valstybės tarnautojais ir įžymiais istoriniais personažais — Trojos Helene, Napoleonu, Henriku VIII su jo žmonomis ir Don Žuanu. Florensa buvo paskirta į kankinimų kamerą, kur Hunterio poetai kalė į galvą, rengdamiesi amžinybės egzaminui. Tam laikui pagauta mokyklos dvasios, ji sumojo visus metus apleidusi savąjį meninį *aš*. Ji parašė: *Man trūksta savęs.*

Šiandien popiet tenisas ir turėjau du baisius susidūrimus su Džordžu. Jis pasakė: „Aš tikrai tave mylėjau.“ Bet man viskas gerai.

Dėl egzaminų Florensa savaites nesimatė su Džordžu. Galiausiai ji išsirengė į Centrinio parko kortus. Džordžas netrukus turėjo pradėti žaisti. Jis pamatė Florensą, bet dėjosi nepastebįs jos. Jeigu Florensa ko ir negalėjo pakęsti — tai bailumo.

Vienas bernas kortuose buvo bjauriai man įžūlus, bet Džordžas nepajudino nė piršto!

— Tu mane myli? — tarp setų jo paklausė Florensa.

— Aš tikrai tave mylėjau, — abejingai atsakė Džordžas. Jo akys atrodė kaip karoliukai, žiaurios.

Ten būta ir jo senosios aistros. Ji pasakė Florensai, kad Džor-

džas matytas jau dvi savaites nuolat susitikinėjantis su kita mergina. „Svarbių datų rodyklėje" Florensa įrašė:

Visiškai baigta su Džordžu, 1931 liepa.

Mačiau kortuose draugužį Džordžą ir drąsiai jį ignoravau. Tačiau jis nekreipė dėmesio į mano šaltumą ir atsidūrė gana arti. Tfu!

Florensa nutrėmė teniso raketę į savo kambario kampą. Pasistačiusi Centriniame parke molbertą su drobe, ji tapė. Nuėjo į Miesto koledžo Lewisohno stadioną, kur lauko koncertai kainavo ketvirtį dolerio, ir klausėsi Richardo Strausso „Don Žuano". Prisiminimai apie Džordžą tartum tykojo visur. Jo neįmanoma buvo išvengti. Ji parašė:

Turėjau šiai dienai susitarusi du pasimatymus, ir tikrai abu kartus man buvo smagu. Bet esu nelaiminga — jaučiuosi tokia vieniša ir nemėgstama — ir — nereikalinga.

Šiandien jaučiuosi dar blogiau. Maniau, pamiršiu per mėnesį, bet ašaros vis dar tvenkiasi į akis ir skauda širdį.

Jaučiausi šiandien tokia nelaiminga, kad nusprendžiau imtis papildomo dalyko sekmadieninėje mokykloje — kad turėčiau ką veikti. Metro mačiau Džordžą... Velniop jį!

Kelis kartus šiandien mačiau Džordžą — kortuose. O Dieve, kaip gaila, kad nėra viskas taip, kaip buvo iš pradžių pirmuosius mėnesius — manau — aš jį myliu.

Šį vakarą golfas su Dicku ir dar kokiais penkiais vaikinais — neapkenčiu jų — niekinu juos visus... Argi nesuprantate — aš geidžiu Džordžo!

Mačiau Džordžą einant iš tos savo naujosios draugužės

namų... Aš prisiekiu — kerštą — šią vasarą atsikeršysiu.

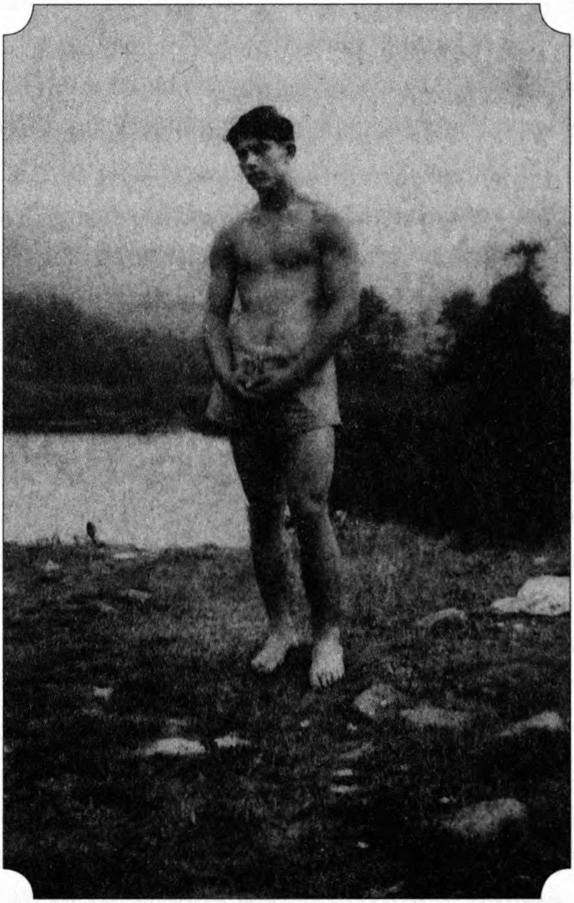
Išvydau pro savo langą Džordžą ir labai nejučia atsiliepiau į jo pastangas pasikalbėti... Bet ką atiduočiau, kad tik sužinočiau jo jausmus man.

Šįryt susitikau gatvėje Džordžą ir atsitiktinai vieną merginą iš naujos kompanijos, su kuria jis dabar bendrauja. Jis žino, ko siekia — turtas jam svarbiausia.

Teniso kortuose gana nesąmoningai ignoravau Džordžą ir beveik tuo džiaugiuosi — koks jis netekęs blizgesio — kaip nublukusi bronza.

Džordžas aukščiau meilės pasirinko padėtį visuomenėje.

Maloniai praleidau laiką mąstydama apie naujo mylimojo keliamus virpulius — aš pamišusi dėl meilės — va, ką jis man padarė.

Natas Howittas buvo vienas iš aštuonių gražių brolių „Spring Leiko" viešbutyje, Ketskilių kalnuose, kur Florensa lankėsi. Ji buvo trylikos, kai pirmą kartą susitiko šį tamsiaplaukį, lyg iš granito iškaltų veido bruožų jaunikaitį. Vėliau juodu susituokė.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt).

DEŠIMTAS SKYRIUS

„Spring Leikas“

Šiandien atvykau į kaimą ir kaip niekada anksčiau jaučiau savo aistrą medžiams & grynam orui ir begalinei erdvei.

Natas ir Makas, du jauni eržilai tamsiais plaukais ir tartum iš granito iškaltais veido bruožais, primenantys Florensai kaubojus iš „Purpurinių prerijų raitelių“*, jos jau laukė, kai traukiniu atvažiavo į Ketskilius. Natas išlipo iš aprūdijusio sunkvežimaičio priekinės keleivio sėdynės, paėmė iš pirštinėtos Florensos rankos patentuotos odos sakvojažą ir atidaręs palaikė dureles blondinei juoda berete ir šviesiai pilka languota medvilnine suknele. Kol jie važiavo, Natas daugiausia tylėjo, tik retsykiais suskeldavo kokį juokelį, bet jo brolis Makis neužsičiaupdamas plepėjo visą duobėtą kelią iki Parksvilio Salivano apygardoje, kur buvo jųdviejų tėvui priklausantis viešbutis.

„Spring Leiko“ viešbutyje, kurorte prie spindinčio ežero, Florensa sukėlė sensaciją, lyg būtų atvykusi kino žvaigždė. Ilgą minutę vyrai prie pinoklio** stalo sustabdė savo kovas. Vienam miegaliui alkūne stukteléta į šoną, kad atsibustų. Keturios moterys, verando-

* Angl. *Riders of the Purple Sage* — 1931 m. filmas pagal to paties pavadinimo garsaus vesternų autoriaus Zane'o Grey'aus romaną.

** Toks kortų žaidimas, panašus į beziką (artimas ramsui).

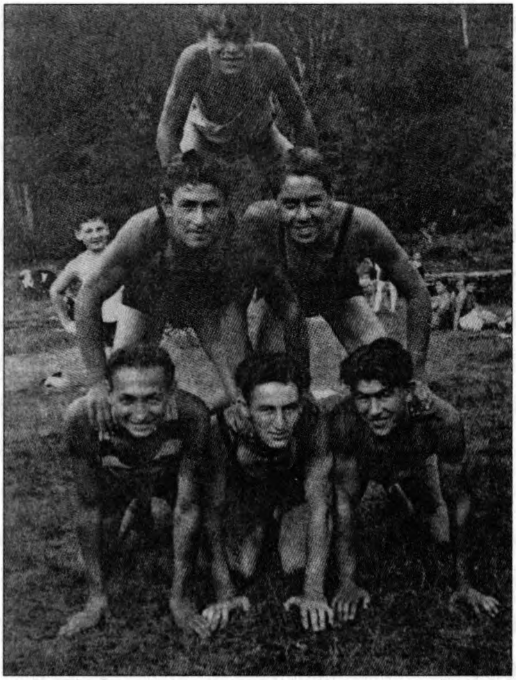
je žaidžiančios madžongą, pertraukė taukšėjusios dramblio kaulo, bambukinėmis ir paveiksliukų trinkelėmis ir sužiuro į naująją atvykėlę.

Buvo tylu, tik meilingai čirškėjo žiogai. Rytų Vėjas, banko turėtoja, paėmė kauliukus ir kiniškai, su stipriu jidiš akcentu sumurmėjusi užkeikimą, metė šiuos ant stalo, idant vėl sugrąžintų partnerių dėmesį į žaidimą su drakonais, džokeriais, gėlėmis ir metų laikais.

Vasarą stebėjusi savo dukterį niūrojančią dėl Džordžo, galiausiai 1931-ųjų rugpjūčio viduryje motina išsiuntė Florensą į kalnų viešbutį. „Spring Leike" buvo aštuoni gražūs it graikų dievai broliai. Vaikinai stebėjo Florensą iš įvairių pozicijų — iš priebučio, medžio, sunkvežimaičio, nuo žirgo. Mat nenorėjo, kad kas nors prasprūstų iš akių. Vienas brūkštelėjęs į bato aulą užsižiebė degtuką. Išskyrus Makį, jie visi buvo rimti.

„Spring Leikas" — šeimyninis viešbutis veikiančioje fermoje, o ne vienas kuris iš tų didžiųjų Ketskilių kurortų. Ten buvo pagrindinis korpusas, žinomas kaip „Ritz", ir dvi valgomosios salės, viena — suaugusiesiems, kita — vaikams. Aštuonetas brolių sudarė pagrindinę „Spring Leiko" atrakciją.

Vaikinai buvo raumeningi, visi geros išvaizdos, nuo darbo fermoje tvirtai sudėti. Kiekvienas — buvęs vietinės „Laisvės" vidurinės mokyklos futbolo komandos kapitonas. Jų tėvas — rabinas Kucielis Hurwitzas, Biblijos mokovas, labai religingas, su balta barzda ir vylingais žiburėliais akyse. Gerbiamas savo sūnų, Kucielis taip pat buvo gerbiamas ir savo svečių, ypač vyrų, kurie burdavosi apie jį kaip apie „didžios išminties žmogų". Jis buvo kilęs iš to paties kaimo senojoje tėvynėje kaip ir Rebecca — kaip tik todėl Florensa nusiųsta ten, o ne į kurį nors iš geriau žinomų regiono viešbučių. Florensos draugė Janetė Racolin, kurios tėvui priklausė Riversaid Draivo 98, didžiulis

Vaikinų pastatyta piramidė „Spring Leike", Ketskilių viešbutyje, kuriame viešėjo Florensa. Makis — antroje eilėje iš kairės, o Natas — apatinėje iš dešinės.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

oranžinių plytų daugiabutis Vest Saide, tuo metu mėgavosi viešnage viename iš didesnių viešbučių.

Pirma rabino žmona pasimirė. „Ritz" viduje ant sienos kabėjo jos fotografija, padaryta papūgomis išsiuvinėto šilkinio audeklo fone. Po jos mirties rabinas persikėlė su šeima iš Bronkso į „Spring Leiką", kur jo sūnūs kibo į darbą, pakeisdami žemės sklypą ir pastatydami, galima sakyti, iš nieko namus. Broliai pasakojo Florensai visokių

dalykų. Kaip būdami jaunesni vaikščiodavę per audras ir pūgas į mokyklą už penkių mylių. Ji išgirdo, kaip kiekvienas brolis įaugdavo į vyresniojo batus. Tai būta lyg konvejerio. Jie dalijosi kelnėmis ir marškiniais, net kojinėmis.

Florensa buvo artimiausia su Natu ir Maku, dviem viduriniais broliais. Dar buvo Meyeris, Josephas, Benjaminas, Laurencas, Michaelis, Jerry ir dvi mergaitės — Bertha ir Anna. Vyriausioji sesuo, Francesė, pasimirė septyniolikos per 1918-ųjų gripo pandemiją. Vaikystėje Florensa buvo girdėjusi apie šios ligos siautėjimą. Tai būta blogiau nei juodasis maras. Vaikai šokinėjo per virvutę pagal dainelę: „Turėjau aš paukštuką, vardu Enca. Atidariau langą, ir šit — in-fluenca“*.

Vyriausias rabino sūnus Meyeris, vienintelis aukšto ūgio, tapo advokatu. Jis buvo pirmas, kuris pradėjo gyventi savarankiškai ir visiškai pasikeitė. Po Francesės mirties pasiėmė savo sesers vardą ir pakeitė pavardę iš Hurwitzo į Howitto. Meyeris Hurwitzas tapo Francesiu M. Howittu. Ši permaina pasirodė naudinga verslui. Tuo laiku, kai Niujorkas dar buvo netolerantiška vieta, niekas negalėjo pagal jo pavardę pasakyti, kad Francisas Howittas — žydas. Galiausiai visi broliai taps Howittais, išskyrus du, kurie dirbs pas savo tėvą iki pat jo mirties.

Naujai persikrikštijęs Francisas atidarė nuosavą viešbutį Ketskiliuose, pavadinęs šį „Pietų Vėju“, pagal eilutę iš Coleridge'o poemos „Eilės apie senąjį jūrininką“. „Pietų Vėjas“ buvo reklamuojamas kaip „Ketskiliuose, o *ne* Ketskilių.“ Jis labai išpopuliarėjo tarp jaunosios Niujorko inteligentijos, nes buvo liberalus, skirtas tik suaugusiems ir nekošerinis. Florensa, stebėdamasi, kaip į tą viską žiūrėjo senasis ra-

* Influenca — kitas gripo pavadinimas nuo it. *influenza* (įtekėjimas) ir čia žodžių žaismas: išskaidytas žodis skamba kaip angl. *in flew Enza* — *t. y.* „įskrido gripas“.

binas, iš brolių sužinojo, kad tą karčią piliulę jam teko nuryti. Jis laikė nuodėme kiaulienos ir krevečių užkandžius, patiekiamus į stalą senų tradicijų tėvų vaikams. „Pietų Vėjas“ taip pat buvo pavadinimas, kurį Hermanas Woukas* suteikė viešbučiui, pramintam „Sodoma“, savo romane „Mardžorė Aušrinė“.

Florensa jautė didžią simpatiją antrai rabino žmonai. Dar niekada nebuvo regėjusi tokios persidirbusios moters. Kai nemiegodavo, visas valandas ji vaikščiodavo su prikyšte, plūkdamasi prie malkomis kūrenamos viryklės. Tikrai turėtų numirti jauna.

Nors „Spring Leike“ nebuvo kambarinių ar vaikinų patarnautojų, kurortas pasižymėjo visapusiu aptarnavimu. Aštuoni broliai — septyni, kai dabar Francisas tvarkėsi „Pietų Vėjyje“ — „aptarnaudavo“ nerandančias sau vietos žmonas, kurios su savo vaikais per savaitę jausdavosi vienišos, kol jų vyrai dirbo Niujorke. Jų vyrai buvo toli, ir moterys jautėsi laisvos visiškai naudotis viešbučio pagalbiniu personalu, įbrukdamos vaikinams į delną savo kambario raktus. Tai buvo nerašytas atostogų Ketskiliuose kodeksas. Vasarai šios paprastos žmonos, namų šeimininkės, nutrūkdavo nuo pavadėlio.

Broliams tai buvo užimčiausia jų darbo dalis. Pagyvenusios žmonos galėdavo būti labai savininkiškos jaunų savo meilužių atžvilgiu. Už savuosius aštuoniolika dolerių per savaitę jos tikėdavosi labai daug. Itin paklausūs buvo Florensos favoritai — Natas ir Makas. Natas buvo dvidešimt vienerių, metais vyresnis už Maką, žinomą kaip „labiau linkusį bendrauti“. Makas turėjo *joie de vivre***, lengvai susidraugaudavo, ypač su madžongo kompanija. „Monogamijos nėra mano leksikone“, — vienas iš garsesniųjų Mako posakių. Kitas: „Imkite mane tokį, koks esu.“

* Amerikiečių žydų kilmės bestselerių autorius (g.1915).

** Gyvenimo džiaugsmas (*pranc.*)

Florensa viešpatavo „Spring Leiko“ teniso kortuose, o vakarais jauni žmonės susiburdavo apie ją viešbutį supančioje verandoje prie pingpongo stalo arba prašydavo, kad pieštuku ant juodo firminio „Spring Leiko“ blanko padarytų jų eskizą. Makas atsisakė seansų Florensos portretams paaiškindamas: „Nesu koks nors vazoninis augalas ir nesirengiu pozuoti paveikslams.“ Per Antrąjį pasaulinį karą Makas pateks į japonų nelaisvę. Jis išliks gyvas per Batano Mirties žygį* ir trejus metus praleis karo belaisvių stovykloje, bet sunkūs išbandymai įrėš jo psichikoje randus.

Šįryt jodinėjau ant žirgo, medžiojau su Natu, ištisą popietę piešiau, visą vakarą šokau — ko dar būtų galima norėti?

Florensa pirmą kartą susitiko su Natu prieš trejus metus, kai jai buvo trylika, o jam — aštuoniolika. Motina išsiuntė Florensą ir Irvingą su namų šeimininke į „Spring Leiką“, kad jiems skruostai pražystų kaip rožės, o ant kaulų atsirastų daugiau raumenų, taip pat norėdama, kad pajustų, kokio būta gyvenimo senojoje tėvynėje. Florensa įgijo primadonos reputaciją. „Spring Leiko“ viešbutis buvo kurortas, skirtas žemesniajai vidurinei klasei. Ten buvo negirdėta, kad pasirodytų du maži vaikai su juodaode tarnaite. Tai tapo nuolatiniu juokų objektu ir suteikė peno saviveikliniams komikams. Kasmetiniame „Spring Leiko“ humoristiniame spektaklėlyje pavaizduota Garbo vaidinanti Florensa ir strazdanoto veido Irvingas, kuriuos kaip ko-

* Šitaip vadinama per Antrąjį pasaulinį karą patekusių į japonų nelaisvę 75 000 amerikiečių, kurie po 1942 m. įvykusio mūšio Filipinų Batano pusiasalyje žiauriomis, sekinančiomis sąlygomis varyti 97 km į karo belaisvių stovyklas, kur daugelis pakeliui žuvo, įvykis. Šis žygis priskiriamas japonų karo nusikaltimams.

kius du brolius Marxus* vaikosi jų trenkta tarnaitė, kad priverstų išgerti kasdieninę pieno stiklinę tiesiai iš karvutės Deizės tešmens.

Šiais metais Natas užkalbino Florensą, sėdinčią patogiame lauko krėsle ir ramiai piešiančią eskizus, ir pakvietė pasijodinėti. „Spring Leike" buvo jodinėjama vesternų stiliumi. Florensai tereikėjo laisvai sėdėti balne — nieko panašaus į tą prašmatnią anglišką sėdėseną. Ji nusekė paskui Natą į tvartą ir žiūrėjo, kol jis kinkė darbinę kumelę, patrumpindamas dėl merginos balnakilpes. Florensa įsitvėrė už glotnios, apsitrynusios odos balno gugos, ir Natas ją kilstelėjo aukštyn. Jis buvo tykus, bet savimi pasitikintis, gerokai praktiškesnis nei bet kuris iš jos pažįstamų niujorkiškių vaikinų. Džordžo visas išmanymas, kaip pasirengti jodinėjimui, baigdavosi tuo, kad puošniems mokasinams apsiauti pasitelkdavo batų šaukštą. Natas buvo stiprus. Gražus. Atletas iš prigimties. Būti drauge su juo kėlė jaudulį.

Natas vedė jų arklius žvalia, nesunkiai nuotolį įveikiančia žingine. Buvo beveik ruduo — metas šienauti ir tręšti kalkėmis laukus. Jis paragino arklius lėta, laisva ristčia. Tie įsibėgėjo iki lengvų šuoliukų. Florensa ir Natas parjojo į arklidę tik beprasidedant vakarui. Florensa atpažino prie arklidės sienos prikaltą kai ką sava. „Mano raudonieji šortai!"

Tą pirmą kartą, kai Natas pamatė Florensą, ji mūvėjo raudonais šortais, nukirptais aukštai per šlaunis. Jis pasiėmė ją pasijodinėti. Bejodinėjant jos šortai perplyšo. Natas išsaugojo tuos šortus ir pakabino arklidėje ant vinies — lyg riteris, demonstruojantis savo širdies damos nosinaitę. Tai buvo pergalės vėliava. Natas šypsojosi daug nekalbėdamas, tik stebėjo, kaip sureaguos Florensa. Ji liko pamaloninta. Bet nušokdama nuo arklio nikstelėjo pėdą.

* Praėjusio amžiaus trečio ir ketvirto dešimtmečių žydų kilmės JAV kino komikų šeima, keturi broliai Marx'ai, iš kurių populiariausi buvo Arthuras (1884–1967) kaip Harpas ir Julius (1890–1977) kaip Graučas.

Šiandien vėl pasitempiau čiurną ir dräugužis Natas turėjo parnešti mane namo... Jis tapo toks man priešiškas, kad tiesiog nesuprantu.

Po baisių pastangų įveikiau visas kliūtis ir sukakau 16... Ar esu laiminga? Ir protingesnė? Man pagerbti šįvakar buvo surengtas mielas gimtadienio vakaras. Pasipuošiau japoniška pižama ir tiek užsimiršau, kad glamonėjausi su Makiu. Tas šieno kvapas — jis mane svaigina kaip vynas.

Savo mielam gimtadieniui ji išsidažė rožinius it lėlytės skruostus skaistalais. Virtuvėje surastomis kiniškomis valgomosiomis lazdelėmis iš plaukų susimodeliavo geišos kuodą. Išvaizdą iki galo užbaigė japoniška pižama. Pasirengusi Florensa įžengė į arklidę. Nukabinėta raudonais žibintais, ši tiko ir kaip šokių salė. Lyg karališkieji klajokliai, broliai rėmėsi į šieno kupetas, dalydamiesi „Chianti" ąsočiu. Gramofonas grojo populiarią muziką — Bingą* ir Fredą Astaire'ą — nieko panašaus į tą Senojo pasaulio *šmalcą***. Visų akys buvo susmigusios į Florensą. Makas, su kuriuo visada buvo artima, paėmė ją visai savo žinion. Ji beveik nesikalbėjo su Natu, stebinčiu nuošaly.

Arba Natas kamuojamas sumauto nevisavertiškumo komplekso — ar visai kitaip — yra labai egoistiškas (o gal aš klystu?) — jis tikrai labai gerai maskuojasi!

* T. y. *Bing Crosby* (1904–1977) — Jungtinių Valstijų populiarių dainų atlikėjas ir kino aktorius.

** Žargonas iš jidiš (tiesiog. prasme *schmaltz* — taukai, riebalai) — verksminga sentimentalybė.

Ji jautė augančią įtampą. Toks anksčiau galantiškas, Natas dabar žvelgė rūsčiai ir tapo dar tykesnis nei paprastai. Jo burnos kampe timpčiojo raumuo. Vidur viso to jaudulio Florensa apsvaigo. Jai ir anksčiau pasitaikydavo, kad apsisukdavo galva, o dabar pasijuto sparčiai beprarandanti savikontrolę.

Natas ir Makis išnešė ją laukan, kur pasiliko greta jos faktiškai visą naktį. Jos galva ilsėjosi Nato delne kaip ant pagalvėlės. Ji vos girdėjo jų pritildytus balsus. Savaitgaliui buvo atvykusi ponia Wolfson.

Vos išdrįsau nueiti pas motiną į kambarį. Būtumėte girdėję, kokios aplinkui pasakojamos istorijos, nes praėjusią naktį aš buvau — viena su dviem bernais — baisu!

Šiąnakt prie ežero turėjau su Natu ilgą pokalbį ir sužinojau apie bernus daugybę visko — jis, Natas, toks neryžtingas — ir aš nepajėgiau to suprasti.

Kitą vakarą Florensa susitiko su Natu. Jis žvelgė taip įdėmiai, kad jai net pasidarė baugu, ir pasižadėjo nepavyduliausiąs. Juodu šiek tiek susitaikė, bet tik iki kitos nakties.

Turėjau su Natu puikią dieną ir jaučiausi nepaprastai laiminga, kol atėjo vakaras, ir jis sulaužė man duotą savo pažadą.

Ir su Natu baigta! Visą popietę, visą vakarą buvo nuostabus — bet paskui jis, jis elgėsi siaubingai — ak, kas tiems bernams yra!

Šįryt nesikalbėjau su Natu, o vėliau jis nusivedė mane į kalvą, traukė meilės dainas ir apstulbino pasiaiškindamas dėl praėjusios nakties.

Jis mokėdavo ją įtikinti vien kryptelėdamas galva, o tai reiškė: „Eikš su manimi." Juodu sėdėjo tamsoje po klevu, remdamiesi į medžio kamieną. Florensa žvelgė per kalvas, klausydamasi tolumoje staugiančių kojotų. Natas pasakė jai, kad ten yra ir lokių. Taip pat papasakojo, kaip pakartotiniai gaisrai giliai išdegino paviršutines dirvas, suformuodami kalnų viršūnėse vaivorų pievas. Natas pažvelgė aukštyn į žvaigždėtą dangų, parodydamas jai Didžiuosius ir Mažuosius Grįžulo Ratus ir Šiaurinę — naudingus orientyrus, vienintelius meno kūrinius, kuriuos išvis galėtų tikrai pripažinti. Traukė jai meilės dainas. Buvo šiurkštus, bet toks nuoširdus. Netgi pasakė, kad esanti jo pasakų fėja, jo saulė, mėnesiena ir žvaigždė.

Natas pagaliau mane pabučiavo! Išėjo gana nevykusiai, bet jis buvo toks absoliučiai tuo sužavėtas, kad neėmiau į galvą. Jis mielas.

Smagi popietė su Natu, ir man pavyko nupiešti visai neblogą jo portretą. Negaliu jo suprasti.

Po gana priešiškos dienos mudu su Natu ją baigėme sėdėdami automobilyje iki dviejų ir glamonėdamiesi. Nekaip skamba, bet buvo nuostabu! Jo bučiniai tikrai jaudina — jau šiek tiek geriau!

Florensa priebutyje piešė Nato eskizą. Su kino žvaigždės šypsena ir lygiai suglostytais tamsiais plaukais jis atrodė beveik tobulas. Vėl tarp jųdviejų pasireiškė šiokia tokia įtampa, bet Florensai pavyko ją įveikti.

Paskutinė mano diena ir, po šimts, esu netoli ašarų. Visą

popietę mudu jodinėjome — buvo baisu — o vakaras — ištisas pašėlęs ašarų antplūdis — sudie.

Natas taip mielai atsisveikino — kažin ar kada nors dar jį bepamatysiu; iš drovumo galėtų nedrįsti aplankyti mane mieste, o jis man be galo patinka.

Buvo beveik rugsėjis, ir Florensos trys savaitės kaime baigėsi. Atėjo metas grįžti namo į Niujorką. Florensa ilgėsis „Spring Leiko" ir visų tenykščių vaikinų, ypač Mako, bet Natas visada liksiąs jai mieliausias. Natas troško išsigauti iš fermos. Laimėjo stipendiją į Kornelą, kur, būdamas penkių pėdų ir aštuonių colių ūgio, tapo krepšinio komandos kapitonu. 1932-aisiais jis, gavęs dar vieną stipendiją, pasuko į Pensilvanijos universiteto Odontologijos fakultetą. Buvo sumaniausias ir ambicingiausias iš brolių — ir toks džentelmenas. Vėliau Florensa papasakos savo draugei: „Natas buvo kaip koks graikų dievas — dievas tarp dievų."

Jaučiau gana vangų, buką maudulį širdies plote. Kaip aš ilgiuosi kaimo — ir Makio su Natu.

Aplankiau Gertę prie jūros, ir mudvi dūsavome dėl praėjusių dienų kaime ir gražios Makio odos.

Pakeliui į namus Florensa stabtelėjo Edžmyre, kur jos senos draugės Gertrudos Buckman šeima turėjo išsinuomojusi bungalą. Kaip visada, Gertė norėjo išgirsti viską apie Florensos nuotykius; ji buvusi „Spring Leike" tą vasarą, kai Florensa pirmą kartą susitiko su Natu. Gertę labai domino Makas.

Šiandien aplankiau stovykloje Irvingą ir sužinojau, kad berniukai praktikuoja homoseksualizmą. Vaikis nori namo.

Florensa taip pat prisidėjo prie savo tėvų, vykstančių aplankyti skautų stovykloje Irvingo. Savo namelyje su dviaukščių gultų eilėmis smarkiai saulėje įdegęs Irvingas, pirma prisaikdinęs Florensą niekam neišduoti paslapties, atsivėrė, kad berniukai praktikuoja homoseksualizmą. Kai jie sugrįžo į Niujorką, Florensa su motina nuėjo į kiną, kur Florensa ją atsargiai pasitikrino.

Kalbėjausi su mama apie iškrypėlius ir likau bjauriai sukrėsta. Dėl savo baisėjimosi jais, ji kaltina tuos vargšus už tai, dėl ko jie nieko negali sau padaryti!

Šiandien pradėjau vaikštinėti po parduotuves rinkdamasi rudeniui naujų drabužių ir jaučiuosi šiek tiek laimingesnė — bet, o, kaip ilgiuosi lėtos Nato šypsenos ir Makio tauškalų!

Prieš prasidedant Hunteryje mokslams, Florensa nusipirko pilką nertinį kašmyro kostiumėlį ir skrybėlę pagal naują sezono madą. Ethelės Barrymore teatre ji žiūrėjo „Mirtis pasiima atostogas"*, — „Komediją apie gyvenimą", — kur Mirtis, vaidinama puikaus Philipo Merivale'o, ateina į gyvųjų viešpatiją. Niekas nemiršta, kai Mirtis įsimyli jauną moterį, kurią įtikina grįžti kartu į požemio karalystę.

Mudu su Džordžu pamatėme, kad visai lengva juoktis... Jis pasakė: „Juk galime likti draugais?" Bet ar verta?

Florensa pamanė, kad būtų turėjusi įsiklausyti į savo pirminį įspūdį apie Džordžą, užregistruotą prieš dvejus metus dienoraštyje:

* Italų dramaturgo Alberto Casella 1924 m. parašyta pjesė (*La Morte in Vacanza*), pagal kurią 1934-aisiais buvo pastatytas didžiulio pasisekimo susilaukęs filmas.

Lėkštas ir vidutinybė. Džordžas buvo priaugęs svorio ir atrodė it įdaryta alyvuogė.

Vakar vakare apsilankė Džordžas, ir aš leidau jam suprasti, koks yra niekingas, bet šiandien jis tapo nei šioks, nei toks — gavau tėkšti jam.

Šįryt sulaukiau gana gražaus laiško iš Nato — jis tas, kokį maniau esant Džordžą.

Dar vienas laiškas iš Nato, ir niekaip neišvengsi esmės — „Aš pasiduodu, brangioji" yra pernelyg neatsispiriama. Ką galiu daryti?

Gabrieliaus Oako („Toli nuo išprotėjusios minios") personaže atpažinau Natą, bet dar palūkėsiu, prieš leisdama jam tai žinoti. Man jis vis dar patinka.*

Savo dienoraštyje Florensa mąstė apie visus savo santykius su vaikinais — Berniu, Džordžu, Manniu ir Natu. Jos jausmai dėl kiekvieno iš jų faktiškai buvo kova su pačia savimi.

Aš sukonfliktavau su Natu — mudu nesugebame vienodai mąstyti — nesugebame įžvelgti tų pačių vertybių — skirtumai pernelyg žymūs, kad būtų galima juos pakęsti. Jo geras būdas — bet yra reikalingas išbaigtumo.

Manau, gerbiu jį labiau nei bet kurį kitą pasaulyje — ir ką tai reiškia?

* Ketvirtas Thomaso Hardy'o romanas (1874), orig. pavad. *Far from the Madding Crowd.*

Florensa buvo šešiolikametė koledžo antrakursė, kai susipažino su Pearla, jau paskutinio kurso studente. Kaip jaunos literatės, jiedvi turėjo savaiminį bendrumą. Nuotraukoje Pearla devyniolikos, datuota 1931 gegužė.
(Fotografija: maloniai suteikta Jeffrey'o Kehlo.)

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Pearla

Šiandien jodinėjau ir leidau plaukams plaikstytis vėjyje. Buvo nuostabu — jaučiausi tokia išgryninta — tokia tyra — tokia laisva — jeigu tik tokia būčiau. Man reikia kito meilužio — ką daryti?

Savąja jodinėjimo apranga — gelsvai rudais bridžiais ir auliniais iki kelių batais — Florensa sukėlė Hunteryje sensaciją. Ji vilkėdavo tuo kostiumu koledže, nes žinojo, kaip šauniai atrodanti. Elegantiškais trumpai kaip berniuko nukirptais plaukais, būtų galėjusi būti modeliu iš Paryžiaus. Prasidedant naujai dienai ji jodinėdavo ant smarkaus bėrio parke. Apžargom ant angliško balno Florensa žvalgydavo po savo valdų — Niujorko — teritoriją. Florensa buvo anglofilė, ir jodinėjimas sudarė josios literatūrinio įvaizdžio dalį. Jodinėjimas ir rašymas — ji mėgo poruoti. Jodinėjimas ją nuramindavo ir tuo pat metu išjudindavo mintis. Nesyk jai kildavo pagunda joti toliau — iš parko į gatves. Tiesiog galėjo įsivaizduoti žvilgsnius, kai grakščiai atrisnotų prie mokyklos.

Jodinėjau beveik dvi valandas, nors pūtė žvarbus vėjas, o oras buvo šaltokas ir apniukęs. Valio žirgams — pražūčiau be jų!

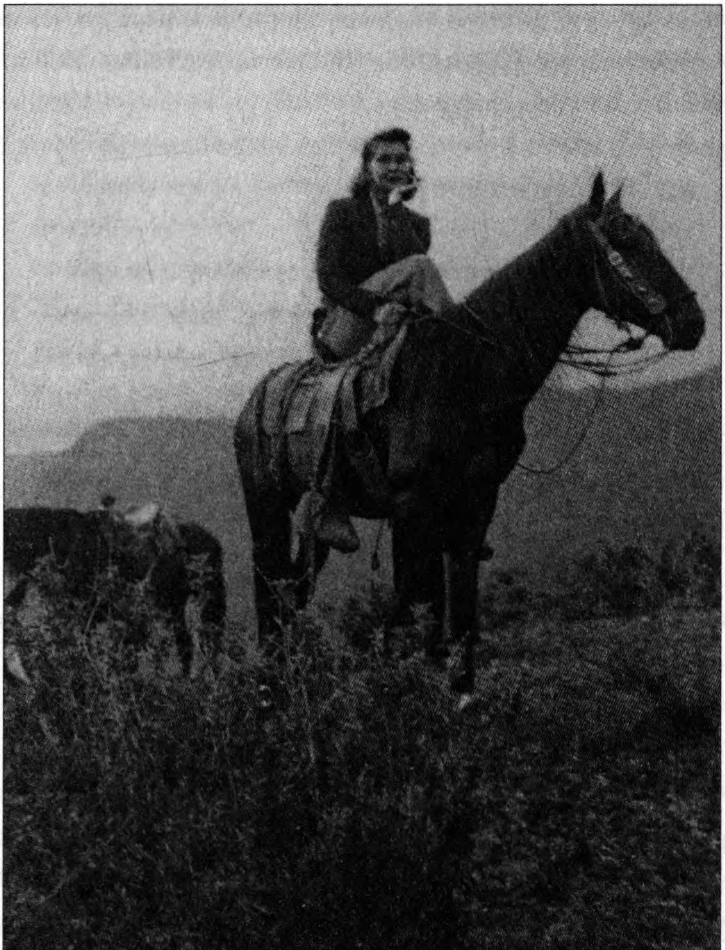
Manhatanas buvo kaleidoskopiškas. Kubistinis. Kai tik Florensa jausdavo vienaip, pasikeisdavo metų laikai, o kartu su jais — ir ji. Džordžo apžavai buvo įveikti. Hunteryje, viename iš pirmųjų Amerikos koledžų, įvedusių į savo mokymo programą meną, ji perėjo iš Matematikos į Meno fakultetą su šalutine anglų literatūros specializacija. Florensa visas popietes tapydavo, koledžo pusrūsio studijoje nagrinėdavo natiurmortus su obuoliais. Suprojektuota dulkėto šviesos spindulio iš jūros išnirdavo Botticellio Venera — amžinai moteriška. Jai itin įdomus buvo Viduramžių meno kursas, ypač senoviniai išmarginti miniatiūromis manuskriptai ir knygos, kurių nepaprastoms iliustracijoms valandų valandas prie žvakių šviesos savo mažutėse celėse skyrė vienuoliai.

„Muzika daro daugiau, nei nuramina laukinį žvėrį — ji yra tarpininkas, per kurį paprastas žmogus gali komunikuoti su genijaus širdimi ir protu", — informavo transparantas, puošiantis Hunterio koncertų biurą Studentų mainų skyriuje, kur Florensa išsipirko už septynis dolerius sezoną į Filharmoniją ir už dolerį — bilietą į pirmą savo operą, *Liucia di Lammermoor**, kurią pamatė „Metropolitane". Pagrindinį vaidmenį atliko Lily Pons**, kurios herojė išprotėjo dėl neįmanomos meilės.

„Pilietinio repertuaro teatro" durys buvo uždarytos iki kito rudens. Eva Le Gallienne išplaukė į Europą metus pailsėti po to, kai smarkiai apdegė per gaisrą. „Eva Le Gallienne apdegė per sprogimą, aktorė sunkiai nukentėjo", — skelbė *New York Times* antraštė. Leisdama savaitgalį savo užmiesčio name Vestone, Konektikute, Eva nerūpestingai brūkštelėjo prie rūsio durų degtuką, ketindama užsirūkyti

* „Liučija di Lamermur" — Gaetano Donicetti'o opera.

** Prancūzė operos solistė (1898–1976), koloratūrinis sopranas, įsitvirtinusi Jungtinėse Valstijose ir su didžiuliu pasisekimu 1931-ųjų birželį debiutavusi „Metropolitan" operoje kaip tik Liučijos di Lamermur vaidmeniu.

Rytais, prieš paskaitas Hunteryje, Florensa, prityrusi raitelė, vilkinti stilinga jodinėjimo apranga, išsirengdavo į pramankštą ant puikaus, grakštaus žirgo, naudodamasi madingais Centrinio parko jojimo takais. Ji taip pat jodinėdavo kalnuose.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

cigaretę. Sprogus propano dujoms, pavojingai apdegė jos veidas ir rankos. Evos draugužė Josephina Hutchinson irgi buvo sužalota, kai bandė užblokšti liepsnas, grasančias suryti jos meilužę. Le Gallienne tragedija ir tai, kad ji išvykusi, tik dar labiau sustiprino Florensos jausmą, kaip greitai mainosi pasaulis.

Sugaišau visą dieną ir valandą žliumbiau iš silpnumo — bet įsimylėjau muziejuje Courbet & Vermeerį.
Visą popietę praleidau muziejuje ir apžiūrėjau kinų uostomojo tabako butelius iš nefrito & onikso ir karneolio — o, kad būtų galima juos paliesti!
Mačiau nuostabiausiai iliuminuotus manuskriptus — nepaprastai puošnius & puikiai ištapytus — žinoma, tai stebuklai — mūsų knygos tokios pigios, turėtų būti kokio nors mokėjimo atsirinkti.

Metropoliteno meno muziejus tapo Florensai nauja šventove. Paprastomis savaitės dienomis nemokamas ir beveik tuščias, jis buvo šventykla, po kurią ji klajojo vieniša ir patenkinta, valandų valandas nesusitikdama nė gyvos dvasios. Didelių marmurinių laiptų papėdėje stovėjo George'o Grey'aus Barnardo skulptūra „Dviejų žmogaus prigimčių kova" — geros ir blogos, dvasinės ir materialios. Apoloniškos ir dioniziškos. Graikų ir romėnų sparne Florensa vingiavo vidun ir laukan tarp frizų ir kraterių su pavaizduotomis scenomis iš klasikinės mitologijos ir kasdienio senovės žmonių gyvenimo. Romėniška kolonada formavo kiemą aplink žalią veją, ant kurios buvo eksponuojama graikų ir romėnų skulptūra. Viduryje raibuliavo seklus auksinių žuvelių baseinas.

Visą dieną dirbau — rašiau, tapiau, praktikavausi, vaikštinėjau po parduotuves... Man nieko nereikia — kol mano protas & taip pat rankos išlieka jaunos.

Žvalgausi iš tikrųjų patenkinto žmogaus — ir kol kas tik išsiaiškinau, kad laimė yra svetima tiems, kurie lieka ištikimi sau.

Linksmai — linksmai — ir ne kaip nors kitaip — viskas pasirodo menka — ypač mano pačios kūriniai... kas daro mane didžia?

Šiandien muziejus — dar muzikos — galbūt prasti gyvenimo ir žmonių pakaitalai, ir aš nebeturiu iliuzijų... Nejau man niekada neteks išgyventi visos pilnatvės?

Kaip kokia mokinė, Florensa stovėjo priešais medituojantį akmeninį Budą ir jautėsi stebuklingai perkelta į Rytus. Džiugiai klajojant toliau, jai prisiminė vaikiškos dainos žodžiai „gyvenimas — tik sapnas". Jos mėgstamiausia ekspozicija buvo uostomojo tabako butelių iš karneolio, avantiurino ir lazurito parodos. Justi šaltą nugludintą akmenį būtų panašu, kaip liesti kažką brangaus jos sieloje. Impresionistų galerijose Florensa suko ratus aplink Degas'o „Mažąją keturiolikmetę šokėją", nulietą iš bronzos ir su tikru atlasiniu kaspinu plaukuose. Florensai reikėjo kurti. Jautė, kad tai vienintelis būdas turėti gyvenimą, kokio troško. Savo dienoraštyje užfiksavo kovą su tuo, kas ji buvo ir kuo norėtų tapti.

Skaitau kuo nuostabiausias knygas — ir nuo to jaučiuosi tokia laiminga — nors tai tikra tragedija.

Hunterio merginos, vilkinčios koketiškomis gėlėto rašto suknelėmis, iškvėpintomis jazminais ir muskusu, buvo pagiežingos imigrantų dukros. Jos nuolat stengėsi ir savo ryžtu atkakliai siekė pačios savarankiškai prasimušti gyvenime. Pusrūsis buvo koledžo meninis centras. Meno studijų lubas raižė atviri šildymo sistemos vamzdžiai, paprastai veikiantys visu pajėgumu, ir nuo to visa lindynė atsidavė drėgnu moliu. Pusrūsyje glaudėsi rakinamosios studenčių spintelės, taip pat koledžo literatūrinio žurnalo *Echo*, laikraščio *Bulletin* ir metraščio *Wistarion* leidybinės patalpos. Šmirinėjančios ir rankiojančios atsineštinių priešpiečių vyniojamojo popieriaus maišeliuose likučius pelės versdavo merginas klykti. Vienas dalykas, kuris erzino Florensą — tai bet kuri mergina, kalbanti išsiblaškiusiu, graudžiu balsu. Hunteris buvo tų išsiderinusių violončelių orkestro duobė.

Blausioje šviesoje Florensos rankos atsirinkdavo Browningo tomą, atpažįstamą pagal šio stambius gabaritus, ir Virgilijų — pagal viršelio glotnumą. Viena jauna moteriškaitė priėjo ir atsistojo už Florensos, pasilenkusios prie savo rakinamosios spintelės. Lengvai plekštelėjusi Florensai per petį, mergina padavė jai „Vienatvės šulinį". Nereikėjo nieko sakyti.

„Šulinys", skandalinga Radclyffe'os Hall* knyga, perduodama tarp studenčių iš rankų į rankas, sukėlė Hunterio koridoriuose sensaciją. Knyga buvo laisvai grįsta jos autorės lesbietės, tarp kurios meilužių buvo ir Paryžiaus salono šeimininkė Natalie Barney, autobiografija. Joje pasakojama tragiška Stivenos Gordon, žvitrios anglų džentrio dukters, brendimo iš paauglės į suaugusiąją istorija. Mergina užaugo jodinėdama žirgais po savo tėvo dvarą. Nubrėžtos jos

* Anglų poetė (1880–1943), taip pat aštuonių romanų, tarp jų ir klasikinio lesbietiškos meilės „Vienatvės šulinio" (*The Well of Loneliness*), autorė.

pastangos gyventi gyvenimą, smerkiamą „mandagios" visuomenės, ir tapti rašytoja. „Šulinys" buvo pirmas Florensos intymus žvilgsnis į meilės romaną tarp dviejų moterų ir vedė ją skausmingai, geliamai kartu su Stivena, kurios viltys ir svajos pamažu nyko.

Iš hunteriečių buvo tikimasi, kad išsaugotų orumo jausmą, būtų kaip damos ir griežtai laikytųsi įprastų elgesio normų. Dekanė Egan, 1908-aisiais baigusi Wadleigh mokyklą ir paskui taip pat mokiusis Hunteryje, buvo įvedusi griežtą discipliną — kaip laive. Kalbos taisyklingumas, apranga ir asmeninis elgesys buvo vertybės, kurios laikytos aukščiausioje pagarboje. Viena mergina iš Florensos kurso buvo pašalinta už tai, kad į paskaitas vaikščiodavo vilkėdama muslino palaidinuke, kuri, anot dekanės Egan, galėtų įkaitinti vyrus, nors vyriškos lyties dėstytojų buvo mažai. Viena iš dekanės Egan primestų griežtesnių taisyklių — koridoriuose, šiukštu, nesilaikyti už rankų. Studentiškame grynai moterų kolektyve buvo daug povandeninių srovių, giliai užsimezgančių draugysčių, šnabždesių apie „susisaistymus" ir „ryšius", bet viskas laikyta paslaptyje.

„Nederama" tampa terminu juokingai beprasmiu — o kas „normalu"?

Nepatogu skųstis, atsižvelgiant į įvairiapusę mano veiklą, tai galėtų atrodyti kvailai nedėkinga — bet dieninės pramogos & šokiai mane palieka abejingą... Ar tai, ko aš trokštu, yra taip neįmanoma?

Suprantu, tai skamba kvailai ir tiesmukai, bet būtinai turiu įsimylėti ir būti mylima — man taip to trūksta!

Įžengdama į auditoriją Florensa kėlė žavesio su paslaptingumu įspūdį. Kažkaip ji sugebėjo atitrūkti nuo savosios jodinėjimo aprangos, kuria vilkėdavo kone kasdien. Jeigu kada nors tektų susi-

remti su dekane Egan, tai jos aprangos ansamblį neabejotinai sudarė rimtas raitininkės kostiumas. Jojiko šmaikštį Florensa palikdavo savo rakinamojoje spintelėje, nors verčiau būtų linkusi pasikišti šį po pažastimi, kad galėtų pavaizduoti literatūrinį bruožą, lyg tarp kitko akcentuoti kai ką įsidėmėtina ar bakstelėti ką nors derama kryptimi.

Hunteryje buvo apstu išskirtinių uždarų grupuočių. Pylėsi kvietimai iš septynių studenčių seserijų, prašančių jos dalyvauti arbatėlėje. Ji nueidavo, bet tie kvaili klanai, užsibrėžę amžinai saugoti moterišką slaptumo pasaulį, jai nepalikdavo jokio įspūdžio. Florensa niekino merginas, nuolatines grožio salonų klientes, čiauškančias tik apie savo manikiūrus ir šukuosenas.

Vakarą praleidau su dviem merginomis — vadinamosiomis „populiariomis" merginomis — ir man vis dar bloga nuo jų rambumo & smulkmeniškumo — bet jos gana gerai prisitaikiusios. Aš labiau linkstu į tête-à-tête.

Florensa suvokė esanti unikali. Traukė prie savęs populiarias merginas. Kelių jų buvo kviečiama į šokius „Pensilvanijos" viešbutyje prie Septintojo aveniu ir Trisdešimt trečiosios gatvės kampo, kur „Café Rouge" pokylių salėje grojo stambūs ansambliai — „Dorsey Brothers", „Count Basie", Duke'o Ellingtono ir „Glenn Miller Orchestra". Sykį trumpa kelionė taksi pristatė jas iki prabangaus *art déco* stiliaus „New Yorker" viešbučio prie Aštuntojo aveniu ir Trisdešimt ketvirtosios gatvės — keturiasdešimt trijų aukštų vertikalaus miesto su penkiais restoranais, dešimtimi privačių valgomųjų svetainių, devyniasdešimt dviem telefonistėmis, keturiasdešimt dviem kirpyklos vietomis ir dvidešimt dviem manikiūrininkėmis. Po auksinėmis Didžiosios pokylių salės lubomis, supamomis tapytų

freskų, Florensa siūbavo pagal sinkopuotus orkestro ritmus. Vakaras praėjo smagiai, bet tos lėkštos merginos Florensai pasirodė nė kiek nesiskiriančios nuo jos pažinotų vaikinų. Banalūs jų interesai kėlė pasibaisėjimą.

Tapiau — grojau fortepijonu — skaičiau Baudelaire'ą... ir mačiau Mannį. Bet niekaip nepajėgiau nemąstyti apie tą merginą!..

Pakviečiau tą merginą — Pearla jos vardas — ketvirtadienio popietę arbatos — tikiuosi, neliksiu nuvilta — kai toks jos balsas, neturėčiau likti.

Kaip ir sutarta, Florensa ir Pearla Siegelstein vieną 1932-ųjų pavakarę susitiko angliškoje Leksingtono aveniu arbatinėje, reklamuojamoje kaip „hunteriečių pasimatymų vieta". Grindimis skleidėsi itališkų plytelių mozaika. Po *art nouveau* stiliaus sietynais raudona oda apmušti pasieniai dviviečiai minkštasuoliai, atitverti matinio stiklo sienelėmis, žadėjo privatumą. Dar galiojo prohibicija. Net pati nekalčiausia arbatinė turėjo slaptingumo atmosferą. Smuikininkas grojo Haydną.

Pirmą kartą Florensa buvo pakviesta į šią elegantišką arbatinę savo pernykštės matematikos profesorės, irgi mėgstančios klasikinę muziką. Patraukli, vieniša dr. Marguerite'a D. Darkow, labai dievinama studenčių, buvo atkreipusi dėmesį į jauną mokinę, kaip saviems šešiolikai metų tokią pasaulietišką ir išmintingą.

Aplankiau savo buvusią dėstytoją, dr. Darkow ir mane nustebino jos pesimizmas ir priklausomumas. Ji nuostabi.

Florensa pradėjo lankytis pas dr. Darkow mažame, dėstytojams skirtame jos bute Jorkvilyje, kur jiedvi vėl gėrė arbatą, rūkė cigaretes ir klausė gramofonu grojamų sonatų, partitų ir fugų. Dr. Darkow papasakojo jai apie savo metus Bryn Mawr koledže ir aspirantūrą Čikagos universitete. Florensa atsivėrė, kaip trokštanti pakeliauti po užsienį. Dr. Darkow paaiškino jai, kad Europa per siūles plyšta į dalis.

Šį vakarą pas dr. Darkow valandas kalbėjomės apie ekonominę pasaulio padėtį — ji tikisi, kad per 5 metų laikotarpį kils visuotinės skerdynės — tai yra įmanoma.

Florensa taip pat susidraugavo su savo jauna vokiečių kalbos dėstytoja froilen Hildegarde'a Kolbe.

Arbatėlė su gražia, malonia moterimi, ir nusprendžiau tapti miela ir kerinti... Tai lengvas būdas trikdyti žmones.

Panelė Kolbe atvyko į Valstijas po karo, ketindama stoti į Smith koledžą, kur norėjusi pereiti ir Florensa, bet Wolfsonai užvetavo jos planus lankyti socialinės rūpybos programą, nes ši prasidėdavo vasarą. „Vasara — metas, kai keliauji į kalnus susipažinti su vyrais", — pareiškė motina.

Labiau teikiantis pasitenkinimo laikas, kokį jau seniai turėjau — Pearla mane žavi! Mudvi gurkšnojome nuostabią kavą ir puikų abrikosų brendį.

Dabar Florensa sėdėjo kabinoje kartu su Pearla, kurios rausvai rusvi plaukai segtukais buvo sutraukti nuo gana dailaus veido. Virš savojo porcelianinio puodelio Pearla įdėmiai žvelgė į Florensą, šaukšteliu maišydama kelis cukraus kubelius. Moterišką žavesį ji gebėjo derinti su tvirtu charakteriu ir geraširdiškumu. Florensa buvo šešiolikos, Pearla — devyniolikos, jau paskutiniame kurse. Abi jaunosios moterys rašė į *Echo*, literatūrinį Hunterio žurnalą. Pearla buvo dramaturgė, jau sukūrusi tris originalias pjeses, ir viena iš dešimties išrinktųjų į garbingą Anglų draugiją. Jos pavardė Siegelstein reiškė „žmogus, stumiantis uolas“. Florensa laikė tai vykusiu šios protingos brunetės su akmens širdies ryžtu apibūdinimu. Ir vardas jai tiko. Pearla dažniausiai būdavo *le mot juste**.

Pearlos gimdytojai, imigrantai iš Rytų Europos, buvo kilę iš Karpatų kalnų akmens mūrininkų. Pearla užaugo Harleme, ir Florensos prisiminimai apie prabangų rausvo smiltakmenio fasado namą atliepė su josios. Ji irgi lankiusi Wadleigh mokyklą, nors jiedvi ten nepasižinojo. Kai jos šeima persikėlė gyventi į Bronksą, tai reiškė didelę katastrofą. Pearla jautėsi lyg būtų ištremta į Sibirą. Šeimai atrodė, kad jos tėvas, sunkvežimių mechanikas, išprotėjo, jeigu leido dukterį į koledžą. Juk ji būtų galėjusi dirbti, bent kiek prisidėdama prie šeimos pajamų. Galų gale vis dėlto buvo Depresija. Bet jos tėvas pasakė, kad jeigu Pearla nori eiti į koledžą, tai taip ir turėtų būti. Pearla buvo baisiai simpatiška, ir Florensą stipriai prie jos traukė.

Šiandien auditorijoje buvau Pearlai gana šalta ir jaučiuosi

* Tinkamas žodis (*pranc.*)

mažumėlę kaip šunsnukė — ketvirtadienį pakviesiu ją drauge valgyti priešpiečių — bemaž galėčiau ją mylėti!

Susikibusios už parankių, jaunosios moterys vaikščiojo po Niujorką, matydamos miestą viena kitos akimis, kalbėdamos apie sumanymus pjesėms. Florensa ką tik buvo baigusi skaityti Arthuro C. Smitho „Vienuolį ir šokėją" ir laukė antro jo novelių rinkinio — „Turkio taurės". Jiedvi praėjo pro įprastą vaizdelį prie kampo — sužlugusius buvusius Volstrito brokerius, iš kartoninių dėžių pardavinėjančius obuolius ir pieštukus. Florensa, numesdama jiems monetą, paprastai nusukdavo žvilgsnį šalį, bet Pearla nė nemanė užsimerkti — juk jie tik mėgina išmaitinti savo šeimas. Ji mygo ir Florensą žiūrėti į juos.

Šįvakar buvau išėjusi su Pearla ir atsitiktinai susidūrėme su gyvenimu, kuris buvo tikras, gražus ir privertė mane pasijausti bjauria — su aklu pianistu, kuris atrodo laimingas — pigiame restoranėlyje.

Jiedvi valandas vaikštinėjo po Centrinį parką. Grožėjosi Kleopatros obelisku, turinčiu dvynį Londone ir panašų į save — Paryžiuje, Santarvės aikštėje, vienijančius abi meile antikai ir Europos kultūrai. Stabtelėjo Shakespeare'o sode, apsodintame vien tik gėlėmis, vaizduojamomis Bardo sonetuose ir dramose. Praėjo pro lūšnų Huvervilį* senoje ištuštintoje vandens talpykloje į šiaurę nuo Belvederio

* Šitaip buvo vadinami lūšnynai didmiesčių pakraščiuose, kur glaudėsi nusigyvenusieji per praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio Didžiąją Depresiją, prasidėjusią prie prezidento Herberto Hooverio.

pilies. Iš silpnų tam kartui įrengtų statinių ir palapinių į dangų rangėsi plonytės dūmų sruogos.

Pearla dabar visiškai užvaldžiusi mano mintis — jeigu tik peržengsiu griežtai draudžiamą ribą, aš pražuvusi — bet kažkas tokio joje neduoda man ramybės!

Ant parko suolo Florensa ir Pearla išsiaiškino abi mėgstančios „Alisą Stebuklų šalyje", vienu balsu deklamuodamos: „Uogienė rytoj ir uogienė vakar, bet tik ne šiandien tuoj", ir iš Johno Websterio eilėraščio „Tinklas vėjui gaudyt": „Bergždžiai karaliai siekia trofėjais ir negyvu niekiu vardą po savęs palikt gyvent, bet tai — lyg tinklą vėjui gaudyt tempt." Jiedvi paliko parką tik prieblandoje sužioruojant rausvai oranžine šviesa žibintams. Ne per seniausiai tie buvo dujiniai, uždegami rankomis. Daug kas pakito nuo tada, kai jų tėvai atvyko į Ameriką. Vėjavaikės merginos nusimetė korsetus ir ceremoningus Viktorijos epochos fasonus išmainė į laisvai besiplaikstančius audinius, šitaip pakeisdamos savo žengseną per pasaulį. Vietoje daug vargo keliančių sagų, kabliukų ir ąselių atsirado užtrauktukai. Viskas spartėjo. Senos elgesio normos liko vien tam, kad būtų laužomos. Depresija moterų nesustabdys. Jos žengė pirmyn. Velniop vyrus. Tai teikė Florensai tokį laisvės pojūtį. Ji taip pat jautė tą tragizmo elementą, kokį perskaitė „Vienatvės šulinyje" — dramatišką ir dreskiantį sielą.

Ji tokia simpatiškai identiška... Kodėl vyrai ne tokie kaip ji?

Šiąnakt miegojau su Pearla — buvo gražu. Nėra nieko malonesnio, kaip fizinis artumas su žmogumi, kurį myli — kalbėti apie tai — paprasčiausia laiko gaišatis.

Vieną vakarą, trys savaitės po jų pirmos arbatėlės, Florensa parėjo su Pearla namo. Nors ponia Wolfson šaltai pasitiko jos draugę, Florensa pakvietė Pearlą pernakvoti. Nuo vaikystės, kai dar buvo maža, Florensa nekaltai dalijosi lova su draugėmis. Pearla prisipažino Florensai niekada nebūdavusi tikra, kas gulės šalia jos rytą. Šitaip neretai pasitaikydavo perpildytuose imigrantų šeimų butuose, kur stigdavo lovų ir tekdavo priglausti naują tolimą giminaitį, atvykusį iš senosios tėvynės. Pearla pasiskolino šilkinę Florensos pižamą. Merginos įsmuko po dvigulės jos lovos apklotais. Pasisuko viena į kitą, kuždėdamos, slinkdamosios arčiau. Pearla pabučiavo Florensą. Pamažu jiedvi tyrinėjo viena kitos kūnus.

Ji sukuždėjo: „Je t'aime", bet — kas toliau?*
Kokia aš išsekusi!.. Dvi naktis šią savaitę be miego.
Kvaila, kvaila diena ir audringa valanda su Pearla! Ji tokia
gera — ir gera man. Beveik myliu ją.

Florensa praleido paskaitas, kad galėtų papriešpiečiauti su Pearla, kuri supažindino ją su savo drauge Polly, dar viena Hunterio studente. Jos tapo įprastine trijule pas „Schrafft's", kur Florensa sau leisdavo užsisakyti mėgstamus grietininius ledus su sirupu ir karštu šokoladu. Jiedvi vaikščiojo į „Childs" vidurnakčio blynų, sėdėdamos susiglaudusios prie vieno iš tviskančių baltų marmurinių staliukų po žaižaruojančiais sietynais. Pearla miegodavo ištisai beveik kiekvieną savaitgalį, taip pat kartais ir mokyklos vakarėliuose.

Abiem vien su apatinukais užsirakinus Florensos vonios kambaryje, Pearla padėjo Florensai dažytis plaukus, kad palaikytų šių

* Aš tave myliu (*pranc.*)

stulbinamą atspalvį. Florensa sėdėjo ant vonios krašto, stebėdama Pearlą pamaišant plaukų šviesiklio mišinį ir pakabinat džiūti Florensos liemenėlę. Kai Florensa nusidažė antakius ir blakstienas, o rezultatas išėjo katastrofiškas, Pearla irgi suskubo į pagalbą.

Dar viena naktis su Pearla, ir nelieka nieko, ką pasakyti — išskyrus... man ne gėda — mes abi tokios laimingos.

Visą rytą užsirakinusi su Pearla, ir motinos taktika gana linksmina... Ji niekuo nepasitiki... Ne tai, kad būtų svarbu!

Rytas buvo toks pat nuostabus kaip ir naktis. Šviesai skverbiantis pro užuolaidas, Florensa atsibudo, persipynusi su Pearla, nuogos jų krūtys spaudėsi vienos prie kitų. Florensa išgirdo barbenimą į duris — motina klausė, kodėl ji užsirakinusi.

Dėl motinos įtarumo tapo nebepatogu kviesti Pearlą pas save. Nors Florensa kartkartėmis vis dar tai darė, motina rodė kažkokį nepasitenkinimą.

Mėgstu būti labai artima su Pearla — man patinka fizinis intymumas — kai apkabinu, galėčiau ją mylėti — bet atstumas slegia.

Atėjo Pearla — pasiliko pernakt — bet motina pasistengė, kad miegotume atskirai!

Šiandien popiet vėl praleidau paskaitas ir išėjau su Pearla ir Polly... Kuo tai baigsis? Ir kada?

Išėjau su Pearla ir dviem kitomis, ir beveik esu suriesta nuobodulio... Ji praleido naktį su manimi — & vėl buvo gražu.

Didžiumą dienos su Pearla. Ji mane patenkina, tik kai būna fizinis sąlytis — tai taip aštriau juntama!

Įdomi diena su Pearla (ar ji mane myli tiek, kaip atrodo mylinti?)

Juokingas laiškas iš Pearlos... Praradau jai beveik visą jausmą — tai baisu — kodėl aš negaliu vėl įsimylėti?

Mačiausi su Pearla dvi valandas ir esu nustebusi, kokį turiu jai fizinį poveikį — man patinka, kai ji mane apsikabinusi.

Tapiau ir piešiau, ir nieko neišėjo — šį vakarą pradėjau rašyti ir įsitraukiau į kvailą siužetą.

Florensa skubėjo baigti savo paskutinį — draugystę nutraukiantį — laišką. Pradėjo žodžiais „Brangioji Pearla". Jai jau pradėjo pakyrėti. Ryšį dar padėjo tęsti vien fizinis malonumas.

Trumpai pasimačiau su Pearla — ir visą popietę skaičiau. Gyventi knygose — bailumas — bet žmonės nėra verti tyrinėjimo.

Visą dieną rašiau — rašiau pernakt — ir tik pavyko nusilaužti pirštų nagus.

Skaitau Mozarto gyvenimą ir nejučia mąstau, kad žmogaus geba kentėti yra tiesiogiai proporcinga jo didybei.

Jųdviejų meilės romanas atrodė kaip pigus apsakymėlis. Kaip jį užbaigti? Florensa mąstė, kad galbūt visuomenė galų gale teisi. Galbūt kuo daugiau ji kentėsianti, tuo geresne menininke tapsianti. Ši mintis jai toptelėjo skaitant Mozarto biografiją. Jautė, kad tik laiko klausimas, iki kiti sužinos, kas ji tokia.

Keista diena muzikos, kančios ir pašėlusio pripažinto genialumo pasididžiavimo — arba galbūt tai buvo paprasčiausiai supratimas... Mano puikybė siaubinga. Suvokiu savo ribotumą. Nesu vidutinybė — bet, galų gale — atjauta & pagava ne tokie reti kaip ištvermė.

Pas Wolfsonus suskambo telefonas. Kaip visada skambino Pearla. Florensa paprašė motinos surasti kokią nors dingstį jai pateisinti. Florensa stebeilijo į save veidrodyje. Jautėsi bjauriai, bet vis dėlto kieno labui ji gyvenanti? Kodėl taip sunku gyventi, kaip nori?

Šįryt jodinėjau ir mažne nukritau nuo žirgo — buvau tokia pavargusi — bandžiau rašyti, bet žodžiai niekaip nėjo — man viskas atsibodo!

Kitą dieną jodinėdama po parką Florensa vos neišvirto iš balno. Pamatė kortuose Džordžą ir sustabdė žirgą, ketindama pasikalbėti su juo. Jis buvo pakeitęs Parko aveniu blondinę, dėl kurios pametė Florensą, nauja drauguže. Pamesti vieną ir visiškai švaria sąžine pasigauti kitą. Kaip vyrai tai daro?

Šiandien popiet ilgokai kalbėjausi su Džordžu, ir mane nustebino šaltakraujiškas jo savanaudiškumas — tačiau jis atrodo laimingas — kodėl?

Šįryt laiškas iš Pearlos: klausia manęs, ar tai „finale“ —*

* Muzikos term. — „pabaiga, finalas“ (*it.*)

ką aš galiu atsakyti — nenoriu jos skaudinti — nenoriu jos mylėti.

Mačiausi su Pearla faktiškai pirmą kartą per savaitę, ir ji buvo įsižeidusi dėl mano tylos — vieną vakarą skambinusi — aš paprasčiausiai neatsiliepiau.

Kelias valandas buvau su Pearla. Ji galiausiai persigalvojo ir pabučiavo mane — aš gavau aiškintis — niekingas silpnumas — vis dar mane myli.

Šiandien popiet su Pearla ir savotiškai praleidau laiką — nesuprantu, kaip ji vis dar geidžia manęs fiziškai — taip aistringai mane bučiavo!

Gavau užsimiršti ir dėtis, kad ji vis dar veikia mane kaip ir anksčiau — man ji patinka & žaviuosi ja, bet — neasmeniškai.

Išėjo *Echo* 1932 metų gegužės numeris. Literatūriniame Hunterio žurnale buvo išspausdinti abiejų — Florensos ir Pearlos — apsakymai. Pearlos „Rožiniai arbatos dubenėliai" buvo apie jauną poetę, kuri išteka už kanalizacijos statybų magnato, nusiteikdama buržuaziniam gyvenimui. Jos charakteryje buvo surinkta viskas, ko Florensa ir Pearla neapkentė. Florensos apsakymas apie draugystę tarp dviejų moterų, iš kurių viena meta mokslus ir išteka, o kita siekia menininkės karjeros, laimi prestižinę Hunterio literatūrinę premiją. Ji buvo apdovanota grandiozine keturiasdešimties dolerių suma. Po to Florensa įteikė Pearlai voką su laišku apie santykių nutraukimą. Vėliau ji mąstė apie savo rašomą novelę:

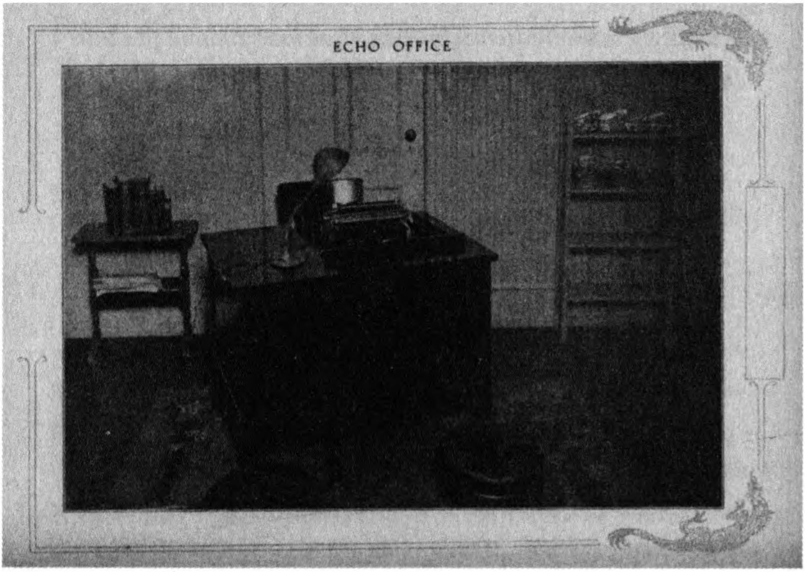
Kaip man man patinka savo personažus versti kentėti!

Laiškas iš Pearlos, suplėšęs man širdį (buvau parašiusi nutraukianti mudviejų santykius) — tačiau vis dėlto

gerokai labiau įžeidžiama suteikti jai ramybę — verčiau kentėti dabar, negu tapti visiška iškrypėle.

Florensa neatsakė į laišką.

Tačiau pirmadienį turiu dairytis kitos merginos — gražaus balso ir t. t.

„Echo" redakcijos patalpos Hunterio pusrūsyje buvo apstatytos tuo, kas laikyta prabanga: kanapa, dideliu mediniu Florensos kontoriniu stalu, rašomąja mašinėle ir arbatos puodeliais jaukiems redakciniams posėdžiams. Studentai kailinius padarėlius su uodegomis, irgi susirinkdavusius redakcijoje, vadino „bêtes noires".*
(Fotografija: Hunterio koledžo archyvai.)

* Juodi žvėreliai (*pranc.*)

DVYLIKTAS SKYRIUS

M

„Dalykai, kurių negaliu padaryti, mane žavi“, — pasakė Florensa Hunterio kronikininkei, rašančiai apie ją trumpą biografinę apybraižą, kuri vėliau išspausdinta *Wistarion* metraštyje. Florensa buvo išrinkta vyriausiąja *Echo* redaktore — į prestižiškiausią postą kaip studentei. O dėl pačios Florensos, tai ji lygiai taip pat būtų galėjusi būti išrinkta į *New Yorker** titulinį puslapį. *Echo* redakcijos patalpos pusrūsyje buvo apstatytos tuo, kas koledže laikyta prabanga: kanapa, rašomosiomis mašinėlėmis ir arbatos servizu jaukiems redakciniams posėdžiams. Nors vienintelė šviesa iš lauko krito pro pageltusio stiklo langutį virš durų, vis dėlto keletas augalų vazonuose kabinosi į gyvenimą. Ant sienos kabėjo grėsmingas jūros peizažas.

Pearla padėjo Florensai išdažyti jos kabinetą melsvai pilka ir smėlio spalvomis. Išėjo nerėžiančiai akis ir rafinuotai. Sėdėdamas prie medinių stalų, Florensos *Echo* kolektyvas stengėsi fantazijas ir vaizdinius sudėti į žodžius. Pavargę pirštai stukseno geležinius „Underwood'ų“, sunkių kaip inkarai, klavišus. Šildymo sistemos vamzdis

* „Niujorkietis“ — žurnalas, kuriame spausdinami reportažai, komentarai, kritikos straipsniai, esė, proza, satyra, karikatūra, 1925-aisiais pradėtas leisti Niujorke kaip savaitinis, dabar išeinantis 47 karus per metus ir turintis humoristinę intelektualią pakraipą, populiarus visose Jungtinėse Valstijose.

kambario kampe perduodavo garso efektus iš viršutinių aukštų. Merginos laukdavo gardaus paskalų kąsnelio.

Užkabinta ant netvarkingos knygų lentynos dulkėta lovatiesė slėpė daugybę merginų rankraščių, kuriuos visus Florensa atidžiai perskaitydavo po šilta savo metalinės, ištempiamos it žąsies kaklas stalinės lempos šviesa, iki perduodama ką nors spausdinti: gerai parašytus trumpus apsakymus; kritinį straipsnį apie T. S. Elioto kūrybą; Rossetti'o* eilėraštį; interviu su Amelia Earhart** ir „Beovulfo"*** parodiją, neva parašytą Ernesto Hemingway'aus, kaip teigė vienas iš *Echo* autorių. Florensa dirbo prie redakcijos vienintelio atskiro kontorinio baldo — nepajudinamo medinio rašomojo stalo su rakinamais stalčiais, kuriuose taip pat slypėjo ir jos kontrabandinis „Uliso" egzempliorius, — Joyce'o šedevras Valstijose buvo draudžiamas, — baltojo vyno butelis ir minkštas „Lucky Strike" cigarečių pakelis. Paprastai ji nerūkydavo, bet turėjo ten cigarečių, jeigu kam prireiktų. Buvo tokių, kurie tikėjo mistine sąsaja tarp rūkymo ir žodžių srauto.

Kol jaunosios moteriškaitės darbavosi, tai išsiblaškydamos, tai vėl susikaupdamos, Florensa dorojosi su netikėtais savo pačios istorijos vingiais ir posūkiais. Sieninis laikrodis tiksėjo it sujaudinta širdis. Rašydama Florensa jautėsi galinga. Šį rudenį ji svaiginamai suvokė, kad galėtų pamesti vieną merginą ir užmegzti pažintį su kita — kaip vyras, kaip Džordžas. Prieš akis driekėsi žavinga dar būsimo sekso perspektyva. Florensa nusijuokė sau pačiai.

* Turbūt kalba apie britų poetą ir tapytoją *Dante' Gabriel Rossetti* (1828–1882), Prerafaelitų brolijos steigėją. Taip pat buvo jo sesuo Christina Georgina Rossetti (1830–1894), rašiusi lyrinius religinius kūrinius ir balades.

** Amerikiečių aviatorė (1897?–1937), pirma moteris, viena perskridusi Atlanto vandenyną (1932) ir iš Havajų į Kaliforniją (1935). Mėgindama apskristi aplink pasaulį, sudužo virš Ramiojo vandenyno (1937) ir taip ir nebuvo surasta.

*** Senovinė anglų herojinė epinė poema.

Ji atsistojo, pasitaisė laibą savo tamsiai pilko kostiumėlio su juodo aksomo apykakle siluetą ir uždarė rankinę. Už lango lauke tvyrojo maloni žvarba. Florensa pasitaisė skrybėlę ir pasakė merginoms, kada grįšianti peržiūrėti korektūrų. Ji turėjo paskirtą pasimatymą.

Savo geismu rašyti jaučiuosi bemaž vulgari.
Maloni popietė su Marjorie Failes — ji anglė — iš esmės tokia — ir abipusiai palyginimai įdomūs.

Marjorie Failes buvo britė, dvidešimt vienerių metų baigiamojo kurso studentė. Šviesiaplaukė gražuolė priminė Florensai gundančią Marlene'ą Dietrich „Mėlynajame angele" — kojinėmis, korsetu ir cilindru. Florensa, įsivaizduojanti save kaip Garbo, matė jas abi kaip „Boticelli'o dvynes". Galų gale jos iš tikrųjų atitiko tą vaizdinį. M, kaip savo dienoraštyje Florensa vadino Marjorie, buvo aukšta, liekna ir atrodė tikra anglosaksė. Plačiame blyškiame jos veide išsiskyrė drėgnos koralinės spalvos lūpos. Akių vokai blizgėjo nuo vazelino tepalo. Geidulingas, žemo tembro Florensos balsas kontrastavo su M anglų aristokratės akcentu. Florensą M svaigino. M buvo kaip kokia iš Ibseno šiuolaikinių moterų — Florensai atėjo į galvą Heda Gabler. Ji taip pat matė M kaip vieną iš „Vienatvės šulinio" herojų.

Buvau didžiai sužadinta... Kaip tipažas, ji visiškai man nepažįstama — bet žaviuosi jos romumu. Likau pakerėta — bet ji bijo man nusibosti, būti pernelyg išblaškytai mano ypatingų patirčių & pretenzijų.

Pirmą kartą sėdėdama šalia M prie popiečio arbatėlės Florensa nervinosi, bet ir jautė džiugesį. M buvo romi. Florensa niekada nebuvo romi. Smarki, mąstė ji — kaip tik tinkamas žodis save apibūdinti. Užsiminė M apie savo praeitį su Pearla, viena tokia mergina, praėjusį pavasarį labai ją įsimylėjusia. Santūriu tonu, sukryžiavusi po stalu kojas visai šalia Florensos, M paklausė, gal jai esanti nuobodi, nurodydama į Florensos „patirtis". Florensa pasakė labai trokštanti, kad M rašytų į *Echo*. M stilius buvo aiškus, subtilus ir glaustas, labai skyrėsi nuo Pearlos perkrautos ir emocingos prozos.

Kaip fizinės pretenzijos gali sustiprinti dvasines!

Netrukus Florensa ir M tapo neperskiriamos. M koledžas neberūpėjo — ji jau buvo bebaigianti ir praleisdavo kur kas daugiau paskaitų, nei jų lankydavo. Florensa irgi pradėjo praleidinėti, kad jiedvi galėtų kaip reikiant mėgautis dailės parodomis ir prancūziškais filmais. Jiedvi susitarė pažinti viena kitą, taip pat pasinerti į meną.

Šiandien popiet nebuvau su Marge koledže, ir vaišinomės vafliais ir dviem dailės parodomis.

Aplankiau kelias dailės parodas ir įsivariau liguistą pavydą — esu tokia nekantri ir tokia siekianti — tai neteisinga.

„Nepriklausomų menininkų" parodoje — pavojinga vieta, nuo jos man susvaigo galva — tiek daug paveikslų — ir tiek daug prastų paveikslų! Atsitiktinai šen bei ten — stebuklas.

Dievai šypsojosi mums ir suteikė galimybę ką nors kur-

ti — žinoma, štai kur bėda — mūsų amžinas, niekingas tingumas.

Koledže jaučiausi gana siaubingai, ir M parlydėjo mane namo — vieną drąsų mirksnį mudvi susilietėme — bet baimė mus išskyrė, ir viskas tebelieka po senovei.

Jiedvi pasižiūrėjo „Pietūs aštuntą" su Jeana Harlow kino versiją ir Mae West „Aš ne angelas". „Kai aš gera, tai esu labai gera, — sakė *femme fatale*, — bet kai esu bloga, būnu geresnė." Vieną popietę jiedvi nužingsniavo visą kelią per miesto centrą iš Hunterio iki Whitney Amerikos meno muziejaus Aštuntojoje gatvėje. Vėliau nuėjo į erdvų Failesų butą Vašington Hilso Fort Vašingtono bulvare.

Kaip miela iš Pearlos — atnešė gėlių gimtadienio proga... Pietavau su ja mieste ir turėjau bjaurų vakarą — tai mano kaltė!

Septynioliktą Florensos gimtadienį vakare ji buvo su Pearla jųdviejų nuo seno pamėgtame kiniško maisto restoranėlyje. Buvo keistas metų laikas. Miesto laikraščiai pasigardžiuodami pranešinėjo apie audrą, siaubiančią Atlanto pakrantę ir atginusią daugybę arktinių paukščių, vadinamų mažųjų alkų, — audrapaukščių giminaičių, panašių į mažus pingvinus, — kuriuos bloškė į dangoraižius. Tūkstančiai jų žuvo. Po visą miestą suglebę jų kūneliai gatvėse kabojo ant telefono laidų ir klojo Centrinio parko tvenkinius ir vejas. Per pietus Florensa stebėjo Pearlą šliurpiant sultinį su plaktais kiaušiniais ir ryjant tąsius patiekalus, nešamus į stalą vienas po kito spalvinguose dubenėliuose besilankstančio padavėjo su mandarino pižama.

Nė kiek nebuvau sujaudinta — kaip ji galėjo man taip rūpėti! Vėliau, būdama su Marjorie pagalvojau, kad tikriausiai buvau išprotėjusi.

Failesų bute Florensa ir M pasirengė iš tikrųjų atšvęsti Florensos gimtadienį. Buvo madingas juodas nagų lakas, ir jos viena kitai purpurine spalva pašešėliavo akių vokus. Šachmatiniais langeliais pažymėtu taksi su barškančiomis sėdynių spyruoklėmis jiedvi išrūko į „El Morocco", Rytų Penkiasdešimt ketvirtojoje gatvėje 154.

Po pusmėnuliu ir baltomis palmėmis iš papjė mašė, metančių šešėlį ant elegantiškų minkštasuolių su zebriškais dryžiais, Florensa ir M šoko kartu ir su vyrais, bandančiais — beviltiškai — jas pakabinti. Praėjusio amžiaus trečio dešimtmečio pabaigoje vėjavaikės panos pietų klubuose atvirai demonstruodavo jausmus tai pačiai lyčiai, bet Depresija kartu su piniginėmis paankštino ir moralę.

Toms dviem turtingoms didmiesčio merginoms „El Morocco" baras, kur galėdavai nelegaliai gauti alkoholio, nustatantis slaptumo ir išskirtinumo madą, buvo rojus. Jo tamsios sienos žibsėjo žvaigždėmis. Jiedvi elgėsi lyg ką tik atvykusios iš avangardinės Paryžiaus gražių moterų, mylinčių gražias moteris, aplinkos. O kas tame bloga? Metrdotelis su raudonu gvazdiku atlape vos apdovanojo jas žvilgsniu. Ūžautojai kėlė už jas tostus, vadindami dviem šviesiaplaukėmis tigrėmis, tykančiomis viena kitos šokių aikštelėje. Šokdama mambo ir rumbą, Florensa šiek tiek sparčiau siūbavo klubais. Jiedvi įsiliejo į šokančiųjų kongą vorą.

Vėl naktiniame klube, kur slaptesnės nepadorumo pusės derinamos su didesniu triukšmu ir gėrimu — grožis gali būti taip lengvai suterštas, kai per daug išnaudojamas.

Netikėtai ji atsimušė į Džordžą, besilinksminantį su savo mergina ir nauja kompanija. Džordžas buvo pritrenktas, pamatęs Florensą su M.

Šįvakar mačiau Džordžą ir žinau, kad nesvarbu, ką jaučiu — bet kada rinkčiausi Marjorie, o ne Džordžą ar į jį panašius žmones... Aš turiu idėjų.

Su M padarėme apmatus pjesės, kurioje vaidins vien moterys — paskutinį veiksmą — ir jis atrodo gana nuoseklus & reikšmingas. Jis puikus! Pradėjau trečią veiksmą ir šis juda į priekį kur kas sklandžiau, kur kas protingiau — galbūt todėl, kad situacija reikalinga dramatiškos traktuotės. Pjesė man tiek daug reiškia.

Echo redakcijoje Florensa ir M glaudėsi ant samaninės spalvos kandžių suėstos sofos, vienintelėje patogioje vietoje, kuri atlaikydavo tris apkūnias merginas per Florensos rengiamus redakcinius posėdžius. Taip pat Florensa čia gulėdavo, kai jai kartais pristigdavo minčių rašyti. M klausėsi Florensą apibūdinant, kaip mato jų išvien moterišką pjesę. Ji troško išreikšti savo jaučiamą šiuolaikinį tempą. M atsistojo. Florensa sekė, kaip liekna jos figūra nuslenka per kambarį prie durų ir šias užrakina, nė kiek nesukdama sau galvos, kad galėtų norėti įeiti kitos *Echo* merginos. Spragtelėjusi jungiklį, M užgesino šviesą. Undervudai stovėjo tylūs, išrikiuoti kaip motinos zingeriai, kurių pedalus savo nenuilstančiomis kojomis mindavo Florensos motinos siuvėjos.

Tai pagaliau įvyko — girdite? Tai įvyko... Ji buvo nuostabi — bet kad nors gailėtųsi — ar jaustųsi pasibodėjusi!

Priėjusi M atsisėdo prie Florensos kojų, pradėjo glostyti jos kūną, braukydama rankomis klubus. Užkėlė aukštyn gėlėto rašto Florensos suknelę, pirštais nukeliavo virš kojinių, kibindama ją. Paskui atsegė suknelę ir nutraukė apatinuką. Nieko panašaus į grumtynes su Džordžu. Florensa liko apstulbinta M drąsos. Pamažu M nusmaukė žemyn aptemptas Florensos kelnaites. Kas tai buvo — M pirštai ar lūpos? M lūpos lengvai slystelėjo Florensos šlaunies vidumi. Nieko panašaus Florensa dar niekada nebuvo patyrusi.

Buvau lytėjama, kol suklikau iš skausmo.

Užrakintoje *Echo* redakcijoje M suteikė Florensai pirmą jos orgazmą ir nieko nepareikalavo už tai mainais. Ta scena pasikartojo daug sykių.

Įtariau ją turint tokių sugebėjimų.

Florensa buvo atrakinta be baimės pastoti — nuolatinio rūpesčio, nes vaistai nėštumui išvengti buvo nelegalūs. Florensos lig šiol būta nekaltos. Ji buvo gera mergaitė. Senosios tėvynės priemonės, tokios kaip acte išmirkyta kempinė, neteikė visiškos apsaugos.

Visą dieną tapiau M ir jaučiausi stipri — taip puikiai sekėsi. Vėl mane nustebino jos silpnybės... Tik staiga įėjo Pearla.

Po to, kai jiedvi pasimylėjo, Florensa tapė M, gulinčią nuogą ant išsitrynusios sofos — kaip Manet „Olimpiją". Vidun įsiveržė Pearla. Kodėl ji ten atsirado? Nors Florensos gulėta drauge su Pearla lovoje, bet tais kartais reikalo būta kur kas nekaltesnio. M ir Pearla, abi dabar

buvo priešais ją. Viena — graži. Kita — tik miela, iš tikrųjų eilinė, ne kažkas ypatinga. Florensa nusistebėjo, ką tokio išvis mačiusi Pearloje. M stovėjo dailutė su savo juodąja atlasine liemenėle, neskubiai sagstydamasi vilnonį klostytą sijoną ir taisydamasi palaidinukės kaklaraištį.

Siaubinga, širdį veriantį valanda su Pearla — kaip ji draskėsi prieš mane! Buvo baisu! Bet ir gerokai neskanu — ar ji turi bent kiek savigarbos?

Stebėjau M svaidant akmenis į tamsų ežerą, ir jos judesių grožis bei laisvumas mane tartum raižė — kad nebuvau su ja visą vakarą. Ištisą dieną kartu su M praleidau paskaitas ir dabar nieko nepajėgiu prisiminti, vien tik ašaras, kančią ir „amžinybę tavo akyse" — įskaudintą žvilgsnį, būdingą kai kuriems žmonėms.

Florensa ir M vaikštinėjo aplink Centrinio parko vandens telkinį. Įsimylėjusios jaunos moterys traukė nepritariančius žvilgsnius, prasilenkiantys liguistai gelsvo veido po katiliukais vyrai ir skubančios namo moterys tartum stengdamiesi apsaugoti tvirtai laikė savąsias patentuotos odos rankines. M ieškojo lygaus akmenuko, kurį galėtų sviesti į vandenį, ir atrodė kaip kokia graikų deivė. Pasakė Florensai, kad jos gražios akys. Nuo vaikystės motina Florensai sakydavo: „Kaip blogai, kad tavo brolio akys tokios didelės, o tavosios — tokios mažos."

Šį vakarą vaikštinėjau su motina aplink vandens telkinį ir visą popietę skaičiau sekmadieninius laikraščius... Keliu aukštyn rankas.

Retą vakarą drauge, Florensa ir motina vaikštinėjo aplink van-

dens telkinį. Saulei leidžiantis prarisnojo keli raiteliai su juodomis velvetinėmis kepuraitėmis. Florensa įdėmiai tyrinėjo motiną — mažutę, kampuotais pečiais ir klubais, vilkinčią gėlėto rašto suknele ir su savo mėgstama plačiakrašte šiaudine skrybėle ant galvos. Rebecca suvokė, kad duktė kur kas gražesnė, nei pati kada nors buvusi. „Tavo graži figūra", — pasakė matuodama Florensai suknelę. Motina didžiavosi Florensos grožiu kaip vertingu gerų vedybų laidu. Florensa vylėsi būsianti tikrai kitokia nei jos gimdytojai, kurie atrodė pernelyg nelaimingi, kad įsileistų į savo gyvenimus grožį. Kartkartėmis Florensa klausdavo savęs, kaip būtų, jeigu ji gebėtų palaikyti su motina dvasinį ryšį.

Dar vienas kivirčas — šįkart didžiulis — su motina — mudvi taip nutolusios viena nuo kitos — man gaila jos dėl sumauto gyvenimo ir krūpčioju svarstydama apie ateitį — tenai teks daryti nuolaidų.

Laukiu laiko, kai paliksiu namus. Noriu išsigauti į pasaulį — viena.

Nuostabi diena su M, pasiekiant nulinį nusivylimo tašką... Bet motina jau suspėjo paskleisti nuodų, apkaltindama mudvi draugyste à la Pearla — bjauru!*

Motina žino — Dieve — ta jos veido išraiška — kaipgi — niekada anksčiau jame nebuvau regėjusi tokios sielvartingos baimės — ir ji verkė — labai tyliai — bet aš nesijaučiu padariusi ką nors bloga.

Vieną vakarą Wolfsonų bute motina, matydama Florensą ir M drauge, šaltai tarė: „Draugystė à la Pearla." M išėjo. „Žinau, kaip tu

* Pagal Pearlą (*pranc.*)

ja žaviesi", — pasakė motina. Stengdamasi perauklėti Florensą, perspėjo ją, koks „pavojingas tas dalykas galėtų tapti ir grėsti jos visam gyvenimui."

Nemalonus vakaras namie — čia niekada nebus taikos — manau, visi mano ekscentriškumai buvo sukelti šios įtemptos ir bjaurios atmosferos.

Dieve brangus, mane pykina nuo šios painiavos! Kas aš tokia — vyras ar moteris? Abu? Ar tai įmanoma — viskas tapo taip sunku, taip šlykštu — priverstinis sprendimas — skausmas.

Motinos žodžiai sukėlė Florensai didelį nerimą. Mylėti M jai atsitiko natūraliai, visai kaip mylėti vyrus. Jos koledže, psichologijos paskaitose studentams buvo dėstoma, kad dr. Freudas manė biseksualius instinktus esant bendrus visiems — tiek vyrams, tiek moterims. Jo duomenys leido manyti, kad varpo pavidalo žmogaus seksualumo kreivės viename gale yra tie, kurie bjaurisi tam tikromis praktikomis, o kitame — tie, kurie mėgaujasi tos pačios lyties lytėjimu, ir nedaugelis tų, kurie įsileidžia į biseksualines sueitis. Kai M būdavo ją apsivijusi rankomis, Florensai atrodydavo, kad nėra jokios problemos. M suprasdavo ją. Tiktai tuomet, kai likdavo viena, turėdama prieš akis savo šeimą ir ateitį, Florensa jausdavosi netikra.

Florensa tebesusitikinėjo ir su vaikinais. Renkantis draugystes, motina pradėjo imtis kategoriškesnio vaidmens Florensos gyvenime.

Šįvakr buvau išėjusi su vienu bjauriu vaikinu — Džordžo korporantu — ir prisiverčiau dėtis žavinga — juk ne visada gali būti M — esu apšalusi.

1932 gruodžio 31. Daviausi po visą miestą — kiaurą naktį — ir labiau bereikšmio, pašvinkusio, vemt verčiančio laiko negaliu įsivaizduoti — ir šiurkštumas tų paauglių bernų! Metai buvo netikėti savo dovanomis — turtingi patirties — daug ką atskleidę — tačiau — kokie jų vaisiai?

Iš Filadelfijos, kur mokėsi universiteto Odontologijos fakulteto pirmame kurse, sutikti Naujųjų metų atvyko Natas. Jis nuolat rašydavo Florensai nuo jų kartu praleistos „Spring Leike" vasaros. Florensa su Natu išėjo pavaikštinėti po miestą. Daugybė žmonių su blizgančiais cilindrais kėlė tostus už Naujuosius metus ir tūtavo žaisliniais trimitais sulig dainos „Už mūsų jaunas dieneles"* žodžiais. Florensai tas viskas atrodė vaikiška. Ji nuo Nato laikėsi atokiai.

Laiškas iš Nato, visai dienai sudrumstęs man ramybę — juk tiek jį perspėdavau — mėginau įtikinti, kad klysta — ir kaip [man] bus nemalonu jį skaudinti — mat jis mane myli.

Dienoraščio „Atmintinių" skyriuje ji parašė:
Aš susirūpinusi — tokia susirūpinusi — galimas daiktas, kad esu nė kiek ne geresnė už kokią gašlią, pasileidusią paauglę — kodėl taip yra, kad iš tikrųjų nemylėdama Mar-

* Naujametinė škotų liaudies daina (*Auld Lang Syne*), priskiriama poetui Robertui Burnsui (1759–1796), lietuviški žodžiai — A. Churgino.

jories galiu laiminga gulėti jos glėbyje ir reikalauti bučinių — bet ką padaryčiau, kad turėčiau ją sau vienai — tačiau šiandien, kai pagalvojau, kad galiu niekada daugiau jos nebepamatyti, nejaučiau jokio baisaus sielvarto... Ar tai kita meilė? Abejoju — bet neištversiu Nato glamonių — o, norėčiau žinoti — norėčiau žinoti, kodėl vertinau mudviejų ryšį, kai nesu lesbietė — net ne biseksuali — bent aš taip nemanau — ji nėra — kas ją prie manęs traukia — šitaip — ar aš kada išsiaiškinsiu — tai taip būtina, taip būtina.

Galų gale „Pilietinio repertuaro teatras“ vėl atsidarė. M gimtadienio proga Florensa ir M nuėjo pažiūrėti „Alisą Stebuklų šalyje“. Florensa nebuvo mačiusi Le Gallienne nuo tada, kai aktorė sugrįžo metus sveikusi užsienyje. Salės šviesos pritemo. Kai uždanga pakilo, Alisa, vaidinama Josephinos Hutchinson, su šviesiai melsva suknele sėdėjo didžiuliame fotelyje, kuris darė ją tokią mažą, kad atrodė lyg mergytė. Ilgi jos plaukai buvo perrišti juodu šilkiniu kaspinu. Josephina sėdėjo su juoda kate sau ant kelių ir skaitė knygą — tokia nekalta. Alisa persekiojo Baltąjį Triušį, įkrisdama per olą į keistą aplinką. Le Gallienne vaidino Kvaišą Skrybėlių, bet atrodė šiam vaidmeniui netinkanti. Nuo tada, kai apdegė per gaisrą, Eva užsispyrė nešioti storai užteptą makiažą ir pirštines, scenoje ir gyvenime, idant užmaskuotų savo baisius randus.

Realybės akimirksnis, kuris tebeskaudina — M man papasakojo, kad jos brolis nenori scenoje matyti Evos — dėl jos asmeninio gyvenimo — jis bjaurisi tokiomis moterimis — ir daug yra panašių į jį.

Turėjo būti paskelbta apie M brolio sužadėtuves su viena žydaite — vargu ar priimtina norma jaunam savo visuomeninės klasės vyrui, užaugintam Anglikonų bažnyčios dvasia. Jis visai nenutuokė, kad M ir Florensa — daugiau negu draugės.

„Pilietinio“ scenoje Češyro Katinas buvo beišnykstąs — pradedant uodegos galiuku ir baigiant šypsena.

— Nesvarbu, kuriuo keliu eisi, — pasakė Katinas.

— Tik kad kur nors nueičiau, — pridūrė Alisa.

Florensa tebematė panašumų tarp savęs ir Evos, kurią mėgino perprasti savo dienoraštyje. Eva Le Gallienne, tvirčiausia moteris, kokią ji pažinojo, silpo.

Šįvakar mačiau Evą „Alisoje Stebuklų šalyje“ ir likau skaudžiai nuvilta — mano siekiai lygiagretūs Evos — o jai nesiseka — jeigu jai nesiseks — ką man daryti?

Baisios priekaištų sau valandos... „Kas iš manęs išeis?“ — pasakė ji — mat jai jau 22. Šiąnakt valandos M glėbyje, ir pagaliau supratau beviltiškumą, bauginamą tokio ryšio kaip mudviejų bergždumą... Niekada nieko panašaus nebūdavo su Pearla.

Failesų bute Florensa ir M visą naktį kalbėjosi. Gimdytojai, draugai, net svetimi norėjo žinoti, kodėl dvi gražios moterys vis dar nesusižadėjusios. Kai kurios jųdviejų bendrakursės Hunteryje jau nešiojo žiedus.

„Aš tave myliu — aš tave taip myliu“ — kartais mudvi būdavome laimingos — tik fiziškai — ir ji nuostabi.

Ji kone įpuolė į isteriją — tas viskas taip beprasmiš-

ka — taip bauginamai galutina. Jeigu tik turėčiau pinigų! Jeigu turėčiau pinigų & nuo nieko nepriklausyčiau — jeigu mudvi galėtume gyventi drauge — turėtume dangų.

M ir Florensa kalbėjosi apie gyvenimą drauge. Florensa vaizdavosi studiją Grinvič Vilidže, apie kurią kadaise svajojo, kur jos abi galėtų laimingai gyvuoti rašydamos ir tapydamos.

Po kelių mėnesių M jau turėjo baigti Hunterį, bet Florensai liko dar vieneri metai. M mylėjo ją ir sakė jos lauksianti. Sakė, kad jiedvi viena kitai lemtos.

Kaip nuostabu ištrūkti nuo buržuazinio vyrų pasaulio, kuriame iš moterų tikimasi, kad būtų motinos ir namų šeimininkės. Bet be pinigų nepriklausomumas neįmanomas.

Dar pavargusi, išsekusi — bet patyriau keletą puikaus švelnaus malonumo akimirkų — kurią nors dieną mudvi būsime laisvos — kūniškai — išskyrus nuolaidas — išdavystes!

Šiandien buvo nuostabu — bet dūsavimas — „Kiek mudvi dar turime laukti?" — varė mane į neviltį... Vienumas, susijungimas, ryškus ir nepatvarus grožis — Dieve brangus!..

M pasakė — ar tai nėra begėdiška. Gali įsivaizduoti save nusižudant dėl mažiau adekvataus kitos gyvenimo? Nekenčiau jos ir mylėjau ją. Mudvi niekada negalime pasiekti tapatumo.

Dar vienas nemalonus sąlytis su M — ir aš pradedu abejoti savo nepriklausomumu. Jeigu tik žmogus žinotum, kas užvis svarbiausia. Manau, man reikia jos.

Šiandien šiek tiek mažiau suvaržyta, išskyrus kančią, kol ši ištrynė visą protą — visą grožį... Ji moka didelę kainą už individualumą.

Pabaiga — naktį keli trumpi žodžiai — ir viskas sudužo, viskas iš dabarties. Tai buvo taip nemoralu ir savanaudiška — & tikra.

Florensa padarė išvadą, kad jųdviejų meilė buvo beviltiškai klaidinga. Ji nematė, kaip jos galėtų toliau tęsti be melų ir apsimetinėjimo. Net tetulė Francesė, kuri visada priimdavo Florensą tokią, kokia yra, Florensai buvo pernelyg puritonė, kad galėtų jai atverti šią savojo aš dalį.

Tai baigta, tiek Marjorie, tiek aš sutariame dėl viso to reikalo netinkamumo ir nepadorumo. Aš daugiau niekada, niekada nesieksiu pasitenkinimo, išskyrus su pačia savimi.

Neapsakomai vieniša — ir vis dar pasiligojusi nuo suvokiamo galutinumo — tai nelyginant mirtis — bet taip bjauru, taip nepanašu į mus — bet mudvi viena kitai neegzistuojame. Mano gyvenime M nebėra!

Dabar M beveik nereali, tačiau egzistuoja — kaip paveikslas.

M jau atrodo tokia tolima kaip nemirtingumas — nėra nieko, kas mane palaikytų — išskyrus mano valią.

Dvi valandos aršiame, smelkiančiame šaltyje, o paskui Beethoveno Trečiosios nugramzdinta į padūmavusią laimę — mūsų finalai niekada nėra tokie didūs.

Vėl tarp sniego, ir jaučiausi nemaloniai sustirusi — nepaisant vidinio noro mestis į minkštas baltas pusnis — bent kartą buvau spontaniška.

Kaip gerai Shakespeare'as matė tiesą! 36-asis jo sonetas — tai raktas į viską.

Paraudusiomis nuo verksmo akimis Florensa tai grimzdo į neramų snaudulį, tai vėl budo. Susirangiusi ant fotelio savo kambario kampe, ji leidosi guodžiama Shakespeare'o 36-ojo soneto: „Mes — ne viena būtybė. Mudu klydom. Tai kas, kad meilė mudviejų — viena!“*

Vėl sena problema — lengvas džiaugsmas yra sukta šventvagystė — o muzika, menas ir literatūra — kas žino?

Pagaliau pradėjau novelę — apie moterį, kuri savo valia priversdavo dėtis dalykus — ir kuri galiausiai buvo sunaikinta, nes nebuvo jokio sprendimo jos — valiai.

Nenuėjau į paskaitas, neprisiliečiau fortepijono — visai pasinėriau į darbą prie prakeiktos novelės, kurią galiausiai sunaikinau... Dieve padėk, jeigu rašymas — vieni juokai — ką tada daryti?

Florensa įsuko į savąją „Remington“ naują popieriaus lapą. Ji buvo bepradedanti naują apsakymą. Jau taip seniai rašiusi ką nors verta gaišti laiką. Pamažu tai jai sugrįžo. Juodos raidės augo į žodžius tuščiame puslapyje.

Apsakymas atrodo geras — galimybės atrodo per plačios kaip mano sugebėjimams — bet aš pamėginsiu — pamėginsiu!

* A. Churgino vertimas. Toliau posmelyje seka: „Nuo šios minutės niekad savo ydom tavęs nebeapsunkinsiu, gana.“

Florensa nufotografavo savo draugę, devyniolikmetę Eveliną Pober,
gimusią 1914 m. lapkričio 27 d., klajojančią po Centrinį parką.
Po Evelinos mirties Florensa parašė:

Žvelgiant į jos nuotrauką, manę perbėga šiurpas — dabar kur kas labiau jaučiu jos šilumą & švelnumą — ir to nebėra — kažkas nesuvokiama.

(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

TRYLIKTAS SKYRIUS

Evelina

„Užgesk, užgesk, ugnele trumpaamže! Gyvenimas — tai bėgantis šešėlis, tai komediantas, kurs jam skirtą laiką papostringauja scenoj, pasimaivo, nueina ir nutyla amžinai, tai idioto pasaka triukšminga, neturinti prasmės."*

Mano graži jaunystė išskrido, vydamasi mechanikos & bangų & garso paslaptis. Vos neišprotėjau iš nuobodulio ir dėl savo nereikalingumo — aš niekur netinku — niekur nepriklausau.

Priešais juodą rašomąją lentą, išmargintą šviesos greičio ir laiko reliatyvumo lygtimis, deklamuojanti Shakespeare'o monologą mergina vidur Florensos fizikos pratybų — įkyraus reikalaujamo dalyko — suteikė malonios atvangos. Studentė buvo Grimo studijos ir Shakespeare'o draugijos — klaidžiojančių atlikėjų šutvės, besibastančios iš auditorijos į auditoriją — narė. Dar vienas mėgstamas dalykėlis buvo Hermijos ir Elenos scena iš „Vasarvidžio nakties sapno": „Augome kartu lyg vyšnios dvi. Nors ir atrodėm skyrium, bet buvom glaudžiai sujungtos abi ant to paties stiebelio."**

* Citata iš Shakespeare'o „Makbeto", 5-o veiksmo, 5-os scenos, A. Churgino vertimas.
** Shakespeare'as, „Vasarvidžio nakties sapnas", A. Miškinio vertimas.

Iš tikrųjų viena — ir laukianti naujos draugystės — esu tokia beširdė — galiu eiti be sąžinės priekaištų tiesiai į kitą glėbį — veikiausiai niekada daugiau jos nepamatysiu.
Ji nebeegzistuoja.

M baigė mokslus ir išėjo iš jos gyvenimo. Paskutiniaisiais koledže metais Florensa išliejo savo energiją sunkiame vyriausiosios *Echo* redaktorės darbe. Vienintelis konkurentas, metantis iššūkį *Echo*, buvo Anglų literatūros klubas, kurio gretose buvo Bellė Kaufman, jidiš humoristo Sholom Aleichemo vaikaitė. Anglų literatūros klubo prezidentė buvo jauna moteris iš Bronkso, Helena Davidman.

Joy, kaip Helena pageidavo būti vadinama, buvo skvarbių akių, tamsūs plaukai trumpai nukirpti. Kaip ir Florensa ji turėjo aukštų literatūrinių siekių. Joy novelė „Apostazė" apie jauną žydaitę, atsivertusią į krikščionybę per seksualinę patirtį, laimėjo premiją. Joy dažnai kalbėdavo vaikštanti į burleskos spektaklius Penkiasdešimt trečiojoje gatvėje ir, pasak gandų, miegojo su dėstytoju. Ji konkuravo su Florensa per rinkimus į *Echo* redaktorės postą. Nežymia balsų persvara laimėjo Florensa. Dabar Joy buvo Florensos komandoje kaip redaktorės pavaduotoja.

Šiandien darbe — tik šeštadieniais — ir jaučiuosi gana supliuškusi — bet jodinėjimas & geros knygos ir koncertai tiek daug kainuoja — man praverstų dar daugiau, negu uždirbu.

Florensa įsiliejo į pilkų ir juodų fetrinių skrybėlių jūrą, didžiulį plūsmą darbininkų, slenkančių per Pensilvanijos stotį. Iš

reklaminių stendų šypsojosi jaunos moterys, žadėdamos „Valandų valandas žavesio — įtemptos valandos biure ar užmiesčio klube? Nesvarbu, jūs atrodote šauniai, kaip dailiai nuspalvintas porcelianas — šviežia, atlasinio švelnumo ir daili. Tai „Pinaud“ dovana su šia nauja pudra.“ Florensa išniro iš metro prie „Macy's“ universalinės, su jos raudona žvaigžde žyminčia Heraldo Skverą prie Trisdešimt ketvirtosios gatvės. Jai pavyko įsidarbinti pardavėja baldų skyriuje už tris dolerius per dieną, dirbant šeštadieniais. Kaip rašytojai, darbas žeminantis.

Daug Hunterio merginų dirbo „Macy's“ universalinėje arba pas šios konkurentę „Gimbels“. Bellė Kaufman dirbo „Macy's“ pusrūsio knygų skyriuje. Dvi parduotuvės nuolatos buvo įsivėlusios į pardavimų karus. Koledžo merginos pardavinėjo salėse, o dirbančiosios be mokslinio laipsnio ar su stipriu Bruklino ar Bronkso akcentu triūsė užkulisiuose, prie pneumatinės sistemos, kuri įsiurbdavo klientų pinigus iš išmesdavo grąžą, nes pardavimų salėse nebuvo kasos aparatų. „Būkite visur, darykite viską ir niekada nepamirškite nustebinti kliento“, — tokia pirmosios „Macy's“ mažmeninės prekybos vadovės moters Margaretės Getchell mantra vis dar galiojo.

Pirmąsyk paragavau darbo skonio — ir turiu prisipažinti, jis man ne itin prie širdies — pardavinėjau tik dvi valandas, o jaučiausi išsekusi. Menkas malonumas.

Darbas prasidėdavo aštuntą ir baigdavosi, kai skyriaus vedėja, moteris apimties sulig dviviečiu minkštasuoliu, paleisdavo Florensą. Pirmą dieną ji pardavė visą valgomojo komplektą, bet patyrė, kaip išsunkia jėgas visą dieną stovėti ant kojų lengvai šnekučiuojantis su porelėmis, kurios juokaudavo, kad reikėtų išbandyti čiužinius.

Atleista — nes mano elgesys pardavinėjant buvo arogantiškas ir atžarus — jaučiausi bjauriai — matydama save neišvengiamai kaip nepritapėlę — kas, jeigu tokia ir esu?

„Macy's“ universalinėje Florensa ištvėrė tik du mėnesius. Ji prašvilpė savo išeitinius du dolerius jodinėdama ant žirgo po Centrinį parką.

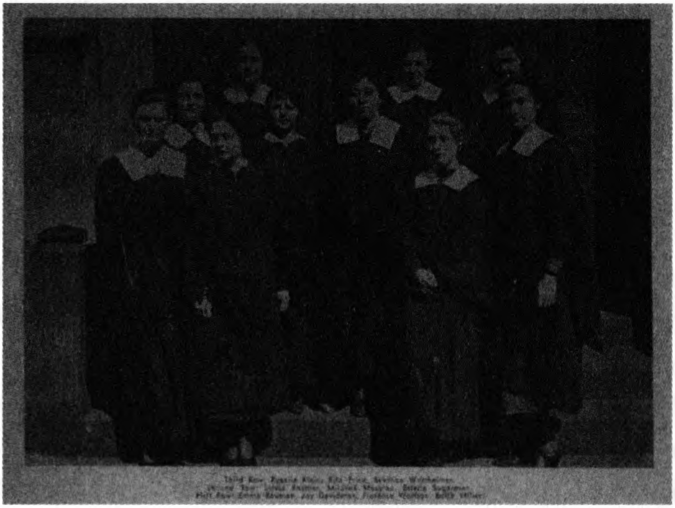
Nuostabiai pasijodinėjau — buvo šalta, ir žirgai žengė žvaliai ir noriai. Būtent dėl to man reikia pinigų — paprasta ir gražu.

„Kaip *Echo* redaktorei Florensai pasitaikydavo gilios nevilties akimirkų“, — rašė kronikininkė, pateikdama trumpą biografinę apybraižą apie Florensą *Wistarion* metraščiui.

„Privalo būti literatūra, savita Hunteriui, — apgailestaujamai pareiškė Florensa, — ir tai turėtų būti sodri ir ryški literatūra, paeinanti iš tokios plačios įvairovės sluoksnio. Bet Hunterio studentės nežiūri į *Echo* kaip į jų saviraiškos organą. Jos prisideda prie jo, siųsdamos mums savo rašinius.“

Kronikininkė rašė: „Florensai būdingas kažkoks gyvas naivumas ir energingas nuoširdumas. Iš pradžių ji maištavo prieš senąją šovinistinę *Echo* pakraipą, suformavusią apie žurnalą pseudointelektualizmo tradiciją. Ji dažnai pareikšdavo, kad jeigu atsiųsti straipsniai bus nepatenkinami, išvis neleisianti *Echo* atiduoti spaudai.“

Valandų valandas dirbau koledže prie to prakeikto žurnalo, ir buvo malonus laikas — smagus laikas — bet tų merginų proteliai! — pigūs.

Kaip vyriausioji „Echo“ redaktorė Florensa pakėlė didelių pretenzijų neturintį koledžo žurnalą į šiuolaikinės minties reiškėjo lygmenį. Savo aštriu, skvarbiu protu ji parodė savo kolektyvui, kad nepakęsianti stiliaus įmantrybių. Studentės arba labai jos nemėgo, arba nepaprastai ja žavėjosi. Florensa stovi priekyje, antra iš dešinės. Joy Davidman, vėliau ištekėjusi už C. S. Lewiso, priekyje antra iš kairės.*
(Fotografija: Tinos Feinberg dėl *New York Times*/ Maloniai suteikta Hunterio koledžo archyvų.)

Interviu su Bruno Walteriu — energingu, giliu žmogumi, kurio nuoširdumas & meilė muzikai tokie kūrybingi — privertė mane pasijausti degenerate.

Vėl vargas su tuo prakeiktu žurnalu & M apsakymu — & Pearlos apsakymu. Tai toks kvailas, menkas reikalas.

* Anglų literatūros kritikas ir romanistas, teologinių darbų ir knygų vaikams autorius (1898–1963).

Įsigilinusi į darbą ir papildomus rankraščius, pateiktus M, kuri pagaliau parašė sklandų, vientisą apsakymą. Mudvi bendraujame kaip svetimos.

Florensa buvo į kompromisus nesileidžianti reikli vadovė. Darbas prie *Echo* buvo svarbus ir jai atrodė prasmingas — kaip ir interviu su Bruno Walteriu, Niujorko filharmonijos dirigentu.

Niekas leidybos subtilybėse nebuvo lengva. Spaustuvininkas bandė ją apgaudinėti. Florensai teko dorotis ir su savo kolektyvo pasipriešinimu.

Merginos aršiai priešinosi, kad būtų išspausdinta M novelė. „Metai išduoda". Apie vienišą, atokaus Naujosios Anglijos ūkio name gyvenančią moterį, kuri nusižudo pavarydama savo arklį su rogėmis nuo apledėjusio tilto. Merginoms jis pasirodė pernelyg slogus. Jos užvetavo ir dėl Pearlos apsakymo.

Be visko kitko, Florensos ištisai moterišką pjesę cenzūravo dekanė Egan, ir ji nieko negalėjo dėl to padaryti.

Stojau prieš akademinę mintį ir aš visa degu — paskutinė mano novelė buvo cenzūruota dėl net neegzistuojančių joje potekščių — ir slypinti už cenzūros baimė didelė.

Buvau apkaltinta viso savo — Echo *— kolektyvo visokiausiais dalykais — daugiausia šiurkštumu & ir gebėjimu priversti jas jaustis kirmėlėmis — jos manęs bijosi, pasakė man... Koks absurdas.*

Atėjusi į *Echo* redakciją po to, kai ją atleido iš „Macy's", Florensa buvo pasitikta susivėlusių brunečių vogčiomis metamų žvilgsnių

ir nenorom sušnarpščiamų pasisveikinimų. Jai pasiekus savo rašomąjį stalą, visų merginų undervudai tylėjo. Ant jos biuvaro buvo padėti puslapiai vaikiškų kaltinimų — kad Florensa vaidinanti viršininkę.

Galbūt aš to visko nusipelnau — mano elgtasi taip, kad jaučiuosi kupina pasidygėjimo, suvokiu, kokia buvau begėdiška ir neįtikėtina savanaudė.

Sekė aršus susidūrimas. Florensa gynėsi. Nebuvo aiškiai užsiminta apie jos aistringus pasisėdėjimus su M užrakintoje *Echo* redakcijoje, bet iš to, kaip merginos su tokia pagieža žvelgė į ją, Florensa nejučia pagalvojo, kad būtent tai ir yra jų neapykantos priežastis.

Tik paklausykit, mano priešiškas ir pagiežingas kolektyvas prasimanė puslapius kaltinimų man. Kai kurie iš jų tokie akivaizdūs melai, jog gerokai verčia mane vemti — jaustis visiškai nuviltai.

Dabar žinau, kad tamsumas dėl manęs pragaištingas — neturiu pagarbos žmonėms, pataikaujantiems joms ir kartu besąlygiškai tikintiems mano skonio pranašumu. Iš to — konfliktas.

Ilga diskusija su viena dėstytoja, kuri paprasčiausiai trykšta sveikata ir gera savijauta — ji nenorėjo matyti tiesos — kaip aš šią matau — nenorėjo pripažinti, kad žmonės meluoja & yra bjaurūs. Ji pasisakė už pakantumą visiems ir bet kokiems žmogiškiems jausmams. Smerkė mane už diskriminaciją — kažkiek ji buvo teisi — bet aš juk negaliu mylėti viso pasaulio.

Norėdama išspręsti dalykus, Florensa susitiko su Hunterio Anglų literatūros katedros vedėja Blanche'a Colton Williams, fakulteto paskirta *Echo* ir Anglų literatūros klubo konsultante, karalienės Viktorijos epochos anglų romanisto George'o Elioto* biografe. *Grande dame***, kasdien į paskaitas ateinanti su šviežia orchidėja prie švarkelio, dr. Williams turėjo savo kabinete, kur brukdavo studentėms pačios parašytą „Apsakymų rašymo vadovą", šezlongą. Ji vesdavosi savo katedrą arbatėlės į viešbučio „Plaza" restoraną.

Kad aš būčiau įsivėlusi į tokį bjaurų & trivialų jovalą — neįtikėtina! Niekada neįsivaizdavau, ką gali padaryti žmonėms pavydas.

Posėdis Echo, *ir bjauriuosi jomis visomis kaip nešvariais ir nirčiais padarais — buvau pasipiktinusi, įvaryta nuobodulio & skaudžiai nusivylusi vienu metu.*

Meninė redaktorė Estelle'ė Sugarman, stambi mergina šiurkščiais sugarbiniuotais rudais plaukais, tūžo ant Florensos. Beatrice'ė Wertheimer atrodė lyg norėtų ją suėsti. Ji buvo priremta prie sienos Rosalie Klein, Ritos Pierce, Mildredos Mesurac ir Emmos Bauman, kurios visos troško kraujo. Florensa virė pykčiu, bet nebijojo. Kaip maišto kurstytoja išryškėjo Joy Davidman, kuri pareikalavo perrinkimo! Teismo parodija.

Užsiėmusi kvailais menkniekiais — viskas menka — nesvarbu — atsieta — jos galbūt ir geros, bet bedvasės — juk žmogus turi jausti — ką nors!

* Literatūrinis rašytojos Mary Anne'os Evans slapyvardis.
** Didelė dama (*pranc.*)

Florensa priminė joms elgtis kaip rašytojoms, o ne kaip studentėms korporantėms. Juk turinčios leisti literatūrinį žurnalą. Kurti meną. Atsakomybę išlaikyti kuo aukščiausius standartus. Florensos požiūrio priešiškai nusiteikęs kolektyvas, regis, nepagavo — visos, išskyrus vieną merginą kambario gale, tykiausią iš *Echo* bendradarbių, jau mėnesius atidžiai stebinčią Florensą.

Visą dieną dirbau prie Echo *ir vis dar drebu iš pykčio — tos bjaurios mergos pademonstravo neįtikėtiną pagiežą! Esu dėkinga vienai, kuri buvo kartu su manimi.*

Dar vienas susirėmimas — aršesnis ir dar labiau žeminantis negu vakar — Evelina yra paguoda — bent nesavanaudė ir garbinga — kitoms nerūpi niekas, tik jų pačių šlovė.

Evelina Pober buvo miela, jautri būtybė, švelnių akių ir nuostabiai draugiška. Ji nešiojo sutrauktus į šinjoną ant sprando plaukus. Evelina tartum nepriklausė Niujorkui. Viskas joje atrodė svetima tai atšiauriai, žmonių perpildytai salai, kur net piktžolės tartum stengėsi pagauti oro gurkšnį ir geri draugai pasitaikydavo retai. Evelina stokojo to šelakinio tvirtumo, bendro daugeliui Hunterio merginų. Atrodė lyg atkeliavusi iš kažkokios tolimos salos.

Nors iki šiol mažai pastebėdavo Eveliną, Florensai patiko jos apsakymas „Susigrąžintas Proustas“, kuris buvo išspausdintas kitame *Echo* numeryje. Autobiografinėje esė Evelina rašė, kaip kas sekmadienio rytą ji ir keturi jos broliai bei dvi seserys, didelės šeimos nariai, kurių gimdytojai buvo kilę iš Ukrainos, sėsdavo į miesto estakadinio geležinkelio traukinį ir važiuodavo į Bronkso botanikos sodą. Evelinos pastebėjimai atrodė nepaprastai įžvalgūs. Iš Evelinos parašyto kūrinio buvo akivaizdu, kai ji aštriai suvokia

gyvenimą. Stiebelis, pumpuras, dailus moters kaklas, žvangantys pajuodę estakadinio geležinkelio bėgiai — viskas darė įspūdį subtiliam jos jautrumui.

Mačiau Eveliną ir likau sužavėta jos užsidegimo — ji kupina energijos ir vilčių, o jos veidas nuolatos mainosi — ji labai miela.

Visą naktį praleidau su Evelina — kalbėjomės ir atmetėme tuos šlykščius kaltinimus — be jos būčiau negalėjusi nieko padaryti — ji romi ir taktiška — esu ją įsimylėjusi!

Visą naktį Florensa praleido *Echo* redakcijoje su Evelina. Ši troško nuplauti Florensos vardą. Kai Bronkse baigė Morriso vidurinę mokyklą, apie ją, kaip laimėjusią „Gero pilietiškumo" premiją, parašė *New York Times*. Hunteryje ji buvo „Eta Sigma Phi", garbingos studijuojančiųjų klasikines disciplinas draugijos viceprezidentė. Evelina priminė Florensai, kad *Echo* buvo pavadintas pagal Echo ir Narcizo mitą iš Ovidijaus „Metamorfozių". Echo buvo plepi miškų nimfa, kuri įsimylėjo medžioklį Narcizą. Atstumta čiauškutė Echo pasitraukė į olą, kur tapo visų girdimu balsu.

Ramus, nesudėtingas Evelinos požiūris į dalykus padėjo Florensai susigrąžinti proporcingumo jausmą, kurio nepažinojo nuo tada, kai buvo su M. Evelina nuolatos šypsojosi. Entuziastingai kalbėjo apie mokslą ir savo gyvenimą. Įdėmiai klausėsi palinkusi ties savąja „Underwood", pasirengusi išstuksenti Florensos paneigimą. Florensa jautė traukiantis tolyn savo nerimastis — baisų kaltės suvokimą dėl Pearlos ir M, netikrumą, ar turinti savyje kažką tokio, kad galėtų būti rašytoja. Nepaisydamos neatidėliotinų darbų, merginos praleido ramų vakarą. Evelina manė, kad su Florensa pasielgta neteisingai, ir

padėjo jai dirbti prie gynybos, kuri turėjo būti iškabinta redakcijoje, kad bendradarbės perskaitytų.

Šiąnakt buvau redakcijoje su Evelina, ir mudvi kalbėjomės ligi ryto... Tai atrodo neišvengiama — bet buvo visai kitaip — Dieve! To neturi būti! Ką aš sau galvoju!

Tie kaltinimai buvo sugriauti — aiškiai todėl, kad buvo nepagrįsti — bet tos žmogystos iki šiol faktiškai tiki savo teisumu!

Florensa liko *Echo* redaktore. Taika buvo atkurta — kaip ir puolamas Florensos orumas.

Šįryt laiškas iš Evelinos, turintis M atgarsių — beveik tokios pat frazės — ir visiškai panašios sampratos apie mane — manau, tai įvyks.

Prieš Florensai gavus progą atsakyti Evelinai, *Echo* redakcijoje pasirodė M. Florensa nustebo ją išvydusi. Ji jau mėnesius neatsiliepdavo į M skambučius ar laiškus. M atrodė pavargusi, ir jos visada nepriekaištingus plaukus būtų buvę pravartu išplauti. Ši moteris buvo ne ta M, kokią prisiminė Florensa.

Šįryt M — pasisakė man esanti nėščia — ir svarstanti apie abortą... Tartum būtų kalbėjusi pašalietė — abortas — M — neįtikėtina — ir širdį veriamai šlykštu.

Visą dieną mąsčiau apie M ir fizinį to aspektą — jis vedęs, turi jos amžiaus sūnų — nepajėgiu to suvokti — juk ji buvo tokia išranki — bet ir žmogus, kuris kovoja.

— Aš nėščia, — pasakė M, o plačios pilkos jos akys neišdavė jokio jausmo. Nebuvo įsimylėjusi to vedusi vyro, turinčio dvidešimt dvejų metų sūnų. Pasiturinčių šeimų merginos, kurios pasijusdavo nėščios, būdavo savo motinų išsivežamos į „ekskursijas po Europą", o kitos sėsdavosi ant purvinų metalinių ratukų tamsiuose kambariuose — siaubingi pasakojimai apie vielinius pakabus apsiaustams ir mezgimo virbus. Florensa buvo nugirdusi savo tėvą aptariant su jos motina tokias situacijas. Florensa jautė, kad M — kaip į savižudybę linkusi moteris jos novelėje „Metai išdavystės" — krypo į susinaikinimą. Florensai pavyko išsisukti. M — ne.

Šiąnakt Evelina — ir tie patys žodžiai — Aš tave myliu... bet kitokia prasme — ir vėl — aš užsivėriau [sic!] — *nes negalėjau sureaguoti — niekaip. Kurią nors dieną sprogsiu nuo savo jausmų.*

Keliomis naktimis vėliau Florensa apstulbusi klausėsi Eveliną kalbant tokius pačius žodžius, kokius ji girdėdavo iš Pearlos ir M. „Aš tave myliu." O juk Evelina buvo tokia tyra, nekalta. Florensos veidas liko bejausmis, kai Evelinos netvirtas laukiamas žvilgsnis perėjo į kupiną nusiminimo ir nuoskaudos. Florensa pasiryžo nekenkti Evelinai.

Suvokiau, — su kartėliu dėl savo nerūpestingumo, — kaip man iš tikrųjų pakyrėjo švelnus merginų mylėjimasis. Šiąnakt berno glėbyje — buvo nuostabu.

Per pavasario atostogas Florensa sėdo į traukinį ir išvažiavo aplankyti Litl Nehante Francesės, nes tai teikė būtino atokumo nuo Evelinos. Parvažiavusi ji išėjo su Manniu. Per savo meilės nuotykį su Pearla Florensa buvo Manniui pasakiusi, kad tarp jųdviejų baigta, bet dabar nesijautė tokia tikra.

Jis vis dar gyveno namie, bet atrodė subrendęs. Anksčiau varė ją į neviltį savo siekių stoka, nors ir buvo baigęs Harvardą, bet dabar suteikė smagaus prasiblaškymo.

Šią popietę Mannis — įdomu, ar galų gale už jo ištekėsiu — jis myli taip švelniai, taip tobulai — drauge su juo jaučiuosi subrendusi.

Florensai vėl sugrįžus į Niujorką, ant jos lovos gulėjo paskleistos telefono žinutės nuo Evelinos. Visos jos liko be dėmesio. Vieną žvarbią kovo popietę suskambo telefonas, ir Florensa atsiliepė. Skambino Evelina. Silpnu balsu pranešė Florensai pastarąsias tris savaites gulinti ligoninėje. Florensa išlaukė kelias dienas ir tik paskui nuėjo jos aplankyti, idant neatrodytų pernelyg pasiekiama.

Park Ist klinika buvo privati ligoninė prie Rytų Aštuoniasdešimt trečiosios gatvės ir Parko aveniu kampo. Florensa pasirodė vakarinėmis lankymo valandomis. Oro palatoje kvapas priminė tvyrantį jos tėvo kabinete. Viskas buvo balta. Florensa gniaužė rankoje puokštelę alyvų, susuptų į vyniojamąjį popierių. Palata buvo ilga, su siauromis baltomis lovomis kojūgaliais viena prieš kitą, išrikiuotomis tvarkingomis eilėmis. Evelinos lova buvo beveik gale, šalia lango. Pamačius savo draugę, jos veidas nušvito. Florensa neturėjo kaip pasiteisinti, kad neatėjusi anksčiau. Ji norėjo pabėgti.

Aplankiau ligoninėje Eveliną — jau šešios savaitės kaip serga, ir iš pradžių likau sujaudinta ją pamačiusi — baisus sukrėtimas — ji sulysusi & balta — bet vis tokia pat miela & švelni.

Florensa stengėsi neišsiduoti, kokia yra sukrėsta. Evelina buvo tokia pat blyški, kaip jos lygi pagalvė. Atrodė lyg popierinė. Pamėgino pasikelti. Florensa atsisėdo šalia lovos ant metalinės kėdės, kurią paliko Evelinos motina, idant suteiktų dviem draugėms privatumo, nueidama suieškoti vazos ar kokio butelio nuo pieno alyvoms pamerkti. Evelina labai apsidžiaugė, išvydusi Florensą. Nepriekaištavo jai dėl neatsakytų telefono skambučių ir laiškų. Florensa nelabai žinojo, ką kalbėti. Jautė, kad Evelina galėtų išskaityti jos kaltės jausmą. Evelina norėjo viską sužinoti apie naujausią Florensos pjesę „Išgirstos gėlės" — istoriją apie brolį ir seserį, kurie neleido savo jaunesnei seseriai atlikti operacijos regėjimui sugrąžinti, kad ji nepamatytų, kokia yra fiziškai negraži. Kitą dieną Florensa sugrįžo pas draugę.

Vėl aplankiau Eveliną, dienos šviesoje ji atrodė prasčiau — rankos plonos, o akys didelės ir tamsios — jaučiausi keistai — tačiau norėjau padaryti jai malonumą.

Po keturių dienų, 1934 m. kovo 11 d.:

Šiandien mirė Evelina.

Šiandien įvyko laidotuvės — ir sielvartas, sąžinės priekaištai ir kaltės jausmas — vėliau dėl saugumo Marjorie, bet ji buvo nemaloni... Evelina mirusi — miela, tyra, kilni — Evelina mirusi.

New York Times įdėta trumpa žinutė apie laidotuves padarė Evelinos mirtį realią. Jos pavardė buvo aiškiai matoma, išspausdinta po rubrika „Mirtys". „POBER — Evelina, 1934 m. kovo 31 d., numylėtoji pono ir ponios Louiso Chanko duktė, numylėtoji Josepho, Peterio, Marussios, Mortimerio, Herberto ir Isabelle'ės sesuo. Laidotuvių apeigos Riversaido memorialinėje koplyčioje, 76-oji g. ir Amsterdamo av., sekmadienį, balandžio 1 d., po vidudienio, 2-ą val. Laidojama Saipris Hilso kapinėse, Brukline." Niujorko municipaliteto išduotame liudijime kaip mirties priežastis nurodytas „ūmus opinis kraujuojantis kolitas". Jai buvo tik devyniolika.

Florensa plaukų segtukais prisitvirtino ant galvos juodą aksominę skrybėlaitę ir pasirūpino vualį. Po laidotuvių ji aplankė Evelinos šeimą Bronkse. Nusekė paskui Evelinos motiną į savo draugės miegamąjį.

Aplankiau jos šeimą — ir ten pamačiau eilėraštį, patį paskutinį jos parašytą dalykėlį — jis buvo skirtas man — ji švelniai mane mylėjo — o aš susiturėjau — nepelnytai, sąmoningai.

Vaikštinėjau visą dieną ir naktį — nuolatos mąstau, ką aš nuo jos suturėjau... žiauriai ir užsispyrusiai — ir prakeikčiausiai kankinuosi — Dievas žino, aš ją mylėjau.

Mėginau pabėgti nuo savo minčių kino filmais & banketais — bet neįmanoma — vis tas eilėraštis — vis mano savanaudiškumas — vis jos meilė.

Niujorkas buvo tykus, užšalęs, vieta vaiduokliams. Tą savaitę Florensa nuėjo į operą. Matė „Il Trovatore"* ir „Faustą". Operos bu-

* Trubadūras (*it.*)

vo spalvingos ir ryškios, bet jos nepadėjo. Ji jautėsi pavargusi. Negalėjo miegoti. Mėgino žaisti tenisą. Net Irvingas liūdėjo dėl Evelinos mirties.

Šiandien mąsčiau apie Eveliną — negaliu atsikratyti įsitikinimo, kad ji visiškai išnyko — niekur nieko nepaliko — jos graži siela išėjo.

Nieko — viskas atrodo taip bergždžia — kasdien vaikščioti į paskaitas ir būti pasinėriusiai į smulkius koledžo reikalus — dėl šio bergždumo man gėda — kai kada baiminuosi, kad amžinai šitaip bus.

Artėjo mokslų pabaiga. Vaikščioti į paskaitas atrodė dar labiau beprasmiška nei visada. Ji žinojo, kad išlaikys egzaminus. Florensa buvo pasiryžusi išleisti puikų *Echo*. Ištisas valandas skaitė korektūrą. Stengėsi, kad kiekvienas žodis skambėtų gražiai ir įtaigiai. Iš tūkstančių žodžių tik nedaugelis išliko. Florensa susitaikė su *Echo* merginomis, ir šios dabar stropiai dirbo.

Įtempta, karštligiška diena koledže — prie Echo, *jau turinčio patekti į spaustuvę, ir dar nėra rankraščių, o kai kuriuos būtina perrašyti, ir viską dar reikia perskaityti — kvailystė.*

Pagaliau Echo *atiduotas spaudai. Vienas akmuo* [sic!] *nukeltas nuo mano pavargusių pečių — manau,* Echo *išeis labai prastas.*

Echo pasirodė paskutinę 1934-ųjų balandžio dieną, lygiai mėnesį po Evelinos mirties. Redakcija atrodė lyg nusiaubta uragano. Florensa atvertė elegantišką pilką viršelį su baltomis *art déco* stiliaus

raidėmis. *New York Times* pranešė apie išleistą *Echo*, taip pat ir apie šio dedikaciją: „Evelinai Pober, literatūrinio kolektyvo narei, neseniai mirusiai." Florensa įtraukė į numerį Evelinai pagerbti jos eilėraščio originalą.

> *Šiandien išėjo* Echo *— ir jis visai gražus — kur kas, kur kas geresnis už paskutinę mano pastangą. Evelina būtų buvusi tokia patenkinta!*

Sprendžiant iš žodžių po jos portretu, įdėtu „Wistarion“ 1934-ųjų koledžo metraštyje, Florensa Wolfson, baigusi tapybos specializaciją, atrodė nusitaikiusi į karjerą menų srityje: „Neapsisprendusi, ar turėtų skirti savo gyvenimą tapybai, ar rašymui, Florensa neabejotinai sėkmingai toliau naudosis abiem kaip saviraiškos priemonėmis.“
(Fotografija: Tinos Feinberg — *New York Times*/ Maloniai suteikta Hunterio koledžo archyvų.)

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Cirkas

Buvo pavasario pabaiga. Centrinis parkas vėl atrodė kaip Ardeno giria*. Miesto akmeniniai kvartalai sužėlė žalumos lopinėliais. Eskizų piešėjai, darbininkai ir studentai dalijosi pelkinių ąžuolų, rytietiškų platanų, geltonųjų akacijų ir amerikinių guobų paunksne Vašingtono aikštėje. Berniūkščiai mikliai išsisukdavo transporto, atsiėmę gatves savo tikrajam tikslui — stikbolui**. Nuotakos ir jaunikiai pozavo lauke fotografams. Apniukusiomis dienomis iš saugių savo *stupų* vienmarškinių choras komentavo apie liūdną pasaulio padėtį, siūlydami vaistus jai pataisyti, kad visi girdėtų.

„Kad skambėtų šlovė po visą pasaulį platų — tokį tikslą kiekviena Hunterio dukra mato", — giedojo purpurinėmis togomis apsigaubusios Hunterio šešiasdešimt penktosios laidos absolventės 1934-ųjų birželio 13-ą Karnegi Hole. „Reputacija ir kultūra" — toks buvo publikai patinkantis bakalaurų kreipimasis. Proginė muzika buvo maršas iš Wagnerio *Tanhoizerio* — įdomus pasirinkimas, turint omenyje padėtį Vokietijoje.

Sprendžiant iš žodžių po Florensos Wolfson portretu jos turi-

* Kalbama apie istorinį miškingą regioną Anglijoje, Varvikšyro grafystėje.

** Angl. *stickball* (*stick* — lazda + *ball* — sviedinys) — panašus į beisbolą populiarus liaudies žaidimas, žaidžiamas Amerikos miestų gatvėse su lazdomis, dažniausiai šluotkočiais, ir guminiais ar teniso kamuoliukais.

mame *Wistarion* metraštyje, ji atrodė skirta karjerai meno srityse: „Neapsisprendusi, ar turėtų skirti savo gyvenimą tapybai, ar rašymui, Florensa neabejotinai sėkmingai toliau naudosis abiem kaip saviraiškos priemonėmis." Metraščio viršelis buvo aptaisytas muaru su įspaustomis auksinėmis raidėmis: *Mihi Cura Futuri* — „Rūpestis dėl ateities — mano."

Siek, dangoraiži,
Savo smaile,
Persmeik debesį,
Nuauksuok šį,
O tada — kas?

Wolfsonai puoselėjo dėl savo dukters didelius planus. Dabar, kai ji baigė, jie tikėjosi, kad Florensa susiras gerą darbą ir turtingą vyrą. Buvo beveik vasara. Negalima gaišti laiko. Motina nusivedė Florensą į madų parodą, aprūpino ją nauju garderobu, nes vylėsi, kad tai pagerins jos šansus bevaikštinėjant po Penktąjį aveniu susipažinti su „geru žmogumi". Kaip šilkas švelnūs rudi audinių kailiniai ir prie šių priderinta kepurė turės palaukti kedrinėje spintoje iki rudens. Pradėjo plaukti graviruoti, kaligrafiškai adresuoti kvietimai, kuriuose buvo prašoma „panelės Florensos Wolfson" dalyvauti jos draugių sužadėtuvių pobūviuose. Atrodė, lyg tekėjo visos. Dažnai Florensa pasišalindavo iš tų iškilmių jausdamasi prislėgta. Visa atmosfera ribojosi su isterija, o nuotakos — juo labiau, laikydavosi dietos iki nusilpdavo ir iš „Sloane's" pirkdavo viso pavyzdinio namo baldų komplektus, kad galėtų apstatyti savo naujus priemiestinius būstus Vestčesterio ar Naujojo Rošelio gyvenvietėse.

Mačiau „Vimpolo gatvės Baretus" ir iš tos nepaprastos Eli-

zabethos & Browningo meilės nuvykau į Florensos sužadėtuvių pobūvį. Buvau apšalusi!

Dabar Florensa vaikščiojo į teatrą viena. Vieną vakarą ji matė pjesę apie poetus Elizabethą Barrett ir Robertą Browningą. Robertas padėjo Elizabethai, invalidei, vaidinamai elegantiškosios Kitės Cornell, pabėgti nuo tėvo, kuris paskelbė, kad nė vienam iš dvylikos vaikų nevalia susituokti ar palikti namus. Robertas išdangino savo mylimąją į Italiją, kur abu pradėjo naują gyvenimą, derindami santuoką su menu. Florensa liko spektaklio pakerėta, bet nusileidus uždangai sumojo, kad toks gyvenimas — gryna iliuzija. Po to ji nuvyko į savo vyresnės pusseserės, taip pat Florensos, kuri rengėsi ištekėti už dantų gydytojo, sužadėtuvių pobūvį.

Pasimatymas & buvo nuobodu & kone bjauru: kažkas tuose kvailuose, pasipūtusiuose, be vaizduotės vyruose mane verčia vemti ir pykdo.

Temstant susitikau Pearlą — kalbėjo labai sklandžiai ir pripasakojo, kaip manau, begalę melų... Buvo labai malonu.

Porą kartų ji buvo išėjusi su Pearla. Buvo smagu vėl ją matyti, bet jokios užuominos apie meilės romaną.

Šįvakar su Pearla — atrodo, jai gerai einasi ir yra labai pasitikinti savimi — jos sėkme galima neabejoti — ji gerai rašys.

Būta mielų valandėlių su Caryle, sena jos drauge iš Wadleigh laikų, dailia, alebastro baltumo odos blondine, kuri buvo pirmas Florensos tapybos modelis. Labai gerai, kad jųdviejų santykiai taip ir liko platoniški.

Florensa pakvietė Carylę į Litl Nehantą drauge pasisvečiuoti pas Francesę. Kai tik Carylė susipažino su Arnoldu, ūsuotu dvidešimt dvejų metų Francesės sesers Rėy'os sūnumi, tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio. Carylė ir Arnoldas, jo įseserė su savo kavalieriumi ir Florensa — visi vieną vakarą išėjo pasilinksminti. Florensa jautėsi lyg būtų šuniui penkta koja. Jie nuvažiavo į įsimylėjėlių keliuką ant uolos, kur porelės tarėsi: „Kaip manote, ką turėtume daryti su Florensa?" Po septyniasdešimties metų Florensa vis dar prisiminė Arnoldą pasiūlius: „Gal numesti ją nuo uolos?"

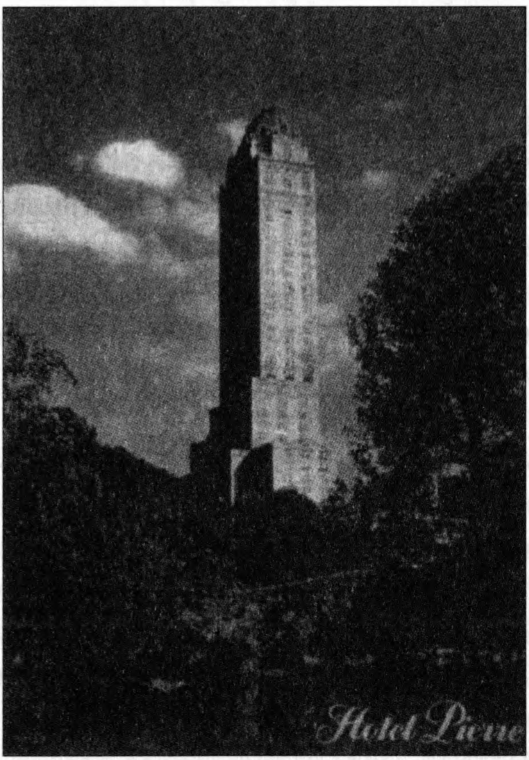
Šiuo metu aš verčiau noriu būti viena, mąstyti ir stebėti žmones. Buvau teatre — pjesėje apie Brontë's — žavinga medžiaga — tačiau kur kas labiau žavingas yra Wordsworthas! Turiu pradėti.

Florensai užėjo į neviltį varantis periodas. Ji jautė slegiančią tuštumą. Nemanė daranti pažangą nei savo rašymu, nei tapyba, bet pamačiusi pjesę apie Brontë's, ji pasiryžo rašyti pjesę apie Wordsworthą. Baigiamajame kurse jos rašyta tema apie šį poetą, ir dargi taip stropiai, kad jo žodžius jautė, lyg tie būtų jos nuosavi.

Šiandien mylias vaikščiojau — sparčiai ir viena — ištverti vienatvę taip ilgai ir likti visai patenkintai — suteikia drąsos.

Vaikštinėdama po Centrinį parką, besibastydama po Ežero apylinkes ji mąstė apie Wordsworthą. Ankstyvo vakaro dangaus fone ryškiai skyrėsi aukšti pastatai. Besileidžianti saulė metė oranžinius ir rausvus atspalvius, slenkančius didžiulių Penktojo aveniu pastatų fasadais.

Ketinu rašyti pjesę apie Wordsworthą — begalinės galimybės.

Florensa patyrė nuotykį su dviem pasiturinčiais vyriškiais „Pierre" viešbutyje.

Vieną karštą liepos vakarą jai žengiant Madisono aveniu, prisigretino ir šalimais prie šaligatvio krašto sustojo blizgantis juodas, šoferio vairuojamas „Packard“ limuzinas. Giliai ant užpakalinės sėdynės buvo įsitaisę du vyriškiai. Iš pagal užsakymą siūtų jų kostiumų medžiagos ir šilkinių kaklaraiščių, taip pat iš auksinių laikrodžių Florensa galėjo spėti, kad abu yra turtingi. Pažėrę komplimentų, pakvietė ją prisidėti prie jų taurei šampano „Pierre“ viešbutyje. Nors ir suvokdama, kad elgiasi neišmintingai, Florensa įsirangė pas juos vidun. Automobilis pamažu pasuko į Penktąjį aveniu.

Iš automobilio salono baro jie pasiūlė jai taurelę. Ji nesuspėjo nugerti nė gurkšnio, kai limuzinas sustojo prie keturiasdešimt trijų aukštų balto granito „Pierre“ viešbučio, iš viršaus žvelgiančio į „Plaza“, paradinio įėjimo padangtę. Kaimynystėje buvo įsikūręs „Metropolitan“ klubas — vyriška plėšikų baronų draugija, suformuota J. P. Morgano ir brolių Vanderbiltų — Williamo ir Corneliuso. Greta žibintus laikantys grifai puošė „Sherry Netherland“ viešbučio fasadą, už kurio buvo jaukus vestibiulis, įrengtas pagal Vatikano bibliotekos pavyzdį.

Patarnautojas baltomis pirštinėmis atidarė Florensos pusės limuzino dureles. Ji išlipo. Ranka tapytos prancūziškos vestibiulio freskos atsispindėjo paauksuotuose veidrodžiuose. Gatvė atrodė kažkur toli. Čia buvo pasaulis, kokio dėl jos troško motina. Vienoje nišoje žėrėjo išgraviruotas „Pierre'o“ devizas: „Iš šios vietos spindi viltis.“ Florensa nusekė paskui du vyriškius į raudonmedžiu apmuštą liftą. „Į stogo antstatą“, — nurodė aukštesnysis iš tųdviejų.

Dvigubos durys atsidarė į liukso apartamentus — visur gėlės. Kitos stiklinės durys vedė į terasą, iš kurios vėrėsi kuo nuostabiausias reginys. Pastatų apybrėžos dangaus fone it vėrinys iš brangakmenių

supo Centrinį parką. Žemesnysis vyriškis surengė jai ekskursiją. Apartamentuose buvo baras ir seifas, juodo marmuro vonios kambarys su losjonais ir skystu muilu putoms ant vonios krašto, rietuvės rankšluosčių, išsiuvinėtų „Pierre" monograma. Dominuojantį liukso numerio akcentą sudarė kone per didelė atlasinė lova. Ant stovo su padėklu greta kelių pailgų taurių aukštomis kojelėmis sidabriniame kibirėlyje vėso šampanas.

— Taurę šampano? — aukštesnysis priėjęs prie jų atkimšo butelį, iššaudamas į orą kamštį. Florensa jautė juos stebint ją, laukiant, kaip reaguosianti. Ji paragavo šampano.

— Ar kada nors esate mačiusi cirką? — vėl paklausė aukštesnysis, papildydamas jos taurę. — Mes ketiname čia tokį surengti.

— Cirką?

Po to, ką ji pamatė stogo antstate, ir laisvai besiliejantį šampaną, privatus cirkas neatrodė taip jau labai prasimanytas. Florensa įsivaizdavo prabangoje besiilsinčius liūtus ir tigrus. Ji dažnai eidavusi į „Madison Square Garden" halės cirką. Jai patiko lyno akrobatas ir liūtai, šokinėjantys per liepsnojančius lankus.

— Šis cirkas bus kitoks, — tęsė vyriškis, nužvelgdamas ją. — Su moterimi ir gyvuliu, užsiimančiais seksu. Mes atsivežame tokį cirką iš Naujojo Džersio.

Išprususi aštuoniolikmetė Florensa buvo apstulbinta, išgąsdinta. Nors ji ir įsėdo į jų automobilį, negi anie nesupranta, kad esanti ne iš tokių merginų.

— Dar šampano?

Jie kurį laiką kalbėjo, mėgindami ją įtikinti. Florensa nenorėjo turėti su tuo nieko bendra. Juodu pasiūlė, kad šoferis parveš ją namo. Vestibiulyje Florensa prasilenkė su moterimi, pavedžiojusia margą kurtą, papuoštą netikrų briliantų kaklasaičiu.

Bjaurus nuotykis gana prašmatnioje aplinkoje... Turbūt esu pernelyg apšalusi, kad toliau nebeturėčiau iliuzijų — betgi tie vyrai! Stiprūs, subrendę — Dieve mano!

Bandau įtikinti pigų iliustruotą laikraštpalaikį, kad rašoma žemesnio skonio skaitytojams meno skiltis būtų geras dalykas — proga pelnyti pasisekimą. Nunešiau kelis galimos skilties pavyzdžius į „News" — sureaguota itin padrąsinamai, bet galutinio atsakymo neduota — žinoma, būtų labai absurdiška ko nors tikėtis.

„Elkis taip, kad mes didžiuotumėmės, — nuolatos primygtinai jai kartojo tėvai. Florensa nenorėjo jų nuvilti. Tad apsilankė *Daily News* redakcijos miesto skyriuje, įsikūrusiame Rytų keturiasdešimt antrojoje gatvėje, kur vestibiulyje sukosi didžiulis gaublys. Miesto įvykių salėje beprotiškai be perstojo skambantys telefonai varžėsi su nuolatos besivyniojančia telekso juostele. Priskirti prie numerio rengimo pasiuntinukai lakstė tarp žinių salės ir pusrūsio, kuriame viešpatavo spaustuvininkai. Jauni reporteriai, pasilaisvinę kaklaraiščius, užspausdami į peleninę cigarečių nuorūkas, šūkavo: „Kopijuoti!" Ji pasisiūlė pradėsianti vesti meno skiltį ir pateikė kelis savo rašinių pavyzdžius. Vienas redaktorius pakvietė ją išgerti taurelę.

Nusprendžiau įsijungti į motinos verslą — kaip priimamojo sekretorė-vadybininkė. Aš būsiu naudinga — ir į visą verslą įliesiu gyvybės — skamba įdomiai.

Motina pasiūlė Florensai ateiti dirbti kartu su ja. „Rebeccos Wolfson vakarinėms suknioms" praverstų jos talentas, kuris įneštų į verslą šviežią, jaunatvišką požiūrį. Florensa galėtų kurti nuosavą suknelių liniją ir pritraukti jaunesnes klientes. Ji sutiko pamėginti, bet netrukus persigalvojo. Motinos gyvenimo būdas buvo ne jai. Nors Florensa visada gražiai rengdavosi, drabužiai jai nebuvo svarbūs. Daugelis jos pažįstamų merginų iš Hunterio kaip apatinio moteriško trikotažo pirkėjos mėgino nutverti darbą „Macy's" universalinėje. Tai neatitiko Florensos sampratos, kaip deramai panaudoti protą.

Palydėjau Janetę — ji vyksta į Angliją turėdama konkrečią idėją — meilę kam nors, kas būtų tikra ir esminga — ir kad galėtų pasisekti — tai bent ryžtas.

Stojus nakčiai, Florensa išbėgo į taksi ir nurodė vairuotojui paskubėti. Automobilis sustojo prie „White Star" garlaivių linijos prieplaukos. Buvo jau beveik vidurnaktis, metas kelti inkarą. „Gėlės jūsų mylimajam!" — sušuko berniokas. — O gal atviruką?" Uosto prekeiviai vienas per kitą įkyriai siūlė „Okeaninius lainerius dėžutėje", įsuktus į vatos kuokštus, vaizduojančius garą.

Priešais Florensą indigo spalvos dangaus fone dunksojo raudonai, juodai ir baltai nudažytas „Majestic", didžiausias garlaivis pasaulyje. Florensa atvažiavo išlydėti savo draugės Janetės Racolin. Ji apžiūrinėjo keleivių lagaminus, apklijuotus tolimų kraštų viešbučių atvaizdais — „Excelsior", „Grand", „Imperial", „Metropol", „Continental" ir Madrido „Hotel Mediodía". Ant vieno iš lagaminų „Rytų ekspresas" suko vingį pro romantiškus vartus. Florensa stebėjo „Majestic" pamažėle atsiskiriant nuo prieplaukos — taip lengvai, kaip jos

matyti laivų modeliai Centriniame parke. „Majestic“ vis mažėjo ir mažėjo. Minia skirstėsi.

Laukdama metro perone, Florensa žvilgtelėjo per petį į linijų schemą, apgailestaudama, kad tai ne Paryžiaus planas. „Pakluskite taisyklėms, nerūkykite ir nesineškite uždegtos cigaretės, pypkės ar cigaro nė į vieną stotį, traukinį, tramvajų ar autobusą, — skelbė užrašas virš jos galvos. — Pažeidėjai bus baudžiami.“ Įlipusi į žalią metro vagoną, nukabinėtą odiniais laikikliais ir metaliniais ventiliatoriais, ji tik mąstė, kaip norėtų kur nors išplaukti.

Išsisėmusi — skaudanti — & ištroškusi tikro grožio — ištroškusi? Mirštanti dėl jo. Vakarėlis — ir taip atsibodo, kad išėjau ir grįžau namo — skaičiau Gertrude'ą Stein — jos egotizmas pasigėrėtinas — ir ji visus pažįsta — Picasso, Matisse'ą, Grisą.*

Susirangiusi fotelyje ji skaitė Gertrude'os Stein „Alisos B. Toklas autobiografiją“. Florensa vaizdavosi viešinti *rue du Fleurus* 27, — Fleriu gatvės 27, — Stein namuose ir jos privačiame salone, kurį lankė daugelis menininkų ir rašytojų. Ant sienų kabo Picasso ir Matisse'o paveikslai. Milžiniško židinio atbraila užgriozta primityviąja skulptūra. Tai Stein pavadino Ernestą Hemingway'ų, F. Scottą Fitzgeraldą, Ezrą Poundą, Johną Dos Passosą ir kitus rašytojus, po Didžiojo karo palikusius Ameriką ir išvykusius rašyti į Paryžių, „prarastąja karta“.

* *Juan Gris* (tikroji pavardė *José Victoriano Gonzáles-Pérez*) — ispanų tapytojas ir skulptorius (1887–1927), didžiąją savo gyvenimo dalį kūręs Prancūzijoje. Jo darbai susiję su kubizmo atsiradimu.

Po Florensos lova parengti Europai, jeigu tik jai pavyktų įtikinti savo gimdytojus, riogsojo juodos patentuotos odos jos kelioninis bagažo komplektas — trys vienas prie kito priderinti dalykai: didelis sakvojažas, Francesės jai padovanotas vidurinės mokyklos baigimo proga, rankinukas kosmetikos reikmenims, atsidarantis su veidrodžiu, ir apvalus krepšys.

Florensos dienoraštis baigėsi 1934 m. rugpjūčio 10 d., jos devynioliktojo gimtadienio išvakarėse. Viename iš savo paskutinių įrašų Florensos pasiskųsta:

Išplaukė Janetė — jos nebus 16 mėnesių!.. Nuostabiausias dalykas, koks kam nors gali atsitikti... Svarstau apie tą patį, jeigu tik bus įmanoma. Taip trokštu iššokti iš savęs į išorinę tikrovę, ir jeigu negaliu to padaryti — jokia iš manęs poetė!

AUKŠČIAU KAIRĖJE: *Poetas Delmore'as Schwartzas, nufotografuotas jaunystėje, buvo Florensos savo šeimos bute įkurto literatūrinio salono narys. „Visi mes eikvojame vienas kitą, ir gyvenimas be tokių draugų, kokie esame vienas kitam, būtų nepakeliamas", — rašė Delmore'as savo apsakyme „Gyvenimas — tai vestuvės" apie jauną literatūrinį ratelį, kuriame dalyvavo. Jis mirė penkiasdešimt dvejų nušiurusiame Midtauno viešbutyje.* (Fotografija: New York Times.)

AUKŠČIAU DEŠINĖJE: *Eliotas, Joyce'as, Yeats'as ir Audenas buvo Florensos ir jos salono herojai. Pastarajam priklausė ir čia 1937-aisiais nupaveiksluotas Johnas Berrymanas, vėliau laimėsiantis Pulicerio premiją už „Sapnų giesmes". Jis baigė gyvenimą penkiasdešimt septynerių, nušokdamas nuo tilto.* (Fotografija: New York Times.)

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Florensos Wolfson salonas

„Kai buvo jaunesnė, rašymas, tapyba ir muzika — viskas jai atrodė nepasiekiama, tačiau dabar ji gerai išmano visas tas meno sritis. Kad jos rašiniai propaganda, Florensa mielai prisipažįsta, o tai retai pasitaiko tarp jaunų menininkų. Mat Florensa jaučia, kad jos gyvenimas liks nuošaly nuo šių laikų ekonominių grumtynių maišaties", — rašė Hunterio kronikininkė, pateikdama trumpą Florensos biografijos apybraižą 1934-ųjų *Wistarion* metraščiui. „Galų gale, — pasakė Florensa, — argi ne viskas, kas yra parašyta — propaganda? Žinoma, ne politinė, — pasiskubino ji pridurti. — Aš skaitau apie streikus ir revoliucijas, bet kai išeinu į naktį ir matau virš savęs dangų, pagalvoju: vis dėlto ar tie dalykai man svarbūs? Ir jaučiu, kad ne."

1934-ųjų rudenį Florensa, ką tik sukakusi devyniolika, užsirašė į anglų literatūros magistrantūros programą Kolumbijos universitete, Niujorko akropolyje, kitapus gatvės nuo Barnardo, kur ji su švarkeliu ir kaklaraiščiu buvo pasirodžiusi savo pirmojo pokalbio. Įžengdama pro vartus prie Brodvėjaus ir 116-osios gatvės, Florensa dabar buvo viena iš atrinktos magistrantūros studenčių grupės narių. Ji studijavo gyvas van Gogh'o drobes ir Cézanne'o obuolius su meno istoriku Meyeriu Schapiro. Ji lankė vakarėlius, kuriuose dalyvavo garsusis

Lionelis Trillingas*. Ji surado mentorių poeto ir kritiko Marko Van Doreno asmenyje.

Savajame trijų kambarių bute profesorius Van Dorenas rūkydamas pypkę įkvėpė Florensą pirmą kartą jos gyvenime būti politiškai aktyviai. Drauge juodu organizavo taikos mitingą, protestuojant prieš Amerikos planus pasiųsti karius į Europą, kur trys diktatoriai — Mussolinis, Hitleris ir Stalinas — buvo nusiteikę dominuoti pasaulio scenoje. „Jokio antro fronto!" — šaukė Florensa nuo Low memorialinės bibliotekos** laiptų. Šimtai studentų su tvido ir kupranugarių vilnos paltais aidu atsiliepė į jos protestą. Priešais „nemirtingųjų" pavardes, įrėžtas viršum naujai pastatytos universiteto Harknesso bibliotekos — vėliau pervadintos į Butlerio — fasado su kolonada ji šūkavo: „Mes neisim į karą!"

Visame Kolumbijos universiteto miestelyje jos laukė jaudinantys atradimai. Prie įėjimo į Low biblioteką, suprojektuotą pagal Partenono pavyzdį, ją sveikino balto marmuro Atėnės biustas. Ji žengdavo per dvylika Zodialo ženklų, inkrustuotų grindyse. Šalia Šv. Pauliaus koplyčios su viduramžiško vitražo langais stovėjo lietinė Rodino „Mąstytojo" kopija. Truputėlį paėjus toliau, Šv. Jono Dieviškojo Apaštalo katedra buvo betampanti didžiausia gotikine katedra pasaulyje.

Kartais atrodydavo, kad Kolumbijos universitete reikalaujama neįmanomo. Florensai ir jos kolegėms, kandidatėms į humanitarinių mokslų magistro laipsnį, kaip disertacijų temos buvo paskirtos išsamios biografinės egzegezės apie neaiškias literatūrines asmenybes. Užduotis prikelti į gyvenimą vieno kokio individo istoriją — tas pat,

* *Lionel Mordecai Trilling* (1905–1975) — amerikiečių literatūros kritikas, autorius ir dėstytojas.

** Pagrindinis administracinis pastatas su biblioteka Kolumbijos universitete, 1895 m. pastatydintas jo prezidento Setho Low, savo tėvo Abielio Abotho Low atminimui įamžinti.

kaip ieškoti pasimetusią laiko šieno kupetoje adatą. Florensos adata buvo Johnas Hughesas, anglų poetas ir Edmundo Spenserio „Pasakų karalienės" kritikas. Hughesas gyveno nuo 1677 iki 1720 metų, mažiau kam nors žinomas, išskyrus karalienės Anos mokslinčius. Florensa turėjo sukurti tūkstančius žodžių apie personažą, kuriam nepavyko užsitikrinti daugiau nei colį vietos sunkių enciklopedijų puslapiuose.

Paieškos ją nuvedė į tamsius bibliotekos stelažų užkaborius, kur ji tapo kai kurių labai neintelektualių užsiėmimų liudininke. Kandidatams į magistrantus ir doktorantus ten buvo mėgstamiausia pasimylavimų vieta. Ji valandas užtrukdavo Niujorko viešosios bibliotekos menų skyriuje prie Penktojo aveniu ir Keturiasdešimt antrosios gatvės kampo — milijonus knygų saugojo du išdidūs liūtai, nukalti iš rausvo marmuro. Meras Fiorello LaGuardia pavadino liūtus Kantrybe ir Tvirtybe — savybėmis, kuriomis, jo nuomone, turėtų pasižymėti kiekvienas niujorkietis.

„Grožis — senas, tačiau amžinai naujo balso ir prasmės gyvena" — Florensa rado iškalta virš nuogos moters figūros bibliotekos pastato fontano nišoje. Viduje ji padavė užpildytus jai reikalingų knygų lapelius. Šios buvo atgabentos iš stelažų tarnybiniu liftu ir bibliotekininko jai įteiktos numeruotoje vietoje. Ji dirbo prie vieno iš medinių stalų skaitykloje, 315-oje salėje, apšviečiamoje arkinių langų ir sietynų. Be kitų studentų, skaitykla buvo prieglobstis bedarbiams verslininkams, kurie naudojosi biblioteka kaip savo biuru.

„Gera knyga yra vertingas penas didžiam protui, apsaugotam nuo užmaršties ir vertinamam iš kartų į kartas", — virš durų buvo užrašyti Johno Miltono žodžiai. Po žalvarine lempa, susukusi į netvarkingą kuodą plaukus, Florensa skaitė krūvų krūvas knygų, o jos galvoje vis sukosi viena mintis: Kas daro žmogų didį? Kas daro gyvenimą reikšmingą?

„Aš dažnai mąsčiau suvynioti naktinius marškinius ir nešvarias paklodes — santuokinės meilės nelaimę“, — rašė Hughesas graudžioje korespondencijoje. Daugiau ji to nebeištversianti! Dr. Johnsonas* įtraukė Hughesą į „Poetų gyvenimus“, bet Jonathanas Swiftas ir Alexanderis Pope'as manę, kad jo eilės ir proza vidutiniški. Florensa padarė išvadą, kad Hughesas beviltiškai antrarūšis. Ištikimąja „Remington“ ji su daugybe išnašų užbaigė savąjį magistrantūros darbą „Johno Hugheso gyvenimas ir kūryba“ — pirmą kartą priverstinai pasitelkdama intarpus pirmuoju asmeniu, o tuo studentams buvo nepatariama naudotis. Florensa su užsidegimu išspausdino: „Didelė daugelio gyvenimų tragedija ta, kaip aš tai matau, kad protas ir dvasia retai turi pakankamai galios, kad realizuotų talentą. Esama genijų ir esama menkystų. Johnas Hughesas nebuvo genijus.“

Tęsdama savo mokslo tiriamąjį darbą, Florensa dar kai ką suprato: kad gyvenimas yra tam, kad jį gyventum, o ne tam, kad apie jį tik mąstytum užsidariusi kambaryje. Ji įstojo į Kolumbijos universiteto dramos būrelį. Pakviesta į formalų Valentino dienos šokių vakarą, Florensa pirma turėjo nueiti į repeticiją. Motina jai pasiuvo pritrenkiančią aukso spalvos brokato suknelę su apnuoginta nugara, užsegamą per sprandą sąsaga, papuošta brangakmeniais lyg daugybe žėrinčių žvaigždučių. Ji išėjo į sceną vilkinti ta suknele, be liemenėlės ir kojinių. Medžiaga liejosi žemyn jos pusnuogiu kūnu it skystas auksas, užsibaigdama palanku, iš po kurio vos buvo matyti jos basučių galai. Florensa sukėlė sensaciją.

Jos palydovas į fakulteto šokius buvo dr. Brownas, matematikas, įpusėjęs ketvirtą dešimtį. Jo vardas buvo Arthuras, bet ji verčiau linko jį vadinti „daktaru“. Tą vakarą jis jai pasirodė juokin-

* *Samuel Johnson* (1709–1784) — anglų rašytojas ir leksikografas.

ga asmenybė. Akademine prasme jis buvo puikus, bet bendravimo — netikęs. Jisai supažindino Florensą su Bernardu Koopmanu, trisdešimt penkerių metų profesoriumi, žinomu savo darbais dinamikos, tikimybių ir „ergodinės teorijos“ — vėliau pavadintos chaoso teorija ir turinčios svarbiausią reikšmę grynojoje matematikoje — srityse. Profesorius Koopmanas paprašė Florensos vadinti jį Bernardu.

Skirtingai nei dr. Brownas, jis nesistengė jos priblokšti savo žiniomis. Bernardas buvo geras šokėjas. Kol juodu keliavo aplinkui salę, papuoštą popieriaus karpiniais ir raudonomis širdutėmis, ji sužinojo, kad jisai su šeima gyvenęs Prancūzijoje ir Italijoje, o paskui lankė Harvardą ir Kolumbijos universitete įgijo filosofijos daktaro laipsnį. Paryžiuje pažinojęs Evą le Gallienne, kai abu dar buvo paaugliai, maždaug tuo metu penkiolikametė Eva debiutavo scenoje. Liuksemburgo soduose Bernardas ir Eva žaisdavo futbolą. Žvelgdama nuo dr. Browno į Bernardą Florensa suprato, kaip svarbu turėti pilnutinį gyvenimą.

Lenkdamasi užkurti židinyje ugnį, Florensa atsisegė ilgus plaukus ir leido šiems gundomai kaskadomis nukristi sau ant pečių, kol svečiai svarstė apie Aristotelio „Poezijos meną“ ir Tomo Akviniečio gyvenimą. Tie buvo jų herojai. Savo pirmaisiais metais Kolumbijos universitete Florensa pradėjo priiminėti Wolfsonų svetainėje saloną, surinkdama avangardinę grupę, išalkusią idėjų ir įsimylėjusią žodžius kaip ir ji. Idėjos buvo jų afrodiziakai, intelektualinis penas jų būčiai. Diena iš dienos kiekvieno nario gyvenimas buvo palaikomas diskusijų apie Sokratą ir Platoną, siejant iškilias tiesas su kasdieniais veiksmais, tokiais kaip kelionė metro traukiniu. Šis ratelis buvo tikrasis

jų gyvenimas. Jie priklausė bohemai, sekmadieniais popiet bastydavosi po Riversaido parką, stabtelėdami kiniškai puotai už trisdešimt penkis centus ar išmesti po kelis bokalus alaus. „Ekscentrikas“ arba „nepaprasta asmenybė“ — buvo galima apibūdinti beveik kiekvieną, priklausantį šiam rateliui.

Salono nariai buvo spalvingi, blaiviai mąstantys, meninės prigimties tremtiniai iš imigrantų šeimų. Jų tėvų — amatininkų, krautuvininkų ir komersantų — amerikietiška svajonė buvo bet kuria kaina praturtėti, nesvarbu, kiek tai pareikalautų pastangų. Visą jų gyvenimą sudarė darbas. O Florensa ir jos draugai troško būti pripažinti dėl savo meninio genialumo. Jie skaitė *New Yorker, Harper's Magazine** ir *Atlantic*** ir niekino buržuazinę etiką, propaguojamą tokių žurnalų kaip *Collier's**** ir *Saturday Evening Post*****. Jie garsiai skaitydavo iš *Hound & Horn* — literatūrinio, kas tris mėnesius išeinačio žurnalo, 1927-aisiais įkurto Harvardo baigiamojo kurso studentų Lincolno Kirsteino ir Variano Fry ir skirto jų dievinamiems rašytojams T. S. Eliotui, Ezrai Poundui ir Gertrude'ai Stein.

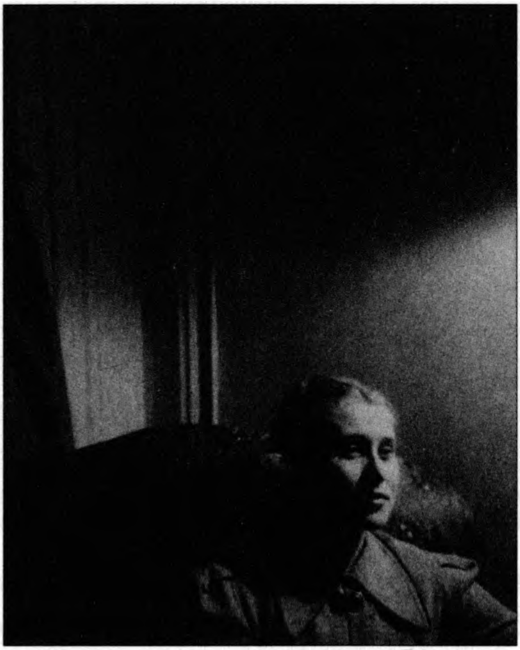
Per grupės vidurnakčio pasisėdėjimus Florensa visiems nešiojo ant sidabrinio padėklo baltąjį vyną. Jos draugai užsibūdavo iki ankstyvo ryto, kalbėdamiesi apie filosofiją, kaušdami, rengdami mažutes orgijas Florensos miegamajame, siekdami tiek intelektualinio, tiek ir kūniško malonumo — viskas, sekant „Sokrato paieškomis“. „Pažink save — *gnothi seauton*“, — primindavo jiems šeimininkė. Jie medi-

* Mėnesinis bendro pobūdžio žurnalas, nušviečiantis literatūros, politikos, finansų, kultūros ir meno klausimus iš pažangių, kairuoliškų pozicijų.

** T. y. *Atlantic Monthly* (Atlanto mėnesinis) — 1857 m. Bostone pradėtas leisti žurnalas, dabar išeinantis 10 kartų per metus, skelbiantis straipsnius politinių mokslų ir užsienio reikalų klausimais.

*** T.y *Collier's Weekly* — savaitinis žurnalas, įsteigtas airių imigranto Peterio Fenelono Collier ir leistas nuo 1888 iki 1957 m., tiriamosios žurnalistikos, kurią prezidentas Theodore'as Rooseveltas nepalankai apibūdino kaip „purvais drabstančią žurnalistiką“.

**** Savaitinis žurnalas, leistas nuo 1821 iki 1967 metų.

Devyniolikmetė Kolumbijos universiteto magistrantė Florensa buvo salono savo gimdytojų bute šeimininkė.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

tuodavo apie garsųjį Sokrato posakį: „Neištyrinėto gyvenimo neverta gyventi."

Daugelis slaptų minčių, kurias Florensa iki šiol patikėdavo tik savo dienoraščiui, buvo atskleistos grupei, susirinkusiai apie Wolfsonų židinį. Plėtodami debatus apie Aristotelio etiką, jie mėgino demistifikuoti savo pačių namų vertybes. Kažkas iškėlė mintį, kad galbūt jų gimdytojų problema ta, jog jie per mažai mylisi, ir dėl tų užslopintų seksualinių jausmų jų gyvenimo suvokimas labai susiaurėjo.

Florensa niekada nebuvo mačiusi tarp savo tėvų kokio nors

šilto ryšio. Tačiau ji prisiminė sykį, kai buvo mažutė, nuėjusi pas motiną ir pasakiusi: „Man atsibodo dalytis kambariu su Irvingu. Kodėl negaliu miegoti su tavimi, o tėtis tegul miega su Irvingu? Jos tėvai nusijuokė, kažką pasakydami vienas kitam jidiš. Florensa nesuprato, ką jie kalbėjo, bet sumojo, kad susituokę vyrai ir moterys miega toje pačioje lovoje. Kitą kartą, ieškodama smulkiųjų motinos apatinių stalčiaus dugne, ji po didelėmis apatinėmis kelnėmis ir korsetais kažką apčiuopė. Kūno spalvos guminis kupolo pavidalo daikčiukas buvo visiška mįslė. Jai buvo sunku įsivaizduoti savo gimdytojus besimylinčius daugiau kaip du kartus: sykį dėl jos ir sykį — dėl brolio.

Dvidešimt vienerių poetas Delmore'as Schwartzas ratelyje buvo auksinis berniukas. Gyvai gestikuliuodamas priešais židinį, šlapiais nuo prakaito plaukais, Delmore'as dėstė apie antikos filosofų atitikimą savo gyvenimus. Lygiai tiek pat gerai išmanydamas beisbolo statistikos taisykles, jis buvo grupės oratorius. Florensa rėmėsi į židinio atbrailą, pakerėta jo žodžių srauto. Dairydamasi po kambarį, mintyse piešdama savo draugų eskizus, Florensa klausė savęs, kokie bus kiekvieno jų likimai.

1932-aisiais, nužengusios tokį ilgą kelią drauge, iš pradžių dar mažos mergaitės kartu grodamos fortepijonu duetus, o vėliau pasakodamos viena kitai gardžias istorijas apie Bernie Far Rokavėjuje ir dūsaudamos dėl Nato, Florensa ir sena jos draugė Gertruda Buckman susipyko. Tai nebuvo kivirčas, bet nesutarimai dėl to, kaip abi mato viena kitą. Tai atsitiko prieš pat Florensai susipažįstant su Pearla. Visai

Florensa nufotografavo savo draugę Gertrudą Buckman, kuri turėjo tapytojos ir skulptorės siekių. 1938-aisiais Gertruda ir Delmore'as Schwartzas susituokė. Po šešerių metų jųdviejų santuoka baigėsi skyrybomis.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

suaugusi, Gertė nebenešiojo savo kaštoninių garbanėlių ilgų. Blyški jos veido spalva buvo tokia pat rafinuota, kaip bet kurios kitos sekmadieniniuose aukštuomenės gyvenimo puslapiuose, o kojas turėjo tokias, kad jų pavydėtų bet kuri mergina iš „Ziegfeld Follies"*.

Prieš jų keliams išsiskiriant, dvi draugės vaikščiodavo kartu į Grinvič Vilidžą, kur valandas sugaišdavo naršydamos po parduotuvėles palei Knygininkų ruožą Ketvirtajame aveniu. Jiedvi stiprindavosi priešpiečiais itališkoje kavinukėje, kur Florensa nufotografavo

* Tuo laiku populiarūs ekstravagantiški šokių reviu, sukurti teatro prodiuserio Flo Ziegfeldo.

Gertę, besijuokiančią prie staliuko su raudonų langučių staltiese. Vakare jaunosios moterys žiūrėjo „Pilietinio repertuaro teatre“ La Gallienne „Kamilę“. Abi buvo kilusios iš valdingų šeimų, bet rasdavo priebėgą rašyme. Florensa tapė. Gertruda turėjo tapytojos ir skulptorės siekių. Nuo tų laikų, kai abi buvo keturiolikos, nedaug kas pasikeitė. Gertruda mėgo klausytis apie Florensos nuotykius, prašydama vis daugiau smulkmenų. Tuo metu Florensa įrašė savo dienoraštyje:

Šiandien gavau gražų laišką iš Gertrudos — ji rašo gerai — ir protingai — kaip gaila, kad ji ne vyras!

Gertė, jos protas ir požiūris į viską Florensą traukė. Bet galiausiai Florensa sumojo, kad Gertė išnaudoja jos patirtis savo pačios rašymui. Florensa parašė:

Buvau išėjusi su Gertruda priešpiečių — puikus valgis. Bet ne sykį man norėjosi klykti. Jaučiausi užslopinta.

Mudviejų santykiai — tik mano patirčių kaupimo kontora — šitaip negali tęstis.

Šįvakar pas Gertrudą ir susipažinau su bernais, kurie pribloškė mane, sukeldami pagarbą — talentingi, galvojantys, švelnūs ir protiškai išrankūs — pokalbis kartais mane slėgdavo — buvo pernelyg logiškas.

1934-ųjų kovą Gertė ir Florensa vėl pradėjo matytis. Laikas sugebėjo ištrinti jųdviejų nesusipratimus. Gertė supažindino Florensą su savo draugužiu Delmore'u, su kuriuo pati susipažino Niujorko

universitete studijuodama literatūrą. Tuo metu Delmore'o vardas Florensai nieko nereiškė. Ji žiūrėjo į jį tik kaip į Gertės kavalierių. Trejetas užmezgė netvirtą bičiulystę su Delmore'o draugu Julianu Sawyeriu, kuris, kaip ir Delmore'as ir Gertė, užaugo Vašington Heitse.

> *Klausiausi Bacho „Mato pasijos" — kai kas iš jos nuostabu — ir vėl iki ankstaus ryto nemiegojau, kalbėjau & kalbėjau su Gertruda & tais 2 bernais.*

Florensos salonas išaugo iš tos grupelės. Julianas buvo atvirai homoseksualas ir gerai gebėjo vaizduoti Gretą Garbo. Jis pasveikino Gertrude'ą Stein, kai ji atvyko į Niujorką, prieplaukoje puldamas ant kelių. 1941-aisiais Julianas išleido knygą „Gertrude'a Stein: Bibliografija".

1934-ųjų vasarą, po pirmųjų Delmore'o metų Niujorko universitete, jis persikėlė į kambarį Grinvič Vilidže ir prisiekė tapsiąs didžiu poetu.

Visi Florensos salono nariai rašė — pjeses, noveles ir romanus. Visi buvo talentingi, bet nepripažinti. Tarp tų, kurie neatsispyrė protingos ir gražios magistrantės traukai, buvo poetas Johnas Berrymanas, vėliau laimėsiantis Pulicerio premiją poezijos srityje už savo „Sapnų giesmes". Ten buvo ir jaunas graikas Hippocratesas Apostle'as, kuris, gimęs Tirnave, atvyko į Niujorką vaikystėje. Hippocratesas ėjo iš proto dėl Florensos. Jis taps svarbiausiu Aristotelio vertėju.

Florensa pakvietė į savo saloną Williamą Barettą, filosofijos doktorantą, kuris vėliau tuometį save apibūdino kaip „niūrų knygų graužiką". Vėliau jis taps filosofijos profesoriumi Niujorko universitete ir įžymiausiu egzistencializmo interpretatoriumi, išleidęs knygą

„Iracionalus žmogus“. Savo prisiminimuose „Dykinėtojai: nuotykiai tarp intelektualų“, jis parašė: „Buvo tokia jauna panelė, kuri visur vaikštinėjo, mėgindama padaryti tai, kas tuo metu atrodė labai neįtikėtina — surinkti saloną.“ Toliau Barettas rašė: „Regis, ten lankėsi vienas vyriškis, atvykstantis iš miesto centro, ir mudu su juo paprasčiausiai buvome sukurti pažinti vienas kitą.“

Tas jaunasis vyriškis buvo Delmore'as Schwartzas. Barettas jo atžvilgiu iš pradžių buvo nusiteikęs skeptiškai, bet Florensos nuojauta pasirodė teisinga. Willas tapo nuolatiniu jos salono svečiu, ir juodu su Delmore'u kuo artimiausiai susidraugavo. Praėjusio amžiaus penktame dešimtmetyje abu pradėjo dirbti drauge kaip *Partisan Review** redaktoriai.

Kai kurie Florensos draugai laikėsi nuomonės, kad homoseksualumas, koks praktikuotas graikų, garbingas. Johnas Latouche'as, poetas ir libretistas, kurio protėviai buvo prancūzų hugenotai, taip pat airiai iš tėvo pusės ir žydai — iš motinos, užaugo Ričmonde, Virdžinijoje. Jo tėvas ir motina išsiskyrė, kai jis ir jaunesnysis brolis dar buvo vaikai, ir abu auklėti vien motinos, Effie'ės Latouche, siuvėjos, poniško skurdo sąlygomis.

Jo meilė vyrams įkvėpė knygą ir eiles, kurias parašė Kolumbijos universiteto 1935-ųjų tradicinės metinės šventės humoristiniam miuziklui: „Beveik beveik: Paryžiaus dievukas“, atliktam viešbučio „Astoria“ didžiojoje pokylių salėje studentams ir jų tėvams, taip pat ir rimtiems teatro lankytojams bei kritikams. „Beveik beveik“ veiks-

* „Šalininkų apžvalga“ — politikos ir literatūros žurnalas, kas tris mėnesius leistas nuo 1934 iki 2003 metų, iš pradžių kairiosios pakraipos, bet po Stalino pakeitęs savo nuostatas, jo autoriai buvo daugiausia žydų imigrantų vaikai.

mas vyksta 1912-ųjų Paryžiuje su scenomis Monmartre ir „Folies-Bergère". Viena iš populiariausių Johno sukurtų eilučių buvo: „Nagi vyrą jūs man pamėtėkit, kad iššokčiau dėl jo iš korseto!"

Latouche'as, tuomet antrakursis, buvo išmestas iš universiteto už savo eilių nešvankumą. „Tušė" — buvo jo signatūra. Jis toliau lankėsi salone. Vėlesnėje savo karjeroje rašė eiles Brodvėjaus spektakliams, tarp jų — „Trobelei danguje" ir „Auksiniam obuoliui" — Homero „Iliados" ir „Odisėjos" perpasakojimui. Praėjusio amžiaus šeštame dešimtmetyje pats turėjo nuosavą saloną Aukštutiniame Ist Saide, priiminėdavo Tenessee'į Williamsą, Carson McCullers ir Trumaną Capote'ą. Tai jis supažindino vieną su kitu Jane'ę ir Paulą Bowlesus.

Daugelis Florensos salono narių buvo patyrę sunkią vaikystę. Johno Berrymano tėvas bankininkas nusišovė, kai sūnui buvo dvylika. Vėliau jaunasis poetas su savo valdinga motina ir jaunesniuoju broliu persikėlė iš Floridos į Astorijos rajoną Kvinse. Kai Delmore'as Schwartzas buvo šešiolikos, mirė jo tėvas, palikdamas šeimą faktiškai be cento. Delmore'as visą gyvenimą rašys apie tą paskutinį kartą, kai matė savo tėvą. Jis buvo kartu su broliu Taimso aikštėje. Lijo. Pro taksi langą Delmore'as atsisveikinimo bučiniui prisiglaudė prie šiurkštaus kaip švitrinis popieriaus tėvo skruosto, ir automobilis nurūko į naktį.

1938-aisiais Delmore'as pagaliau susilaukė pripažinimo, parašęs šedevrą — novelę, pavadintą „Atsakomybė prasideda sapnuose", kurioje pasakotojas sėdi kino teatre ir mato savo tėvą ir motiną per pasimatymą ant Koni Ailendo lentatakio 1909-aisiais. Tuo metu, kai tėvas pasiperša jo motinai, pasibaisėjęs Delmore'o personažas pašoka iš vietos ir sušunka: „Nedarykite to, dar ne per vėlu persigalvoti, abiem jums. Nieko gera iš to neišeis. Tik sąžinės priekaištai, neapykanta, skandalas ir du vaikai, kurių charakteriai siaubingi."

Vėl kivirčas su šeima — dėl kelionės į užsienį. Viskas, ką aš siūlau, pasmerkiama — nėra nieko toliau už tradicinį teisumą to, ką jie mano.

1936-ųjų gegužę Kolumbijos universitete Florensa įgijo anglų literatūros magistro laipsnį. Europa su savo menu ir literatūra, filosofais ir dramaturgais buvo menininko rojus, taip pat švyturys, gyvenimo tikslas. Visi Florensos ratelio dalyviai troško kuo greičiau ten patekti. Ji nedavė ramybės savo tėvams nuo 1934-ųjų, kai išplaukė Janetė. Įrašai jos dienoraštyje prieš dvejus metus vis dar atkartojo, ką tada jautė.

Akliname ir visiškame stingulyje — visą dieną — namie bjauru — gailėtis savo gimdytojų bergždžia ir destruktyvu — ir jeigu iš čia neištrūksiu — manau, iš manęs bus atimtas vertingas grožis.

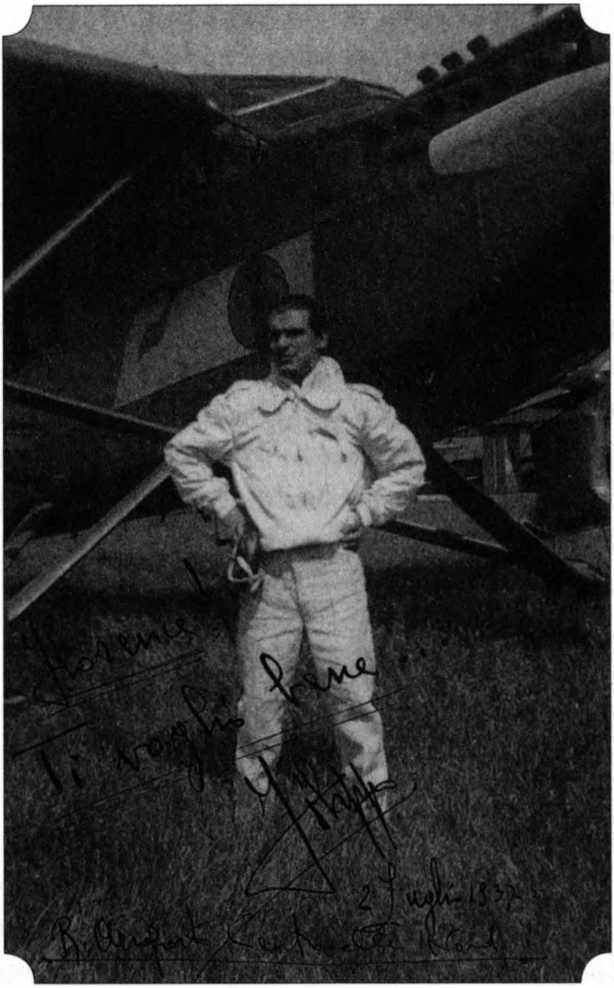
„Kodėl neturėčiau vykti į Europą?“ — savo gimdytojų paklausė Florensa. Žurnalų straipsniuose Amerikos tremtiniai buvo apibūdinami kaip eskapistai, ieškantys įkvėpimo sekse ir alkoholyje. „Prarask savo nekaltybę“ užsienyje buvo populiarus kelionių vadovas. Motinai atrodė, kad Florensos šansai susipažinti su sėkmingu gydytoju iš geros šeimos didesni Niujorke negu bangų mėtomo laivo denyje ar keliaujant po nepastovią Europą. Rebecca siūlė Florensai dar vieną vasarą Ketskiliuose, kur galėtų susipažinti su „simpatišku žydu“. Motinai ir tėvui Europa tebebuvo senasis priespaudos pasaulis, iš kurio jie pabėgo ir į kurį niekada nenorėtų sugrįžti. Buvo ir kitų motyvų. Ir vėl pasaulis sparčiai buvo betampąs nebesuvaldomas. „Kas žino, ko

tikėtis? — sakė motina. — Dabar ne metas jaunai moteriai keliauti po Europą vienai."

Prieš pat savo dvidešimt pirmąjį gimtadienį Florensa nuėjo į „Cunard White Star" biurą ir nusipirko bilietą į Europą. Ji pasinaudojo dalimi iš tų keturių šimtų dolerių, kurie buvo likę, kai penkiolikos metų amžiaus laimėjo „Regents" — Niujorko valstijos koledžo — stipendiją. Tų pinigų Florensa neišleido, nes įstojo į Hunterį, kaip užsispyrė jos tėvai. Wolfsonai nedaug ką galėjo padaryti, tik išsireikalavo iš Florensos pažadą, kad po savo kelionės, kuri turėjo trukti tris mėnesius — nuo Atminimo dienos* iki Darbo dienos** — grįšianti. Ilga kova su tėvais baigėsi. Jos salono nariams nusipirktas bilietas į Europą buvo tolygus rekomendaciniam laiškui pas Jamesą Joyce'ą. Florensa laimėjo.

* Gegužės 30-ą Jungtinėse Valstijose švenčiama diena karuose kritusių karių atminimui pagerbti.

** Švenčiama pirmąjį rugsėjo pirmadienį.

Fotografinis atvirukas, kuriame matomas Filippo — italų grafas ir poeta aviatore*, *dėl kurio Florensa pametė galvą Romoje. Su balta aviatoriaus striuke, išskrisdamas iš pirmojo Italijos oro uosto Filippo ant fotografijos užrašė: „Florense! Ti voglio bene... Filippo 2 luglio 1937. R. Aeroporto Centocelle Nord.“*** (Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

* Poetas aviatorius (*it.*)

** „Florensa! Linkiu tau visko geriausia... 1937 m. liepos 2 d. Romos oro uostas Šiaurės Sentoselė“ (Romos miesto rajonas).

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Italas grafas

Vidurnaktį, supamas šauksmų, aidinčio juoko ir melsvai pilkų garo kamuolių, okeaninis laineris išslinko iš Niujorko uosto. Florensa plaukė į savo pirmąją kelionę. „Visi, kurie eina į krantą — į krantą!“ Tai buvo paskutinė komanda. Suskambo gongai. Uniformuoti jūreiviai su kepuraitėmis ir siaurais it saldymedžio šaknis juodais kaklaraiščiais pakėlė trapus su aukštais nendriniais turėklais. „Kur lagaminai? Nepamiršk rašyti! Myliu tave! Bon voyage!*“ Balsai pamažu tolo. Galingu ūksmu laivo sirena paskelbė apie dešimties dienų, trijų tūkstančių mylių kelionės pradžią. Florensa paskutinį sykį pamojavo Irvingui ir motinai, nenorom atėjusiems jos išlydėti. Wolfsonai stebėjo Florensą pamažu išskystant į neryškią lėlę.

Minia siuntė išvykstančio laivo link bučinius ir konfeti. Mojo „sudie“, negirdimai, vien lūpomis, dėliojo žodžius. Florensai atrodė, lyg į ją būtų susmigusios viso pasaulio akys. Manhatano apybrėžos dangaus fone ir aukštos Palisadų kolonos tolo, Koni Ailendo žiburiai blėso, kol nebeliko nė šviesos taškelio. Stovėdami susibūrę ant denio, studentai džiūgavo laisvės šūksniais. Vaizdas buvo lyg scena iš Astaire'o ir Rogers filmo „Paskui flotilę“**, kuris buvo demonstruo-

* Geros kelionės! (*pranc.*)

** *Follow the Fleet* — 1936 m. Holivudo muzikinė komedija, kurioje dalyvavo žymūs kino aktoriai, šokėjai ir dainininkai Fredas Astaire'as (1899–1987) ir Gingerė Rogers (1911–1995).

jamas RKO* kino teatre „Palace“, su mini dramos šokiais, romantiškai pastatytais mėnesienos nutviekstame denyje, o Gingerė, vilkinti šilkine jūreiviška uniforma, dainavo Irvingo Berlino** „Duok savo jausmams laisvę“.

Atsirakindama garlaivinius lagaminus, atidarinėdama jų stalčius pižamoms, šlepetėms ir chalatams išsiimti, Florensa susipažino su Natalie. Jųdviejų gimdytojai pasirūpino, kad abi keliautų drauge, dalytųsi dviaukščiu gultu ankštoje žemesniojo laivo denio kajutėje, kurioje taip pat keliavo dar dvi jaunos moterys. Florensa pasidėjo savo vėsinamojo kremo indelį šalia rožinio Natalie lokio šerių dantų šepetėlio. Ji keliavo į Europą, idant atitrūktų nuo tokių merginų kaip Natalie. Jos akys slinko žemyn brunetės rudu megztiniu su aukšta apykakle ir beformiu smėlio spalvos sijonu, atrodančiu kaip skautės uniforma, iki rudų kojinių, išnykstančių patogiuose aukštakulniuose.

Natalie vertė Florensą jaustis, lyg vyktų į „Luizos“ stovyklą, kurioje dirbo pernai vasarą, — iki šiltinės epidemijos protrūkio, — o ne plauktų laivu į savo seniai lauktą meninį išsivadavimą. Tą naktį prieplaukoje, prieš išvykstant, vidur meilių atsisveikinimų ir lagaminų krovos į laivą sumaišties, motina nuvėrė Florensą skvarbiu žvilgsniu, pakartodama planą abiem merginoms visą laiką, kol bus užsienyje, laikytis drauge. Europos universitetai keliaujančius studentus aprūpindavo nebrangia pastoge su maitinimu. Florensa ir Natalie turėjo dalyti savo viešnagę tarp universiteto koledžo Londone ir „Amerikos namų“ Paryžiaus universitetiniame miestelyje. Keleivės apdalytos krepšeliais, prikrautais vaisių, ledinukų ir laivybos kompanijos atvirukų su „bon

* „Radio Keith Orpheum“ — kino filmų studija.

** Vienas iš produktyviausių amerikiečių kompozitorių ir dainų tekstų autorių (1888–1989), gimęs Rusijoje, vėliau gyvenęs Amerikoje, kūrė Brodvėjaus scenoms ir kino filmams.

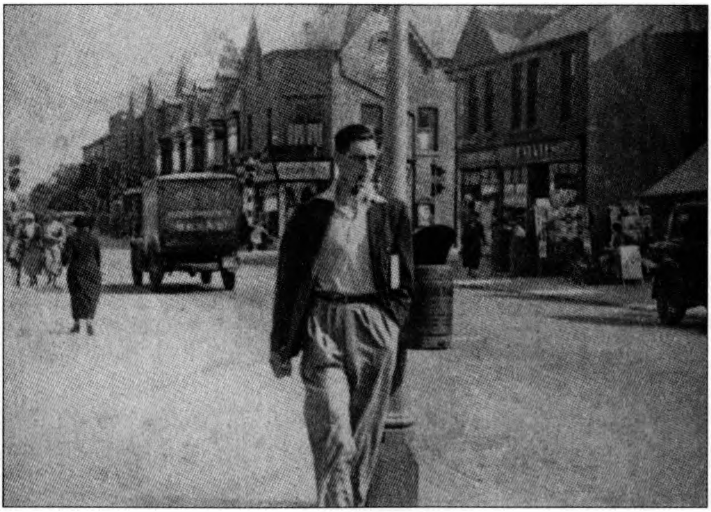

Florensa 1936-aisiais garlaiviu „Georgic" išplaukė į Europą. Nuo denio nufotografavo savo brolį ir motiną (centre), atėjusius ją išlydėti.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

voyage" linkėjimais. Viename atviruke buvo pavaizduotas žvelgiantis iš gelbėjimo rato mielas šlapias šunytis — kaip Niperis, RCA šuo*.

Pirmas šešias kelionės dienas Florensa jautėsi apsvaigusi ir pykinama. Kratoma it martinis, ji manė numirsianti savo siūbuojančioje kajutėje. Natalie, kuri buvo ištverminga, kaip ir atrodė, parnešė į kajutę trapučių ir obuolių griežinėlių — vienintelio vaisto jūrligės kamuojamiems keleiviams. Viena savo gulte Florensa mąstė apie visus smagumus, kurių netenka. Bet atstumui tarp Florensos ir namų didėjant, ji pradėjo jaustis geriau. Šeštą dieną pykinimas ir galvos svaigimas praėjo.

* Šitaip buvo vadinamas „Radio Corporation of Amerika" — radijo ir garso aparatūros kompanijos — gaminių prekės ženkle pavaizduotas šuo.

Florensa turėjo laivo romaną su Peteriu Andertonu, jaunu gydytoju iš Australijos. Juodu taip pat leido laiką drauge Londone.

(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Už šešiasdešimt penkis centus denyje Florensa išsinuomojo medinę kėdę ir užrašė savo pavardę su kajutės numeriu prie šios prikaltoje plokštelėje. Išlindusi iš po saulės skėčio ji susipažino su Peteriu Andertonu, jaunu gydytoju iš Australijos, tamsiais pomada suteptais plaukais ir su knyga po pažastimi. Pokalbį tarp dviejų nepažįstamųjų palengvino gintaro spalvos konjako šlakelis. Abu mojo, kai jų laivas prasilenkė su įspūdingu „Queen Mary“ gigantu. Abu drauge pietavo. Florensa taip pat susipažino su dar vienu australu, dabišiumi blondinu Tomu Lowe'u, ir menininku Adolfu Dehnu, e. e. cumingso* draugu.

Peteris susuko Florensai cigaretę ir nubraukė jai nuo kaktos

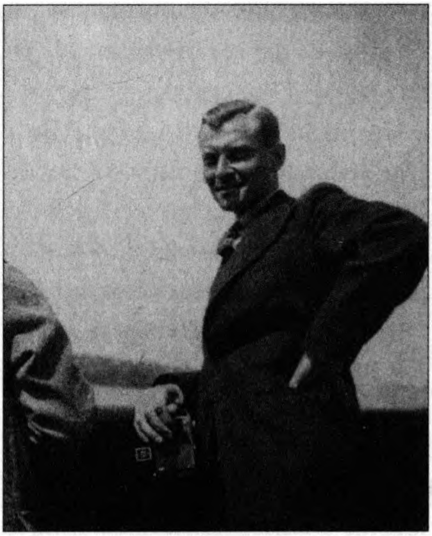
* Šitaip amerikiečių poetas, dailininkas, eseistas ir dramaturgas E. E. Cummingsas (1894–1962) mėgo, kad būtų rašoma jo pavardė.

neklusnią plaukų sruogą. Natalie praėjo deniu, nužvelgdama juodu. Florensa pamanė, kad jiedvi pakankamai ilgai būsiančios drauge Europoje, tad ketino šia kelionės atkarpa pasimėgauti savarankiškai. Šviesa, dangaus spalva, oras — viskas atrodė kitaip, geriau, lyg ji susidurtų su jais pirmą kartą. Dešimtą rytą Florensa pamatė švyturį. Suūkė rūko sirenos. Vilkikai įvedė „Georgic" į Sautamptono uostą, kur Florensa nulipo trapu, nešina savuoju juodos patentuotos odos apvaliu krepšiu.

Pagaliau pasiekusi žemę, po kurią vaikščiojo jos numylėtieji Wordsworthas, Coleridge'as, Shelley's ir Keatsas. Britų pareigūnas nusišypsojo, pažvelgęs į Florensos fotografiją, pasveikino ją jo didenybės vardu ir smagiai trinktelėjo į pasą antspaudą. Kai tik jiedvi su Natalie atsikratė bendrabutyje bagažu, Florensa iškart buvo pasirengusi leistis tyrinėti, bet Natalie norėjo sudalyvauti popietės arbatėlėje amerikiečių studentams. Florensa jau pažinojo Londone kai kuriuos žmones. Janetė Racolin jai buvo įdavusi keletą rekomendacinių laiškų žmonėms, su kuriais pati susipažino prieš dvejus metus lankydamasi Anglijoje.

Su tamsiai raudona skrybėle ant galvos laukdama dviaukščio autobuso, Florensa liko sužavėta vien karališkų monetų vaizdo savo ištiestame, švelnios rudos zomšos pirštine apmautame delne. Jai patiko angliškas akcentas ir tai, kaip kaukši aukštakulniai, žengiant akmeniniu grindiniu. Britų muziejuje ji studijavo Elgino trijų deivių marmurines skulptūras*, žavėdamasi, kaip jų formos sklandžiai persilieja viena į kitą.

* Angl. *Elgin Marbles* — taip vadinamos Partenoną puošusios marmurinės skulptūros, kurias lordas Elginas (1799–1803 m. britų ambasadorius Konstantinopolyje) 1801–1803 m. liepė nuimti, stengiantis kuo mažiau apgadinti pastatą, ir nugabeno į Londoną, kur jas 1816 m. už 35 000 svarų įsigijo Britų muziejus.

„Georgic" laive Florensa taip pat susipažino su dabišiumi blondinu Tomu Lowe'u.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Tomas Lowe'as nusivežė ją į Askotą. Juodu dar nuburzgė automobiliu į Hampton Kortą*, kur klaidžiojo po didingas sales ir gurkšnojo vyną prie rūmų fontano. Jie paragavo Didžiojo Vynmedžio uogų — seniausio vynmedžio, koks tik egzistuoja, tarpiai vešančio savajame šiltnamyje. Jis taip pat pakvietė ją pasižiūrėti Olderšoto** Bildesio — britų karinių būgnų parado, datuojamo atgalios iki septyniolikto šimtmečio, kai kareivius perspėdavo, kad metas grįžti į kareivines. Trinktelėjo patrankos, palikdamos ore tvyroti aitrų parako kvapą. Ką jau kalbėti apie Londono laikraščių kioskus, mažai buvo vietų, kur Florensa jaustų tvyrantį nerimą dėl karo.

* Grandioziniai rūmai su parku šalia Londono prie Temzės, vienas iš vertingiausių anglų rūmų architektūros paminklų.
** Municipalinė apylinkė į pietvakarius nuo Londono.

Florensa turėjo rekomendacinį laišką jaunam indui, studijuojančiam aukštojoje Londono ekonomikos mokykloje. Jis pakvietė ją į pokylį. Motina būtų nepritarusi, bet Florensa liko sužavėta. Tokiai progai turėjo įsidėjusi į kelionę ilgą suknelę. Pokylių salė buvo lyg kažkas panašaus iš F. Scotto Fitzgeraldo. Dešimties žmonių orkestras grojo salei, pilnai vyrų šiugždančiais smokingais ir jaunų moterų, primenančių jai M. Prigludusi mėlyno šilko suknelė ant petnešėlių tiko prie jos akių. Aplink jos staliuką susirinko grupelė gerbėjų su cigaretėmis tarp pirštų, o Florensa deklamavo poeziją, prancūziškai, iš Baudelaire'o *Les Fleurs du mal**. Taurelės dzingsėjo iki vėlios nakties.

Dar vienas laiškas padėjo Florensai susipažinti su parlamento nariu, kuris pakvietė ją arbatos. Bendruomenių rūmų terasoje viršum debatų ir juridinių svarstymų ji valgė žemuoges su grietinėlės kremu, o paskui išvyko į Kovent Gardeną pasižiūrėti „Gulbių ežero". Londone Florensa buvo dar tik pirmą savaitę, ir Natalie labai pyko. „Aš tave palieku, — rūstavo ji ant Florensos. — Tu nieko kito neveiki, kaip tik lakstai į pasimatymus. Susipažinau su keliomis merginomis ir keliausiu su jomis."

Florensa mėgino Natalie įtikinti, kad pasiliktų. Pakvietė ją išeiti kur nors kartu su Peteriu Andertonu ir jo draugu Billu, kuris, sakė Florensa, norįs susipažinti su Natalie. Diena buvo graži. Jie visi automobiliu nulėkė prie Vindzoro pilies ir iškylavo Ranimide, kur buvo pasirašyta Magna Carta**. Natalie paniurusi rūkė cigaretes ir abejingai pozavo grupinėms nuotraukoms. Kai jiedvi sugrįžo į bendrabutį Londone, Florensa džiūgavo, kad Peteris ant jos užkibo. Natalie paskubom susikrovė daiktus ir išsidangino. Florensa liko priblokšta.

* „Blogio gėlės" (*pranc.*).

** „Didžioji Chartija" (*lot.*), kurią 1215 m. pasirašė karalius Jonas Bežemis, verčiamas sukilusių baronų ir suteikdamas jiems daugiau laisvių.

Florensa 1936 m. birželį atvyko į Londoną.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Palikta viena Londone! Bet sumojo, kad tai geriausia, kas galėjo įvykti. Atsikratyti Natalie — tas pat, kaip pamesti apsunkinančią bagažo dalį. Florensa buvo visai nelinkusi į prėskas asmenybes ir pasirengusi leistis į nuotykius viena pati.

Pirmiausia ji aplankė Oksfordą, kurį Arnoldas Matthew* pavadino „miegančių smailių miestu“. Studentai į paskaitas per miestą važinėjo dviračiais, su plevėsuojančiomis iš paskos juodomis manti-

* *Arnold Harris Matthew* (1852–1919) pirmasis Jungtinės Karalystės senosios Katalikų bažnyčios vyskupas.

Florensa Parlamento terasoje, kur vieno iš jo narių, čia nufotografuoto, buvo pakviesta arbatai.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

jomis. Florensa bastėsi po Kraist Čerčo pievą ir Magdalenos koledžą, kur gėrė arbatą su vienu studentu ir buvo pakviesta į dar kitą pokylį. Ji taip pat aplankė Kembridžą, kur buvo išstatyti parodai Samuelio Pepys'o* septyniolikto šimtmečio Londono dienoraščiai. Prieš išplaukdama iš Anglijos, ji įsigijo vieną egzempliorių kaip dovaną savo broliui, užrašydama: „Irvingui — su didžiausia meile. Florensa."

Florensa pamatė Shakespeare'o gimtinę ir kuklų didžiojo bardo

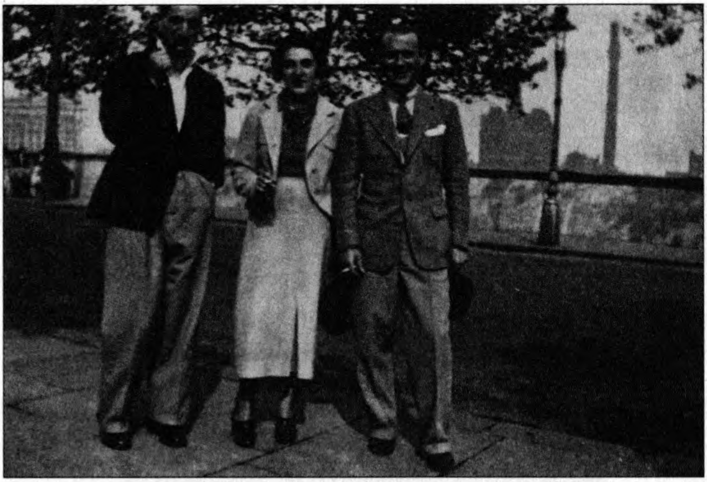
* Anglų laivyno administratorius ir parlamento narys (1933–1703), pagarsėjęs savo dienoraščiais.

namą Stratforde. Ąžuolinė laiptinė vedė į kambarį, kuriame jis gimė. Sienos buvo išmargintos atsilankiusiųjų parašais — Thackeray'aus, Dickenso, Browningo ir kitų. Ji aptiko Walterio Scotto ir Carlyle'o pavardes. Florensa neaplenkė ir karalienės Elžbietos laikų kaimiško, perpus iš rąstų Anne'os Hathaway namuko, kur dvi jaunos gidės papasakojo apie moterį, kuri 1582-aisiais ištekėjo už Shakespeare'o, nuo jo pastojusi. Hathaway buvo dvidešimt šešerių, o Shakespeare'as — aštuoniolikos. Florensai patiko mintis apie vyresnę moterį su jaunesniu vyru.

Ji aplankė įspūdingą Jorko katedrą. Anglijos smuklių pavadinimai — „Vienaragis", „Gulbė", „Undinė" — pažadino jai jausmą, lyg būtų įžengusi į Le Gallienne pastatytą „Alisą Stebuklų šalyje". Ji pėsčiomis apkeliavo Ežerų regioną*, žygiuodama nuo Vindemyro iki Grasmyro bažnytkaimių, aplankydama Karvelio namuką — Wordswortho būstą. Ji perbraukė delnu niekaip nepapuoštą, net be epitafijos, skalūno plokštę ant poeto kapo šalimais čiurlenančio upokšnio. Matė gelsvuosius narcizus. Takelis vedė ją per laukus, kalvas, pro „Mirtingojo Žmogaus" smuklę ir Senio viršukalnę. Ji jautėsi vėl kaip vaikas. Giliai alsuodama gėrė į save vaizdą — akmenines sienas, slėnius ir ežerus. Sustojo pailsėti arbatinės sode. Ant savo plačių lapų plūduriavo vandens lelijos. Florensa pernakvojo Grasmyro „Blaivybės" viešbutyje.

Rytą užkopė į aukščiausią viršūnę su reginiu į visą Ežerų regioną ir pagalvojo: tai čia jis parašė „Klajojau vienišas kaip debesis"! Ji deklamavo savo mėgstamas eilutes iš Wordswortho apie kraštovaizdį: „Kur paslapties našta, kur sunkus, slogus svoris pasaulio šio nesuvokiamo palengvėja kaipmat." Vos prieš trejus metus, aštuoniolikos, Florensa įrašė savo dienoraštyje:

* Šitaip arba Ežerais ar Ežerų kraštu vadinama šiaurės vakarų kalnuota ir ežeringa sritis, siejama su devyniolikto šimtmečio pradžios poeto Williamo Wordswortho kūryba.

Florensos bendrakelionė Natalie, čia nufotografuota su Peteriu Andertonu ir jo draugu Billu per dvigubą pasimatymą, prieš pat Natalie paliekant Florensą.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Kaip man patinka rašyti, vaidinti, alsuoti ta atmosfera, ir kada nors aš tai turėsiu. Jeigu negalėsiu rašyti, numirsiu.

Florensa toliau traukiniu nukeliavo į Škotiją, užkopė į Edinburgo pilies kalvą, kurią faktiškai turėjo sau vienai, žvelgdama į ūko apačioje gaubiamą miestą. Ji nužingsniavo Karališkąją myllią* iki Holirudo abatijos griuvėsių ir pamatė niūrų kambarį, kuriame Marija, škotų karalienė, praleido paskutiniąsias dienas iki netekdama galvos. Vienoje iš Princesės gatvės parduotuvių Florensa pasimatavo Hariso salos tvido paltą. Šutintas vilnonis audinys atsidavė jūržolėmis, nes

* Šitaip vadinama Edinburgo senamiesčio gatvelių seka, maždaug škotiškos mylios ilgio, nusidriekianti tarp dviejų svarbiausių Škotijos istorijos akcentų → nuo Edinburgo pilies ant Pilies uolos iki Holirudo abatijos.

buvo ištiestas paplūdimyje, kad išdžiūtų. Ji net leido sau paišlaidauti dėl škotiškojo viskio dėžės, kurią nusiuntė pirma savęs į laivą. Paskui pasuko atgalios į Londoną, pasiėmė bagažą, išsiuntė atsisveikinamąjį laišką Peteriui ir toliau tęsė kelionę traukiniu į Doverį, kur suspėjo į garlaivį, plaukiantį Kalė link. Jau buvo liepos vidurys. Laikas skriete skriejo.

Plaukdama per Anglų kanalą* į Prancūziją, Florensa susipažino su dviem jaunais aukštais akiniuočiais vokiečiais. Gerhardtas ir jo nevėkšla draugas tarškėjo apie savo studijas Heidelberge ir Miunchene. Hunteryje Florensa buvo mokiusis vokiečių, bet jie troško padaryti jai įspūdį savo nenatūralia anglų kalba. Gerhardtas mygo Florensą būtinai atvažiuoti pas juos į Bavariją.

— Mes norime jus po visur pavedžioti, — pasakė Gerhardtas.

— Jūs tobula arijė, — pritarė jo draugas.

Kol plaukė laivu, nuo jų nebuvo įmanoma pabėgti. Florensos tėvai uždraudė jai vykti į Vokietiją. Paprastai kalbanti, ką galvoja, Florensa vengė pasisakyti jiems esanti žydė. Politiniai neramumai didėjo. Nuo tada, kai ji atvyko į Europą, Ispanijoje įsisiautėjo pilietinis karas tarp respublikonų ir nacionalistų, kuriems vadovavo generolas Franco. El Greco paveikslai apie sielos ekstazes ir kančias turės palaukti.

Florensa atvyko į Paryžių, džiaugdamasi esanti viena. Universitetiniame miestelyje apgyvendindavo universitetų studentus iš viso pasaulio. Ji užsiregistravo pas seną konsjeržę „Amerikos namuose". Natalie nebuvo nė ženklo. Florensa bastėsi po Tiuilri sodą šalia Luv-

* Šitaip anglai vadina Lamanšo sąsiaurį.

Plaukdama per Anglų kanalą į Prancūziją, Florensa susipažino su dviem jaunais vokiečiais. Gerhardtas ir jo draugas norėjo, kad Florensa atvyktų pas juos į Bavariją.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

ro, užbėgo didžiąja laiptine, vedančia prie „Sparnuotosios pergalės" — senovės graikų deivės. Dabar ir Florensa galėjo atšvęsti pergalę.

Ji orientavosi po Paryžių be žemėlapio, naršė po knygų prekystalius palei Seną. Virš jos aukštai stūksojo Dievo Motinos katedra. Ji nusipirko gražią geologinių Senos žemėlapių knygą su pateiktais skerspjūviais nuosėdinės uolienos ir sąnašų klodų, ant kurių Šviesos Miestas* ilsėjosi nelyginant tapytojo modelis ant kušetės, supamas pagalvių ir skraisčių.

* Šitaip (pranc. *La Ville-Lumière*) vadinamas Paryžius kaip mokslo ir švietimo centras.

Florensa nufotografavo „Café de Paris".
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Florensa atsisėdo prie daugelio menininkų ir rašytojų girdyklos — „Café de Paris" lauko staliuko. Įsitaisė su pakeliu cigarečių „Gauloises" ir taure raudonojo vyno, pasidėjusi ant marmurinio staliuko viršaus „Leica" fotoaparatą. Jautėsi lyg stebėtų gatvę iš operos ložės. Nufotografavo kavinės vaizdelį. Padavėjai nešiojo grafinus vyno naujiems skoniams nuplauti.

Rytais, po *café au lait et croissant**, ji tyrinėjo gatves ir bulvarus. Vaikštinėjo po parduotuves palei Sent Onorė Priemiesčio gatvę ir Vandomo aikštę. „Schiaparelli'o" salone nusipirko šaliką, rankinuką, pirštines — šie daiktai jau buvo įgiję meno dalykų statusą. Užsuko į vyno ir kvepalų parduotuves. Pastaroji — dieviškas derinys pojū-

* Kava su pienu ir pusmėnulio formos bandelė (*pranc.*)

čiams, kur galėjai uosti įvairius flakonus, išdėliotus parodai ant drožinėtos židinio atbrailos, pasitapšnoti visokiais kvapais. Ji nusipirko buteliuką „Vouvray". Pasiėmė jai adresuotus laiškus iš „American Express" Skribo gatvėje 11. Savo gimdytojams neparašė nė žodžio apie tai, kad Natalie atsiskyrė.

Florensa perėjo per Mainų tiltą į Sitė salą, kur aplankė gėlių turgų. Sekmadieniais ten būdavo paukščių turgus. Paskui nuėjo į Šventąją koplyčią. Užlipusi numintais akmeniniais laiptais, pateko į vitražo šventovę — brangakmenių dėželę. Prieš pietus fotografavo vaizdus pro savo kambario langą. Nuotrauką su ranka mazgotais skalbiniais pavadino: „Mano kriauklė (taip pat ir kelnaitės)".

Ji aplankė Šartro katedrą. Iškalti fasade pranašų ir šventųjų veidai tartum tyrinėjo ją. Šventasis Mykolas, globėjas. Judėjos karaliai laikė prisispaudę savo Biblijas lyg šventus dienoraščius.

Vėl sugrįžusi į Paryžių, Florensa leidosi į vieną iš savo ilgų pasivaikščiojimų — pro Saros Bernhardt teatrą, baigdama Liuksemburgo sodu. Iš pardavėjo kekės ištrūko vienas balionas. Maža mergytė mėgino plukdyti savo žaislinį laivelį fontane, kol galiausiai motina ją nuginė nuo gresiančios liūtes. Florensa vaikštinėjo žvyruotais takais, mąstydama apie ryžtingą savo motinos norą, kad ji ištekėtų. Būtent tai jos laukė Niujorke. „Tu labai šauni, labai graži, — skambėjo jai mintyse motinos balsas. — Esi neverta visko to, ką mes dėl tavęs darome. Visai nemyli savo motinos."

Netoliese buvo *rue de Fleurus 27*, kur gyveno ir priiminėjo savo saloną Gertrude'a Stein. Florensa tikėjosi surasti dar vieną „Bevaisę žemę" ar „Ulisą", arba Paryžiaus tapybos mokyklą, bet „prarastoji karta" jau paliko Paryžių. Fitzgeraldas sugrįžo į Valstijas. Poundas buvo fašistinėje Italijoje. Hemingway'us išvyko į Ispaniją rašyti apie pilietinį karą. Florensa surado kelionę į Romą — ten ir atgal — už dvidešimt penkis dolerius, trečiąja klase pro Šveicariją, Milaną ir Flo-

rensiją. Vienintelis kebelis buvo tas, kad ji privalėjo nueiti į Vatikaną ir pabučiuoti kokio nors kardinolo žiedą.

Jos traukinys važiavo per Alpes. Kupė buvo pažymėtos RŪKANTIESIEMS, NERŪKANTIESIEMS IR TIK DAMOMS. Lozanoje ji susirado pensioną, kur buvo apsigyvenę keturi amerikiečiai studentai, rengdamiesi įgyti medicinos mokslo laipsnius. Florensa mėgavosi tingiomis popietės arbatėlėmis sode, atnešamomis į stalą Madame, kuriai su dukra Berte, Florensos amžiaus, priklausė viešbutukas. Kas vakarą Florensa pietaudavo su vaikinais. Po to jie likdavo sėdėti prie stalo, rūkydami pypkes ir reikšdami savo nuomones apie prastėjančią politinę padėtį Europoje. Kai Florensai pakyrėjo Alpių ramybė, ji išvyko į Milaną.

„*In vettura!*“* — sušuko vagono palydovas. Ji pasičiupo bilietą ir nubėgo į Florensijos traukinį. Buvo bepaliekanti Milaną, kur pamatė Leonardo „Paskutinę vakarienę“ ir sodo restorane po palmėmis valgė priešpiečius su senu turtingu italu. Už jos vagono lango plytėjo jūra debesų, kuriuos stebėjo kaip kokiame kino filme. Saulė išlindo ir vėl pasislėpė. „Debesų vaizdai iš traukinio į Milaną“ pavadino Florensa vieną nuotrauką savo įklijų albume. Po kita parašė: „& dar daugiau debesų.“

Bolonijoje įlipo kažkoks vyriškis ir atsisėdo greta jos, nors buvo pakankamai tuščių kupė. Šiurkščiu balsu jis pertraukė jos svajas, pakviesdamas sinjoriną prisidėti prie jo vagone-restorane. Pirmas Florensos impulsas buvo atsisakyti, bet ji prisiminė optimistišką savojo kelionių vadovo toną: „Keliauti — tai atsisipirti nežinomybės baimei.“

* „Į vagoną!“ (*it.*)

*Florensa susipažino su vieno iš elitinių Mussolinio karinių dalinių nariu, Walteriu, bersaglieri**, *pasipuošusiu skiriamąja korpuso plačiakrašte skrybėle su kurtinio plunksnomis. Florensa įklijavo jo portretą į savo kelionės po Europą įklijų albumą. Apačioje užrašė: „Fašistas Walteris, kuris norėjo mane vesti."*
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Jis pasirodė esąs verslininkas, pralinksmintas, kad Florensa keliauja į savo bendravardį miestą. Kalbėjo apie Florensijos freskas ir nuogybes. Ar ji žinanti, kur apsinakvoti? Jis rekomendavo „*piccolo paradiso*"**.

Garų debesyje Florensa išlipo Florensijos *Santa Maria Novella* stotyje. Traukinio bendrakelionis padavė jai skiautelę popieriaus su užrašytu adresu. Pasakė susitiksiąs su ja pensione po kelių dienų ir aprodysiąs miestą. Atsisveikindamas pabučiavo ją į abu skruostus,

* Bersaljeras — šaulys (*it.*)
** „mažutį rojų" (*it.*)

prisidegė cigaretę ir prašapo minioje. Florensa jautėsi pavargusi. Nekalbėjo itališkai ir turėjo vargo, kol susirado savo bagažui nešiką. Pagaliau įsėdusi į taksi, padavė vairuotojui adresą. Vairuotojas nužvelgė ją užpakalinio vaizdo veidrodėlyje.

— *No, signorina. Non vade.* — Ne sinjorina, nevešiu.

— *Si.* — Taip, — nenusileido ji. Buvo skaičiusi, kaip taksistai apgaudinėja užsieniečius — tiek pat bjauriai kaip čigonai. Taksistas itališkai nusikeikė ir išmetė pro langą cigaretę.

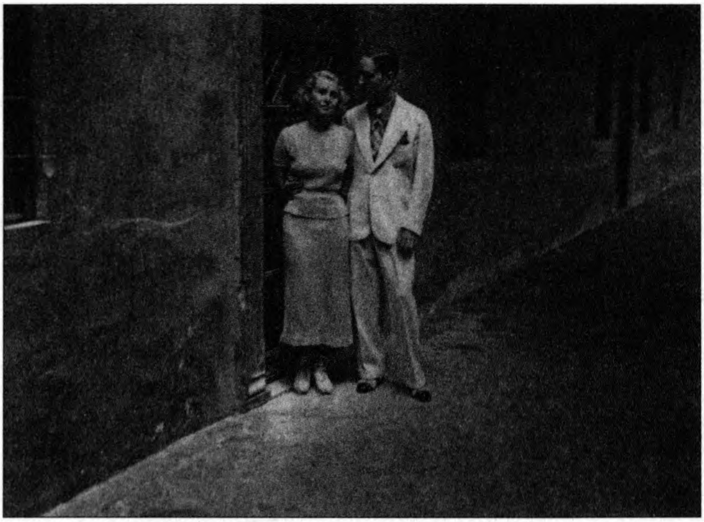
— Viešnamis, — pareiškė. — *Bordello.*

Jis pasisiūlė nuvežti ją į vieno savo draugo pensioną. Skriedama siauromis Florensijos gatvelėmis, ji jautėsi lyg pasiklydusi labirinte. Mažas taksi staigiai kirto kampus. Ji suspėjo pamatyti senutėlę žalią ir rožinę *Duomo**. Sukabinėti ant ištemptų tarp pastatų virvių drabužiai jai priminė Bronksą. Jos gimdytojai visai nežinojo, kad atvažiavusi į fašistinę Italiją. Niekas nežinojo. Tas kalės vaikas! Florensa jautė, kad jai pasisekė, kad tebėra gyva.

Stora raukšlėto veido moteris, vilkinti keliais sluoksniais juodumos, pasveikino ją atvykus į pensioną. Kieme prie butelio vyno Florensa buvo supažindinta su Walteriu, ten gyvenančiu fašistu kariškiu. Baltos šilkinės juostos kryžiavosi ant jo žalio kariško švarko, papuošto spurguotais epoletais. Abiejuose atlapuose buvo įsegtos auksinės žvaigždutės, kurias Florensa klausiamai pačiupinėjo. Walteris paaiškino priklausąs vienam iš elitinių Mussolinio korpusų, bersaljerams, o tai reiškia „taiklius šaulius“.

Florensa pamatė Ghiberti darbo Baptisterijos duris. Kai ji buvo viduje, nukreipdama savo fotoaparatą į Michelangelo „Dovydą“ prieš šio didžiąją akimirką kovoje su Galijotu, per *Palazzo Vecchio*** pra-

* Šitaip italai Florecijoje vadina savo katedrą.
** It. (tariama *palaco vekio*) — Senieji rūmai, Florensijos miesto rotušė.

Atrodantys kaip aktoriai iš Fellinio filmo,
Florensa ir Walteris nusifotografavo drauge.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

žygiavo fašistų kareivių vora. Išblaškyta Florensa savo kadre nukirto „Dovydo" galvą, pagaudama skulptūros dalį tik tarp šlaunų. Visur Florensa matė daugybę juodmarškinių. Kioskai ir akmeninės sienos buvo nuklijuoti plakatais, vaizduojančius veikliuosius Italijos vyrus. Uficių galerijoje Florensa pamatė Botticellio „Veneros gimimą".

Per romantiškus pietus Florensa papasakojo Walteriui, kaip vos per plauką išsigelbėjusi nuo vyriškio iš Bolonijos. Jie perėjo prie politikos. Nepaisydama aplinkos, Florensa pareiškė:

— Hitleris — pabaisa.

Walterio veidas surimtėjo. Jis irgi nemėgo Hitlerio.

— Jūs puiki moteris, — pasakė. — Ar tekėsite už manęs?

— Neįmanoma, — atrėmė Florensa.

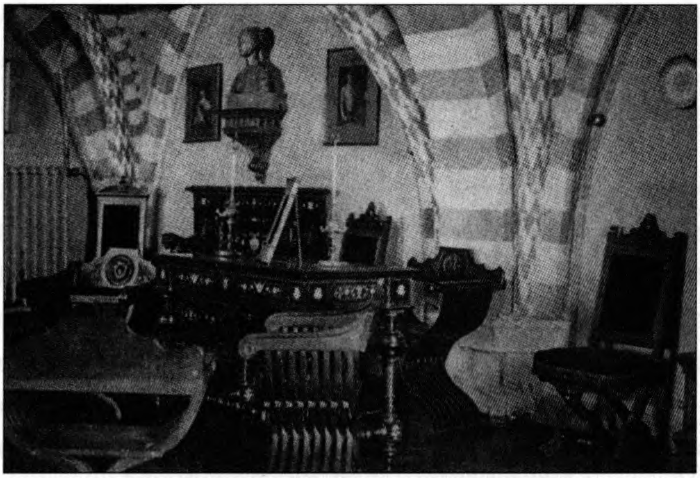

Gatvės vaizdelis Perudžoje, kur Florensa pamatė Giotto freskas.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

„Walteris, fašistas, kuris norėjo mane vesti", — parašė Florensa po savo padarytos Walterio nuotraukos, kuria papildė savąjį įklijų albumą.

Perudžoje ji apsistojo „Hotel Giotto" ir pamatė freskas. Asyžiuje pro geležinius vartus apžiūrėjo Šventojo Pranciškaus kriptą ir seną Minervos šventyklą. Ji pamažėle artėjo prie Romos, kur susirado už 125 liras — tai yra vieną dolerį — pernakt gražų pensioną, įsikūrusį viduramžių *palazzo* su arkadinėmis, įvairiaspalvių rombų rašto kaip arlekino drabužis lubomis. Florensa atsibudo savo skliautuotame kambaryje su geležine žvakide ir aukšta it sostas kontorine kėde. Ji apsirengė susitikimui su kardinolu. Jos kūną glaudžiai gaubė balta šilkinė suknelė. Apie kaklą apsirišo raudoną skarelę.

— *Bella!* — gražuolė — šūktelėjo jai gatvėje kažkoks jaunikaitis. Florensa stabtelėjo pasiteirauti gražiojo italo kelio.

Pensionas, kuriame lankydamasi Romoje Florensa buvo apsistojusi už 125 liras, t.y. vieną dolerį, per naktį.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

— *Filippo Canaletti Gaudenti da Sirolo*, — prisistatė jis, žybtelėdamas puikia šypsena.

Filippo kalbėjo angliškai. „Canaletti" buvo senos kilmingos jo šeimos pavardė, reiškianti „kanalėlius". „Da Sirolo" reiškė „iš Sirolo" — jų pajūrio miestuko prie Adrijos, Ankonos regione, pagal žemėlapį Italijos bato išsipūtusiame blauzdos raumenyje — pavadinimą. Tamsi gelsvai rusva Filippo oda tiesiog žioravo, paryškinama balto šilkinio kostiumo. Jis atrodė kaip kino žvaigždė, o iš tikrųjų buvo grafas, *poeta-aviatore*, — poetas pilotas, — studijuojantis mediciną *Universitadá di Roma**. Florensa jam papasakojo apie bučinį, kurį privalanti suteikti kardinolui. Filippo pasiūlė Florensai parankę, kurią ji priėmė.

* Romos universitete (*it.*)

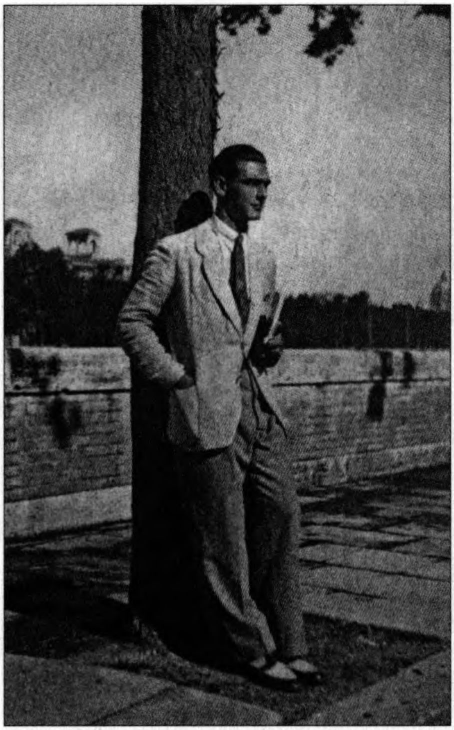
Via Veneta — Veneto gatvėje — Filippo iš gatvės gėlių pardavėjos nupirko raudoną gvazdiką, kurį užkišo Florensai už ausies. Juodu ėjo pro parduotuves, bažnyčias ir kavines, atsispindėdami didžiulėse „Fratelli Prada“ vitrinose su išstatytais mados namų batais, rankinėmis ir firmos ženklu pažymėtais jūrų vėplio odos lagaminais. Pakeliui iki Vatikano miesto sienų Florensa ir Filippo flirtavo. Florensa leidosi kopti laiptais. Filippo atsišliejo į sieną, užsirūkė cigaretę ir numetė degtuką. Florensa susirado kelią Vatikano koridoriais, nukabinėtais schemomis. Senas kardinolas įsistebeilijo į ją, paskui pasišaukė pasų antspauduotoją.

Ji išniro į šviesią aikštę. Grafas, netgi dar žavesnis, tebelaukė. Po Siksto koplyčios lubomis Florensa ir Filippo surado „Pasaulio sukūrimą“, „Adomą ir Ievą rojaus sode“ ir „Didįjį tvaną“.

Florensa su Filippo išsiaiškino, kad abiem patinka dekadanso poetai. Vienas iš Filippo herojų buvo Gabriele'is d'Annunzio, italų poetas iš to paties kaip ir jo šeima regiono, mergišius, nutrūktgalvis, Benito Mussolinio mentorius ir knygų „Malonumų vaikas“ ir „Mirties triumfas“ autorius. D'Annunzio turėjo meilės romaną su Evos Le Gallienne dievaite Eleanora Duse.

Savuoju privačiu propeleriniu lėktuvu Florensos šių laikų Merkurijus atplėšė ją nuo žemės ir privertė pasijausti kaip danguje. Išskrisdamas iš *Aeroporto Centocelle Nord*, pirmo oro uosto Italijoje, įkurto vietos aeroklubo 1908-aisiais Wilburo Wrighto atsilankymo proga, jis dėvėjo skaisčiai baltą aviatoriaus striukę, buvo su šalmu ir didžiuliais akiniais. Filippo nukreipė lėktuvą į tirštus debesis, šiuos perskrosdamas.

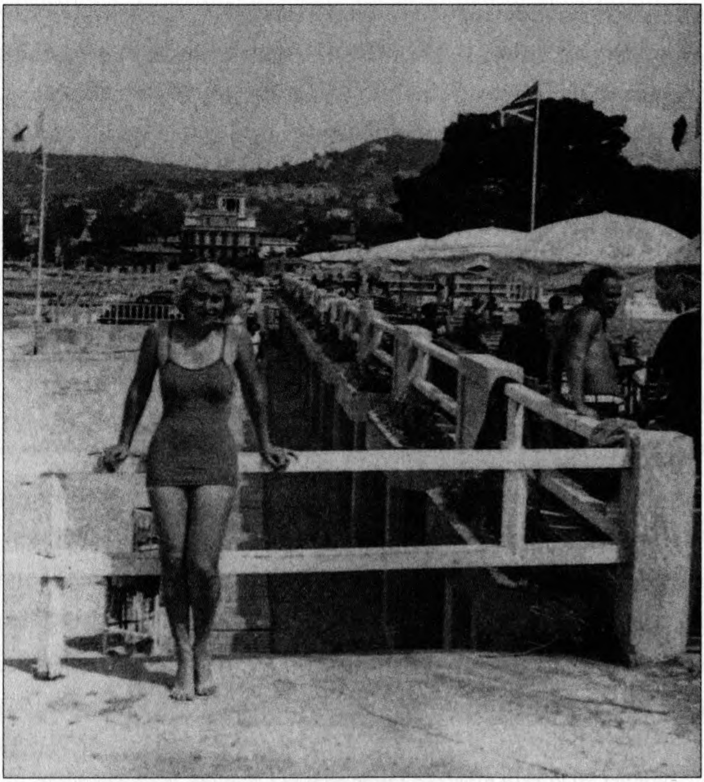
Naktį Filippo nusivedė Florensą į šokius didžiuosiuose Romos viešbučiuose, kur ji atšventė savo dvidešimt pirmąjį gimtadienį. Filippo leisdavo naktis tarp įžymybių ir *Via Veneto* turtuolių, ieškodamas jaudinančių įspūdžių mene ir sekse. Vienas iš Romos gražiųjų žmonių rato, įamžinto Fellinio *La Dolce Vita*, jis jai puikiai tiko —

Filippo, su kuriuo Florensa turėjo romaną Romoje, buvo tapytojas, pilotas, poetas ir medicinos studentas, vienas iš Romos gražiųjų žmonių rato, vėliau įamžinto Fellinio „La Doce Vita".
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

jaunas plevėsa, supamas princų, princesių, markizų, grafų, grafienių ir menininkų. Filippo laikė save hedonistu. Buvo visiškai amoralus; popietėmis už pinigus miegodavo su vyrais iš diplomatinio korpuso, kad paskui galėtų kur nors ją nusivesti naktį, pasipasakojo jai. Florensa savajame įklijų albume apie jį mąstė: „Nepaprasta asmenybė." Tik jausk, sakė jo akys, negalvok.

Kelias dienas Florensa praleido Kanuose ir Monte Karle su dviem Prinstono vaikinais. Čia nufotografuota Kanuose.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Juodu aplankė romėnų pirtis, kur nesunkiai įsivaizdavo išdykaujančius nimfas ir satyrus, ir pasisėdėjo ant *Piazza di Spagna* — Ispanijos aikštės — laiptų. Valandų valandas vaikštinėjo po romėnų Forumo ir Koliziejaus griuvėsius. Fillipas piešė jos eskizą priešais archaišką nuogos moters figūrą, nutaisydamas jos pozą sulig šia. Paskui nusivedė viršun, į mažutę savo studiją, kurią Filippo

vadino „*fin de siècle* stiliaus salonu", užgrioztą krūvomis poezijos knygų ir paveikslais. Ten buvo gundomų moterų nuotraukų ir keturi jaunuolių (drąsių jo buto šeimininkės sūnų) portretai. Juodu mylėjosi ant lokio kailio kilimo priešais veidrodį paauksuotais rėmais, bet kitą dieną laukė neišvengiamas išsiskyrimas *Statione Termini* — Stoties Terminale. Jis šūktelėjo jai įkandin: „Florensa, nepamiršk!"

Florensa turėjo dar savaitę, iki privalėsianti grįžti namo. Italų Rivjeroje, pakeliui į šiaurę, ji susipažino su dviem Prinstono vaikinais, kurie pakvietė kelias dienas drauge praleisti *Côte d'Azur* — Žydrojoje pakrantėje — kur Kanuose ir Monte Karle jie buvo bebaigią prašvilpti savo keliautojų čekių likučius. Ten buvo pliažai, baltų jachtų flotilės, regatos, šventinius rūmus primenančiuose kurortuose su teniso kortais ir polo aikštėmis. Saulė jos plaukus išblukino beveik baltai. Florensa gulinėjo šalia baseino Monte Karle ir Kanų kazino, o vaikinai nardė nuo aukšto tramplino. Trečios klasės vagone grįžtant į Paryžių jie atvirai pasiūlė Florensai seksą. „Smagiai pasilinksminsime, — pasakė jie. — Galime susimesti tik kiek šlamančiųjų." Ji piktai atsisakė. Traukiniui dundant pirmyn ir dideliam Prancūzijos Rivjeros pramogų ruožui nykstant iš akių, Florensa mąstė vien tik apie panašų į sapną laiką su Filippo.

Į Paryžių jau atėjo ruduo. Kaštainių eilės Liuksemburgo soduose gelto. „Amercan Express" skyriuje jos laukė susirūpinusių Wolfsonų laiškai. Didėjo karo grėsmė. Pasaulis buvo bepavirstąs į pragarą. Florensa paskutinę popietę sėdėjo po kavinės šalia Senos padangte, per lietų gėrėdamasi Dievo Motinos katedros vaizdu.

Nenorom ji nukeliavo atgal į Sautamptoną, kur įsėdo į „Maure-

Dar viena fotografija, Filippo atsiųsta Florensai. Jis užrašė: „A Florensa con molta simpatia! Filippo aprile 1937." — („Florensai su nuoširdžiausiais jausmais! Filippo, 1937 balandis.")
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

---

tania" — plaukiojančią „Waldorf-Astoria", kur jos jau laukė iš anksto nusiųsta dėžė „Dewar's" škotiškojo, buteliukas „Vouvray" ir tvido paltas. Florensa jautėsi, lyg užpakalyje paliktų dalį savęs. Mąstė, kaip vos prieš tris mėnesius atvyko į Europą. Atrodė, kad tai buvo visą gyvenimą anksčiau. Dabar, paragavusi laisvės, troško jos dar daugiau. Laive Florensa susipažino su dviem merginomis — Anne'a Baker ir knyge, protinga Isabelle Kelly. Jų trejetas kartu pietaudavo. Valgiaraščius puošė impresionistinės iliustracijos su valtele audringuose vandenyse. Jos nuėjo į paskutinį laive formalų šokių vakarą.

Paskutinę naktį jūroje Florensa ketvirtą paryčiui išsmuko viena pati į denį ir įsitvėrusi į turėklą žvelgė į tamsias kaip rašalas bangas. Nors netikra dėl savo ateities, ji buvo visą pasaulį atstu nuo sankirtos dėl gimdytojų vadovavimo. Nežinia, ką naujas gyvenimas jiems

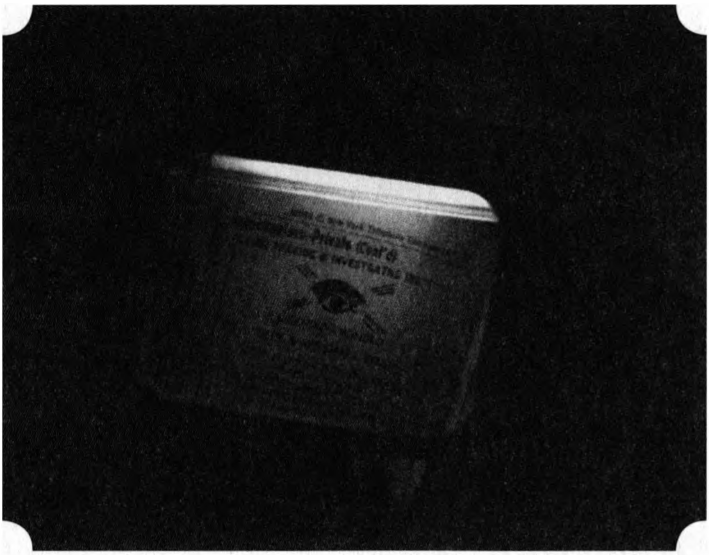
visiems ruošia. It tamsūs kristalai išniro Niujorko dangoraižiai. Ūkė garo sirenos, plazdėjo vėliavos — Florensa sugrįžo namo.

— Nieko neturite deklaruoti? Šilkinių kojinių? Ardomosios literatūros? — „Mauretanija“ įgula rengė keleivius muitinės inspekcijai prie 54-os prieplaukos.

Sugrįžus į Niujorką, laiškai ir fotografijos iš Filippo tęsėsi. Vienoje — Filippo it sidabrinio ekrano dievukas Tyrone'as Poweris, lipantis į savo lėktuvo kabiną. Kitoje — apsijuosęs diržą su šoviniais ir laikantis rankoje šautuvą, raitas ant arabų veislės žirgo palei Adrijos pakrantę. 1940-aisiais Filippo išleido meilės eilėraščių knygą *Il poeta e l'amore**, kurią atsiuntė Florensai. Jis nupiešė raudoną žvaigždutę prie „Ho abbandonato l'appartamentino“ — „Palikau savo butuką“ — apie prisiminimus, susikaupusius sename studentiškame jo būste, dėl kurių jaučia „Don Žuano melancholiją“.

Florensa, meilė blondinė iš Amerikos,
atėjo į kambarėlį šį menką,
Aš, pilotas jaunas, verkiau jos,
Kaip prisiminimas tas tolsta nuo manęs!

* „Įsimylėjęs poetas“ (*it.*)

Tyrėjo Charleso Erico Gordono didinamasis stiklas iliustruoja privataus seklio skelbimą senoje telefonų knygoje. Ponas Gordonas, ieškodamas Florensos, naudojosi senomis telefonų knygomis. (Fotografija: Joyce Dopkeen/*New York Times.*)

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Privatus seklys

Vaikščiojau po Niujorko gatves apsisiautusi savuoju oranžiniu paltu iš „Bergdorf's" su besimainančiu vaivorykštės spalvomis pamušalu ir vienintele bakelito saga. Jam tereikėjo kelionės iš lagaminų į manąją vietinę „Afroditės" prancūzišką cheminę drabužių valyklą Kolumbo aveniu. Netikrumas dėl to, ar turiu ką nors tokio savyje, kad galėčiau tapti rašytoja, siekis būti pripažintai ir meilės paieškos susiejo mane su jauna moterimi iš dienoraščio. Vėlgi jaučiausi taip, kaip tą pirmą kartą, kai iš Čikagos atvykau į Niujorką. Lėkdama taksi per Kvinsboro tiltą, buvau priblokšta naktį Manhatane žėrinčių tūkstančių langų, už kurių slėpėsi istorija ir gyvenimas. 1932 m. liepos 14 d. Florensa parašė:

> *Kaip bėga dienos — jau rytojaus naktis, o atrodo — vis dar — lyg tebebūtų vakar.*

Laikas seko. Jeigu Florensa dar gyva, dabar ji būtų labai sena moteris. Mano pirmas žingsnis buvo ieškoti jos per *Google.* Aš užsidūriau ant NASA interneto svetainės, kur Florensa Wolfson buvo įvardyta kaip viena iš per milijono pavardžių, įrašytų dviejose piršto nago didumo mikroschemose, išsiųstose su „Stardust" erdvėlaiviu — automatiniu kosminiu zondu — į jo pirmą penkerių metų kelionę

iš Žemės, pro Mėnulį, susitikti su kometa Wild 2*. Po to, kai erdvėlaivis surinks tarpžvaigždinių kosminių dulkių pavyzdžius, atverdamas langus į tolimą praeitį, pavardės bus paliktos sklęsti kosmose.

Dienoraštis byloja apie permainas, tad Florensos Niujorkas ir manasis būtų negalėjęs labiau skirtis nei diena ir naktis. Florensos laikų metropolis buvo didžiulis teatras, vienas iš prarastųjų pasaulio stebuklų, gyvas rašytojais, tapytojais, dramaturgais ir džiazu. Svarbu buvo idėjos ir menas. Žmonės plūdo į didmiestį, nes vien tik mintis apie jį išdegindavo jų sielose skylę. Manasis Niujorkas atrodė iškritęs iš laiko, betampąs ištisiniu prabangių parduotuvių ir restoranų ruožu, pilnu panėšinčiųjų į Paris Hilton.

Kas tūkstantį metų Manhatanas nugrimzta po pėdą. Mes dabar grimztame. Kas kurią nors dieną plaukios po Vašingtono aikštę ir sidabrinį „Chrysler" pastato plunksnakotį? Ką jie pagalvos, apsukdami „Empire State Building", kurio kadaise bauginanti plieno ir aštriabriaunio akmens masė nuo orų nubluko iki baltumo? Mūsų milžiniškos pastatų smailės nebėra matomos kaip švyturiai žmogaus proto pergalei nušviesti, bet kaip senos scenos dekoracijos, fonas parduotuvių tinklams.

Florensos žodžiai pleveno žemyn didmiesčio kanjonais ir į mano protą. Tik penkios mėgstamiausios vietos išliko iš josios Niujorko. Viena — Metropoliteno meno muziejus, kur aš dažnai ieškodavau poilsio Kinų sodo kieme. Nuo skulptūrų sodo stogo viršaus žvelgiau į lyg iš sapnų atėjusią Manhatano stogų tvirtovę. Niujorkas — akmenų vieta, alegoriškai ir metaforiškai. Kaip Alisa Stebuklų šalyje ir Dorotė pakeliui į Ozo šalį, Florensa buvo pasiryžusi žengti savo keliu. Aš suradau dienoraštį — realiojo laiko mašiną, pernešusią manę atgalios į Florensos pasaulį. Florensa kadaise parašė: *Ak, už mieląjį senuką Niujorką!*

* 1978 m. šveicarų astronomo Paulo Wildo atrasta kometa.

Times, man pradėjus jame dirbti 2003-aisiais — tais pačiais metais, kai radau dienoraštį — buvo netikėtai senamadiška aplinka. Dėl savo rimtos išvaizdos ir stiliaus pramintas „pilkąja ponia“, laikraštis tebeveikė šimto metų senumo prancūziško château* stiliaus namuose Taimso alėjoje prie Keturiasdešimt trečiosios gatvės. Laikraščių verslas dabar buvo elektroninio pašto ir kompiuterių reikalas, labai tolimas nuo tų redakcijos miesto žinių skyriaus patalpų, kuriose Florensa 1934-aisiais apsilankė pasiūlyti meno skiltį. Jokių tarškančių rašomųjų mašinėlių, jokių rūkančiųjų. Nė vienintelio šūksnio: „Kopijuoti!“

Iki *Times* buvo perkeltas į savo naująją būstinę iš stiklo ir plieno prie Aštuntojo aveniu ir Keturiasdešimtosios gatvės kampo, aš valandų valandas tūnodavau jo senoviškoje, beveik nesinaudojamoje bibliotekoje, skaitydama viską, ką pavykdavo nutverti į rankas, apie istorinį Niujorką — *Čia Niujorkas, Niujorkas yra toks, Neįtikimasis Niujorkas* — ir seniausią turistinį vadovą po miestą, raudona oda įrištą „Vadovą įsimylėjusiesiems po senąjį Niujorką“. Aš vaizdavausi miestą su fermomis ir pievomis. Kai kurių siaurų jo gatvelių pavadinimai tebebuvo išlikę iš senų olandiškų laikų: Koantjės skersgatvis, Perlų gatvė — pagal kadaise ten rastas perlines kriaukles, ir Mergelių takas — iš pradžių vadintas Mergelių keliuku — mėgstama meilės išsiilgusių mergelių ir jų gerbėjų pasimatymų vieta.

Florensos dienoraštis gulėjo „Chanel“ batų maišelyje ant staliuko šalia mano lovos. Aš toliau rašiau reportažus į *Times* įžymybių skiltį, patirdama kitokį naktinį gyvenimą, nei Florensos ūžavimas naktimis „El Morocco“. Vieną vakarą gavau kvietimą į neįprastą ren-

* Pilis arba rūmai (*pranc.*)

ginį. Automobilis mane paimsiąs ir nuvešiąs į „slaptą vietelę", kurią man bus „draudžiama atskleisti". Aš įsinėriau į rožinę vėjavaikišką suknelę, surastą lagamine. Atsiųstoji transporto priemonė nuskraidino mane Vest Saido gatvėmis ir sustojo prie kažko, kas atrodė kaip betoninis krovos dokas palei Hadsono upę. Paaiškėjo, kad tai — šalutinis Guggenheimo muziejaus objektas.

Vakarėlis buvo rengiamas Vikui Munizui pagerbti. Tai šiuolaikinis menininkas, tarp kitų darbų žinomas ir tuo, kad atgamino Leonardo da Vincio „Paskutinę vakarienę" šokolado sirupe. Viduje ploni it modeliai dizainerių aprengti svečiai gurkšnojo „Dom Perignon" ir žiūrėjo Matthew Barney'o — menininko, kuris kaip išraiškos priemonę naudojo vazeliną — „Kremasterio ciklo"* filmus. Barney'o filmas buvo demonstruojamas per plokščio ekrano televizorių 385 000 dolerius kainuojančio „Mercedes Benz Maybach 62" — maloniai suteikto vakarėlio rėmėjo — salono viduje.

Kol pusė publikos sukosi apie automobilį, krovinių liftas mus, likusiuosius, užkėlė į kažkokią laboratoriją. Juoda užuolaida dengė duris į peržiūros kambarėlį, kur buvo demonstruojama vakaro karalienė — Picasso „Lyginanti moteris", nutapyta jo Mėlynuoju laikotarpiu. Guggenheimo muziejaus prižiūrėtojas paaiškino, kad turima reikalo ne tik su moters paveikslu. Regimybė klaidinanti. Infraraudonųjų spindulių aparatas padėjo išryškinti kompiuterio ekrane antrą vaizdą — aukštyn kojomis apverstą vyro figūrą. Užtapytas portretas buvo atrastas atliekant įprastą drobės valymą muziejaus konservavimo laboratorijoje. Vyras paveiksle veikiausiai buvo jauno, vos suduriančio galą su galu Picasso, neturėjusio pinigų naujai drobei nusipirkti, draugas odadirbys.

* Penkių dalių filmų serija, sudaranti uždarą savyje estetinę sistemą. Konceptualus šio ciklo išeities taškas — vyro sėklides sutraukiantis raumuo (*m. cremaster*), ir filmai kupini anatominių aliuzijų į reprodukcijos organus ir lytinės diferenciacijos eigą.

Kai svečiams Picasso atsibodo, mes buvome nuvežti į Ian Schragerio „Hudson Hotel", kur buvo austrių, kubietiškų cigarų ir dar šampano — viršuje, stogo antstate. Ankstų rytą pakeliui į namus po tolesnio pasisėdėjimo naktiniame klube „Bungalow 8" aš suvokiau, kad pradedu su Florensa sietis geriau nei su daugeliu savo amžininkių. Troškau gyvenimą jausti taip pat stipriai kaip ir Florensa. Tai, ką ji kadaise parašė apie M, dabar užvaldė mano jausmus jos atžvilgiu.

Ji darosi realesnė — tvirtesnė — kai esu jos reikalinga!

Priešais savo sieninės spintos veidrodį leidau vėjavaikiškai suknelei pamažu nuslysti ant grindų. Jaučiausi, lyg mudvi būtume viena asmenybė — ši jauna moteris iš praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio ir aš. Ar ji galėtų būti dar gyva? Atrodė mažai tikėtina. Vienoje iš mano surastų lagaminuose fotografijų, kuri dabar stovėjo ant rašomojo stalo, į mane žvelgė oficialiais išeiginiais kostiumais vilkintys ir juodais kaklaraiščiais pasidabinę svečiai su kūginėmis popierinėmis kepurėmis ant galvų ir servetėlėmis po kaklais per bifšteksų pietus 1922-aisiais didžiojoje „Hotel Astor" pokylių salėje. „Ką gi, tu surasi ją, ar ne?" Įsivaizdavau cigarą papsintį žemą, raumeningą vyrą su varlike man sakant: „Nagi, bent kiek pagyvenk." Bemaž girdėjau jo žmoną po plunksnuota skrybėle priduriant tarp kąsnių: „Jeigu aš būčiau mergina, nieko mažiau ir nesitikėčiau."

Niujorkas sparčiai keitėsi. Laikas man surasti Florensą bėgte bėgo. Le Gallienne „Civilinio repertuaro teatras" krito daužomas namų griovimo mašinos rutulio, kad užleistų vietą automobilių stovos aikštelei. Iš „Roxy" „kino filmų katedros" liko tik prisiminimas. Viena iš Flo-

rensos mėgstamiausių nebyliojo kino žvaigždžių Gloria Swanson, nešiojanti raudonų plunksnų boa, nusifotografavo jo nuolaužose po to, kai su trenksmu nugriuvo karilionas. Jo vietoje atsidarė „T. G. I. Friday's"* restoranas. Wolfsonų prabangus rausvojo smiltakmenio namas su aplinkiniais daugiabučiais buvo sulyginti su žeme, kad atsirastų vietos valdiškos komunalinės statybos projektams. „Spring Leikas" persikūnijo į jogos prieglobstį. Far Rokavėjus pasiekė beveik patį dugną ir nebeglaudė Pramogų Šalies. Wadleigh, dabar mišri mokykla, tebebuvo Vakarų 114-ojoje, kur užlipau į bokštą, apie kurį buvo kalbama, — daugiausiai afroamerikiečių, — kad jame neva vaidenasi mergina, nuskandinta baseine jos pavydaus draugužio.

Hunterio pastatas Parko aveniu, kur Florensa lankė paskaitas, buvo gaisro suniokotas 1936-ųjų Šv. Valentino dieną, per šešiasdešimt šeštąsias koledžo įkūrimo metines. Aš aplankiau šiandieninį Hunterį — modernų kompleksą, pastatytą praėjusio amžiaus devintą dešimtmetį, su įstiklintas tiltais, kabančiais virš Leksingtono aveniu ir Šešiasdešimt aštuntosios gatvės. Ten archyvaras profesorius Julio L. Hernandezas Delgado kantriai padėjo man stumti metalinį vežimėlį, prikrautą nurūgštintos terpės dėžių su Florensos 1934-ųjų *Wistarion* metraščiu ir jos redaguotais *Echo* numeriais.

Atverčiau metraštį, studenčių meiliai pramintą „senuku Visčiu", ieškodama jos nuotraukos. Buvau ją mačiusi tik senoje laikraščio iškarpoje. Susijaudinusi sklaidžiau metraščio puslapius, peržvelgdama eilę po eilės ryžtingos išvaizdos jaunų moterų su vienodomis baltomis V formos iškirptės palaidinukėmis, daugybę Florensų, Evelinų, Liljanų, Širlių, Miriamų, Zeldų, Beatričių, Rozų, Perlų ir Mardžonių.

* Visame pasaulyje paplitęs paprastų pietų restoranų tinklas, savo pavadinimą kildinantis iš posakio santrumpos „Thank Goodness, It's Friday" („Ačiū Dievui, jau penktadienis") ir pasižymintis raudonai ir baltai dryžuotomis padangtėmis.

Kas joms nutiko? Verčiant išblukusį puslapį, mane pasitiko išmani šypsena vienos iš nedaugelio studenčių, nusipelniusių biografinės apybraižos per visą puslapį — Florensos Wolfson. Iškart ją atpažinau. Tartum manęs ji būtų laukusi. Bet Hunteris pasirodė esąs aklagatvis ieškant, kur ji dabar yra.

Florensos Niujorkas man tapo pačios pasiskirta reguliariai apeinama teritorija. Sniegingą gruodžio dieną aš basčiausi po SoHo*, kai netikėtai atklampojau Makdugalo gatvėje prie dulkėtos vitrinos, kurioje buvo išstatyti japonų sumi-e** Koho mokyklos bambuko lazdelėmis tapyti vyšnių žiedų paveikslai — meno oazė, prisiglaudusi dizainerių *boutiquesų* kaimynystėje. Švelniai dzingtelėję varpeliai pasveikino mane įžengus į aštuoniasdešimt trejų šios mokyklos *sensei****, Koho Yamamoto studiją.

Tušu paryškintomis akimis Koho buvo žema, tvirta moteris, siekianti man tik iki peties. Pakvietė kartu su ja atsigerti žaliosios arbatos, kurią sutaisė ant karštos plokštės, tuo pat metu rūkydama trumpą cigaretę, nuolat kažkur nudedamą po krūva meno kūrinių. Kiekvieną laisvą paviršių puošė natiurmortai. Visur mėtėsi filosofiniai akmenys, senos jūrinės kriauklės ir laikraščiai, išmarginti melsvai juodo tušo dėmių praktikuojantis. „Kadangi mokiniai nėra susipažinę su Azijos pasauliu, grojama bambuko fleitų muzika tykiai ir ramiai atmosferai klasėje sukurti. Koho nuspaudė seno magnetofono paleidžiamąjį mygtuką, perkeldama mane į tą pasaulį. Ji išvertė

* Manhatano rajonas, garsėjantis prabangiomis parduotuvėmis ir restoranais.

** Japoniškai „tušas ir paveikslas" — japonų tapybos stilius tušu, kai paveikslai atrodo lyg pavandeniavę.

*** Mokytojas, mentorius (*jap.*)

man japonų poeziją: „Tai labai graži daina apie jauną moterį, kurios mylimasis numiršta.“

Nusekiau paskui Koho plaukų geišos kuodą į užgrioztą jos parduotuvės dalį iš gatvės pusės, kur ji parodė man viso savo gyvenimo darbą — abstrakčiąją tapybą su pavaizduotais bambukais, pušimis, slyvų žiedais ir orchidėjomis. Išmokusi to senovinio meno formos dar paauglė, per Antrąjį pasaulinį karą, kai buvo uždaryta internuotų asmenų stovykloje. Vėliau studijavusi „Meno studentų lygoje“, kur ir Florensa mokėsi piešti iš natūros. Ant Koho man įteikto fotokopijos lapo buvo jos instrukcijos: „Daugelį savo tapytų paveikslų sunaikinkite“; „Meditacija pasiekiama per sumi-e, todėl klasėje ilgi pokalbiai neleistini; „Per pamokas nerūkyti“.

„Filosofija eina sulig kiekvienu teptuko brūkštelėjimu“ — taip vadinosi mano straipsnis apie Koho, paskelbtas *Times*. Aš taip pat pradėjau pas ją mokytis. Kai savo tvirta, susenusia ranka vedžiojo manąją po ryžių popieriaus lakštą, mąsčiau apie Florensą. Ar ji irgi galiausiai atsidūrė jos studijoje? Koho atidarant platų medinį stalčių paduoti man reikmenis, — teptuką ir tušą, — ant žemės nukrito vazonas su purpurine sprige. „Nesudužo, — atsiduso Koho. — Laimė.“

Aptikau daugiau liekanų iš Florensos laikų, tapusių mano gyvenimo dalimi ir medžiaga, amžinai išsaugota *New York Times* istoriniame archyve su rubrika „Tinkama spaudai medžiaga“. Man patiko rašyti į *Times* apie Niujorko literatūrinį gyvenimą, aplankyti „Prousto draugiją“. Florensa perskaitė visus septynis tomus „Prarasto laiko beieškant“ per dvi savaites, kai sirgo ir turėjo gulėti lovoje. Parašiau apie „C. S. Lewiso draugiją“. Nuspaudžiau vieno SoHo rajono palėpėje įrengto būsto-studijos durų su lentele „James Joyce“ skambutį, kad aplankyčiau „Finnegano būdynių“* draugiją. Parašiau apybraižą apie

* *James Joyce* romanas, angl. *Finnegan's Wake* (1939).

sapnų tyrimo grupę Ozono parke Kvinse ir hipnotizuotojų sambūrį, kurie nesėkmingai bandė mane paveikti. „Jūs stovite gražios, raudonu aksominiu kilimu išklotos laiptinės viršuje, — stengėsi įteigti hipnotizuotojas aukso spalvos šlepetėmis. — Pro tarpdurį liejasi nuostabi oranžinė šviesa. Jūs leidžiatės žemiau ir žemiau.“

Treji metai po to, kai suradau dienoraštį ir šimtu *New York Times* parašytų straipsnių vėliau aš nušviečiau iš Naujojo Orleano uraganą „Katriną“, rausiausi po Bouvier Beale* palėpę Grei Gardense ir nuskridau į Olandiją padaryti interviu su Maharishi Mahesh Yogi — praėjusio amžiaus septintame dešimtmetyje „Beatles“ guru — jo nuošaliame prieglobstyje tarp miškų.

Vieną 2006-ųjų vasario sekmadienį, jausdamasi šiek tiek vieniša, aš klajojau po neseniai atnaujintą Šiuolaikinio meno muziejų Vakarų Penkiasdešimt trečiojoje gatvėje. Sustojau priešais raudoną „Olivetti Valentine“ rašomąją mašinėlę. Ji atrodytų dailiai šalia mažutės „Hermes“, mano išgelbėtos iš šiukšlių konteinerio. Geltonuosiuose puslapiuose susiradau paskutinę dar likusią Manhatane rašomųjų mašinėlių parduotuvę.

Kitą dieną įžengiau į „Flatiron Building“ — „lygintuvu“ pramintą pastatą, kur atidariau matinio stiklo duris, ryškiu pagal šabloną šriftu pažymėtas „Kambarys 807“. „Gramercy Typewriter“ buvo pilna pajuodavusių rašomųjų mašinėlių — kaip miniatiūrinių traukinukų, laukiančių geležinkelių depe.

— Sveikiname atvykus į Manhatano širdį, — užkalbino Paulas

* *Edith Bouvier Beale* (1919–2002) — amerikiečių aukštuomenės dama, madų modelis ir kabareto šokėja, *Jacqueline Bouvier Kennedy* (prezidento Dž. Kenedžio žmonos) Onassis pirmos eilės pusseserė.

Schweitzeris, šešiasdešimt septynerių metų verslo savininkas. — Paspausčiau jums ranką, bet... — nusišypsojo, iškeldamas rašaluotus pirštus. Jausmingai atsiliepė apie jį supančias rašomąsias mašinėles kaip apie „dinozaurus". Parodė į geležinę „Underwood", snaudžiančią ant apatinės lentynos lyg inkarą ežero dugne.

Sumojau, kad dar esama nedaug žmonių, kurie kaip Florensa ir aš norėjo girdėti tarškinamus į puslapį žodžius.

— Norisi jausti, ką rašai, — išsišiepė ponas Schweitzeris. — Kai nesu rašytojas, man sunkoka tai išreikšti žodžiais.

Jis pakėlė juodą „Smith & Corona", atrodančią kaip mažas pianinas, net iki auksu įrašyto firmos pavadinimo. Ant jo rašomojo stalo mėtėsi dantų krapštikliai, lipniosios juostelės, kaspinai ir invaziniai žali kompiuterių lustai (mat jis taip pat taiso ir lazerinius spausdintuvus).

— Čia aš galiu surasti viską, — mane patikino ponas Schweitzeris.

Jis papasakojo apie desperatiškus rašytojus, skambinančius pranešti: „Mano mašinėlė nedirba!" Su juodu odiniu instrumentų komplektu, panašiu į gydytojo krepšį, jis atsilanko į namus. Čionai, „lygintuvo" 807-ame kambaryje, aš pasijutau perkelta atgalios į Florensos laiką. Ant sienos kabėjo pajuodavę plaktukėliai, atsuktuvas, replės ir veržliaraktis. Ten buvo senas Websterio žodynas, šiurkščių „Brillo" servetėlių klavišams valyti dėželė, į mintis prišaukianti Andy Warholą, ir ant kriauklės kampe rašaluotas žaliojo muilo bryzas. Verslą 1932-aisiais pradėjo Paulo Schweitzerio tėvas Abrahamas Schweitzeris.

— Ko tik jums reikia — „Valentine" ar violetinės „Remington".

Ponas Schweitzeris patikino, kad galima gauti jas visas. Kai jau rengiausi išeiti, jis pasisiūlė mane nusivesti pavaišinti pieno kokteiliu. Mudu tiesiausiu keliu perkirtome Penktąjį aveniu į Eisenbergo užkandinę, „atidarytą 1929-aisiais". Pastaruosius keturiasdešimt metų ponas Schweitzeris kasdien čia, sėdėdamas ant taburetės prie užkandžių prekystalio marmuriniu viršumi, valgydavęs tuno sumuštinį. Po

apsauginiu gaubtu kūpsojo „velnio maistas" — storai cukraus glajumi apteptas riebus šokoladinis keksas.

„Padedant tarškyne žodžiams skambėti" — taip vadinosi mano straipsnis *Times* apie poną Schweitzerį ir jo rašomąsias mašinėles. Šiam išėjus, tą pačią dieną sulaukiau įdomaus balso pašto: „Sveiki, čia Charlesas Ericas Gordonas, skaičiau jūsų straipsnį apie Paulą Schweitzerį. Tartum matyčiau tą rašaluotą žaliojo muilo bryzą. Išspaudėte man ašarą. Esu advokatas, tyrimų patarėjas — dirbu kaip privatus tyrėjas ieškant dingusių žmonių. Jeigu kada nors norėtumėte pasikalbėti ar susitikti priešpiečių, paskambinkite man." Pypt.

— Charlesas Ericas Gordonas, ne G. Gordonas Liddy*, — pareiškė jis, atvykęs su kariško fasono lietpalčiu. Jo licencijos ženklelyje buvo įrašyta „Seklys 3". Mudu prasėdėjome kovo pūgą Midtauno Manhatano „Keens" bifšteksinėje, veikiančioje nuo 1883 metų, po jos lubomis su išvedžiotais senais keraminiais vamzdžiais, prišaukiančiais į mintis Šerloką Holmsą. — Esu per senas, kad su pistoletu lakstyčiau gaisriniais laiptais. Vienintelis daiktas, kurį turiu prie savęs — tai didinamasis stiklas, — paaiškino ponas Gordonas, išsitraukdamas vieną tokį iš vidinės švarko kišenės. — Bet šis daugiau skirtas pusamžiams advokatams tyrėjams negu pasipuikuoti. Deja, neturiu kišenėje Semo Speido** plokščio ruginio viskio butelaičio.

* *George Gordon Battle Liddy* (g. 1930) buvo Baltųjų rūmų santechnikų tarnybos viršininkas prie prezidento Richardo Nixono. Tai jis kartu E. Howardu sugalvojo pirmą įsilaužimą 1972-aisiais į Demokratų partijos nacionalinio komiteto būstinę Votergeito pastate, išprovokavusį „Votergeito skandalą", dėl kurio Nixonas buvo priverstas 1974-aisiais atsistatydinti. Už savo vaidmenį įsilaužiamojoje vagystėje Liddy ketverius su puse metų atsėdėjo kalėjime.

** Prasimanytas Dashiello Hammetto romano „Maltos sakalas" (1930), pagal kurį buvo sukurtas ne vienas filmas, pagrindinis veikėjas.

Daugelį Florensos įrašų man pavyko perskaityti pasitelkus didinamąjį stiklą. Ilgai nesisekė iššifruoti M — raidės, stilingai Florensos parašytos kaip trigubo „pi“ ženklo.

Ponas Gordonas buvo penkiasdešimt trejų, su žilų plaukų kupeta ir ūsais. Spausdamas rankoje senutėlę telefonų knygą kaip kokį retą pirmo tiražo egzempliorių, jis paaiškino, kaip naudojasi senomis telefonų knygomis, kai reikia atsekti liudytojus, paveldėtojus, skolininkus, pasislėpusius paleistuosius už užstatą, bėglius ir pasigendamus sutuoktinius, — faktiškai dingusius, — taip pat ir mirusius, ir tokius, kurie niekada neegzistavo. Dar ilgai iki Bruklino teisės mokyklos, kaip Long Ailendo berniūkštis per žydų Velykų *sederius** pas savo močiutę jisai skaitydavo baltuosius puslapius, įsimindamas senus telefonų numerius.

— „Zzyzzy Ztamp Studioz Co.“ — Ponas Gordonas parodė man savo atsineštoje senoje Manhatano telefonų knygoje. — Aš manydavau, kad tai pogrindinė tyrimų agentūra.

Ponas Gordonas buvo „susirgęs“ dėl praėjusio amžiaus trečio ir ketvirto dešimtmečių.

— Kai augau, mano brolis sakydavo: „Klausyk, tu turi pamatyti šią „Žvaigždžių kelionės“ seriją, jie surado tą planetą, kur vienas astronautas paliko knygą apie Al Capone's laikų Čikagą ir ten dekoracijos kaip „Smarkiojo trečio dešimtmečio“**.

Ponui Gordonui taip pat patiko „Prieblandos zona“, ypač viena serija, kurioje vyras, atėjęs į moters butą, šnipinėjo seną telefoną ir pradėjo matyti įvairius dalykus iš praeities. Paaiškėjo, kad būta lygiagretaus pasaulio ir moteris gyveno 1920–1929-aisiais metais, o jis kažkokiu būdu persikėlė į juos. Suradusi Florensos dienoraštį, aš jaučiausi it nukeliavusi per laiko deformaciją.

* Šventės (*senov. žyd.*)

** Paplitusi frazė, kai buvo kalbama apie praėjusio amžiaus trečią dešimtmetį Jungtinėse Valstijose, pabrėžiant socialinio, meninio ir kultūrinio dinamizmo laikotarpį.

„Tyrimą atlieka advokatas, ne kompiuteris" — taip skambėjo pono Gordono skelbimas teisės žurnale.

— Žmogaus protas — labai svarbu, — pridūrė jis ir paaiškino dirbąs maždaug prie šešių bylų vienu metu.

Dažnai pėdsakai atvėsdavo, ir paieškos užsitęsdavo metų metus. Esama žmonių, kurie taip ir tūno pasislėpę, bet daugelis palieka už savęs popierinius pėdsakus — nuomos sutartis, į knygas įtrauktus telefonų numerius, rinkėjo registraciją ir laidojimo įrašus. Sykį jam teko įtikinėti vieną skudurininkę, gyvenančią Aukštutiniame Vest Saido vieno kambario socialiniame būste, kad esanti paveldėtoja. Jie visi užduodavo tą patį klausimą: „Kaip jūs mane suradote?"

„Kaip atsekami paveldėtojai ir vengėjai mokėti alimentus, susukant 10 (dažnai apdulkėjusių) skaitmenų" — taip buvo pavadintas mano straipsnis *Times* apie poną Gordoną ir jo lobį, kurį sudarė beveik dešimt tūkstančių telefonų knygų nuo 1914-ųjų ir baigiant devintu dešimtmečiu iš viso pasaulio — Čekijos Respublikos, Lietuvos, Rusijos ir Arubos. Jis paprašė manęs, jeigu leisčiausi į kokią egzotišką kelionę, kad prisiminčiau parvežti jam vieną tokią.

— Tai labai labai konfidencialu,— atsakė jis, kai paklausiau, iš kur gavo paskutines 350 knygų. — Nenoriu, kad per tyrėjų bendruomenę nuvilnytų atgarsiai.

Mudu kalbėjomės prie taurės raudonojo vyno. Aš užsisakiau mėsainį, jis — žaliųjų salotų. Paauglė dukra jį įtikino tapti vegetaru, paprašydama, kad nevalgytų dalykų, turinčių akis, bet jam vis dar patiko gero bifštekso kvapas.

— Charlesai. — Jis jau nebebuvo ponas Gordonas. Patiesiau ant stalo higieninę servetėlę ir atsargiai padėjau priešais jį dienoraštį. — Taigi ką jūs manote? — paklausiau papasakojusi, ką žinau apie Florensą Wolfson.

— Tai asmenybė, — atsakė Charlesas paspringdamas. — 1934-

aisiais, kai baigiasi dienoraštis, ji buvo devyniolikos. Iš to, ką man papasakojote, ta moteris ir šiandien su mumis jaustųsi kaip sava. — Nusišypsojęs palingavo galva, tyrinėdamas dienoraštį. — Galėtų būti dvidešimties su kažkiek, kaip ir jūs. Nuostabi moteris, Lily. Argi nebūtų šis tas, jeigu mums pasisektų ją surasti?

Charleso biurą Midtaune puošė praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio bulvariniai detektyviniai žurnalai su pavaizduotomis menkai teapsirengusiomis gražuolėmis, pasiųstomis kaip masalas į kontoras raustis po bylas. Virš teisės knygų ant jo stalo stovėjo veiksmo žaidimų plastikinė Šerloko Holmso figūrėlė. Iš savo pačios sekliškos veiklos žinojau, kad Basilis Rathbone'as, aktorius, iš pradžių vaidinęs Holmsą, buvo vienintelis vyras, su kuriuo Eva Le Gallienne apskritai turėjo rimtą ryšį. Kompaktinių diskų leistuvas grojo Rachmaninovą. Ant sienos kabėjo „Profesionalių tyrėjų draugijos" (PTD), kurios viceprzidentas buvo Charlesas, garbės ženklas.

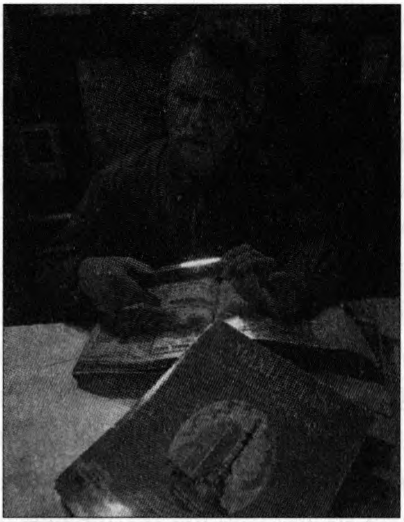
Už lango visai netoli stiebėsi piramidiniai *art déco* stiliaus kailių rajonų pastatai, stūksantys šiauriau aprangos rajono, kur Charleso senelis kadaise buvo vaikiškų apatinių drabužių verslo partneris. Man matėsi viešbutis „New Yorker", kur Florensa šokdavo pagal bigbendų muziką. Šis vėliau tapo pagrindine munių* būstine.

— Jau pusė pirmos — gal pageidautumėte šlakelio? — Charlesas ištraukė iš stalčiaus butelį škotiškojo. — Juk ne per anksti?

— Mielai vieną, jeigu ir jūs, — sutikau.

Charlesas taip pat mėgo praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio roką. Jis parinko „Hall & Oates" dueto „Privatus seklys".

* Niekinama Susivienijimo bažnyčios, kurios įkūrėjas Sun Myung Munas (Moon), pravardė, mat angliškasis „moonies" reiškia ir lunatikus.

Charlesas Ericas Gordonas Florensai surasti naudojosi didinamuoju stiklu ir senomis telefonų knygomis.
(Fotografija: Joyce Dapken/*The New York Times.*)

— Už tai, kad surastume Florensą.

Mudu susidaužėme popieriniais puodeliais.

— *Na zdorovje!*

Už Charleso kabėjo įrėmintas rusų mistiko Rasputino, niūriomis veriančiomis akimis ir susivėlusia barzda, paveikslas, kuriame jis laikė iškėlęs į lokio leteną panašią ranką priešais kaktą, lyg mestų užkeikimą. Rimtu veidu pažvelgęs į mane, Charlesas tarė:

— Kas, jeigu galėtumėte sukryžminti Arthuro Conan Doyle'o, sukūrusio Šerloką Holmsą, šaltą, faktais grįstą dedukcinį mąstymą su Grigorijaus Rasputino intuicija? Kas, jeigu galėtumėte juodu suderinti viename žmoguje?

Jo veidas buvo raustelėjęs. Akys atrodė paklaikusios.

— Tai ne aš, — nusijuokė jis. — Dieve, kaip norėčiau toks būti, bet aš tikrai pasitelkiu tą šeštąjį jausmą ir mėginu juo pasinaudoti. Šitaip man anksčiau yra buvę su sapnais, kai mirę žmonės pasakydavo, kur ieškoti — tai intuicija, lyg sakytų „patikrink čia“. Kažkas panašaus ir dabar, tartum Florensa kviestų: „Surask mane, surask mane.“

Aš išbaigiau taurelę.

— Ji jums taip sako?

Jis prisipažino:

— Mano vaidmuo menkas, Lily, palyginti su jūsiškiu.

Charlesas manė, kad galėtų nustatyti Florensos įpėdinių buvimo vietą. Nesąs licencijuotas privatus tyrėjas, bet kaip teismo pareigūnui jam prieinami riboto naudojimo dokumentai, todėl galėtų vesti tyrimą teisniais sumetimais, pavyzdžiui, siekiant sugrąžinti prarastą nuosavybę — dienoraštį.

Mes turėjome du dalykus savo naudai. Svarbiausia — jos pavardę.

— Mums tikrai pasisekė, kad tai ne Cohen ar Jones, o rečiau pasitaikanti pavardė, — nurodė Charlesas. Pirmas jo žingsnis buvo kreiptis į Niujorko miesto gimimų registrą, ieškant žmonių, gimusių su Wolfson pavarde. Jisai surado tris Florensas Wolfson. Naudodamasis jų gimimo datomis, paleido kompiuteryje konfidencialių, privačių duomenų bazių patikrą. Dvi Florensos buvo mirusios.

Charlesas pradėjo puolimą keliais frontais. Pasitelkęs 1934 metų telefonų knygą, peržiūrėjo Wolfsonus įvairiais adresais ir rado įtrauktą į sąrašą dr. Danielį Wolfsoną, kuris gyveno Madisono aveniu 1391 — tuo pačiu adresu, kuris buvo paminėtas laikraščio iškarpoje su Florensos fotografija. Skaičiusi Florensos dienoraštį aš jau žinojau, kad jos tėvas gydytojas, bet kadangi ji vadino jį „tėčiu“, Danielio vardas man nieko nesakė. Mudu su Charlesu analizavome kiekvieną išaiškėjusią naują aplinkybę.

Vieną vakarą Charlesas man paskambino.

— Lily, ji gyva.

Iš vienintelės likusios gyvos Florensos, gimusios 1915 m. rugpjūčio 11 d., gimimo liudijimo Charlesas sužinojo, kad jos tėvu buvo įrašytas dr. Danielis Wolfsonas ir kad jos motinos vardas buvo Rebecca. Charlesas taip pat sugebėjo patvirtinti, kad ši Florensa Wolfson dabar žinoma kita pavarde. Charlesas pasakė:

— Jeigu jos vardas būtų buvęs Susana, Rosa ar Mary, būtų buvę kur kas sunkiau.

Kasdamasis giliau, jis išsiaiškino, kad santuokinė Florensos pavardė — Howitt ir kad ji žiemojanti Floridoje, Pompano Biče, o vasaras leidžianti Vestporte, Konektikuto valstijoje.

— Florensa gyvena viename iš Niujorko municipalinių rajonų — šeštame, septintame ar aštuntame, taip pat Deide, Browarde ir Palm Biče, — tęsė Charlesas. — Paprastai šioje vietoje aš galiu paskambinti savo tetai Gertei, kuri galbūt ją pažįsta iš grožio salono, bet man toks jausmas, kad jiedvi sukasi kituose sluoksniuose.

— Charlesai, kas, jeigu ji nenorės su manimi kalbėtis?

Vieną 2006-ųjų balandžio popietę, nekantraudama ir šiek tiek nervindamasi, savo mobiliuoju surinkau Florensos numerį Floridoje. Po dviejų šaukiamųjų signalų atsiliepė rafinuotas balsas su scenos aktorės įtaiga.

— Alio-o?

— Florensa?

Laikydama rankoje raudona oda aptaisytą dienoraštį, aš pradėjau pasakoti Florensai stulbinamą įvykių seką, atvedusią mane pas ją.

— O, taip, dienoraštis mano, — patvirtino Florensa. — Noriu su jumis susitikti.

„Lily ir jos naujoji senelė", — pasakė Florensa. Lily Koppel ir Florensa Howitt, devyniasdešimties, Pompano Biče, Floridoje, kooperatiniame bute, kuriuo dalijosi su dr. Nathanu Howittu, savo vyru, šešiasdešimt septynerius metus, iki jo mirties devyniasdešimt šešerių metų amžiaus 2006-aisiais. Ant sienos kabo aliejinis Florensos portretas, nutapytas jos draugės Edos Mann, Ericos Jong — „Skrydžio baimės" autorės feministės — motinos.
(Fotografija: Colby Katz.)

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Kalbėk, atmintie

2006-ųjų gegužės sekmadienio rytą aš prasibroviau per marmurinę Didžiojo centrinio terminalo keleivių salę. Virš įėjimo stovėjo Merkurijus. Žydrose lubose akimis paieškojau Zodiako ženklų. Ten buvo Pegasas, skriejantis dangumi, ir medžiotojas Orionas, praradęs ir paskui atgavęs regėjimą. Praėjau pro paauksuotą stoties laikrodį virš informacijos būdelės — galbūt romantiškiausios susitikimų vietos, likusios iš senojo Niujorko. Traukinys „Metro-Šiaurė" skriejo per Harlemą ir pietinį Bronksą, aukštyn palei pramoninį rytinio Hadsono kranto koridorių. Mano bendrakeleiviai, ilsintys kojas guminėse basutėse, klausėsi „iPodų" ir peržiūrinėjo laikraščius, žurnalus apie įžymybes — *US Weekly, People* ir *In Touch*.

— Vestportas! — paskelbė automatinis traukinio palydovas.

Išlipau prie baltų lentų stoties pastato su privačių parengiamųjų mokyklų auklėtinių minia, prisimerkusi saulės nutviekstoje automobilių aikštelėje ieškodama „blondinės šampano spalvos hondoje „Accord", kaip Florensos šešiasdešimt ketverių metų duktė apibūdino save per telefoną. Valerie Fischel šiltai mane pasveikino. Per tą laiką, kol ji vairavo vingiuojančiu keliu pro senas kapines ir aukštas tvarkingai apkarpytas priemiestinių seno Marta Stiuardo rajono valdų gyvatvores, suspėjau sužinoti, kad Valerie mokiusis „Juilliard" mokykloje moderniojo šokio, o dabar esanti pasitraukusi

į pensiją skyrybų advokatė. Per vienos krypties eismo juostos medinį tiltą viršum Long Ailendo sąsiaurio, kur lingavo inkarais pritvirtinti burlaiviai, mes įvažiavome į privačią gyvenvietę šalia Sedar Pointo jachtklubo. Sustojome prie pilko kotedžo — Florensos ir jos vyro, Nathano Howitto, į pensiją išėjusio chirurgo stomatologo namų.

Florensa, raudonai dažytomis lūpomis, žvelgianti pro vėžlio kiauto rėmelių akinius, ištiesė į mane abi rankas. Mudvi apsikabinome.

— Ji graži, šita mergina, — pareiškė Florensa.

Jos kambario sienos buvo nukabinėtos šiuolaikinėmis drobėmis, kai kuriomis tapytomis jos pačios. Florensa tebeturėjo dėmėtą savo motinos venecijietišką veidrodį, juodo marmuro viršumi stalą valgiui patiekti, dalį komplekto iš valgomojo, kuriame Florensa rašydavo savąja violetine „Remington" mašinėle. Ant otomanės gulėjo išskleistas *New York Times* su jos sprendžiamu kryžiažodžiu.

Padaviau Florensai jos dienoraštį. Ji atsilošė odiniame „Eames" firmos poilsio krėsle. Į erdvų, gaivaus oro pripildytą kambarį pro stiklines nuo grindų iki lubų duris, atsiveriančias į sodą, liejosi šviesa, o Florensa keliavo septyniasdešimt šešerius metus atgalios. Prisėdau šalia jos, atidžiai stebėdama, gal trumpam šmėstelės ta jauna moteris, kurią, man atrodė, taip gerai pažinojau.

— Ak, negaliu tuo patikėti. — Florensa glostė apsitrynusį knygos viršelį ir grabinėjo užraktą. — Kaip mums tai atrakinti?

Ji pirštais atstūmė aprūdijusį užrakto skląstuką, kaip tai darydavo tiek daug kartų anksčiau. Sklaidė išblukusius dienų puslapius, tankiai užpildytus mėlyno ir juodo rašalo jos gulsčiu braižu.

Florensa stebeilijo į dienoraštį, lyg šis būtų krištolo rutulys.

— *Prisikimšau Mozartu ir Beethovenu — jaučiuosi kaip sunokęs abrikosas — esu apsvaigusi nuo egzotikos,* — perskaitė Florensa. — *Kaip kokia senmergė trokštu meilės — meilės!* Ir tai penkiolikametės merginos žodžiai! — Pakerėta, Florensa skaitė toliau: — *Laikas susilieja*

su amžinybe ir aš palikta už jo... — Galbūt tai sėjos metas — ar derlius visada pribręsta? Man tada buvo septyniolika. — Ji tęsė: — *Šįvakar turėjau bjaurų kivirčą su motina... Nekenčiu namų — kai tik bent kiek dėl ko nors nusiskundžiu, virš mano galvos griaudėja dangus.* — Kitame puslapyje ji rado: — *Aš niekada iki galo nesupratau, kokia tragedija yra mano tėvų gyvenimas.* — Florensa pakėlė akis. — Taip ir neprisimenu, kad motina ar tėvas kada nors būtų mane bučiavę.

— Kas tokia buvo M? — Man knietėjo sužinoti.

— O, Marjorie buvo viena iš mano gerbėjų, — labai dalykiškai atsakė Florensa. — Tais laikais buvo madinga merginoms turėti savitarpio santykius. Kaip Virginia Woolf ir Vita Sackville-West*.

Dvi Florensos dukros, abi išsiskyrusios, buvo apie tą viską girdėjusios anksčiau. Karena, šešiasdešimt vienerių, psichoterapeutė, įgijo socialinės rūpybos magistro laipsnį Kolumbijos universitete ir taip pat buvo baigusi Hunterį. Ji prisiminė Florensą jai ir Valei pasakojus, kai jiedvi dar buvo paauglės, apie „Vienatvės šulinį".

— Man patiko būtent tai, kad nereikėjo rūpintis dėl pasimatymų, — paaiškino Florensa. — Velniop vyrus. Tai man teikė tokį laisvės jausmą. Būta truputėlio sekso, turiu jums pasakyti. — Ji nusijuokė. — Tiesą sakant, būta daug sekso. Turėjau kvapą gniaužiančią patirtį, elgdamasi kaip vyras — ta prasme, kad galėjau mesti vieną ir pasirinkti kitą. — Ji vėl sugrįžo į dabartį. Klausiamai ieškojo mano akių. — Ką pamanėte, perskaičiusi tai? — Sklaidant dienoraštį, smulkūs raudonos odos trupinėliai nubyrėjo jai į delnus. — Ar nepamanėte, kad būčiau turėjusi tęsti literatūrinę karjerą?

— Ketinote parašyti pjesę apie Wordsworthą, — priminiau.

* *Victoria Mary Sackville-West*, kilmingoji ledi *Nicolson* (1892–1962) — geriau žinoma kaip *Vita Sackville-West*, poetė, romanistė ir sodininkė. Garsėjo savo audringu aristokratišku gyvenimu, tvirta santuoka ir aistringais meilės ryšiais su tokiomis moterimis kaip romanistė *Virginia Woolf*.

— O, Dieve mano, nejaugi?

— Jūs parašėte, — aš siekiau dienoraščio ir perskaičiau: — *Ketinu rašyti pjesę apie Wordsworthą — begalinės galimybės.* — Pamačiau kitą įrašą: — *Žvalgausi iš tikrųjų patenkinto žmogaus.* — Kaip atsitiko, — paklausiau, — kad dienoraštis galiausiai atsidūrė šiukšlių konteineryje?

— Paprasčiausiai tai buvo kažkas man neegzistuojančio po to, kai jį užbaigiau, — atsakė Florensa ir spėjo, kad knyga veikiausiai per neapsižiūrėjimą buvo palikta 1989-aisiais, kai ji su savo vyru iš Riversaid Draivo 98 buto 9F, kur juodu užaugino dvi dukras, persikėlė į 2E. Florensai išvykus iš Niujorko į pasiturintį priemiestį Konektikute, tartum buvo parašytas paskutinis tos energingos, ieškančios merginos, kokia ji kadaise buvo, kronikos skyrius.

— Vis dėlto kurgi dingo visas tas kūrybingumas? — balsu stebėjosi ji, apmąstydama iš naujo atrastą savo jaunystės istoriją. — Jeigu būčiau likusi ištikima sau, negi būčiau baigusi tokiu kasdieniu gyvenimu?

2001-aisiais, dveji metai iki man surandant dienoraštį, Florensa su savo vyru važiavo naktį namo iš vestuvių Bostone, kai jų automobilį sumėtė nuo greitkelio tiesiai į medį.

— Natas, galima sakyti, atsijungė, — tarė Florensa.

Natui staiga sutriko širdies ritmas, kuris vėliau buvo koreguotas kardiostimuliatoriumi. Kai Natas atsipeikėjo, iš po variklio dangčio sunkėsi dūmai. Jis išlipo, bet Florensa buvo praradusi sąmonę. Jos pusės durelės pasirodė užstrigusios. Vienas šalikelėje Natas buvo bejėgis. Atsitiktinai pro šalį važiavo ugniagesys savanoris, ir jam pavyko ištempti Florensą į saugią vietą, iki automobilį apėmė liepsnos.

— Ar jūs patikėtumėte, kad aš kadaise slidinėdavau? — paklausė Florensa, atsargiai leisdamasi įvijais laiptais iš palėpės, kurią ji įrengė kaip dailininko studiją. — Matėte mano teniso prizus?

Tartum graikų deivės, žaidžiančios dvejetus, auksinės figūrėlės su iškeltomis smūgiuoti raketėmis stovėjo ant pjedestalų, kuriuose buvo išgraviruota: „Čempionei Florensai Howitt."

Po automobilio avarijos koja ją vis dar vargino. Tais pačiais metais jos organizmą nusiaubė *E.coli* bakterijos.

— Jūs negalite įsivaizduoti, kaip mane tai erzina, — pasakė Florensa, paspirdama savo lazdelę. — Man labai nesmagu, kad esu priversta ja naudotis jūsų akivaizdoje.

Iš sieninės spintos viršuje Valerie atnešė dėželę nuo batų su nuotraukomis. „Urvas", kaip tą spintą jos vadino, buvo senų Florensos eskizų albumų, anglimi pieštų aktų, spalvingų natiurmortų ir rašinių saugykla.

— Aš ant žirgo... — Florensa tyrinėjo nespalvotą dantytais kraštais savo su jodinėjimo bridžiais fotografiją iš praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio. Iš ankstesnių šimtų Niujorko arklidžių išliko tik daugelį metų dar veikusi „Klermonto jojimo akademija". Buvo liūdna diena, kai ir ši 2007-aisiais užsidarė.

— O, tai buvo nuostabus paltas. — Florensa įsižiūrėjo į savo portretą iš elegantiškos merginos laikų — vilkinčią juodo aksomo paltu su sidabrinės lapės apykakle. — Ar patikėtumėte, kad kadaise buvau liekna? Dabar tokių drabužių neturiu. Aš ne... — jos balsas nutrūko. Florensa dažnai apgailestaudavo dėl gyvatės odos palto netekties. — „Laikas — mokykla, kurioje mes mokomės, laikas — ugnis, kurioje mes sudegame", — pacitavo Florensa. — Sokratas.

Florensa ilgai saugojo tą vieną iš savo motinos sukurtų drabužių, bet galiausiai šį kažkam atidavė.

— Vis tiek niekam netiktų, — pasakė ji, — išskyrus jus ar kurią nors iš mano anūkių.

Florensa turėjo tris anūkes. Deanna dėstė ispanų ir dabar buvo labai užsiėmusi, augindama tris Florensos proanūkes — Avą, Emmą ir Celią. Laurena, aktorė ir moderniojo šokio šokėja, moko jogos ir yra dviejų Florensos anūkų — Dylano ir Jesse'o, mama. Riva, jauniausia anūkė, grafikė, gyvena Manhatane, Vest Vilidže.

Iškelti griežti Wolfsonų portretai — Irvingo, jojančio ant savo vaikiško supamojo arkliuko, drobės, nutapytos kaip audringa jūra, fone. Jos mažasis broliukas dabar aštuoniasdešimt aštuonerių, į pensiją išėjęs kardiologas ir Vusterio, Masačusetse, unitorių bažnyčios vadovas. Tėvai jo išsižadėjo, kai vedė savo gyvenimo meilę Annabelę, liuteronę ir medicinos seserį, su kuria susipažino rezidentūros „Mount Sinai" klinikoje metu. „Annabelė padarė iš manęs žmogų", — man per telefoną pasakė Irvingas. Jis prisiminė atgalios iki pat to laiko, kai buvo maudomas kriauklėje. Akimirksniu atgamino Wolfsonų šuns Princo vardą, pridurdamas, kad dar reikia daug mokslinių tyrimų aiškinantis, kaip veikia atmintis. Florensa ir Irvingas liko artimi.

— Pažiūrėkite, aš irgi buvau fotografė. Čia mano padaryta nuotrauka, už ją laimėjau premiją. — Florensa padavė man fotografiją, kurioje buvo įamžinta jau nebestovinčio „Murray Hill Hotel" prie Parko aveniu ir Keturiasdešimtosios gatvės kampo lenkta balkonų eilė. Tokia pati nuotrauka buvo padaryta Berenice'ės Abbott, fotografės, žinomos savo praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio vaizdais, išspausdintais jos WPA* išleistoje knygoje „Besikeičiantis Niujorkas". — Buvau pamiršusi, kad domėjausi fotografija. Aš dariau viską!

Florensa man parodė savo motinos fotografiją, kurią padarė Centriniame parke žydinčios vyšnios fone.

* *Works Progress Administration* — Visuomeninių darbų valdyba, veikusi praėjusio amžiaus ketvirtame ir penktame dešimtmečiuose kaip „Naujojo kurso" (*New Deal*) programos dalis.

— Mano motina buvo labai arši moteris, — mąstė Florensa. — Bet pastaruoju metu aš apie ją galvojau, tikrai. Kažin ar mudvi būtume galėjusios viena kitą suprasti.

Rebecca pasitraukė iš verslo perkopusi šešiasdešimtį. Nors to laiko laukė visą savo gyvenimą, keleriais metais vėliau prisipažino Florensai: „Blogiausia, ką išvis padariau — tai, kad lioviausi dirbti."

— Jeigu tik būčiau turėjusi savo motinos veržlumo, — atsiduso Florensa. — Šiomis dienomis daug galvoju apie savo gimdytojus. Kai jūs čia, dabar galiu juos jausti. Suvokiu jų vertę. Motina tiek daug siekdavo.

1969-aisiais, aštuoniasdešimt dvejų metų amžiaus, Rebecca pasimirė nuo širdies ligos. Florensai atrodė, kad padarė klaidą pardavusi šeimos „Steinway" fortepijoną, kurį saugojo daugelį metų. Muzika buvo jos motinos priebėga. Metais anksčiau Florensos aštuoniasdešimt trejų metų tėvas baigė gyvenimą persidozavęs morfijaus. Įsitikinęs, kad serga vėžiu, nenorėjo niekam būti našta. Paaiškėjo, kad tos ligos jis neturėjo.

Florensa liko artima su Francese, padovanojusia jai dienoraštį. Florensa prisiminė 1970-aisiais jai paskambinusi. Sena jos draugė pasiskundė esanti pavargusi, pasakė einanti į viršų atsigulti. Tą pačią dieną 1970-aisiais Francesė pasimirė nuo širdies ir kraujagyslių veiklos sutrikimo. Jai buvo septyniasdešimt dveji.

— Sprendžiant iš dienoraščio, galėčiau manyti, kad gyvenote turtingą vidinį gyvenimą, — pasakiau Florensai.

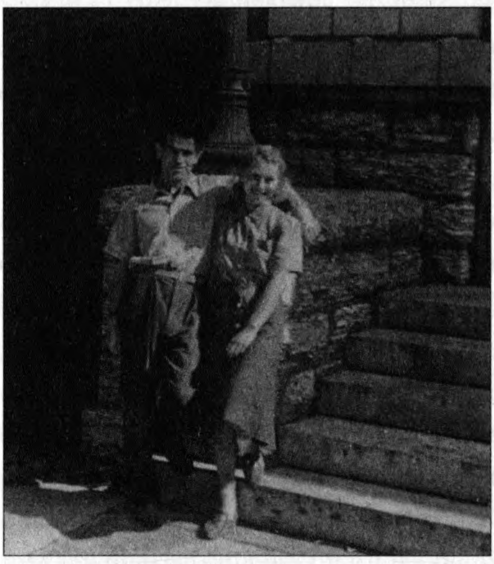
— Taip pat ir išorinį, — pridūrė Florensa. — Norite pamatyti mane su audinių kailiniais? Kaip jums jie patinka? Motinos dovana.

Buvo įprastų momentinių nuotraukų — Florensos su dukromis, anūkėmis ir proanūkiais. Vienoje nuotraukoje Florensa per savo aštuoniasdešimtojo gimtadienio vakarėlį vilkėjo kažkieno jai pasiūta suknele, su kuria atrodė it karikatūra iš *Wall Street Journal*. Buvo jos

ir Nato nuotraukų iš oficialių renginių „Rolling Hills“ užmiesčio klube Viltone, Konektikuto valstijoje. Tos visos buvo pilnutinio gyvenimo vaizdai, bet ne tokio, apie kurį Florensos svajota.

Florensa surado įklijų albumą iš savo 1936-ųjų kelionės po Europą; buvo be viršelio, bet pilnas rūpestingai sužymėtų nuotraukų. Iškrito josios italas grafas: Filippo, įsirėmęs rankomis į klubus, pozuojantis priešais savo propelerinį lėktuvą.

— Filippo Canaletti Gaudenti da Sirolo, — Florensa nurideno nuo liežuvio visus jo vardus. — Kino žvaigždė. Mes buvome du laivai, prasilenkiantys naktyje. Tai būta pergalingo vienos merginos žygio per Europą.

1939-aisiais Florensa, dvidešimt ketverių, ištekėjo už Nato Howitto, ką tik baigusio Pensilvanijos universiteto Odontologijos fakultetą.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Dėželės nuo batų dugne buvo viena fotografija, kurioje Florensa nutraukta kaip vėjavaikė mergina, rafinuota manhatanietė prie daugiabučio Devyniasdešimt šeštosios gatvės ir Madisono aveniu kampe, kur gyveno jos šeima.

— Gyvenimas man suteikė progų, kokių, manau, ne visoms merginoms pasitaiko. Aš apie tai mąstau... — Ji giliai atsiduso. — Tai bent gyvenimo būta!

— Žinote, jūs labai nepaprasta asmenybė, — pasakiau spustelėdama jai ranką.

— Dėkui, nesu tokia, — atsakė Florensa. — Buvau.

— Esate.

— Dabar esu ne tokia nepaprasta, kaip buvau, — gynėsi ji. — Pasidaviau daug kam, prieš ką anksčiau būdavau nusistačiusi. Iš tokios asmenybės, kokią jūs radote dienoraštyje, kaipgi aš tapau teniso žaidėja, pobūvių lankytoja ir jų rengėja?

Laivas „Georgic", kuriuo Florensa plaukė į Europą, per Antrąjį pasaulinį karą buvo nudažytas pilkai it šarvuotlaivis ir naudotas kaip transportinis kariniams daliniams gabenti. Besibazuojantis Egipte, jis buvo atakuotas vokiečių bombonešių ir sudegė Sueco kanale. Vėliau pusiau nuskendęs laivas buvo iškeltas.

Kai dvidešimt vienerių Florensa sugrįžo į Europą, tėvai dar labiau nei kada nors anksčiau mygo ją susirasti darbą ir vyrą. Už dvylika dolerių per savaitę ji dirbo reklamos agentūroje, kur buvo pastebėta vedusio jos vadovo Adolfo Marshuetzo. Adis matė ją Rokfelerio centre raitant dailiojo čiuožimo figūras. Juodu eidavo gerti karštos kakavos ir kitų gėrimų į „Rumplemayer's" — kavinę „St. Moritz" viešbutyje prie Centrinio parko pietinės dalies. Jis pasiimdavo

ją pietauti ir į šokius savo užmiesčio klube. Juodu susitikinėdavo ant „Grey Advertising" agentūros tarnybinių laiptų bučiuotis. Motinai Adis patiko, bet Florensa netroško nieko daugiau, kaip tik meilės romano. Ji visai neketino už jo ištekėti.

Ji taip pat susitikinėjo su vienu milijonieriumi, gyvenančiu šalia vakarinės Centrinio parko dalies *art déco* architektūros „Century" bokštų — pastatytų 1931-aisiais vietoje nugriauto „Century" teatro — vienuolikos kambarių bute. Motina buvo pakviesta kartu su Florensa pietų, kur tarnas nešė į stalą virėjo paruoštus mėsos gardėsius. Florensa niekada nebuvo girdėjusi apie delikatesus, pagamintus iš ėriuko užkrūčio liaukos ir kasos. Motina liko sužavėta.

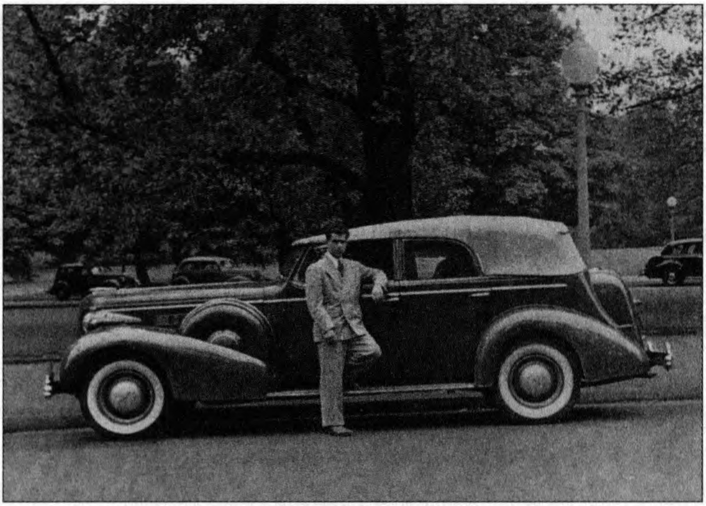
Tais laikais Florensai seksas buvo svarbiausias dalykas pasaulyje.

— Seksas buvo menas, — pasakė Florensa. — Tam tinka tik gražus vyras. Kaip matote, aš visada buvau priklausoma nuo savitarpio ryšių, — tęsė Florensa, vartydama savo dienoraščio puslapius. — Štai, — ji apsistojo ties vienu įrašu: — *Esu tokia be galo laiminga — nuostabiai laiminga*. Kodėl? Tai Džordžas! Sekso nebuvo. Valandas, visą naktį mudu praleidome vienas kito glėbyje glamonėdamiesi.

Aš žinojau, kad „mylėtis" anais laikais reiškė kai ką kita.

— Tai vadinama smarkiu petingu, — paaiškino Florensa.

1939-aisiais Natas Howittas, vienas iš aštuonių gražių brolių „Spring Leike", paštu pasipiršo Florensai. Aš priminiau Florensai laišką, kurį Natas jai atsiuntė po jųdviejų drauge praleistos vasaros, kai ji buvo šešiolikos. Jis rašė: „Aš pasiduodu, brangioji." Šešiolikos Florensa įrašė: „*... ir niekaip neišvengsi esmės — „Aš pasiduodu, brangioji" yra pernelyg neatsispiriama. Ką galiu daryti?*" Taip pat dar: „*Manau, gerbiu jį labiau nei bet kurį kitą pasaulyje — ir ką tai reiškia?*"

Florensos vyras Natas Howittas atsirėmęs į jų automobilį, kuriuo per savo medaus mėnesį abu važiavo į Meksiką, datuota 1939-aisiais.
(Fotografija: maloniai suteikta Florensos Howitt.)

Vieną 1939-jųjų rugpjūčio penktadienio naktį Florensa, ką tik sukakusi dvidešimt ketverius, pabėgo su Natu, vos tik baigusiu mokslus Pensilvanijos universiteto Odontologijos fakultete. Jos gimdytojų vestuvinė dovana buvo „Buick Roadmaster" nudengiamu stogu. Juo jaunavedžiai medaus mėnesio nuvažiavo į Meksiką. Florensa prisiminė turėjusi ant veido juodą šilkinę kaukę, kai Meksiko mieste žiūrėjo bulių kovas. Sugrįžus į Niujorką, Natas dar neuždirbdavo jokių pinigų, tad juodu įsikėlė į butą, sujungtą su jos gimdytojų butu prie Vest Endo aveniu ir Devyniasdešimt antrosios gatvės kampo.

Į kambarį tyliai įėjo devyniasdešimt penkerių Natas. Jis buvo su violetiniais patamsintais aviatoriaus saulės akiniais, ant lieso kūno kabėjo šilkinis margo rašto chalatas. Natas atsisėdo priešais savo

žmoną — jau šešiasdešimt septynerius metus — į odinį nerūdijančio plieno rėmų „Barcelona" tipo krėslą be ranktūrių.

— Tėti, — paragino Karena, — įsidėk klausos aparatą, esi mamos dienoraštyje.

Aš padaviau Natui per „Western Union" siųstą telegramą, kurią suradau viename iš lagaminų, adresuotą „Panelei Florensai Wolfson". Ilgą laiką jis tylėjo ir stebeilijo į žodžius išblukusiame popieriuje: „Aš tave myliu, Natas."

Kurį laiką Florensa dirbo „Audubono draugijoje"*, kur buvo žinoma, baiminantis išankstinio nusistatymo, kaip „Florensa Wilson", iki gavo darbą pas literatūros agentę panelę Virginią Rice. Panelė Rice, gera George'o Kaufmano** draugė, buvo senmergė ir labai prislėgta; Florensa matydavo ją įsismarkaujant dėl atsiunčiamų kūrinių, bet šiaip tai buvo geras žmogus. Panelė Rice padėjo Florensai būti pirmą kartą išspausdintai. Sekė tarpsnis, kai ji rašė feministinio priekvapio patarimų straipsnius į moterų žurnalus — *Cosmopolitan*, *Good Housekeeping* ir *Ladies' Home Journal*, kurie tuo metu spausdino rimtus rašytojus, tokius kaip Uptonas Sinclairis ir Sinclairis Lewisas. Florensa rašė dešimtis straipsnių: „Ką daryti su neištekėjusia dukra?", „Kaip elgtis viešumoje be palydovo?", „Papildomos moters vieta", „Ar žinote viską, kas dedasi jūsų dukters galvoje?", „Byla dėl privatumo", „Moterys nesuteikia moterims šanso", „Kaip kivirčytis su savo vyru" ir „Neatsiprašinėkite tiek daug!"

* Angl. *Audubon Society* — pelno nesiekianti viena seniausių pasaulyje aplinkosaugos organizacijų, veikianti dėl gyvosios gamtos išsaugojimo, šitaip pavadinta Johno Jameso Audubono, prancūzų kilmės amerikiečio ornitologo (1785–1851), garbei.

** *George Simon Kaufman* (1889–1961) — amerikiečių dramaturgas („Pietūs aštuntą"), teatro režisierius, prodiuseris ir kritikas, humoristas.

Netoli trisdešimties, praėjusio amžiaus penkto dešimtmečio pradžioje, Florensa rašė į moterų žurnalus feministinio priekvapio patarimų straipsnius, tokius kaip „Ką daryti su neištekėjusia dukra?“, „Kaip elgtis viešumoje be palydovo?“, „Kaip kivirčytis su savo vyru“ ir „Neatsiprašinėkite tiek daug!“

Vis dirbdama savo ištikimąja „Remington“, dvidešimt šešerių metų Florensa parašė knygą, pavadintą „Ar vyrai žmonoms reikalingi?“ Ji buvo skirta jaunoms moterims, įstrigusioms tarp protingos santuokos ir savo širdies šauksmo. Leidėjai jai pasakė, kad esanti per toli pažengusi į priekį nuo savo laiko.

Prieš mudvi su Florensa gulėjo keletas senų povo spalvų žurnalų, kuriuose greta troškinio su drebučiais receptų ir visokių reklamų — „Ji susižadėjo! Ji daili! Nes naudoja „Pond“ kremus!“ — buvo

eilutės ir su jos pavarde paantraštėje. Gūžtelėjusi pečiais, Florensa pasisuko į mane:

— Akivaizdi kulminacija būtų buvusi man tapti Nora Ephron.*

Po Pearl Harboro Natas įstojo į armiją ir buvo dislokuotas Leiklande, Floridoje. Karininkų žmonos visos skaitė *Good Housekeeping* ir negalėjo sulaukti, kada susipažins su Florensa, kurios patarimais jos godžiai sekdavo. Jai atvykus, buvo netikėtai suglumintos nepriklausomos dvidešimt šešerių metų moters laikysenos. Florensa 352-ojo armijos aerodromo bazėje taip ir nepasijuto sava. Per vieną karininkų banketą, kur buvo tvanku, ji pareiškė einanti į lauką pakvėpuoti grynu oru. Viena iš karininkų žmonų išsekė paskui ją ir pakvietė į savo automobilį prisėsti. „Tai buvo tartum scena iš kokio spektaklio", — prisiminė Florensa. Merė, aukšta tamsiaplaukė, prisilenkė ir pabučiavo ją.

Prisiimdama kažką panašaus į Le Gallienne vaidmenį, Florensa Floridos Pietų koledže, Leiklande metodistams priklausančioje mokymo įstaigoje, suprojektuotoje Franko Lloydo Wrighto** ir pastatytoje vidur apelsinmedžių giraitės, vadovavo dramos būreliui. Per repeticiją su savąja vien iš moterų sudaryta trupe „Bastūnės" ji nusiskindavo nuo šakos apelsiną. „Čionai, studentų miestelyje... tarp jų yra labai įdomi moteris, — pranešė vietos laikraštis. — Ponia Florensa Howitt nuolatos ieško naujų idėjų, kurios įkvėptų ją rašyti."

* Amerikiečių kino režisierė, prodiuserė, scenaristė, romanistė ir tinklaraštininkė (g. 1941).

** Žymus Jungtinių Valstijų architektas ir interjero dizaineris, rašytojas, pedagogas (1869–1959).

Sugrįžusi vėl į Niujorką, šeima persikėlė į Riversaid Draivo 98, kur po penkiasdešimt metų aš suradau lagaminus. Ten gyvenant, Florensos interesų centras pasislinko — užuot siekusi rašytojos karjeros, pradėjo žaisti tenisą, bridžą ir lošti fondų biržoje. 1950-aisiais jį įžengė į Volstritą turėdama penkis šimtus dolerių ir užtaikė ant „aukso gyslos“. Tais pačiais metais Florensa ir Natas, kartu su Nato broliu Larry'u ir šio žmona Sofi, nusipirko Berkšyruose, vakariniame Masačusetse, viešbutį „Septynios kalvos“ — „aukso amžiaus“ rūmus su dešimt židinių. Kaimynystėje buvo Edithos Wharton dvaras. Florensa jautėsi laiminga, kas vakarą muzikos kambaryje grodama fortepijonu. Leonardui Bernsteinui, nuolatiniam jų svečiui, buvo suteikta garbė išrinkti viešbučiui pavadinimą, bet iš tikrųjų tai Florensa pasiūlė „Septynias kalvas“ — pagal septynias kalvas Romoje.

Sulaukusi keturiasdešimt penkerių, Florensa pasakė Natui vyksianti viena pati į Europą. Mat manė jųdviejų santuokoje esanti laisva elgtis nepriklausomai, ir taip elgėsi. Galiausiai ji pasiekė Ispaniją. Vienoje pamatė Freudo sofutę. Italijoje nuvyko į Kaprį, kur kopė stačiais salos laiptais, žvelgė į Viduržemio jūrą. Buvo pats turistinio sezono įkarštis, ir paaiškėjo, kad visos vietos viešbučiuose užsakytos iš anksto. Florensa vaikščiojo ir vaikščiojo, kol galiausiai priėjo vilą, prie kurios vienas žmogus, tartum išdygęs iš pasakos, pasakė, kur paskutinis kambarys saloje laukia, jo žodžiais, „kaip tik jūsų“. Kai apsigyveno „Grand Hotel Quisisana“, kurio svečiais praeityje buvę Claudette'ė Colbert*, Ernestas Hemingway'us ir Jeanas Paulas Sartre'as, jos kambarys su vaizdu į jūrą buvo, prisiminė Florensa, „pačiame pakraštyje“, kur jai ir patikdavo būti.

Saulėtą spalio popietę Venecijoje ji sėdėjo *Piazza San Marco* — Šv. Morkaus aikštėje — gurkšnodama kavą, klausydamasi

* Prancūzų kilmės amerikiečių kino ir teatro aktorė (1903–1996).

„Žydrojo Dunojaus“ ir stebėdamasi visišku tos scenos nerealumu. Tai vėliau tapo „Itališku šmalcu“ — taip ir neišspausdintu jos apsakymu. Florensa rašė: „Esu lyg kokiame Fellinio filme, kaip fono dalis. Tik sumanus režisierius būtų galėjęs pastatyti tą dailininką ten, kur jisai stovi — priešais savo molbertą, supamas emocingos minios venecijiečių, palydinčių kiekvieną jo teptuko brūkštelėjimą šūksniais. Ir ta įsimylėjusiųjų porelė, einanti susikibusi rankomis, tikrai yra statistai... Niekas aplinkui neišsklaido fantazijos. Aukštai į dangų besistiebiantis Campanile*, akylas liūtas, stebintis *Piazza*, bizantiški katedros kupolai — viskas erdvaus scenovaizdžio dalis. Orkestras vis groja, ir aš beveik įsivaizduoju Katharine'ą Hepburn, skubančią per seną grindinį į *rendez-vous*. Katharine'a nepasirodo, bet mane apima kažkoks stiprus pašėlusių emocijų pojūtis... gerklę peršti nuo susitvenkusių jausmų, besiveržiančių emocijų, kokių niekada nepatiriu Penktajame aveniu. Turiu gauti atvangos. Esu kupina meilės, liūdesio, nostalgijos, ilgesio, o grožio tiek daug, jog sunku ištverti. Neriu į artimiausią barą.“

Sugrįžusi namo, Florensa nuėjo pas psichoanalitiką. Šis griežtai jai pasakė: „Jūsų tikslas gyvenime turėtų būti: būti žmona ir motina“, — prisiminė Florensa.

— Bet aš buvau ganėtinai silpna ir juo patikėjau.

Dešimtmečius ji toliau ieškojo jausdama, kad jos gyvenime kažko trūksta.

Apie tą laiką viena jos draugė savo bute Penktajame aveniu surengė pietų priėmimą, į kurį pakvietė plinkantį Džordžą Kinzlerį. „Jis turėjo

* Varpinės bokštas (*it.*)

antsvorio, atrodė kaip tipiškas buržua. Nieko panašaus į Natą, — dalijosi prisiminimais Florensa. — Man palengvėjo."

Baigęs Miesto koledžą, Džordžas užsirašė į „Macy's" vadovų rengimo programą — tais pačiais metais, kai Florensa išplaukė į Europą. Džordžas keturiasdešimt dvejus metus dirbo „Macy's" tinkle kaip gurmaniško maisto pirkėjų konsultantas. Prancūzijos vyriausybė apdovanojo jį ordinu „Už nuopelnus žemės ūkiui". Jo nekrologe, išspausdintame *New York Times*, buvo parašyta: „Džordžas Kinzleris, 81, specialaus asortimento maisto pardavimų konsultantas." Džordžas buvo vedęs aukštuomenės šeimos moterį, bet galiausiai ją paliko dėl jaunesnės blondinės, su kuria susipažino autobusų stotelėje, jau įpusėjęs septintą dešimtį.

Nepaisant Harvarde įgyto mokslinio laipsnio, Mannis Lipmanas pasiliko Line, kur pasireiškė kaip profsąjungų veikėjas ir dirbo „General Electric" meistru prie gręžimo staklių, gamindamas mašinoms šablonus. Jis dirbo sparčiai ir turėjo laiko skaityti — Ayną Rand*, Karlą Marxą, Zane'ą Grey'ų ir Shakespeare'ą. Pats vienas užaugino dukterį Sidney. Aštuoniolikmetė Florensa parašė savo dienoraštyje: *Šiąnakt Mannis ir buvo įsitikinęs savo nevisavertiškumu — tačiau jis puikus — & tiki savimi — galbūt, jeigu aš jį mylėčiau.*

„Mannis tikrai neatskleidė visų savo sugebėjimų", — pasakė jo dukterėčia, Mannio brolio Louiso duktė. Įkopęs į septintą dešimtį, Mannis vidurinėje mokykloje Nantukete dėstė anglų. Jis visą laiką liko įdegęs saulėje ir geros formos, taip pat turėjo jauną draugužę. Mirė aštuoniasdešimt dvejų, 1990-aisiais.

Baigusi Hunterį, Pearla Niujorko vidurinėse mokyklose dėstė anglų kalbą. Per trumpalaikę dramaturgės karjerą, kai buvo atsto-

* Tikroji pavardė Alisa Zinovjevna Rosenbaum (1905–1982) — Rusijos žydų kilmės amerikiečių romanistė, filosofė, dramaturgė ir scenaristė. Pagarsėjusi savo bestseleriais ir sukurta filosofine sistema, kurią pavadino „objektyvizmu".

vaujama garsios teatro agentės Audrey Wood, ji turėjo Brodvėjuje porą beveik sėkmingų savo pjesių pastatymų. 1945-aisiais *New York Times* apibūdino jos „Ledi ant dygliakiaulės“ kaip „komediją apie moterį, kuri nepatogiai sėdi apžargom ant egzistencijos, išpildančios tik pusę jos gyvenimo lūkesčių“. Pearla daugiau kaip penkiasdešimt metų buvo ištekėjusi už Niujorko šerifo. Prieš mirtį 2005-aisiais, devyniasdešimt trejų metų amžiaus, išmetė visų savo apsakymų ir pjesių rankraščius.

Florensos bendradarbė prie *Echo* Joy Davidman po neramios santuokos su Williamu Lindsay'umi Greshamu*, „juodojo romano“ „Košmaras skersgatvyje“ autoriumi, vėliau ištekėjo už C. S. Lewiso. Joy santuoka su Lewisu netrukus prieš jos mirtį sudarė filmo „Šešėlių žemė“ siužeto pagrindą.

Kita kurso draugė, Belle'ė Kaufman, vėliau dėl *Esquire* paantraščių pakeitusi savo vardą į Belę, pagarsėjo kaip bestselerio „Viršun apatine laiptine“ autorė. Ji prisiminė Florensą 1984-aisiais *Hunter Magazine* puslapiuose: „Žavėjausi ir pavydėjau studenčių tarybos lyderėms, mokykos leidinių redaktorėms ir kurso gražuolėms, originalėms ir dar kelioms, įnešusioms į mokyklą elegantiškumo dvelksmą, tokioms kaip jauna moteriškaitė, kuri pasirodydavo paskaitose gelsvai rusvais raitelio bridžiais, veikiausiai lengva risčia pasijodinėjusi po Parką. Nemanau, kad dekanė kada nors jai prikaišiojo už kurstytojišką elgesį, nes nešiojo juos mažne kasdien. Dabar aš pavydžiu tų raitelio bridžių ir egzotiško gyvenimo, kurį, įsivaizdavau, ji turėjo už Hunterio sienų!“

* Amerikiečių romanistas, taip pat rašęs ir ne beletristiką (1909–1962).

Perkopusi per aštuoniasdešimtį, Florensa su viena drauge sykį aplankė Žydų muziejų Penktajame aveniu. Pakėlusi nuo suolo akis, pamatė savo seną draugę Gertrudą Buckman. Florensa nuskubėjo prie senutės, jau beišeinančios pro duris. „Jūs Gertruda?“ Ši pratarė: „Dieve mano!“

Florensa ir Gertė apsikabino. Dvi senos draugės buvo nesimačiusios daugiau kaip penkiasdešimt metų. Gertruda gyveno skurdžiai, įsikūrusi pusrūsio bute Londono pakraštyje. Jiedvi kalbėjosi. Florensa pažadėjo ją aplankyti, bet taip ir nenuvyko laiku į Londoną. „Labai liūdna žinoti, kad draugė, su kuria turėjau tiek daug bendra, tokia vieniša ir taip vargingai gyvena, — prisipažino Florensa. — Prisimenu parašiusi dienoraštyje: „Kaip gaila, kad ji ne vyras!“ Mat mudvi turėjome tiek daug bendra, Gertruda buvo meniškos sielos, kūrybinga ir tyra. Buvo tyresnė už mane materialinių gėrybių prasme. Manau, man ir šiomis dienomis patinka materialinės gėrybės.“

1938-aisiais Gertruda Buckman ir Delmore'as Schwartzas susituokė. Kai buvo išleista jo knyga „Atsakomybė prasideda sapnuose“, Delmore'as pripažintas vienu iš iškiliausių amerikiečių rašytojų ir susilaukė T. S. Elioto, Ezros Poundo ir Vladimiro Nabokovo pagyrų. Delmore'o nuotaikos svyravimai buvo nenuspėjami, Gertruda taip pat negalėjo pakęsti jo neištikimybės. Po šešerių metų juodu išsiskyrė. Gertrudai tada buvo sunkus metas, ji toliau rašė į *New York Times Book Review* ir išleido knygą „Komplimentai: pagarbos duoklės draugams ir meilužiams, giminėms ir varžovams lobynas“. Delmore'as toliau dėstė ir rašė, įkvėpdamas daugelį, tarp jų ir Lou Reedą*, dedikavusį Delmore'ui savo dainą „Europietiška saulė“ iš maištingo albumo „Undergrounf Velvet“ („Pogrindžio aksomas“**).

— Žmonės, kultūra, protai. — Florensa palingavo galva. — Nū-

* Žymus amerikiečių roko dainininkas, dainų kūrėjas ir gitaristas (g. 1942).
** Amerikiečių slengu *velvet* reiškia ir lengvą pelną.

nai baisu. Ar kas nors mąsto ir gyvena filosofiškai? Negaliu įsivaizduoti savo anūko ar proanūkio ar ko nors kito, kad parašytų tai. — Ji pabarbeno į dienoraštį.

Florensa pripažino, kad meniška gyvensena turi savo kainą. Daugelis jos salono narių pasimirė tragiškai. 1966-ųjų karštą liepos naktį Delmore'as Schwartzas, penkiasdešimt dvejų, priklausomas nuo alkoholio, barbitūratų ir amfetamino, mirė ištiktas širdies priepuolio apšiurusiame viešbutyje „Columbia", esančiame prie Vakarų Keturiasdešimt šeštosios gatvės. Saulo Bellow romanas „Humboldto dovana" — tai beletrizuotas puolusio poeto portretas. 1972-aisiais poetas Johnas Berrymanas, penkiasdešimt septynerių, apdovanotas Pulitzerio premija už savo „Sapnų giesmes", metėsi nuo Vašingtono aveniu tilto Mineapolyje. Nepataikęs į vandenį ir nukritęs ant Misisipės kranto sutvirtinimo, mirė nuo uždusimo.

Žvelgdama į savo dienoraštį, Florensa atsiduso:

— Jų visų nebėra.

Ji pergyveno visus savo draugus ir drauges, meilužius ir meilužes iš jos puslapių. Florensos kaip dailininkės pirmas modelis, akinamai balto kūno Caryl Weissman, kurios eskizus piešdavo, mirė šešiasdešimt dvejų nuo plaučių vėžio. Sylvia Livingston, kurios bute trylikametė Florensa dalyvavo savo pirmame pietų priėmime, ištekėjo už „Macy's" viceprezidento ir išsikėlė į Vestčesterį, kur keturiasdešimt šešerių mirė nuo širdies ligos. M pasiliko mįslė. Florensa pasakė man:

— Štai ir viskas.

Florensa nežinojo, kas nutiko Filippo, apie kurį dažnai galvodavo sugrįžusi iš Europos. Jis priminė jai Antoine'ą de Saint Exupéry,

irgi skraidantįjį poetą, parašiusį „Mažąjį princą". Vienas iš Francesės sūnų, Arthuras Boruchoffas, paauglystėje trumpam buvo apsistojęs Florensos miegamajame jos gimdytojų namuose, ir jam po ranka pakliuvo jos vėlesni kasdieniai užrašai, kuriuose buvo fragmentų apie josios italų grafą. „Tai buvo gana karštas dalykėlis", — prisiminė aštuoniasdešimt dvejų Arthuras.

Naršydama po internetą aš aptikau knygą apie Filippo tapytus paveikslus. Internetu buvo parduodami tik trys jos egzemplioriai, du — užsienyje ir vienas — pas retų knygų prekybos agentą Niujorke. Aš tuojau pat nuėjau į senų leidinių parduotuvę Leksingtono aveniu ir nusipirkau tą monografiją apie jį. Viršelyje buvo viena iš jo abstrakčiųjų drobių — raudonos ir juodos spalvos, pavadinta „La Foresta in Fiamme", t. y. „Liepsnojantis miškas". Viduje buvo spalvoti estampai ir Filippo prie savo molberto su teptuku ir cigarete rankose fotografija, o fone matėsi Šv. Petro bazilikos bokštas. Kažkas iškrito iš tarp puslapių — Filippo vizitinė kortelė su įspausta auksine karūna, kilmingumo ženklu, bet be adreso. Filippo tapytus paveikslus kolekcionavo Romos aristokratija, princai ir princesės, taip pat buvusi Metropoliteno operos primabalerina, taip pat šokusi ir Monte Karlo „Rusų balete".

Susisiekiau su Aurelio Tommaso Giovanni Erasmo Leone Prete, meno kritiku, parašiusiu monografiją. Jo galerijoje Romoje buvo eksponuojama Filippo praėjusio amžiaus septinto dešimtmečio kūryba. Jis pasakė praradęs su Filippo kontaktą, bet papasakojo istoriją apie kaimynę virš jo buto, amerikietę merginą, turėjusią su Filippo trumpą meilės romaną. Kai Filippo jį nutraukė, ji nuvarė savo automobilį nuo skardžio. O dėl Filippo kaip grafo rango, tai, pasak Aurelio, paeinančio iš ilgos italų didikų linijos, jis patenka į *conte finto*, tai yra „netikrų grafų" kategoriją. Daugelis jaunų provincialų apsiskelbia grafais, naudodamiesi didelio miesto teikiamu anonimiškumu. Jis buvo kilęs iš

Sirolo. Romos detektyvas, pulkininkas Armando Stavole, padedantis surasti Filippo, pasakė, kad tai „tartum būti juodojoje skylėje". Galiausiai buvo patvirtinta, kad Florensos *poeta-aviatore* miręs.

Florensos devyniasdešimt pirmojo gimtadienio proga, 2006 m. rugpjūčio 11 d., jai padovanojau raudona oda įrištą, su įspaustomis auksinėmis raidėmis „Hedą Gabler", išverstą Evos Le Gallienne. Knygą aš aptikau rausdamasi po dulkėtas knygyno „Strand" Brodvėjuje lentynas. 1935-aisiais, per Depresijos piką, „Pilietinio repertuaro teatras" prarado finansinius rėmėjus ir užsidarė. Eva ir Josephina susipyko. Josephina išvyko į Holivudą. Aštuoniasdešimt aštuonerių Le Gallienne paskutinį kartą pasirodė scenoje, vėl į šią nusileisdama kaip „Alisos Stebuklų šalyje" Baltoji Karalienė. Le Gallienne mirė devyniasdešimt dvejų, 1991-aisiais, savo namuose, kuriuos buvo pavertusi gyvūnų prieglobsčiu. Moteris mielai priglausdavo oposumus, šeškus, usūrinius šunis ir mėlynplunksnes. Ji gyveno Vestone, vienu miestuku toliau nuo Florensos Vestporto. Dvi moterys po scenos Evos persirengiamajame daugiau taip ir nebesusitiko.

Sekmadieniais aš sėsdavau į traukinį ir važiuodavau aplankyti Florensą Vestporte. Traukinys išvykdavo iš Didžiosios centrinės stoties septynios minutės po kiekvienos valandos ir atvykdavo į Vestportą vienuolika minučių po kitos valandos. Mudvi valgydavome mažučius *bagelius** su plaktos grietinės sūriu ir rūkytą lašišą. O desertui — šaldytą jogurtą, šokoladu padengtas apelsinų lazdeles ir migdolus iš šaldytuvo. Aš keliaudavau su Florensa atgalios laiku, kurį ji išsaugojo savo dienoraštyje.

* Žydiški plikyti riestainiai (*jidiš*).

— Aš buvau tokia kupina gyvenimo meilės, — pasakė man Florensa. — Tai buvo mano pasaulis, visai kitoks pasaulis. Žinai, tu atkuri dėl manęs tą gyvenimą.

— Ar tai gerai?

— Taip! — sušuko ji. Žilstantys braškių atspalvių šviesūs it pasakų fėjos plaukai rėmino tebespindinčias mėlynas jos akis, kurios tartum nepaseno.

— Betgi tai buvo taip seniai!

Florensa žvelgė į sodą. Prasimušdami pro skambančią iš stereogrotuvo kamerinę muziką, čirpė paukščiai.

— Parodyk man saulėlydį ar medžio siluetą dangaus fone, ir aš dar sugebu džiaugtis, — tyliai ištarė ji. — Pažiūrėk į tuos ilgus šešėlius. Šiuo metų laiku tokių retai pasitaiko. — Seni ąžuolai ir klevai stovėjo kaip panelės, laukiančios, kol bus pakviestos šokti.

— Dabar tai pradeda atrodyti pažįstama, — vėl prašneko Florensa, iš arti tyrinėdama savo dienoraštį. — Matau save rašančią į jį. Geresniu laiku jis negalėjo sugrįžti. Man tikrai jo reikėjo. Dabar mano gyvenime sunkus metas. — Ji atlaikė mano žvilgsnį. — Tau nebūtina apie tai girdėti.

Mes siūbavome pirmyn ir atgal tarp praeities ir dabarties. Šešiasdešimt dvejų Florensa vėl pradėjo mokytis ir įgijo geriatrijos konsultantės mokslinį laipsnį.

— Taigi aš galėčiau gyventi su savo senu amžiumi, — kalbėjo ji man, — tik nežinau, kiek gerai su juo dorojuosi.

Natas, labai sumenkęs, snaudė sode ant šezlongo.

— Aš labai rūpinuosi savo vyru, kuris dabar ne itin kokios būklės. Jaučiu jam didelį švelnumą. Natas galbūt ir neemocionalus, nemokantis savęs išreikšti ir šiurkštus, — paaiškino Florensa. — Jis daug nekalba, bet dabar tarp mudviejų yra artumas, nepanašus į nieką, ką anksčiau turėjome. Tai man teikia pasitenkinimą ir labai jaudi-

nama mano dukroms. Bučiuoju jį daugybę kartų per dieną. Vien tik kai kalbu su tavimi, mano akys prisitvenkia ašarų.

Nato būklei pradėjus blogėti, Florensa trejus metus nesilankė Niujorke.

— Esu visai laiminga paprasčiausiai būdama čia su juo ir padėdama jam jausti mudviejų ryšį.

Vieną 2007-ųjų ankstyvo balandžio rytą, Florensai vėl gyvenant Floridoje, gavau elektroninį laišką.

Vakar popiet mirė Natas — palengvėjimas jam — palengvėjimas ir sielvartas man.

Myl., F

2007-ųjų gegužę,metai po to, kai mudvi pirmą kartą susitikome, nuskridau į Pompano Bičą aplankyti Florensos. Buvo nesutramdomų gaisrų ir meilės vabalų* sezonas. Apatinis Okičobio ežero galas buvo apimtas liepsnų. „Į Flo pas Flo“**, — pasakė Valerie. Florensa gyvena „Palm Ere“, plačiai nusidriekusiame kooperatinių vilų komplekse, pastatytame prie keturių golfo aikščių ir pilname tokių pat „sniego paukščių“***. Florensa pasitvarkė, kad jos visai šalimais gyvenantis kaimynas Mattas pasiimtų mane iš Fort Loderdeilo oro uosto.

— Jis bus su raudona skrybėle, tikriausiai turės užrašą su tavo vardu, — mane telefonu informavo Florensa. — Ką vakare veiksi?

* Paplitę Floridoje ir palei visą Meksikos įlankos pakrantę nekenksmingi vabzdžiai, taip pavadinti, nes visą suaugusių gyvenimą praleidžia poruodamiesi.

** „Į Floridą pas Florensą.“

*** Šitaip vadinami šiaurinių valstijų gyventojai, daugiausia pensininkai, vykstantys žiemoti į Floridą.

Pasakiau Florensai, kad atvykstu į Saut Bičą ne kabinti vyrų.

Jos svetainė Floridoje, dekoruota pilkais ir sidabriškais atspalviais, atsiverianti į vidinį kiemelį su vaizdu į apačioje siūbuojančias palei golfo aikštes palmes, buvo pilna visą gyvenimą rinktų meno kūrinių. Padėtas ant „Yamaha" pianino viršaus stovėjo draugo menininko padarytas bronzinis Nato veido liejinys. Ant sienos paauksuotuose rėmuose kabėjo Florensos portretas, tapytas vienos iš jos gerų draugių Edos Mann, Ericos Jong, „Skrydžio baimė" autorės, motinos. Eda su savo vyru Vestporte gyveno visai šalimais Florensos ir Nato. Iš drobės tyrinėjančiomis akimis žvelgė energinga, seksuali Florensa su raudona minkšta fetrine skrybėle.

— Nepanašu į mane, — pasakė Edai Florensa.

— Bus, — atsakė Eda, pacituodama garsiąją Picasso repliką Gertrude'ai Stein.

Floridoje mudvi su Florensa mirkėme krevetes į padažą*. Drauge nusifotografavome „Polaroid" aparatu.

— Lily ir jos naujoji senelė, — nusišypsojo Florensa, pasisukusi į mane. — Tavo nuostabios kojos.

— Ir jūsų, — atsakiau. Lieknos, įdegusios, nematyti nė mažiausios gyslelės — tai nuo viso to teniso. Abi gėrėme šaltą arbatą, spanguolių ir apelsinų sulčių mišinį.

— Jūs man atrodote tokia jauna, Florensa.

— Teisybė. Aš niekada nesijaučiau sena, — patvirtino ji. — Visada jaučiausi kaip pirmo kurso studenčiokė. Juk įdomu, a? Nuolat jaučiausi kaip jauniklė.

Florensa palietė pirštais raudonąjį dienoraštį.

— Man patinka ta jauna mergina, — pasakė. — Gaila, kad Florensa jaunystėje nepažinojo ko nors tokios kaip aš šiandien. — Ji kiek patylėjo. — Tikiuosi, tavęs nenuvyliau.

* Dažniausiai kečupas su krienais ir citrinos sultimis.

— Florensa, surasti jūsų dienoraštį, o paskui jus pačią — tai tartum surasti jauną merginą, o jai devyniasdešimt.

— Betgi devyniasdešimt — labai daug. Turėtum savęs paklausti, kokia aš buvau, kai suradai dienoraštį. — Florensa patenkinta kvyktelėjo. — Kas privertė tave taip pasielgti, Lily? Kaip manei, kokia aš? Ar esu bent kiek panaši į tą, kokios tikėjaisi?

Štai tokia Florensa, amžina paauglė.

— Buvau mačiusi jūsų nuotrauką laikraščio iškarpoje, — atsakiau. — Tad žinojau, kad esate nuostabi.

— Ne nuostabi, ne nuostabi, — paneigė Florensa, akivaizdžiai spindinti, jos lūpos, vos vos padažytos raudonu pieštuku, nejučia išplito šypsena. Maži lankelių pavidalo jos auskarai sutabalavo, kai nusijuokė.

— Žinote, jūs šios istorijos herojė, — priminiau.

— Na, džiugu girdėti tave taip sakant, nes pati nesijaučiu savo gyvenimo heroje, — prisipažino Florensa, užsegdama dienoraštį. — Bet turiu tau pasakyti, aš susitaikiau su savimi ir esu dabar daug laimingesnė nei prieš kelerius metus, kai nebuvau itin ištikima sau. Turėjau užmiesčio klubo mentalitetą, tikrai, ir dabar su tuo baigta. Esu kokia esu, kas esu, kokia buvau, kai rašiau šį dienoraštį.

Raudona oda aptaisytas dienoraštis buvo dovana. Dovana Florensai, kai ji sukako keturiolika ir jautė būtinumą išsakyti savo slapčiausius troškimus. Buvo dovana man, kai dvidešimt dvejų suradau jį, kamuodamasi dėl to, ką noriu daryti su savo gyvenimu. Kaip ir Florensa, aš ieškojau. Dienoraštis surado mane. Ir vėlgi dienoraštis raudonos odos viršeliais buvo dovana Florensai, devyniasdešimties.

Aš apsistojau prie poemos „Valentine“, parašytos jos mentoriaus Marko Van Doreno*. „Į kitą pusę žvaigždės tolimiausios, į

* Amerikiečių poetas ir literatūros kritikas (1894–1972), pelnęs Pulicerio premiją.

užribio tamsą atokiausią, paskui vis tolyn ir tolyn, kur nėra nieko visai — jeigu tik būti gali tai — siunčiu vardą tavo su širdim ten aplink, ant sienos pasaulio pakabint."

Paskutinį įrašą savo dienoraštyje Florensa padarė 1934 m. rugpjūčio 10 d. *Maloni diena laukiant savo devynioliktо gimtadienio — o jis jau taip arti — viskas gana trivialu — bet aš suaugau.*

Jeigu Florensa vestų dienoraštį šiandien, ji galbūt parašytų: *2007 m. rugpjūčio 11 d. Mano devyniasdešimt antrasis gimtadienis. Mažas šeimyninis pasibuvimas. Studijuoju budizmą — imu piešimo iš natūros pamokas.*

Savo nešiojamajame kompiuteryje atidariau naują dokumentą. Žiūrėdama į tuščią puslapį, pagalvojau apie Florensą, darančią savo pirmą įrašą. Aš pradėjau rašyti.

Kadaise dienoraštis turėjo mažutį raktelį. Smulkios raudonos atplaišėlės dabar trupa nuo susidėvėjusio viršelio.

Padėkos

Mane vis dar stebina, kaip mudvi su Florensa suradome viena kitą. Jeigu aš taip ir nebūčiau sutikusi tos nepaprastos moters, nebūtų buvę jokios knygos. Mano nuoširdžiausias dėkingumas skiriamas Valerie Fischel ir Karenai Howitt, Florensos dukterims, kurios manimi pasitikėjo, įsileisdamos į savo gyvenimus. Jaučiuosi skolinga dr. Irvingui Wolfsonui už jo puikią atmintį ir jo marčiai ir sūnui, Artley ir Richardui, kad pasidalijo su manimi savo genealoginiais Wolfsonų tyrinėjimais.

Dėkoju Sydney Lipman, Mannio dukteriai, ir jo dukterėčiai Elinorai Lipman. Esu dėkinga Kinzlerių šeimai: Winifredai Breuning; Džordžo vaikams Peteriui Kinzleriui ir Ellenai Schlossberg; ir Hazelės dukteriai Lynnai Goddess. Ačiū Jeffrey'ui Kehlui už prisiminimus apie savo motiną Pearlą. *Grazie** Altai Price už vertimus iš italų ir pagalbą Romoje. Dėkui Erikui Haagensenui. Dėkoju Belei Kaufman, kad prisiminė Hunterį ir buvo tokia maloni.

Buvo didelis malonumas dirbti su mano redaktore Claire Wachtel. Jane Friedman, Jonathan Burnham, Brenda Segel, Gilda Squire, Julia Novitch ir daug kitų „HarperCollins" leidykloje — dėkui jums. Dėkoju savo pasakiškai agentei Kate'ei Lee. Jaučiuosi laiminga, kad dirbau kartu su Connie Rosenblum, Wendelliu Jamiesonu ir savo draugais *New York Times* kolektyve, anksti parodžiusiais susidomėjimą dienoraščiu. Tomai Folsomai, mano gimdytojai, Bobai ir Mara, ir broli Niko, be jūsų nebūčiau galėjusi to padaryti.

* Dėkui (*it.*)

Išgelbėtas iš šiukšlių konteinerio Manhatano Aukštutiniame Vest Saide, dienoraštis prikelia naujam gyvenimui kerintį, užmirštą nepaprastos jaunos moters pasaulį.

Verčiant trapius dienoraščio puslapius, pavergia drąsi jauna mergina, jos slapčiausios mintys ir jausmai. Kas buvo ta miela inženiu, dievinusi Baudelaire'o ir Jane's Austen kūrybą, degusi nuo meninės aistros, ne pagal savo metus seksualiai smalsi, viena keliavusi į Romą, Paryžių ir Londoną?

Pažadinantis vaizduotę ir kerintis „Dienoraštis raudonos odos viršeliais" atkuria praėjusio amžiaus ketvirto dešimtmečio Niujorko romantiką ir spindesį, bohemišką gyvenimą, rafinuotumą ir viltis. Jame intriguojančiai atskleidžiama tikra labai anksti subrendusios jaunos moters, išdrįsusios sekti paskui savo svajones, istorija.

ISBN 978-9955-13-272-1

www.jotema.lt